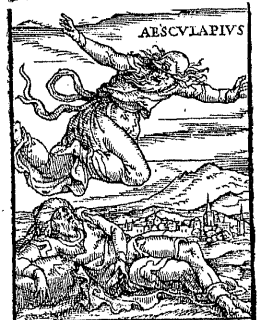
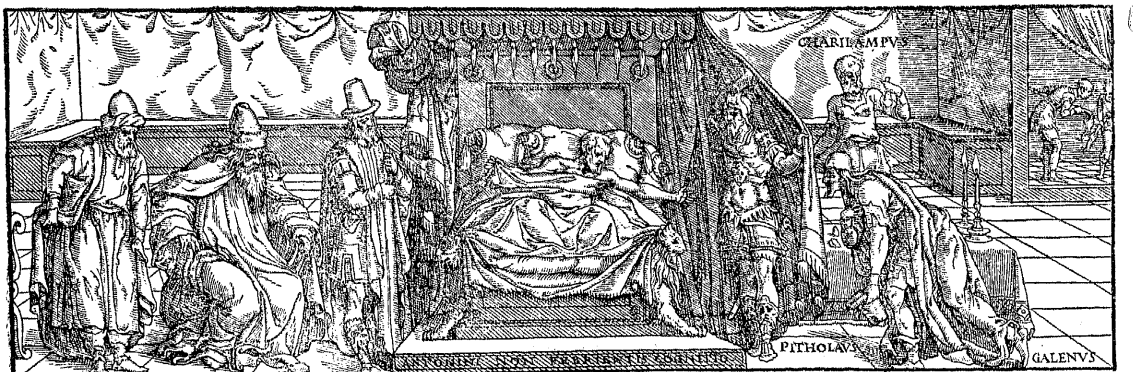


0
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
3

2 400 40
Lafayette
MADE IN U.S.A.



DE PATRIS INSOMNIUM



GALENI DOCTORES



HEPATICI COGNITIO

GALENI
ISAGOGICI LIBRI
QVI, CVM IN TOTAM ARTEM
medicam introducunt, in principio totius
operis sunt locati: vt prius in ipsis
tirones exercentur, q̄ ad diffi-
ciliora artis accedant.

INTRODVCTORIIS HIS LIBRIS
QVARTA HAC NOSTRA EDITIONE,
*Lux non minima allata est, quod multis in locis
ad Græcorum codicum veritatem à mendis
fuerint expurgati.*

*Locis etiam nunc primum in margine notatis,
quos Galenus sparsim ex Hippocrate citat.*

Librorum catalogum proxima pagina ostendit.

Τὸ Εἰσαγωγικόν.



VENETIIS APVD IVNTAS M. D. LXV.



CRISTIS PRÆCOGNITIO



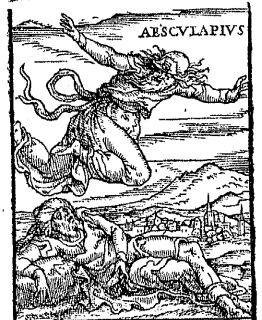
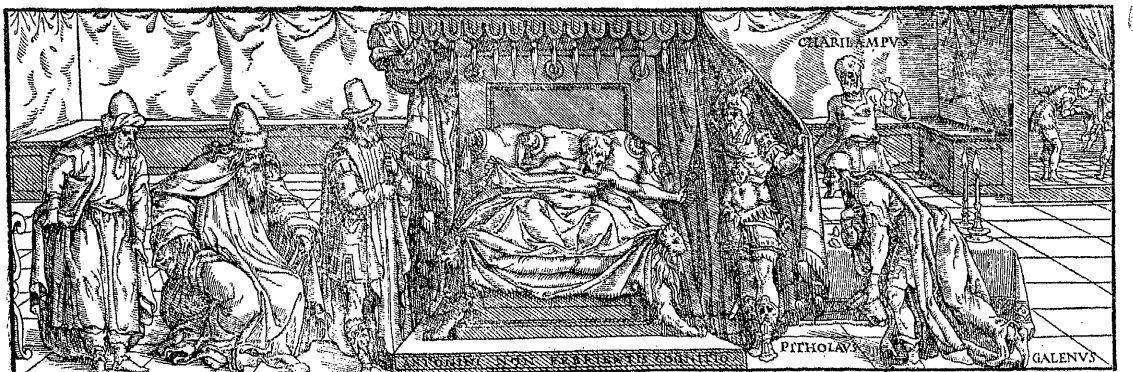
AMANTIS DIGNOTIO



PALESTRITÆ CVRATIO



DISCEPTATIO CVM ALEXANDRO HABITA



PATRIS INSOMNIUM



GALENI DOCTORES



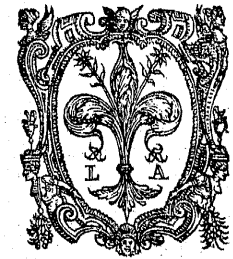
HEPATICI COGNITIO

GALENI
 ISAGOGICI LIBRI
 QVI, CVM IN TOTAM ARTEM
 medicam introducant, in principio totius
 operis sunt locati: vt prius in ipsis
 tirones exercentur, q̄ ad diffi-
 cilia artis accedant.

INTRODVCTORIIS HIS LIBRIS
 QVARTA HAC NOSTRA EDITIONE,
*Lux non minima allata est, quod multis in locis
 ad Græcorum codicum veritatem à mendis
 fuerint expurgati.*
*Locis etiam nunc primum in margine notatis,
 quos Galenus sparsim ex Hippocrate citat.*

Librorum catalogum proxima pagina ostendit.

Τὸ Εἰσαγωγικόν.



VENETIIS APVD IVNTAS M. D. LXV.



CRISIS PRÆCOGNITIO



AMANTIS DIGNOTIO



PALESTRITE CVRATIO



LIBRI ISAGOGICI GALENI

GALENI Oratio Suasoria ad Artes, à Ludouico Belisario medico Mutinensi latinitate donata. fol. 2
 Siquis Optimus Medicus est, eundem esse Philosophum liber, eodem interprete. 6
 De Sophismatis in Verbo contingentibus liber, ab Horatio Limano tráf-
 latus. 7
 An Qualitates Incorporeæ sint, eodem interprete, accurate recognitus. 8
 De Proprijs Libris, ab Ioanne Fichardo Francofordiano aliàs latinitate do-
 natus, & nuperrime ab Augustino Gadaldino plurimis in locis ad vete-
 rum græcorum exemplarium fidem emendatus. 10
 De Ordine Librorú Suorum, ab Ioáne Fichardo latinus olim factus, nunc
 autem aliquot in locis ab Augustino Gadaldino expurgatus. 14
 De Sectis ad eos qui introducuntur, à Ludouico Belisario in latinum ser-
 monem conuersus, & cum græcis codicibus accurate collatus. 15
 De Optima Secta liber, Iunio Paulo Crasso Patauino interprete, ex quarta
 eiusdem recognitione. 19
 De Optimo Docendi genere, Erasmo Roterodamo interprete, aliquot in
 locis emendatus. 30
 De Subfiguratione Empirica, incerto interprete. 31
 Fragmentum quoddam exiguum, quod Galeno ascribitur, cuius titulus
 est, Sermo aduersus Empiricos medicos, Augustino Gadaldino inter-
 prete. 35
 De Constitutione Artis Medicæ liber, à Victore Trincauellio conuersus,
 & ab eodem recognitus. 35
 Definitiones medicæ, qui liber à Bartholomæo Syluano fuit traductus, at-
 que ex codicum veterum collatione plurimis in locis auctus, denuo ve-
 ro vetustis cod. græcis collatis, accurate emendatus. 43
 Introductio seu Medicus: hic liber ab Ioanne Andernaco latinus olim fa-
 ctus est, postea ex græci exemplaris collatione est non nullis in locis ex-
 purgatus. 50
 Quo modo morbum simulantes sint deprehendendi, Ioanne Fichardo
 Francofordiano interprete. 61
 Ars Medicinalis, Nicolao Leonicensi interprete, denuo ad græcorum ve-
 terum exemplarium fidem ab Augustino Gadaldino aliquot in locis
 emendata. 61

X 297497 2



G A L E N I

PARAPHRAS TÆ MENODOTI FILII
 SVASORIA AD ARTES ORATIO

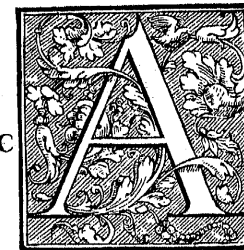
Ludouico Bellisario Medico Mutinensi interprete

ARGVMENTVM ORATIONIS

Non fortunæ, neque corporis, sed bona tantum animi hominibus exoptanda.

Homo artium, ac scientiarum omnium capax, & solus inter cætera animalia, rationis particeps dicitur.

CAP. 1.



N animantium generi, quod irrationale appellatur, nulla omnino da-
 ta ratio sit, sanè dubiū est, nam, & si caret ea, quæ in voce versatur, quæ
 sermōnē nominant, quæ tamen animo cōcipitur, quam ratiōcinium
 dicunt, eius fortasse particeps omne genus animalium est, quanquam
 aliis parcius, aliis liberalius tributa sit, sed profecto, q̄ cæteris animan-
 tibus homo sit hac ipsa ratione præstantior, nemo est, qui dubitet, Cer-
 nimus enim, q̄ multe sint artes, quas hoc animantium genus exercet:
 vnum q̄ hominē esse, qui scientiæ capax artem quamlibet percipere
 possit. Quandoquidem cætera animantes omnes, paucis quibusdam
 exceptis, artium expertes cōspiciuntur: eodem q̄ pauce, quæ artes ali-
 quas tractare vident, has natura potius, q̄ instituto consecutæ sunt. Homo autē ita ad artes apertus
 est, vt, si quæ in alio animantium genere sunt, ne eas quidem immeditatas relinquat: quippe cum
 aranei texturam imitetur, opera exemplo apum effingat, vim nantis animalis exerceat, quanquā
 ipse in pedestri genere est: sed nec diuinas artes omittit, siquidē in arte medendi tum Æsculapiū,
 tum etiam Apollinem æmulator: quem in cæteris etiā artibus, quibus hic Deus præditus est, imi-
 tatur, sagittandi, canendi, diuinandi: item q̄ illarum omnium studia sequitur, quæ singulis musis
 singulæ propriæ sunt, neq; enim se à geometria, neq; ab astronomia abducit, sed, vt inquit Pinda-
 rus, quicquid & in se terra occultat, & vltra coelum positum est, contemplatur. quin etiā, quod in
 diuinis bonis maximum est, philosophiam industria & labore consecutus est. Ob eā igitur rem,
 quanquam rationis particeps sit reliquum animantium genus, homo tamen, cum longe cæteris
 D sit ratione præstantior, ipse vnus excellentiæ magnitudine animal rationale nuncupatur.

προφορικὸν
 ἐν δὲ ἀθετον

Fortuna, ac Mercurij pictura, & Fortuna inconstantia.

CAP. 2.

Q Vid ergo? an non turpe est, quæ res vna homini communicata est cum Diis, eam vt negle-
 ctam habeas, ac de cæteris sollicitus sis? ita artium studia contempnas? te ipsum manibus
 fortunæ committas? cuius indicare nequitiam cum veteres constituisent, eam siue
 pingendam susciperent, siue fingendam, in foemineam speciem exprimere non contenti (quan-
 quam hoc satis aptum erat amentie signum) gubernaculum etiā manibus habendum dederunt:
 basi pedibus globosam subiecerunt: eam deniq; orbatam oculis effinxerunt: vt scilicet per has
 figurandi rationes fortunæ inconstantiam expressam ostenderent. Vt igitur in navi adeo tempe-
 statibus iactata, vt & fluctibus obruatur, & submergi periclitetur, eius gubernaculum cæco gu-
 bernatori male commendari putauerim, sic in vita quoq; degenda, vbi naufragia domibus maio-
 ra, quam nauibus in mari contingunt, non recti iudicij est, qui per hæc rerum discrimina cæcæ se
 Deæ, eidem q̄ mutabili credat: quippe quæ tam stupida, tam q̄ amens est, vt plerunq; & dignos
 negligat, & indignis diuitias tribuat, & eas quidem non stabiles, sed quas eadem ratione, qua de-
 dit, eripiat. Deam hanc inscicia hominum maximo numero turba comitatur, quæ Dea nunquam
 stabili sede quiescit, sed basi innixa volubili late rapitur vaga, fertur q̄, vt in præcipitia, sæpe etiā
 Isagogici. ia ij in

in pelagus ruat, ubi, ut eius miseri sequaces communi morte intereunt: sic illa sola sine noxa eira Edidit, eos q; perditia ia opera lugres, ipsam q; accusantes irridet. Sed talia fortunæ opera sunt. Mercurium vero, tanquam orationis parentem, & artium omnium auctorem aspice rursus, ut alia, q; fortunam, effigie tum pictores tum plastæ decorarunt. nam iuuenis est formosus, nec eiusmodi, ut fucatum quicquã in eo, aut comptum deprehendas, sed in cuius forma animi virtutes protinus eluceant: est enim hilaris vultu, acribus oculis: basi innititur sic vndiq; figuratæ, ut quadrantal referat, qua maxime figura res ipsa stabilis, atq; immobilis redditur. Quin & ipsum Deum eadem hac figura interdum honestant. Cuius etiam comites æque, ac dux ipse Deus, hilares splendidi q; conspiciunt, nec vñquã de suo principe queruli, quales fortunæ sequaces memorauimus, nec ab eo vlla in parte seiuncti, neq; diuisi, sed eius semper assectæ, semper q; providentia eiusdem fruentes. Fortunæ vero sequacem eorum omnem desidem cernes, nec vllis artibus eruditum, sed spe varia semper deductum, currentem q; Deam communi quidem, sed impari cursu sequentem. nam alij longius distare videntur, alij propius accedere, alij de manu etiam Dea pendere. in quibus Cræsum illum Lydum conspicias, Samium q; Polycratem: eos q; fortasse miraberis, dum alteri Pæctolum cernes auro fluentem, alteri marinos etiam pisces inferuentes. eiusdem ordinis Cyrum, Priamum, Dionysium reperies. quorum tamen omnium status adeo mutabilis est, ut paulo post Polycratem cruci affixum inspicias, Cræsum Cyri imperio subditum, Cyrum in aliorum potestate constitutum, Priamum obstrictum, Dionysium q; Corinthi. Si in ceteros autem te vertas, qui fortunæ cursu sequuntur quidem, sed tamen non consequuntur, odio hos omnino habebis: siquidem pleriq; aut populi concitatores sunt, aut meretrices, aut einædi, aut amicitie proditores, tum homicidæ, tum rapaces, tum etiam sepulchrorum prædatores: nec pleriq; desunt in id scelus inuecti, ut ne Diis quidem ipsis parcant, sed nefanda etiam sacrilegia committant. Mercurij vero chorus modestos omnes continet, eosdem que artium peritos, non currentes, non exclamantes, non inter se diffidentes, sed inter quos medium Deus ipse locum teneat. hi vero ordine omnes circum dispositi sunt sic, ut nulli locum ab eo designatum relinquunt, eo tamè discrimine, ut, qui primam sedem, Deo q; proximam in ambitu occupant, ij geometræ, arithmetici, astronomi, philosophi, medici, grammatici sint, qui vero alteram tenent, ij secundum chorum constituunt, in quo pictores, plastæ, sculptores, fabri, architecti, magistri prima rudimenta docentes conspiciantur. post quos tertius locus sequitur, quo ceteri artifices omnes continentur. Sic singulis quidem sedes assignate proprie sunt, omnes tamen pariter intuentur in Deum, eius q; communi parent imperio. Sed & apud ipsum Mercurium plerosque conspicias, quos ille quarto quodam ordine electo donauit, sibi q; socios nunquam a latere diuellendos adiunxit, & eos quidem eiusmodi, ut maxime ab iis, quorum fauorem fortunam diximus, abhorre conspiciantur. neque enim gestis in ciuitate honoribus, neq; generis nobilitate, neq; diuitiis solet hic Deus hominum iudicare præstantiam: sed, quisquis & bene viuunt, & ceteris est sua arte præstantior, eam q; legitime exercet, & iustis obsequitur Dei, hunc ille plurimi facit, hunc ceteris anteponit, hunc a se nunquam discedere patitur. Virorum igitur nomina, qui hunc ordinem illustrant, si ipse intelligas, eos non solum æmulatione dignos, sed etiam ueneratione putabis. Hic cernes Socratem, cernes Platonem, Homerum, Hippocratem, & qui hos viros sequuntur, quos omnes Deus & sibi ministros elegit, & apud se primos, & quasi alteros Mercurios esse voluit, quos nos æque, ac Deos colimus, & veneramus. Sed tamen è ceteris etiam omnibus, qui Deo curæ non sit, nemo est. ille enim non solum curat, quos coram se conspiciat, sed etiam nauigantibus adest, quibus se nauigationis quoq; socium præbet, ut, si forte naufragium fecerint, his opem possit afferre. Aristippus enim, cum olim sic miser nauigasset, ut nauis tempestatibus perditâ, in Syracusia littora eiectus esset, primum fiduciam cepit, existimans se ad Græcos, & sapientes viros, non ad barbaros esse delatum, argumeto, quod geometricam figuram in arena descriptam vidisset: deinde Syracusas accedens, ut in gymnasium Hæ-

Quis vagum, atque errantem Oedipum
Hodie raris excipiet muneribus?

habuit, qui sibi occurrerit, & salutationibus excipientes agnoscerent, & præstantem quidem virum, sed tunc egenum necessarijs rebus donarent. cum autem Cyrenen eiusdem Aristippi patriam è Syracusis quidam nauigare constituissent, ideo q; ex eo quererent, num quid familie suæ mādare vellet: præcipite meis, inquit, ut eas res sibi curæt parandas, quæ cū possessore in naufragio enatent.

Curare magis homines debere, ut bonis artibus instruantur, quam onerentur diuitiis.
Demosthenis, ac Diogenis in diuites ignaros sententia.

Quam multi igitur miseri sunt, quibus contra, quam ille præcepit, euenire videmus, ut cum omnia sua viuendi consilia in diuitiis referant, si forte in eiusmodi casu incurrerint, ne tum quidem auri, aut argenti oblitii, sed utroque corpori vndique appenso, cum his & corpus & animam etiam perdant. nec id miseri intelligere possunt, a se in primis in genere animalium rationis experti ea magis diligi, quæ sint artibus ornata: equos enim bello aptos, canes, quibus venandi vis tributa sit, ceteris præferendos arbitrantur. Quin & seruos artibus curant erudiendos,

A erudiendos, id q; magna argenti impensa, seipos aut neglectos habent, nec vllius dignitatis esse curant. An igitur turpe non est, cum seruus decem millibus denariorum estimadus videatur, dominum ne vno quidem dignum existimari: sed quid inquam vno? ne ille quidem, si gratuita seruitutem polliceatur, qui cum recipiat, reperiet quenquã. quid item? an non è rebus omnibus seipos tantummodo ignobiles reddunt? nam, cū se nullis artibus instituendos curent, in genere animalium rationis experti non nullas studijs, quibus vis arti similis inest, erudiendas statuant, seruum, si segnitas sit, & artis expertus, nihil faciendum arbitrentur, curam nec prædiorum, nec rei vllius reiciant, sed operam dent, ut hæc omnia q; optima sint, quoad eorum natura patiatur, ipsi vero ne sibi quidem inesse animam intelligentes, semetipos ex omni parte negligant, haud sanè dubium relinquitur, quin seruis, & iis quidem abiectis se similes efficiant. Quocirca huic hominum generi iure id obiciendum putarim: o bone vir domus tua bene se habet, & serui omnes, & equi, & canes, & prædia, deniq; que que possides, iis bene est, tui vero ipsius cura nulla habet. recte igitur vterq; & Demosthenes & Diogenes: quorum alter oues aureo vellere opertas eos vocat, qui diuites idem q; rudes sint: alter eosdem fico in præcipitio natæ assimilandos arbitrat, ut enim eius fructum non homines, sed corui graculi q; depascuntur, sic alium diuitum opes nihil profunt bonis ciuibus, sed ab adulatoribus absumi cernuntur. qui tamen post, si forte locupletis res omnis consumpta sit, huic forte occurrentes, cum eius cognitionem dissimulent, sine salutatione prætereunt. Quæ de re nec ille inelegans, qui huic locupletum generi similitudinem cum fontibus esse ostendit, quædoquidem hos, cum forte humore omni exhausti sunt, qui ante ab iisdem aquari solebant, mox abducta veste permungunt. Illud igitur non ab re putandum, quisquis non alia re, sed tantum diuitiis efficit, ut sit vndiq; conspiciendus, hunc, simul ac diuitiis priuatus sit, à ceteris etiam rebus destitui, quæ ei parte opum gratia fuerant, nã quid est, cur his ita non eueniat, quando nullum è bonis proprijs possident, sed alienis semper, & à fortunâ tributis gloriantur?

Aduersus eos, qui nobilitatem generis ostentant, & in eos Themistoclis, & Anacharsidis Scythæ præclara sententia.

CAP. 4.

Non desunt autem, quibus hoc idem eueniat, nam, qui se splendore generis effert, ij quoq; cum bonis careant, quæ propria sunt, ad ipsum genus ostentandum confugiunt, cum ne id quidem intelligant, splendore generis, quo admirabiles videri volunt, perinde ac ciuitatum numismatis vsu venire, quæ cum apud eas ipsas ciuitates probata plurimum valeant, apud alias tamen gentes & adueterina haberi, & nihil fieri cernuntur, quæ de re non inepte dictum videtur.

Neque te in sublime generis extulit decus,
Neque me, dum nil habui, aluit genus.
Præclarè igitur, ut inquit Plato, thesauri sunt maioris virtutes, sed præclarus, posse illud Sthenes obicere,
Maiores superat virtutis gloria nostræ.

Si quam enim generis decus utilitatem affert, eam esse putandum est, inde nobis studia moueri emulandi virtutum exempla, quibus maiores illustrati sunt: ne, si longe ab his egregia illa virtutis laude superemur, hoc illis dolore, si modo sensus est vita defunctis, nobis dedecus afferat. quod etiam eo maius habetur, quo nobilitas magis elucet. Nam, quisquis inscius idem q; genere obscurus est, eum saltem fructum è suo genere capit, ut, quicquid in eo vitij est, id multorum cognitionem effugiat: quos autem splendor sic illustrat generis, ut ne vitia quidem latere permittat, quem fructum iis decus generis affert, nisi ut, cum miseris sint, noti etiam esse cogantur, cum q; suo se genere indignos reddant, grauius & accensentur, & vituperentur. Itaq; quisquis splendorem prædicat generis, cum ipse rudis atq; iners sit, is, quicquid in se vitij habet, id minus venia dignum esse declarat. homines enim, quos humile genus obscurus reddit, non æque atq; ij, quos splendidum illustres efficit, inquisitione explorari iudicantur: sed illis, quamuis mediocris sua sit virtus, igno-

discimus tamen, eosdem q; etiam comprobamus, quod istorum deest virtuti, ignobilitati ascribentes: hos vero, nisi eam laudem adepti sint, quæ digna sit maiorum virtutibus, etiam si longe ceteris præstare videntur, nulla tamen admiratione dignos esse putamus. Ex quibus rebus intelligitur, nisi quis admodum vecors sit, artes nobis esse suscipiendas, eadem q; tractandas, quæ res efficiet, ut, siue quis nobilis sit, suo dignus genere videatur, siue ignobilis, ipse surum genus illustret, antiquum illi imitatus Themistoclem, qui cum ei olim genus probro obiceretur, Ego, inquit, posteris meis lucem excito, & meum ex me genus ortum habet, tuum vero in te desinit. Notus etiam est Scytha ille Anacharsis, quam & admirabilis apud omnes sit, ut sapiens appelleretur, quam quam barbarus erat: qui & ipse, cum olim sibi barbariem exprobari audiuisset, tum inquit: Patria mihi dedecori est, tu vero patriæ, ut his verbis belle hominem reprehenderet, qui, cum nulla laude dignus videretur, se illustrem splendore patriæ prædicabat. Si igitur rerum euentus paulo diligentius animaduertas, reperies non ciuitatum splendorem gloriam attulisse ciuibus, sed contra & virtutes ciuium, & eorum in artibus præstantiam nomen decus que ciuitatibus peperisse. Quis enim Stagiras celebret, nisi hæc lumen ab Aristotele accepissent? Quis Solos extollat, nisi his præstantes vir Aratus & Chrysiptus eluxissent? Vnde Athenarum gloria tam longe lateq; propagata est: non solum fecunditate, quod tenuè satis esse scimus, sed laudibus virorum, qui eo Ilagogici.

1a iij loco.

loco nati complures, idem q; præstantissimi gloriam suam patriæ impertiti sunt. Hoc autem dilu-
cide verum esse cognosces, si tibi in mentem veniat Cleonis, & Hyperboli, qui talem fructum ex
nobilitate Athenarum ceperunt, qualem vitia, vt famosa sint, expostulant.
Dicta sues fuit olim gens Bœotia vecors, inquit Pindarus, idem rursus,
Si Bœotium edamus suem. Hæc ille, cum vellet rudis gentis infamiam suo carmine breuiter
absoluere.

De spernenda corporis forma, nisi artibus & scientiis sit ornata.

CAP. 5.

ISigitur, qui Atheniensibus leges tulit, dignus laude videtur, quod lege prohibuit, ne quis pa-
trem aleret, qui filium artibus erudiendum non curasset. Nam, cum eo maxime tempore artes
petendæ sint, quo formosissima nostra corpora cernuntur, plerisque cōtingit, vt, cum se forma con-
spicuos intelligant, omnem animæ suæ curam spernant, atq; reiiciant: post autem, cū iam eos pœ-
nitet, id frustra queruli dicāt, vti nam forma, quæ me perdidit, male pereat. iisdem q; tum venit in
mentem Solonis illud, quo præcipit nihil magis esse spectandum, quam vitæ finem. Item q; sene-
ctutem accusant, cum seipos debeant: Euripidis vero præceptum laudant, Non temperantis esse
formam supra quàm mediocrem petere. Satius ergo putandum est adolescentes suam formam
vernos flores imitatum cognoscere, eam q; breuem voluptatē polliceri, itaq; & Lesbiam esse lau-
dandam, cum inquit: Formosus tantus est, quantus in cernendi sensum cadit. Probus vero
idem protinus & formosus est. Et parendum Soloni, qui hoc idem sentire videtur: contra au-
tem senectutem, quæ aptiori & vestitu, & domicilio eget, & mille aliis rebus, tanquam aduersus
tempestatem imminentem præparare se quemq; debere exemplo boni gubernatoris, qui & pro-
cellas presentit futuras, & sese multo ante parat, vt earum impetum sustinere possit. siquidem mi-
serum est Homeri illud, Rem excors intelligit actam. Quis igitur fructus ex formoso, eodē q;
rudi adolescente capi potest? an ad bellum utilis est? sed potius eiusmodi adolescentibus Poeta
illud modo nominati non ab re obiciendum putarim.

At tibi connubij tractantur mollia facta.

Ita demum, rerum que tibi sit cura tuarum.

Item de Nereo idem Poeta,

Ad Troiam venit forma præstantior vnus,
Verum mollis erat. qua de re eius semel tantum in enumerandis Græcorū nauibus Poeta me-
minit, quod indicaret, vt mea fert sententia, formæ nullam utilitatem esse, nisi res ad vsum vitæ ne-
cessaria illi adiuncta sit. Nec vero audiendi sunt miseri quidam, qui diuitias fructum esse formæ
audent dicere, quæstus enim, qui & libero dignus, nec laudis expers, & stabilis sit, ex arte fieri po-
stulat: quæ vero formosus ex suo corpore facit, is turpis est, & semper ignominie habendus. Itaque
o adolescentes audite, moneo, vetus illud præceptū, vestram q; in speculo effigiem interdum in-
spicite: vt, siue quis vestrum se forma egregium iudicet, idem operam det, ne minori anime laude
precellat, turpe existimās formosum corpus rudis: animæ domicilium esse: siue se corpore cernat
deformi, eo magis elaboret, vt animæ præter pulchritudine, quod canere illud Homeri possit,

Est alius, cui parua quidem sit gratia formæ,

Sed tenuem formam verbis Deus ornatur, & illum

Cernere dicentem cunctos iuuat, ora pudore

Suffusum placido: hic reliquos supereminet omnes:

Hic vrbe incedit gaudens, tibi quisque videtur

Inspexisse Deum, dum lumina figit in illum.

Ex quibus omnibus nulli dubium relinquitur, nisi quis plane amens sit, quin neq; superbia ge-
neris, neq; opum gloria, neq; fiducia formæ, contemnenda artium studia sint. Hæc disseruisse sat
erat: sed fortasse non incōmodum est addere Diogenis quendam veluti non reticendum epodū. H
hic, cum apud quendam epularetur, qui nulli rerum suarum studio, aut diligentia deerat, nullam
vero sui ipsius curam habebat, excreans Diogenes vndiq; circumspectit, quod inspueret, ac tandem
bene agi putauit, si ceteris rebus parceret, ipsum vero dominum cōspueret. Qui, cum indignatus
esset, causam q; facti quereret, tum inquit Diogenes, nihil tam in tota domo neglectū, q; tu mihi
visus es: siquidem parietes oēs egregiis picturis ornatos inspiciam, pavimentum ex telluris tam
preciosis exstructum, vt simulachra Deorum ex sese expressa representent, vasa omnia pura, ac ni-
tentia, lectum & eius fulcra miro artificio elaborata, te vero harum rerum dominum cernam ex
omni parte neglectum: solent aut homines loca, que vilia maxime, neglecta q; sint, quod expuāt,
eligere. Itaq; o adolescentes ne patiamini vos eiusmodi esse, vt quispiam vos conspuendos putet,
ne ue vobis esse cetera omnia pulchriora conspiciantur: quanquam raro euenire videmus, vt in
eodem nobilitas, diuitiæ, forma reperiantur. quæ etiam si interdum concurrant, turpe tamen vos
in eo contemptu haberi, vt ceteris rebus exceptis, vos tantummodo conspuamini.

Aduersus Athletas, bonorum diuisio.

CAP. 6.

AGite igitur o adolescentuli, qui & me disseretem audiuistis, & ad artes cōcitati estis, caute,
ne quispiam fallax & impostor sic animum vestrum præstringat, vt vos ipsos sinatis in stu-
dium

Adium vel prætax, vel inanis artis dediti, illud q; intelligite, quæcumque hominum studia ad vsum
vitæ non pertinent, eorum nullam artem esse. Sed in ceteris id ipsum vos cognoscere arbitror: vt
in iaciendis tesseriis, vt in studio vel ambulandi super tenues funiculos, vel voluendi se raptim in
gyrum sic, vt offundantur caligines, qualia Myrmeciadis Atheniensis & Callistrati Lacedæmo-
nij studia fuere. Athleticam vero, tantummodo suspicor, ne & viribus corporis & populari glo-
ria proposita aliquem vestrum decipiat, vt artibus ipsam præferendam putetis, quandoquidē &
apud maiores argenteis donis quotidie celebrata, & æque, ac armis optimos, honoratam intel-
ligimus. Eam igitur ob rem satius est vos aliquam in hoc genere studij præmeditationem habere.
fallitur enim facile quisque, qui rem deliberandam non præmeditatus suscipit. Hominum igitur
genus o: pueri partim cum Diis, quod rationis particeps est, partim cum belluis, quod mortale, cō-
municatum est. vos ergo communicationis meliori parte electa, dare bonis artibus operam debe-
tis, quas si consequemini, quod in bonis maximum est, adepti eritis. sin minus, nō tamen vos in-
ertissimis belluis pudebit esse deteriores. Athleticum vero studium quisquis sequitur, id nisi con-
sequatur, turpissimum est: si vero cōsequatur, non tamen belluis melior efficitur. Quis enim leo-
ne, aut elephanto fortior? quis lepore celerior? Quis item est, qui nesciat & Deos ipsos nulla de
Bre, præterquam artibus, esse laudatos? & homines præstantissimos diuinis honoribus celebratos,
non quia bene vel in studiis cucurrerint, vel discum in sublime iecerint, vel luctā exercuerint, sed
artium beneficia in homines cōtulerint? Æsculapium quidem & Bacchum, siue prius homines
fuerint, siue Diij a prima origine sint, maximis honoribus prosequimur & celebramus: alterū, q;
medicinæ peritus est: alterum, q; homines colendæ vitis artem edocuit, quod si mihi non credis,
Dei certe Pythij te mouebit auctoritas, qui & Socratem omnium sapientissimum pronunciauit,
& Lycurgum salutans his versibus affatus est.

Te mea conspicio venientem ad templa Lycurge,

Quem chorus omnis amat Diuum, quem Iuppiter ipse.

Sis ne Deus, dubito, vel sis mortalis habendus:

Sed potius te spero Deum Numen que Lycurge.

Idem Deus Archilocom, quanquam vita deunctum, non mediocri honore dignatus est, cum
enim, qui illum occiderat, ingredi in templum vellet, eo carmine deterruit Deus,

Vatem occidisti, à templo procul ito profane.

At vero tu mihi vicissim narra, quæ Diis vnquam cum Athletis alloquia fuerint, quod non fa-
cies: siquidem, quid dicas, non habes, sed fortasse testem, quasi non fide dignum, reiicias: id enim
indicare videris, dum in testimonio vulgi orationem vertis, & gloriam petis ex eodem, quāquam
scio te, siue agrotas, non medicorum vulgo, sed paucis quibusdam, & iis quidem arte medendi
præstantissimis curandum traderes. siue nauiges, non cuilibet navigationis ministro, sed vni gu-
bernatori commendas. denique & in paruis eandem rationem haberes, nam, si fabrilis opus pe-
tas, fabro crederes: si calceos, futuri, si igitur hæc ita sunt, cur, cum de rebus maximis causa agitur,
te iudicem ipsum constituis, viros autem te sapientiores reiicis? sed vt in. presentia Deos præter-
eam, audi, quid de Athletis Euripides.

Cum mala innumera per Græciam serpent,

Nullum deterius Athletarum studio est.

Qui primum sibi nec parare diuitias

Patiuntur, dum possunt, quo enim modo,

Quisquis est gulæ deditus, ventri que indulget,

Diuitias parabit, vt alat familiam?

Deinde nec se egenos, parare ue rebus

Aduersis, nam in malis diu versati

Moribus, res duras pro desperatis habent.

Rursus eundem, si placet, audi, quàm inutilem omnem Athleticæ partem dixerit.

Quis lucta præstans, quis pedibus celer,

Quis bene vel discum extollens, vel maxillam

Percutiens, patriam seruauit coronam?

Quod si minutiora desideras, audi quæ rursus ille.

An cum hoste pugnabunt, dum manibus

Discos habent: an clypeis, cum è patria

Expellent, pedes dum cursu fatigant?

Nullus, hæc fatua sunt, si ferro conferas.

Quod si quis Euripidem, ceteros que eius generis auctores contemnat, philosophos vero iudi-
ces statuendos arbitretur, ex his etiam omnibus quasi vno ore loquentibus audiet vitio dandam
esse Athleticam. Nec eam vero ab vllis vnquam medicis laudatam nouimus, quandoquidē illud
primum apud Hippocratem leges: || Affectio Athletica nō est secundum naturā: melior est salu-
bris habitus, deinde & apud ceteros præstantes medicos, qui post illum suere, hoc idem reperies.

Ilagotici.

1a iijj

Lib. de Alim.
ciça medium.



Sed omnino testium fide rem agi nolebam: hoc enim potius oratoris est, quam hominis veritatem E
 colentis, quia tamen aliqui ad popularem laudem confugiunt, inanem que gloriam ex vulgo pe
 tunt, studium que propositum externis rebus remotis contemplandum negligunt, iccirco testes
 hoc quoque loco adhibere cogor, ut hi ne in hac parte quidem se nobis potiores intelligant. itaque
 Phryna illud commemorandum occurrit. Cum olim in conuiuio quodam talis ludus celebraretur,
 ut per vices inter conuiuas, quicquid libebat, imperare liceret, illa, cum ceteras mulieres tum
 anchusa, tum cerussa, tum etiam fucus pictas cerneret, iussit aquam afferri, eam que manibus haustam
 sibi facinam quam ad faciem adiuuere, mox linteo protinus eam detergere, quod, cum ab illis
 omnibus, & a Phryna ante alias actum esset, cernere erat faciem ceteris quidem foeminis conti
 nuo maculis repletam, ut laruas te videre diceret, Phrynae vero formosior reddita: quippe
 quae non fucata erat, sed suapte natura formosa, nulla que arte ad formam egebat. Quemadmodum
 igitur vera pulchritudo tunc optime exploratur, cum ipsa per se sola est ceteris omnibus remo
 tis, quae foris assumuntur, sic Athletae studium perpendere solum oportet, videre que, an vllam
 utilitatem vel publice ciuitatibus, vel priuatim Athletis ipsis afferat. Cum igitur bona, quae in re
 rum natura continentur, alia animi sint, alia corporis, alia exteriora, nec praeter haec vllum aliud
 honorum genus excogitari possit, nulli dubium est, quin ne in somnis quidem vllius ex bonis F
 animi participes Athletae sint: quandoquidem ne quidem, an animum habeant, intelligunt, ne
 dum rationis participem eum esse sciant, nam, cum & sanguinis, & carnis mole se onerent, ani
 mam suam quasi largo coeno suffocant, atque obruunt, ut nihil paulo reconditum intelligere queant,
 sed amentes perinde, ac belluae, sint. At hi fortasse instabunt, se que alicuius de bonis, quae ad corpus
 attinent, auctores esse contendunt, sed quod erit illud? an sanitatem, in eo genere bonorum pul
 cherrimam, id esse dicent? immo, qui in maiori vitae periculo sit, ex vitioso scilicet corporis affectu,
 reperies neminem, si quidem Hippocrati credas, a quo bonus ad summum habitus periculosus
 dicitur est, quem tamen isti affectantur. Quia etiam illud & ab eodem recte scriptum est, & ab om
 nibus probatum habetur, Sanitatis studium citra & cibi satietatem, & rerum omnium tardita
 rem positum esse. Athleta vero sic contra praecipuum id agunt, ut plus iusto se & in laboribus cor
 poris retineant, & cibis impleant, & omnino, quicquid senex ille praecipit, Bacchantium more in
 fanientes contemnunt, ille enim, cum salubrem victus rationem praecipere constituisset, sic scri
 ptum reliquit: Labores, cibi, potiones, somni, venus, omnia moderata. Isti vero & gymnasia quo
 tidie sine modo fatigant, & cibis sic vtuntur, ut eos vi sepe ingerant, & ad mediam noctem pro
 ducant, ut Homeri illud iure in eos dicendum arbitretur.

1. Apho. 3. Ex. or. 101. 3. e

6 de mor. vul. 1. 2. 2. 2. 3. 15 5. 8

6 de mor. vul. 1. 4. a principio

2. Apho. 51. Ex. or. 101. 19. e

De alimto cit ca mecum.

Noctem Diu reliquit totam, miles que trahebat
 Defessus, placido resoluti membra sopore.
 Sed nullus miseros Athletas somnus habebat.
 In somnis autem eam moderationem adhibent, quae ceteris vitae suae partibus proportionem re
 spondeat, nam, cum alij, qui secundum naturam viuunt, a muneribus suis desistunt, cibum que pe
 tunt, tunc Athleta a somno excitati exurgunt: ut eorum vitam suae imitatum dicas, nisi suae neque
 immodicis vterentur laboribus, neque vi cibis explerent, quod vtrunque in Athletis nouimus, adde, quod
 in illis terga rhododaphnis dirupuntur. Ad haec autem, quae ab antiquo Hippocrate dicta retulimus,
 illud item ab eodem scriptore praecipuum habemus. Multum, & subito vel implere, vel exinanire,
 vel calefacere, vel refrigerare, vel modo quouis alio corpus mouere periculosum, omne enim mul
 tum, inquit, naturae inimicum. Athleta vero neque haec praecipua audiunt, neque alia, quae ut illae re
 ctè scripta reliquit, sic isti negligunt, atque reiciunt, ut omnia agant, quae a praecipuis salubris victus
 abhorreant. Ex quibus rebus relinquitur, ut non sanitatis studium, sed morbi potius, hoc genus
 exercitij dicendum putarim, idem que sentire Hippocratem, cum inquit, Affectus Athleticus non est
 secundum naturam, melior est salubris habitus. Quibus verbis Hippocrates non Athleticam solum a H
 modo naturae abhorreere declarauit, sed etiam Athletici corporis affectui habitus nomen eripuit,
 ut illos eo nomine priuaret, quod corpori vere sano ab antiquis tributum est: siquidem habitus stabili
 lis est, vix que mutabilis affectio: bonus vero ad summum Athletarum habitus & facile mutabilis est,
 & periculosus: nam, cum neque capax incrementi sit, siquidem ad summum peruenit, neque possit in eo
 dem consistere, neque quiescere, relinquitur ut viam in deterius capiat. Habes igitur qualis Athletis,
 dum Athleticam tractant, corporis affectio sit. Cum vero ab eo studio cessant, deterius multo eorum
 corpora affecta cernuntur: aut enim paulo post, mortem obeunt: aut, si ad prouectam aetatem, non tamen
 ad senectutem perueniunt, quam et si attigerint, a Litis tamen Homeri nihil differunt, quandoquidem
 Claudos, rugosos, strabones conspicias illos.

Sicut enim murus urbis machina ante concussus, facile quacumque vi disiciat, dissipatur que, neque terreg
 mortu ferre, neque casum leuiorem potest, sic Athletarum corpora crebris ictibus, dum suo vtuntur studio,
 debilitata, rupta que, & languida reddita ledentibus causis quibuscumque vel leuissimis obnoxia relin
 quunt. Oculi enim tamen sepe circumfossi, spatium tamen vires corporis resistere, ac membra tueri desinunt,
 fluore (Graeci rheuma vocant) repleri cernunt. Dentes item, quos sepe ante concussos vires interie
 ctio tpe desinunt, deciduos fieri videmus. Quin & intorti articuli infirmi reddunt, ut vllam vim vel le
 uem

Auem occurrantem ferre nequeant, & quaeque siue ruptio, siue neruorum diuulsio, quam Graeci spaf
 ma vocant, facile incidit. Ex quibus rebus patet, qui in ratione sanitatis magis sit, quam Athleta,
 miser, reperiri neminem: ut eos nomine non degenerasse iure dixeris, siue a misero, quem Graeci
 ἀθλιον dicunt, athleta nominati sint, siue communi origine ambo a miseria, quam ἀθλιότητα vo
 cant, tanquam ab vno fonte nomen acceperint. Sed, cum de maximo ex bonis corporis, quod sa
 nitate nuncupamus, nobis disputatum sit, ad reliqua eiusdem generis bona transeundum est.
 Quantum igitur pulchritudine praesertim, intelliges, si eorum naturalem formam non modo nihil
 ab Athletica iuari, sed etiam eorum plures, quibus ante satis apta esset membrorum compago, a
 Gymnasticis exceptos, saginatosque, & in molem carnis, ac sanguinis auctos, in diuersam formam ra
 tionem traductos videas: eorum que non nullis, & is maxime, qui pancratio, aut castus decertat,
 faciem ex omni parte deformem, visum que horribilem cernas. sed cum membrum aliquod plane
 abruptum est, aut intortum, aut effossi oculi, tunc, opinor, tunc, inquam, maxime pulchritudo,
 quae fructus Athletici studij est, perspicua, euidentis que efficitur. Haec igitur, dum se in suo studio
 retinent, sibi ad pulchritudinem parant. Cum vero ab eo dimissi sunt, tum & reliqua corporis sen
 soria pereunt, & membrum quodque, ut ante dictum est, distortum varijs modis corpus infor
 mer reddit. Sed in ceteris fortasse, de quibus modo differuimus, Athleta cedunt: quod vero reli
 quum est corporis bonum, quod vires appellamus, id sibi vendicantes instabunt, (hoc enim est,
 quod mihi videre videor) idem que ceteris omnibus praualere profitebuntur, sed o Diu immor
 tales, quanam sunt eae vires, quas isti sibi vendicant? aut ad quod vitae munus viles? an ad agros
 colendos? sed o quam bene & fodere, & metere, & quicquid aliud, quod ad agriculturam attinet,
 agere possunt. Sed fortasse ad belli munera obeunda, rursus igitur Euripidem accersere, ut eos suis
 versibus celebret.

An cum hoste pugnabunt, dum manibus
 Discos habent? vere enim
 Nullus, haec fatua sunt, si ferro conseras.

Sed forte contra frigus, aestum que validi sunt, Herculis illius aemuli, ut vna & per hyemem, &
 per aestatem pelle operi vitam traducant? ut sine calceatu incedant? ut sub dio dormiant? aut humi
 cubent? quin potius ad haec omnia imbecilliores nuper natis infantibus cernuntur. Quid igitur
 reliquum est, in quo hi suas vires ostentent? aut quid est, ex quo superbi incedant? certe non eo
 quod vel sutores, vel aedificatores, vel fabros materiaros in palaestra subternere, aut in stadio pos
 sunt, sed eo fortasse, quod, dum se in puluere versant, dies absumitur. At eadem gloria & perdicet,
 & coturnices efferrè licebit, quandoquidem & ipse totum diem coeno se proluentes consumunt.
 Sed per Iouem Milo ille Crotoniata immolatum taurum humeris susceptum olim per stadium
 gestauit, o incredibilem amentiam, quando ne id quidem intelligunt, quod eiusdem victimae corpus
 paulo ante, cum adhuc viueret, anima sua gestauit, idque longe facilius, quam Milo, ut illa currere
 etiam sub onere posset, quamquam praeter Milonis anima nullius erat dignitatis. Sed & genus mortis,
 quam ille obiit, quam amens esset, declarauit: nam, cum olim in iuuenem quendam ligna interie
 ctis cuneis scindentem incidisset, eum que irridens a munere suo abduxisset, ipse solis iniectis mani
 bus ligni partes vtrinque apprehendens, ausus est eas in diuersa diuellere: sed in primo conatu totis
 exhaustis viribus, ligni quidem partes vtrinque vique eo distraxit, ut dimissi cunei deciderent, operi
 vero perficiendo non suffecit, sed diutius renixus, tandem victus est: nec tamen manibus eripien
 dis consuluit: quae a ligni partibus in se recurrentibus sic attrita sunt, ut post Miloni miseram mor
 tem inferrent. Quam magnum igitur fructum cepit ex mortuo gestato tauro, quo minus in mali
 quidquam incurreret? quam bene res Graecorum publicas, dum cum Barbaro bella gereret, hic
 Milonis in tauro labor, non Themistoclis seruauit sapientiam? qui ut recte primum oraculi senten
 tiam affectus est, sic talem deinde se imperatorem praestitit, qualem tanti imperij ratio postula
 bat: Sapientis enim consilium vnum multorum manus superat: inscitia vero, cum semper per se
 mala sit, iuncta armis peior est. Ex his igitur, quae dicta sunt, iam satis patere arbitror, nullam vitae
 partem reperiri, quae vllam ab Athletica utilitatem capiat. Athletas vero nec ipsos vllam sibi de suis
 actis dignitatem parere inde, opinor, cognoscetis, si vobis eam narrem fabulam, quam non inele
 gans quidam graecis versibus expressit, quos dicam sic, ut res possit intelligi.

Si Iouis sententia cunctis animantibus
 Communis esset viuendi ratio
 Sic, ut olympijs dicatus praeco
 Non solum homines ad certamen vocaret,
 Sed & ceteris mandaret animalibus,
 Ut in stadio venirent, idem, nullus,
 Opinor, homo ferret coronam, sed in
 Dolicho (quasi longo curriculo dicas)
 Superior alijs gaudebit equus:
 In stadio lepus sibi primas assumet:

In dialo

dis consumere. At, quisquis plus diuitijs, quam virtuti, tribuit, artem q; non de hominibus bene-
merendi, sed questus gratia petit, eum non licet artis finem expetere, quem si expetimus, ante dif-
tescent alij, quam nos ad id, quod habemus animo, perueniamus: non enim simul possumus & pec-
cuniam congerere, & arti tam magnæ operam dare: sed, qui alteram vehementius appetat, alteram
contemnat, necesse est. Quid igitur an nostris seculis quenkam memorare possumus, qui tantum
habere cupiat, quantum satis sit ad usum vitæ necessarium: an reperiri liceat, qui non verbis tan-
tum effingere, sed etiam proprijs vitæ exemplis docere possit diuitiarum terminum, qui quidem
sit secundum naturam, non ultra, quam vt fames, sitis, frigus ablit, progredi: sed, si quis in eius-
modi est, is & Artaxerxis, & Perdicæ potestatem contemnet, nec vnquam in conspectum huius
ibit: huic vero sic ægrotanti, vt Hippocratis artem desideret, medebitur quidem, non tamē semper
cum eo eē volet, sed Cranonem, & Thasum, aliaq; ad oppida multa proficiscet, vt pauperibus his
locis ægrotantibus curationes adhibeat: ¶ Cois hominibus ciuibusq; suis Polybum aliosq; discipu-
los relinquet: ipse Græciam peragrans omnem perquireret: nam eum scribere aliquid de natura lo-
corum oportet, quam vt, quemadmodum ratione didicit, sic experimētis comprober: eum vrbes
intueri proprijs oculis necesse est, nunc eam, quæ versâ ad meridiem est, nunc, quæ ad septentrio-
nem, nunc quæ ad Solis ortum, nunc quæ ad occasum: cernere etiam, quæ humili loco, quæ ve ex
celso posita sit: eam contemplari, quæ aquis obnoxia, siue ex littonibus maris superfluant, siue de fon-
tibus scaturiant, siue de celo decendant, siue ex stagnis, fluuijs ve redundant, alluatur: visere eam
etiam, quæ ad magnum flumē, quæ ve ad stagnū, quæ ad mare, aut ad montes sita est: quærere, si
qua algæ aquis vehementer frigidis, si qua calidis vtatur, & si qua nitrosis, aluminosis ve, aut si que
alia eius generis sunt: ad summam, ne agam de singulis, cætera omnia considerare oportet, quæ
nos & ipse Hippocrates edocuit. ¶ Quas ob causas si quis talis futurus est, eum non modo aspernari
diuitias, sed etiam summo labore, atq; industria vti necesse est: at non licet industriam esse quæq;
qui se aut vino obruat, aut cibis expleat, aut veneri dedat: deniq; qui pudēdis, ventri q; indulgeat.
Ex quo efficitur, vt, si quis verus medicus est, idem sit, vt veritatis, sic etiam temperantiæ amicus.
Illudq; intelligitur eūdem esse methodi rationalis studiosum, vt morborum quot genera sint, spe-
ciesq; cognoscat, vt q; in singulis illis quo pacto sumēda sit indicatio remediū, intelligat, atq;
hac eadem methodo ipsam corporis naturam docemur, & quæ ex primis constat elementis, quæ
tota inter se temperata sunt: & quæ ex secundis composita est, quæ & sensibilia sunt, & (vt eo no-
mine vtar) similia appellatur: & quæ eadem ex partibus organicis expletur, quinetiam & quæ
utilitas ex omnium harum partium genere, & quæ actio animalibus est, ex illa eadē methodo cogno-
scimus: quandoquidem & eas oportet non in exploratas negligere, sed demonstratione perceptas
habere. Quid igitur an aliquid iam restat, cur medicus non philosophus sit, is, inquam, medicus,
qui arti operam Hippocrate dignam impendat: si enim, vt corporis naturam cognoscat, & mor-
borū differentias, & prædiorū indicationes, eum rationalem contemplationem exercere oportet,
vt autem in harum rerum studio industriam ponat, retineatq; diuitias contemnere & tempe-
rantia vti necesse est: hic iam omnes philosophiæ partes habebit, & quæ ad differendi rationem,
quam logicam: & quæ ad rerum naturam, quam physicam: et quæ ad mores, quam ethicam Græ-
ci dicunt, attinet. Nec vero timendum est, ne, qui pecuniā contemnat, & temperantiam seruet,
is turpe quicquam, aut vitiosum committat: quidquid enim homines iniuste audent, id aut auari-
tia impellente, aut voluptate præstringente committunt, sic & reliquas virtutes eundem habere
necesse est: quandoquidem omnes inter se connexæ sunt: nec potest, qui vnā habet, non cæteras
omnes statim habere, tanq; ex vno fune reuinctas. Si igitur, vt & artem primum intelligat, & eam
dem deinde exercent, philosophia medicis necessaria est, haud dubium relinquitur, quin, si quis
medicus est, idem omnino sit & philosophus. non enim illud demonstrationem desiderare arbitror,
si quis arte medica probe vsurus sit, ei opus philosophiæ eē, cum non desint, quos tam pecuniarum
cupidos sæpe videamus, vt venefici, non medici sint: artemq; in contrarium scopo eiusdē abusum
detorqueant. Num igitur iam de nobis certabis, nugisq; contendes, vt temperatum, continen-
tem, diuitias infra se ducentem, iustum debere esse medicum dicas, non tamen philosophum: eum
demq; corporum naturas cognoscere, instrumentorum actiones, partium utilitates, morborum
differentias, curationumq; indicationes, non tamen operam disciplinæ rationali dedisse: an rebus
concessis te contendere de solis nominibus pudebit: at sero quidē, satius tamen, vt iam respicias,
nec, vt graculus, aut coruus de vocibus contendas, sed in inquirenda rerum veritate operam con-
sumas: non enim habes, cur futorem bonum aut textorem sine disciplina, & exercitatione quenq;
effici posse, neges, iustum vero aliquem, aut temperantem, aut demonstrationis peritum, aut rerum
naturam scientem repente apparere dicas, quanq; neq; doctoris eruditione, neq; sui ipsius exerci-
tatione sit vsus. Itaq; si hoc impudentiæ est, illud hominis non de rebus, sed de nominibus alter-
cantis, certe nos primum studium debemus in philosophia consumere, si veri Hippocratis emuli
esse volumus, quod si fecerimus, nihil impedit, quo minus eo meliores efficiamur, necdū similes,
si cognatis ijs, quæ ab illo bene dicta sunt, cætera, quæ arti defunt, ipsi inueniamus.

Soranus in vita Hipp. & i. epist. ad Hippiasidē.

De lege finem vult.

De aere, aq. & loc. c. 1. cl. 2. f. 2.

Galeni



GALENI DE SOPHISMATIS IN VERBO CONTINGENTIBVS.

Horatio Limano interprete.

Sex modis Sophismata in dictione contingere, Aristotelis auctoritate. C.A.P. 1.



Aristoteles philosophus, cum in libro de sophistis elenchis, quasi redar-
gutionibus dixeris, cōscriberet nobis, sophismata quot modis i dictione
contingant, modos ipsos sex esse ad hūc modum ponit: primum in
equiuocatione, in ambiguitate alterū, tertium in accentu, quartum in
compositione, quintum in diuisione, i dictionis figura sextū. Sophis-
ma in equiuocatione vocat, vbi nomina in oratione posita plura signi-
ficant, vt venatus sum canem: plura enim hæc oratio significat vitio vo-
cis eius/canem/. Sophisma vero i ambiguitate appellat, cū oratio ipsa
ex se tota duplicem sensum significat, vt, hūc liceret capere me: in qua
oratione nihil anceps est ratione nominū, sed oratio ipsa, vt oratio est,
sensum in agendo, & patiendo confundit. Vitium vero ex accentu dicit, cum culpa accentus, qui
nomē in diuerfas significatiōes trahat, dubia oratio efficit, vt *δρος ἔσνε*, hoc est mōs, aut terminus
estabat, ipsum enim duplex propter duplicem accentum est, in principio positum, aut sublatum,
Sophisma vero in compositione, & diuisione, cum ipsa significationis differentiam faciunt, vt
Quinquaginta virū centum ipse reliquit Achilles, differentia enim est verbo/virū/aut com-
posito cum quinquaginta, aut a quinquaginta diuiso. Secundum vero dictionis figuram, cū aliud
dictio vere significat, aliud vero propter speciem, & figurā significare videtur, vt verbum/audis/:
nam passionis est, cum actionis esse videatur propter prolationem, id est figuram similem ijs, quæ
verborum actionis sunt, vt curro, intelligo, trahet enim ad vtranq; partem sophisticus homo: ad
passionem, quoniam ita est: ad actionē, quia ita videtur. His vero sex enumeratis modis, deinceps
ostendit nullum esse ab eo prætermisum, neq; posse aliquod in verbo sophisma, extra modos pro-
positos cadere. Verba vero, quibus id ostendit, hæc sunt: Huius rei fides est, & ea, quæ per indu-
ctionē fit, & syllogismus, & si alius aliquis sumatur, & q; tot modis, nominibus ijsdem, & oratio-
nibus non eandem rem significamus. Ea igitur, quæ de inductione loquitur contextus pars ma-
nifesta est, si enim singula in verbo sophismata percurras, sumas q; nec vllum horum apparcat, ex-
tra prædictos modos cadere, perspicuum iam ita est nullum prætermisum esse modum: quod ve-
ro sequitur, omnino obscurū est, quid velit: cum dicit/ & syllogismus, & si alius aliquis sumatur,
D & quod tot modis, nominibus ijsdem, & orationibus non eandem rem significamus/liquidem
nec, quoniam modo alium aliquē sumamus syllogismum, dictum est: id vero/ & quod tot modis,
nominibus ijsdem, & orationibus non eandem rem significamus/ syllogismi conclusioni magis si-
mile est, quam syllogismo: cōsuetudo vero est hæc huic philosopho dicendi breuitas, & veluti per si-
gna exprōmere multa, quia ad hos, qui iam audiuerant, scriberentur. Qui igitur eum exposuerūt,
alij hæc in diligentiam ferre, quod decebat, ne tentarunt quidem: alij non consecuti sunt: nos vero
tentemus non Aristotelis causa, neq; vt orationi eius opem feramus, sed causa nostra, philosophi-
enim est non solum sumptis propositionibus ratiocinari, vt multorum mos est, sed etiam conclu-
sione posita propositiones ipsas construere.

Penes ipsum duplex omnia in dictione sophismata accidere. C.A.P. 2.

Quoniam vero monstrare propositum est tot modis in verbo sophismata fieri, quæ penes
ipsum duplex sunt, quot modis Aristoteles dixit, patet duo hæc a nobis demonstranda
esse, alterum omnia in verbo sophismata penes ipsum duplex esse: alterum tot esse nu-
mero penes ipsum duplex: perspicuumq; illud omnibus est, omnia in verbo sophismata ex vitio
huius contingere necesse esse: hoc enim tanquam principium sequentes sophistæ capiunt impe-
ritiores in ea re homines, neque vitij conscios. Si vero recte volumus, quot in verbo sophismata
contingunt,

contingunt, accipere, quot vitia sunt, sumendum est: quod cognoueris, si virtutem sumas vnicam esse, aut plures: error enim a virtute esse vitium videtur. qua recte cognita, statim hoc quoque cognoscitur. Quoniam vero, ut alibi demonstratum est, ipsum bonum, virtus quae in eo est, ad quod nata, aut facta res est, ut hominis in viuendo, gladij in scindendo, iccirco ad quod nata, aut facta est dictio, sumendum est: manifestum vero est ad vnum hoc, ut significet. patet igitur in hoc & bonum, & vitium esse, patet quoque solam esse virtutibus hanc in dictione esse per se: reliquas vero per accidens, extrinsecusque esse, nec rei ipsius, ut congruitas, & apta literatio. haec enim, & si quibusdam bona ostendant, non tamen se secundum rem habent: sed perinde, ac si ensis manubrio eburneo sit, aut fucatus oculus: haec etenim his extrinseca sunt: quae vero sunt per se, ea in scindendo, & in cernendo sunt. Si igitur vniuscuiusque rei virtus in eo est, ad quod nata res, aut facta est, hinc virtutum numeri inuentio patet, quot ipsae sunt. si enim ad multa res genita sit, plures ille sunt: si ad vnum, vna virtus est. apparet sane dictio ad vnum nata, hoc est ad significandum. Si igitur bonum ipsum in hoc positum est, hoc ipsum non significare, aut non recte significare, vitium erit. nam considerandum videtur, an, quae non significat, ea dictio statuenda sit: non enim tibi cen is est, qui tibi non aptus est vilo modo canere, nec malus igitur tibi cen est. sic nec dictio est, quae non est ad significandum apta, quare nec vitium dictionis erit non significatio. hoc vero protinus signum est sola eam, quae nunc a nobis dicta est, virtutem esse dictionis per se: in quo enim vnaqueque res esse habet, in hoc ipsa virtus est. dictio habet in significando esse, eoque corrupto neque dictio est: igitur in hoc ipso virtus est. quare haec vna cum significatione deperditur, reliquae vero propterea, quod non secundum rem ipsam sunt, non impediuntur circa hanc esse, quae non significat, ut congruitas, & apta literatio. Has ob res, quae linguae barbarae sunt, earum alteram meliorem altera dicimus, ut persicam ethiopicam, quamquam nihil nobis significantem: causa vero est, quia potius vox est, quam dictio. sed, & si vitium videatur non significatio, cum propter similitudinem nominis decipiamur, patet non propter hoc vitium sophisma contingere. quis enim est, qui consentiat, aut quis est, qui proponat dictionem significatione priuam, & ignotam? Restat igitur, ut propterea contingat sophisma, quia non recta significatio sit: haec vero talis est, quia duplex. in hoc enim solo dictio habet quidem, quod significet, verum non recte: canis enim nomen aliquid significat, non tamen hoc aliquid, neque diffinitum quidquam, quod erat recte significare. Illud vero recte a Platone dicitur, quaeque proprio vitio corrupta sunt, horum omnium dictionem corrumpi: ducit enim in obscuram significationem quodam modo, sed non simpliciter, ut ea faciunt, quae nihil significant: obscura vero significatione prius dicta est perfecta esse dictionis corruptio: quapropter solum vitium est ipsum duplex: nisi quis ea quoque vitia putet, defectum, longitudinem, superfluitatemque dicendi, latere autem hunc arbitror deceptum, & ignarum, nullum horum esse simpliciter dictionis malum, nisi obcuritatem, aut dupliciter efficiat: si vero solum hoc dictionis vitium est, & recte supra dictum est omnia, quae in verbo sophismata sunt, ex eius vitio fieri, propter ipsum duplex erunt omnia, quae in verbo sophismata contingunt.

Ipsum duplex sex tantum modis in dictione fieri. Quid sit oratio.

CAP. 3.

Post vero demonstrandum est, propter quid tot modis ipsum duplex accidat, quot Aristoteles scribit: id vero si vere inueniri debet, sumendum prius est, quid sit oratio, & ex orationibus orationem esse. etenim & ipsae propositiones orationes sunt: harum alicui, aut aliquibus que ritus ipsum duplex. Oratio sane erit, quod in presenti dicere sat est, nominum compositio: voco vero nomina, & si verba sint, significantque vterque aliquid, propterea, quod sic notius vocabulum est. necesse est ipsum duplex aut in aliquo horum nominum esse, aut in oratione ipsa: non enim habemus, quomodo tertium aliquid constituat: quemadmodum neque in lapidibus praeter aut singulos seorsum, aut illorum simul compositionem, eaque aut actu, aut potentia, aut apparentia, nihil aliquid excogitare potest: praeter haec enim nihil est, quod esse aut dici quisquam inueniat, ut alibi demonstratum est. Omnia vero haec comprehendentes modi praedicti habent. Ipsum enim actu duplex modus habet, & qui secundum equiuocationem est, & qui secundum ambiguitatem: sed in nomine dupliciter is habet, qui secundum equiuocationem est: in oratione, qui secundum ambiguitatem: actu vero esse dicuntur, quoniam re vera res duas significant. Potentia vero, cum accentu duplices sunt, compositioneque & diuisione: hi enim non plura significant, sed prorsus vnum: propterea vero, quod ad vtrumque verti licet, duplices dicuntur: quare hos potentia dicimus: tale enim est hoc ipsum potentia esse. Id ipsum vero rursus (ut supra quoque diuisum est) vel in nominibus, vel in oratione est: in nominibus accentus dupliciter efficit: trahit enim ad vtranque partem nomen accetus, ut in oratione hac / ὄρος ἔσμεν, hoc est mons vel terminus stabat/ accetus alpiratus facit, in principio cum aut ponitur, aut abest. In oratione vero compositio, & diuisio dupliciter facit: in compositis quoque nominibus eandem facere potest, quia orationi similia sunt, ut in nomine Neapolis, & καλὸς καγαθός, i. probus, mutaret ea quis loco simpliciter non in nomen (hoc enim solus accentus facit) sed in orationem, ut in hac voce ἀλλήτρις, i. tibicina, sicut rursus & ipsam orationem in nomen componeret, ut in proposito noie est. videbitur autem nihilo minus absurdum fortassis id, quod propter accetum, compositionemque, & diuisionem sophismata contingere dicamus: siquidem

Aliquidem haec propter ipsum duplex (ut supra dictum est) contingunt: accentus vero, & quae eius generis sunt, ipsum duplex ipsi, quae facultate duplicia sunt, eripiunt: etenim, ut haec alterum significent, efficiunt: sed tamen nihilo minus vere dicuntur propter haec sophismata contingere: quia, n. oratio per eadem haec ipsum duplex accipit, alterum in principio sophistae sumunt: alterum concludunt, orationem per ea ipsa mutantes (prorsus enim non aliter sophisma contingeret) ratiocinantes vero tanquam idem accipientes: quale est, vnum quid rationale nomen est: proprium hominis est ipsum rationale: igitur vnum proprium hominis est. Praeterea si ὄρος, hoc est terminus, hic stabat, is, qui agros separat, ὄρος autem, hoc est mons, hic non stabat: sed neminem lateret id, quod sic adulterinum est: verum vbiq; etiam ad minimum apta oratio sit, sophistae student: nam & in ipsi, quae actu duplicia sunt, hi illud idem faciunt, ut aliud fumentes, aliud concludentes ratiocinentur: sed ibi obscurius, quam quicquid significet sermo, ipsi sibi consentiat: hic vero manifeste: quare suis nominibus, & orationibus Aristoteles dixit: Etenim si sophistae sunt, qui speciem violant. Cum iam habemus id ipsum, quod actu dicitur, itemque quod potentia: quod reliquum est, ad apparentiam attinet: quae secundum figuram dictionis est, ut est supra dictum: ostenditur enim ipsum nomen, similiterque oratio, non aliud duplex adeo habere, nec in singulis, quae praedicta sunt, adeo quis exempla ex Eudemo, ex alijs ve caperet. Cum igitur iam collectos modos omnes habeamus, quibus duplex ipsum fieri possit, habemus omnia in dictione contingentia sophismata: haec enim penes ipsum duplex sunt: sequitur vero id, quod tot modis nominibus ipsis, & orationibus, non eandem rem significamus: nam aut actu, aut potentia, aut apparentia id facimus: manifestum vero est & syllogismi modum, modo habita diuisio sit, fieri posse, vtrumuis quis eligat, aut e directo, aut ad impossibile ducentem: si enim possibile est alium haberi modum, is erit neque in nomine, neque in oratione, neque actu, neque potentia, neque apparentia: praeter haec autem nihil sermo ostendit: secundum igitur ipsum diffinitum sit in hunc modum: quod vero non ex eius diuisione inuenimus, (non enim ad Aristotelis gratiam nunc scribimus, sed omnia haec methodo scripta sunt) perspicuum est: nam aut in nomine, aut in oratione ipsum duplex esse oportere aperte ipse dixit, cum scribit, quod ipsis nominibus, & orationibus: ipsum vero actu esse, aut potentia, aut apparentia notum ex ipso ordine est: scripta igitur separatim sunt in singulis generibus, quae eiusdem sunt generis, primaque, quae ad actum attinet: secunda, quae ad potentiam: tertio loco, quae ad apparentiam, ut decuit: aut cur haec non fuere confusa? sed fortasse ridiculum est his fidem aliam asserere conari, quam eam, quae a re deducitur: etenim si sic se habent, ut Ars, qualis Medicina est, artisque sunt, diuisionem vllam fortuito, aut casu factam non reciperent: sed de his satis haec in praesenti sunt.

Ambiguitatis, & reliquorum sophismatum modi.

CAP. 4.

Dictum quoque a Stoicis aliquid est de partitionis dignitate, nosse, si quis modus extra propositi viros cadat, tentantibus: erit enim inductio fides haec. Et alias aequum est nullam probatorum virorum opinionem obiter ponere: ambiguitatis igitur definitio quamquam cum multis nostris pugnare videtur, in praesentia tamen praeteribimus: de his enim considerare alterius negotij est: quae vero ambiguitates dicuntur, harum differentiae sumendae sunt. Sunt quidem apud grauiores viros numero octo. Vna est, quam communem ei, quod dictum est, & diuisibili nominant, qualis est, quae ἀλλήτρις, i. tibicina, nominis est, atque eius, quod dictum est. Altera, quae in simplicibus est, ut vitilis: aut enim tunica, aut homo. Tertia vero ad ipsam in compositis equiuocationem attinet, ut homo est: ambiguus enim sermo est, vtrum substantiam, an casum esse significat. Quarta ex defectu est, ut tui est: deest enim quod ad medium locum attinet, ut domini, aut patris. Quinta ex superabundantia, quale est, ei, ut non nauigare, denegauit: adiecta enim ea negatio/non/ambiguam orationem facit, vtrum nauigare negauit, an non nauigare. Sextam esse dicunt eam, quae haud notum facit, quae cum qua significatione carens pars, ordinata sit, ut illud est, & nunc & non appulit: pars denim ea /non/ diuisiua esse potest. Septima est, quae ignotum reliquit, quae cum qua significatione pars constructa sit, quale est. Quinquaginta virum centum ipse reliquit Achilles. Octaua est, quae non declarat, quid ad quid referatur, quale est, Dion Theon est: incertum enim est, vtrum ad vtriusque existentiam verbum /est/ referatur, an ad id, ut Dion sit Theon: aut contra. Hi sunt a grauioribus viris numerati modi. Quicumque vero non obiter, quae supra dicta sunt, audiuit, manifestum est ei, eos omnes in hos cadere modos, qui a nobis numerati sunt: carere quod methodo & arte perspicuum est: neque enim ex ipsis, quae dicta sunt, demonstrationem quis caperet, ut nullus alius modus ambiguus constitui possit: in conexusque equiuocationem contingere dicere, hominis est nomen non audientis: non ineptum vero est generalibus differentijs. Speciales enumerare, ut ea, quae ad diuisionem attinet, per partem significatione carentem, & per significantem diuidatur: sic enim quis speciales differentias plures acciperet: quin etiam ad hunc modum quis equiuocationis differentias speciales dictas plures faceret: quia illae secundum id, quod a fortuna: haec vero secundum analogiam, aut similitudinem, aut aliud alique modum constituantur: quin & equiuocationis eius, quam ipsi in oratione dicunt, plures modi casibus similibus appositis sunt, quale illud est, futurum est Socratem vincere: ceteri vero modi minores sunt. Id vero dubitatione dignum est, quo modo, quae ad apparentiam attinent, duplicia sunt: magisque quo modo, quae ad accentum: qui enim

† Adduntantiqui cod. παῖς ἴσα. κοινή γὰρ αὐτῆ τῆ τε ἀλλήτρις ἰ. puella exilis communis .n. haec est ipsius ἀλλήτρις.

enim secundum compositionem duplex ponunt, quo modo non secundum accentum? ut illa E per continuationem totius, & per silentium ad ipsum duplex trahi potest, sic ipsum nomen per accentum: quemadmodum orationis extrinsecum, inane tempus cum sit, nec eius pars, eam tamen facere duplicem potest, sic accentus quoque: item quod sophista ut eo, sic hoc ad contentiones utuntur: & quis secum cogitans, quemadmodum secundum compositionem, & diuisionem contendunt, sic secundum etiam accentum idem fieri posse cognosceret. Manifestum vero in scriptis orationibus est, cum non adiecta sunt diuidentia puncta: ut enim his egent ad diuisionem, sic accentu quoque non semper tamen, & propter hunc duplex oratio fuerit.



GALENO ASCRIP TVS LIBER
 QVOD QUALITATES INCORPOREAE SINT.

Horatio Limano interprete

Nunc diligentius emendatus.

Qualitates, reliqua que accidentia perperam à Stoicis corpora appellari. CAP. I.



Vm nihil e rebus meis ignotum tibi velim, ne si id quidem minimum esse videatur (hoc ipsum enim abscondere aliquid amico, non minimum est) exponere tibi volo disputationem mihi cum quoda ea, qua licuit, diligentia habitam: sermo enim, qui ex improuilo habetur, diligentia caret, praesertim si, cum quibus is habetur, is ambitiosi, contentio- li que sint. Erat vero de qualitatibus sermo, de quibus accidentibus oibus, quae Stoicorum iuniores esse corpora dicunt. Aduersus quos dicere hec oportet: an non cum quispiam corpus dicit, statim intelligere nos euenit, triplici contentam spatio substantiam renitentem? si solum hoc dicat triplici contentam spatio, non erit, ut corpus magis intelligamus id, quod dicitur, quam vacuum, & locum: oportet vero diffinitiones ipsas, & descriptiones, logi- cas quibus declarationes quorundam esse, & earum solum rerum declaratiuas, quas declarare volumus, non cum alijs rebus communes: quandoquidem non de communibus rationem reddimus: patet vero hoc esse commune, quod triplici spatio contentum dico, corporis, vacui quibus & loci: id Stoicos fateri necesse est, utpote qui vacuum ipsum in tractatu rerum naturae reliquerunt: quamuis id in mundo esse negent: ceteros vero philosophos intelligere id omnino necesse est: quo modo enim vacui naturam negarent, nisi ipsum vniuersum vnum intelligerent? si vero intelligunt, non aliud quicquam intelligere dicent (si verum fateri volunt omnes) corpus: quemadmodum non sine tempo- re patet, neque id sine loco, & hoc ipso quoque triplici contento spatio, ut in se ipsum rem triplici con- tentam spatio suscipiat: eius rei testis est sensibilibus vnumquodque corporum: quod enim, verbi- gratia, cubitali longitudine corpus est, palmum quae latitudine aequat, altitudine vero digitos qua- tuor, loco eget, qui ipsum capiat, sibi proportionem respondente: hoc nobis statutum sit, & de ratio- ne corporis omnis speculandum.

* Al. ex alijs, sineque ipsum oino mente con- ciperet, ac in- telligerent.

* omnino.

Qualitates non esse corpora, aliqui corpus corpori accidere. CAP. 2.

Vm talis vero de corpore intelligentia sit, & hanc oratio diffinitiva, patet quaeque esse fateri paratum, nisi litigiosus sit, non eandem rationem accipere, neque intelligentiam, nec horum singula, i- spatorum trium equalitatem naturam habere, neque eandem definitionem accipere, neque totum corpus dicere licet ipsam corporis longitudinem nisi per connexionem, sed corporis accedens: similis vero in latitu- dine, altitudine quibus, & gravitate, & figura ratio est, & in reliquis, ut summam dicam, qualitatibus, acci- dentibus quibus, sed secundum aliquos, non sine corpore haec esse, neque intelligi: quod si consideraueri- mus

A mus horam vna omnia facere, plongare, & nihil aliud esse dicere, quod vni solum corpus, erit profecto ab- surdum: innumere, n. sunt substantiarum naturae secundum proprietatem, & qualitates, accidentiumque, quae inter se differunt, variaque sunt, & contraria. In his igitur nullum alteri idem dicamus, ubi nobis sermo de- scribitur: itemque, si figuram corpori accedentem corpus dicemus, patet nos corpus corpori accide- re dicturos, quod absurdum est: quod n. eorum substantiam magis, quod vere accedens dicemus: Si vero vni- cum habemus intellectum corporis, ut corporis, quod figuram corpus dicit, aut vacuum intellectu nomen de accedente profert, aut vniuocum cum corpore nominat, vtrumque vero absurdum est: etenim significat ali- quid, quamobrem nomen est, & intellectum aliquem indicat a corpore diuersum, & si non est a figura separa- bile corpus. Similis in reliquis accedentibus ratio est, coloribus, saporibus quibus, & quae ad olfactum attinent, & quae ad auditum, haec voces sunt, verba, sibilis, stridores, popymi, gemitus, crepitus, rhochalmi, bom- bi, soni, strepitus. Si vero quae ipsa dicat ipsa haec, & quae talia sunt, oia esse quodam modo percussum aerem, huic illud Menadri obijcere fas est. Haec o nequam perdidit id, quod non sine corpore tale aliquid in- telligitur. Quod ego quoque confiteor: nego tamen rem habere, vna & eandem habitam rei existimandum esse. neque enim Cleanthes tuberculum erat, cum hoc ei contigisset in morbo: neque Chrylippus, item quibus Epi- curus vrinae subillum, postquam contigit his ex hoc morbo vitam auerti, neque igitur aeris percussio, aer B est, sed & natura differt, & intellectu, & definitione, quid sit horum vtrumque, declarante. Quod ve- ro diuersae sint inter se, & a corpore figure, petam in presenti testes ad huc sermonem. Aliam geomet- riae circulo, ceteris quibus figuris definitionem reddunt, aliam corpori, quarum rerum diuersae rationes sunt, significationes quibus, longeque magis animi conceptus. haec omnia quo modo vnum esse quis sapienter di- cet? vel, si, quae corpori accedunt, corpora dicemus, quorum alicui accedere dicemus? vtrum haec ex ijs sunt, quae ab omnibus corpora nominari solent, cum omnibus his conuentione, aut singularem corpori bus? vtrumque, n. absurdum est, siue haec corporea substantiam habeant, siue dicantur corpori accedere. Si igitur corpora accidentia sunt, omnia entia corpora nominaremus, non autem alia accidentia, alia cor- pora: si vero non corpora, sed aliqua alia, non igitur ipsum accedens corpus est, vel si, cum omnia haec corpora sint, his ipsis, quod vere ab omnibus corpus vocari consuevit, accederet: id vero simi- liter dixeris, atque illud audieris, si indiuisibile manere omnibus his accedere dicatur, non in equa- les numeros diuisis: hoc n. nec aliquid temporis sine dubitatione mansit, ne minimum quidem.

Corpora non posse accidentibus accidere, & absurda, quae hinc sequuntur. CAP. 3.

Contra quidam existimantibus rebus accidere dicunt, quod si quod hoc, ut absurdum fugiens, aequali numero dicat vocatis accedentibus (quod & ipsa corpora vocat) substantiam accedere, nescit se rerum naturam, conceptumque immutare, si corpora accedentia dicat, corpus quibus accedentibus accidere, accedens quibus corpori- bus corpus faciat. Quare & iure dubitare quempiam dico, & dicere oportere, siue equali numero accedentibus diuisum sit id, quod dicit corpus solet, singulis horum proprium quoddam accedit, alia cor- poris pars, alij accedentis partem accidet: aut, si accedentia corpora sunt, o vero corpus in infinitum diui- dit, singula horum infinitorum corporum oibus alijs accedentibus, cum haec quoque corporata sint, accident. Considera, quae multa absurda eueniunt: corpus corpori accidet, idemque cum vnum putet, infinitis: simul quibus & totum, & non totum: totum quidem, si vniuersa figura, rotunditasque mali, quanta est, oibus alijs, quibus malo acci- dit, accedat: non totum vero, si ex infinitis membris singula non eadem ei sunt, ex quo dissecta sunt: vel si corpus mali corpus est, & figura, color quibus, & odor, & gustatum spectans sapor, & vnumquodque ho- rum in infinitum scindit per se, an non ex infinitis malis compositum erit, quorum vnumquodque & rotundum erit non aliter, quam totum malum: siquidem eiusdem particeps est figure, pallidumque, dulce quibus verbi causa, aut auste- rum, tale quibus ad olfactum est, & rursus singulae infinitae partes malum erunt, si omnia haec habent, ex infiniti- tis igitur corporibus, & potius malis compositum erit, quod oculis malum elucet, quares multis mo- dis ridicula est. Verum sane & partium vnaquaqueque rotunditate non habens, non erit amplius malum, sed pars mali, cum figura, n. rotunda erat malum. si vero vnum malum solum est, ex vnica corporea substantia, multis D vero diuersis accedentibus constabit, an non manifestum est nullum corpus esse? vtrum horum singulum pro- prium locum obtinet, an oia eundem: si proprium, patet neque proprietatem, qualitatesque inter se habere mu- tuo conuentionem, neque malum esse in rotundum formatum, neque pallore coloratum, neque ad gustum secerto mo- do, aut ad olfactum habere. si vero simul omnia sunt, & vnum locum occupant, proprietatem confusio est, ut in compositis, mistis quibus & pluribus, & diuersis generibus medicamentis, in quibus proprietates, quali- tasque vniuocumqueque miste materiae syncera non seruat, sed vnum quoddam vndique sit, non igitur syncera est singulorum cognitio generum, huius rotundae mali figurae, coloris huius, & singulorum acci- dentium ceterorum: item quibus magis, nisi appositae inter se tangant haec partes, sed per totas totae mi- stae sint, propria vniuocumqueque qualitas perit, sed neque mixturem licet hanc proprie dicere, quo mo- do enim, si per se proprietates aliquae vnite non sunt, atque detentae, haec mista dicenda sunt: Ipsum vero infinitum intenditur orationis, si & longitudo corporis corpus est, si latitudo, & profunditas: simul, n. infinitae, inquam, erunt corporum infinitudines in breui loco ad sensum circumscripto: item quibus multorum horum, magis quibus infinitorum corporum multitudo.

* εἰδὼν, i. spe- ciebus in im- pressis, in aut quis aut εἰδὼν i. materijs.

Si accedentia essent corpora, sequeretur corpora corporibus subito cedere, & ite alia incumoda multa. CAP. 4.
 An igitur sempiterna, quaeque substantia prima qualitate carente amplius dicitur, ex qua & mundum ipsum, & vnaquaqueque speciem particulari facta esse dicunt: an e tempore quodam facta est, & omnia
 Ifagogici. 2b in idem

in idē conuenerunt, vt ex cooperatione syncrimata (hoc est res composita) fiant? verū hoc quoq; E maxime absurdum esse dicimus, idēq; multis modis: primū, q non vnus esse materiae corpora vident: multē aut infinitēq; differētia cōis substantiā sunt, alia quidē figurarū specie infinitarum: alia vero coloris, huiusq; innumerū fm specie: alia saporis gustatum spectātis, cuius rursus interminata dīa est: alia vero eius est, q ad factum attinet, cum hic quoq; varietatē plurimam habeat: infinita igit erūt in ipsis infinitudines, & differētia qualitātū corporatarū: vna aut erat, q facta est, quā super incertas, s. partiri oportet: quanq; quae necessitas est, vt corporea fiat: anteuertunt sanē corpus esse substantiā q; qdā facta, singula q; corporū horū in infinitū si fecent, qūo infinitudines infinite concurrent, & quando ipsum enim infinitum pertransiri non potest, & lumen corpus est, & albedo, calorq;: omne vero corpus quotum est, & quantum, & coagulētem naturam in se habere videmus: in calefensq; a sole aqua cumulatior maiorq; fit, vt maiori loco egeat: quo modo vero in angustum locū nec milij, verbi gratia, corpus excedēt, figuratio reliquorum q; accidentium: singula cōueniūt simul q; spirare & ab aeterno, neq; mutari deberēt in vnūuersum, neq; corrūpi: ipsum, n. aeternū imutabile est, quales sunt Deorū natura: si vero hoc verū est, quo mō aliqua trāformabimus, verbi gratia, cerā: qd q; fiet, si, cū quadrāgula sit, rotūdā eā efficiamus: an substantiē figurā quadrāgularis erat: si enim substantiē cerā ante erat, nunc rotūditas est, vñ hāc venit: & qua F cā inducta tum est: si per corpus, absurdum id est: corpus enim p corpus ire, cogitationē fugit: siq; renitētia instituat, id ppiū corporis est, vt de hoc rō prācipue docet: si per vacuum, absurdum nihilominus est, tū qm nihil esse in mūdo Stoici vacuū dicunt, tū ēt qā rotūditas est corpus, & reliqua habet accidētia, & figurā: quae & ipsa rursus ex altera corporata figura, fore, vt sit, patet, & illa ex altera, & hoc in infinitū: & si ex rotūdis, q in infinitū secātur, figuris aggregatū hoc visū nostrō rotundum factum cōstat, fabulā considera, quanta q; figmētū hoc infinita sequūtur: si nō ex rotūdis, quo modo ex his aliquid rotundum fit? ridiculum quoq; est, si dicas in figuras rotundas figuram rotundam diuidi, eo contra id teste adhibito, q quadrangulum in quadrangula nō diuiditur: quid vero in transfiguratione cerā dicent: vtrū inter se cedunt vna cū intellectu diuersorum corporum transfigurationes: & quo modo non ridiculū tanq; animatas, & rōnales substantias exire, cedereq; inter se, ceu ē cōstituto: magisq; infinitum etiam sit, quod dicitur, si porrigimus vna cum cogitatione digitos, & contrahimus: si enim non accidens est pugnus, neq; porrectio, sed in corpora, infinitas simul figuratas transfigurationes abscedere accedereq; dicere oportet: q si duas solas esse dicas, nec numero equales secundum porrectiones & contractiones, adhuc varie infinitum est, quod dicitur, adhuc que magis infinitum, nisi cōtractionis, porrectionis q; transfigurationes accedant: sed al G tēra ex manu altera desinit: oportebat, n. mōmento temporis ordinem dissolui, inter se latenter ab hoc cedentibus corporibus. Ad hoc vero dicent, si quidem communitatis causa sunt effectūta corpora, quo nam pacto acetum fiat: quo modo vero incoctionem parat: quo modo abit: vnde veniunt effectūta qualitatis acetū corpora: si vero vna res cum vino erat, quo modo tunc vinum erat, & non acetum? Signum quēdam ex vtroq; tertia qualitas est, quae neq; vinum neq; acetum est, siue permissionem temperatura est, siue per appositionem.

* *et ex eo sit tamen quilege dū putent qd qd i. du-bia seu diffi-cilia, & sic in serius.*

Ab absurda plerūq; circa primam materiam contingere, si detur qualitates esse corpora. CAP. 5.

AD ea, q absurda dixi, nihilominus etiā dicere oportet substantiā esse cōmultis, varijs q; & differētibus, atq; cōtrarijs, infinitis q; aut solis nō infinitis numero syncrisibus (i. cōcretionibus cōpositā, itē q; in infinitas rursus syncrisis diuisam, vna hāc quādā, q cernitur, verbi gratia, mali natura, quā Stoici primā materiā, primā q; substantiā dicūt, ex qua mūdū, ac in eo rerū vnāquāq; sem p factā esse asserunt, quēadmodū qualitates corpus erant, quō nō erat hāc quoq; qualitas: si quidem qualitatem habebat: si alias qualitates nō habebat scilicet, oīno inesse pondus, quod corporis esse dicunt: quo mō simplicem ēt primā substantiam dicunt, non aut cōpositā: Si vero terminatā esse dicunt, terminis q; vntē, patet huic figurā esse: absurdū, n. est proprijs circumscriptum terminis H corpus non fm figuram oīno ēē: & si nō mente conciperetur hoc, ipsum fm suppositionem: quare, si nouerunt hic oīa, hāc vero sunt (vt dicunt hi) corpora, neq; qualitatis expers scilicet, neq; simplex erat: verum multorū, & diuersorū corporum conuentus erat, atq; syncrima: sic vero nihil nō mīstum erat fm ipsos: sin aut nihil horū habebat, primū qdē animo incōprehēlibile, & prāter nō mē nihil est: si enim tale esse nō oportet, nihil est: si quale, nō aut dimensiones tres habere, & figurā, oīno huic accidēs propriū cogitationē fugit, neq; graue hoc esse, neq; leue. Nō minus absurdum, si quispiam dicat hoc habere simul vtrunq; & secundum eadem, non ad diuersa comparatū: neq; illa substantiam habente eorum, quae ab ipsa (vt inquit) facta sunt, cū singula quatuor qualitātē prima habeant: rationabilius enim est, si qualitatis expers erat, quae ex ea fiunt, finguntur q; illam (non) habere: si vero nec illa hanc haberent, neq; vnū secundum suppositionem sunt, aetherius vero ignis ille esset, a quo & elementa, & mundum facta esse dicunt, quo modo hęc sese habent genita effecta q; & facta, non magis auri qualitatem figulus ijs, quae ē luto fingit, circūponet.

Quae absurda in ipsum Iouem cadant, si accidentia corpora sint: vt videlicet sit Proteo mutabilior. CAP. 6.

Medicus igitur auctor vnus de multis medicamentis aequam qualitatem omnibus habentibus diuersum qualitate medicamentum, per missionem efficit: Iouem autem negant

Agant, miscere primae substantiae figurationem, longitudinem ve, aut aliud aliquod accidens, si vero miscerem, cum entia quoq; ipsa sint, haec aeterna esse patet: quo mō ēt dicunt solam primam materiam aeternam esse qualitatis expertem, nō vero reliquas qualitates, oīa q; accidentiar: neq; n. effectiore esse veluti manualē artificē louē dicūt, sed totū per materiā totā illabētē rerū oīum creatorem factū, diuini q; ignis quātitatē, & singula, q quātitati accidunt, longitudinē, latitudinēq; & profunditātē, itēq; eius rōnabilitatē, & beatitudinē: si substantias esse dicēt, & corporeas eas fatēbunt, e corporibus louē cōstare patet, nec simplex esse, sed syncrima: si vero sine substantia naturas ipsas in accidentibus dicent, confirmatur, quod a nobis dī, non corporatam naturam accidentibus esse, vt in qualitatibus, si vero transformans se ipse Iuppiter aequali cum ijs numero, quae dixi, accidentibus, mutationes infinitarum qualitatum subit, peior fabulis agitato Proteo est, hic enim in paucas naturas seipsum transponebat, transformabatq; easq; non indecoras.

- Iubati in primis formam capit ille leonis.
- Post q; draco, pardus q; fuit, sus deinde fit ingens.
- Humida factus aqua est, atq; arbor frondibus alta.

Ille aut, nihil tam turpe est, quod nō fiat, per virū quidē imprudentē, imprudens scilicet est: per sententiam aut de turpi, turpia efficiens: per animalia irrationabilia, in ferinā naturam versus: per lapides, & ligna, expers aīa factus: per foeda tractantem abominabilis natura, item q; inutilis. Si ipse vero vtpote materiam transformem, figurareq; & facere quarit, quo modo potest hęc ipsa facere non magis, q; si color statuam auream ē plumbo facere potest: illa q; amare contentiosus viris nō absurdū est, etenim, si motus, dū accedūt corporibus, rursus q; recedūt, corpora esse dicunt, iam, vt dicamus, hora est, moueri nos pcedētibus corporibus, rursus q; ab ipsis quiescere. deinde, dum affectus accedunt, rursus q; recedunt, dicunt q; hęc corpora esse, quo modo non ridiculum est prurritum dicere corpus, nec solum quod scabit, sed etiam quod scabitur.

Quo errore ducti stoici dixerint accidentia corpora esse. CAP. 7.

Sed, qm sine corpore & agēte, & patēte nullus affectus sit, eo capti sunt, vt & affectus ipsos corpora vocēt, verū, si p modū noīandi p relationē sic noīarēt, neq; ego in illos inueherer, noui, n. sic quoq; vitē dici albā per relationē ad albos ab ipsa factos racemos, & mala tēpora propter calamitates, quae in his accidunt, & nō cōtē auxiliū expertē, in qua auxiliū non affegmur. si vero primum, principaliter q; vocēt, errāt: rem, n. figuratā corpus dicimus, affectam q; & motam, nō autē figurā, affectū q; & motū, neq; pugnū esse corpus, sed manus quodam modo figuratas, item q; facient ad C uerūs eos, qui dicunt neq; facere corpora, sed sola incorporea: Quid ad Aristotelem? qui & ipse generalem rerum diuisionem faciens, alias esse substantias dicit, alias accidentia.

Si accidentia corpora sunt, in vno corpore multa corpora fore. CAP. 8.

Quid ipsi quoq; sibi volētes dicūt substantias, & accidētia, si & hāc corpora dicunt, q, neq; vt partes corporis, corpora noīant, veluti manus, digitus q; neq; veluti in talento minar: si qdē figurā hoīs corpus dicūt, itā tps est, vt aīalitas corpus dicatur, gñabileq; & corruptibile, rōnabilitas q; atq; prudētia, Atheniēsem q; eē, atq; in philolophia versari, & Sophronisci filiū esse, si mūq; & caluū, & pminēs habere abdomē, ceterisq; accidētibus paria numero si corpora dicas, vltra Briareū, Typhonēq; ipm, multiplicē magis, magis q; corporatū eē aīal dices. Si q; aīalitas corpus est, quo mō cūctis aīalibus accidit? quo mō ipsum eē? quo mō in loco eē? ac si, quēadmodū ppiū locū occupat nā parēs corpus oīs oculus, sic & accidentia singula, id absurdū est, sic, n. horū admīstio nulla aliqua ipforum natura efficiēt: difficile q; est, vt dixi, si oīa locū vnū occupare dicas, confusa, n. dū miscentur in vase, alteritatem non feruarent, neq; suam vnumquodq; naturam, vt in mīstis medicamentis fieri dixi, vtrum inquam totum animalitatis corpus tam multorum accidentiū singulis accidit, an prout numero pari diuiditur? vtrunq; n. absurdum esse prācedentia verba de D monstrarunt. Quid autem, in quam, egeat corpore singula eorum, si ipsa esse corpora dicunt?

Corpus quomodo definiendum. CAP. 9.

Inde vero accidēs nullū eē corpus dīceres: oculis, n. oclusis corpus qdē tactu spatio tps deprehēdimus, colorē vero, aut saporē nō vnā deprehēdimus, neq; figurā, corpus tāgētes. Oportebat aut singula hęc a materia nō tactus cōprehēsiōne deprehēdi, neq; n. rōne, mali (verbi gratia) rotūditas speculāda est. Similis de sapore rō est, ac, si vnūquodq; accidēs corpus est, qd sibi volentes inquit solū corpus i infinitū diuidi, nō aut figurā, dulcedinē q; (verbi gratia) & q; reliqua sunt: non cōnexionis mō dico, neq; relationis ad id, quod corpus vocari solet, sed rectū modo. Cur vero solius, vt dixi, corporis hāc esse definitiōē dicūt, triplici cū renitētia spatio cōiētū, non aut colorem, succū q; & saporē, cetera q; accidētia singula sic definiūt, si corpus oīa hęc esse dicūt: & si enim specie differunt, cōiter tñ oīa esse corpora dicunt. Quēadmodū igit, cū hoīem definitio, cū equū, & boīem generabile animal, & mortale dicam, quae cōia sunt, proprietatem vero singulorum addā: sic quoq; accidentia singula definiētes, substantiam corporatam dicant triplici contentam spatio cum renitentia. Hāc a Stoicis chare Pindare solui dignum puta, non alios secum vna trahere, vt iisdem erroribus implicitos, sed accusationes demolentes: non enim est falsarum opinionum cōtrattadictio, ipsa communicatio ad amicos, sed solutio.

Ilagici. 2b ij Galeni



GAL. DE LIBRIS PROPRIIS LIBER,

A Ioanne Fichardo Francofordiano aliàs Latinitate donatus, nunc vero ad Græci fidem exemplaris emendatior, multis in locis ab Auguftino Gadaldino redditus.

PROOEMIUM.

Quid eum ad hanc fcriptionem impulerit, & de libris ei falfo attributis, & de Indice fuorum commutato.



Qvod mihi de conſcribendo librorum à me editorum commentariolo conſilium optime Baſſe dederas, te ipſa nuper, q̄ cōmodum eſſet, comperi. Nam, cum forte in Sandalario (vbi multa ſunt Romana biblioplia) eſſemus, diſceptātes aliquos de libello quodam tū vēdīto, meus ne eſſet ille, an alterius cuiuſdam, ipſi vidimus: erat enim inſcriptus, Galenus medicus. Emente igitur, tanq̄ meum, aliquo, commotus noua eius inſcriptione vir quidam literatus, cupiebat libelli argumentum cognoſcere. Priores autē duos verſus cum percurriſſet, abiicit ſtatim, hoc ſolū addens, hanc dictionem non eſſe Galeni, & falſo librum illum inſcriptum fuiſſe. Is vero, qui tum hæc dicebat, primas illas diſciplinās, q̄bus

Grecorum pueri ab initio apud grammaticos, & rhetoras inſtituebantur, probe doctus erat. Verum pleriq; noſtro hoc ſeculo, qui medicinam, aut philoſophiam ambiunt, ante, q̄ recte legere etiā poſſunt, eos doctores frequentant, qui maxīma illa, pulcherrīma q̄ rerum humanarum theorema ta, quæ docet philoſophia, & medicina, profitētur. Et hæc quidē negligētia iam multis retro annis, me dum adoleſcente inceperat: verū eō nōdum euāſerat tum tēporis, neq; tū, quantum nunc, inualuerat. Hanc igitur ob rem, & qm̄ libros meos multū multifariam læſerunt, tanq̄ ipſorum proprios aliq̄ in alijs gentibus legentes, quædam tum demendo, tum addendo, tum immutando, conſultum mihi viſum eſt eam prius cauſam, quam propter illi hætenus corrupti ſunt, & deinceps q̄ mei rei vera ſint libri, & quæ cuiuſq; materia, exponere. Primum igitur, quæ cauſa ſit, q̄ mea pro ſuis non nulli agnoſcant, ipſe iam ante optime Baſſe noſti. Illa etenim cum non edendi gratia, verum propter amicos, aut diſcipulos, eorū, quæ à me audierant, aliquod cōmentariolum eſſagitantē, ſcripta eſſent, abſq; titulis data ſunt: qui vero poſt illorum obitum ea habuerunt, cū ipſis place-
* rent, vt ſua legerunt. Alij, quibus noſtra ab ijs, qui habebant, communicata eſſent, in patriam profecti, morati q; titulos alius aliter, fecerunt: poſtea oībus temporis ſpatio deprehenſis multi eorū, qui ea iterum habuere, meum illis nomen inſcripſerunt: & qm̄ inueniebant cum ijs, quæ eſt apud alios extabāt, exēplaribus diſcordare, ad me, quō ipſe emendarē, miſerunt. Cū igitur ea (vt dixi) non ad editionem publicam, verum eorum, à quibus rogabar, & captum, & uſum à me ſcripta eſſent, par eſt in alijs productam, in alijs vero contractam interpretationem fuiſſe, ipſam q; præceptorū doctrinā aut perfectam eſſe, aut mutilatam. Quapropter manifeſtum eſt in ijs, quæ prædictis ſcripta ſunt, neq; abſolutā, neq; exactā doctrinā cōtineri: qm̄ quidē illi, quibus ea deſtinabantur, neq; ro-
* gābāt, neq; poterāt exacte omnia percipere, ante, q̄ habitū in neceſſarijs eſſent adepti. Eorū igitur, qui ante me fuerunt, quidam huiuſmodi libros^a ſubfigurationes inſcripſerūt: quæadmodum aliq̄^b ſubformūlas, aliq̄^c Introductoria, aliq̄^d Cōpendia, aliq̄^e deniq;^f Enarrationes inſcripſerūt. Ego vero, cum eos diſcipulis tantum darem, nihil iſtorum inſcripſeram. Quamobrem, cū ad plures deinceps perueniſſent, alius aliū his titulū indidit. Eos igitur libros, qui corrigendi gratia mihi tranſmiſſi à quibuſdam fuerant, viſum eſt Introducendis inſcribere. Quare de ijs prius dicere inſtituā.

* heorematū.

A * ἱστορικὰ πῶσις.

B * ἱστορικὰ φῶσις.

C * εἰσαγωγῆς.

D * συνόψεως.

E * ὑπομνημάτων.

De ijs commentarijs, qui Roma prima profectione ſcripti ſunt. C.A.P. I. EGO igitur omnium eorum commentariorum, quos quidem vel iuuenibus hæc primum ſtudia ingredientibus dicauerā, vel amicis quibuſdam eos exigentibus dederā, nullum proxiſ apud me exemplar retinueram. Poſtea vero, cum ſecundo Romam veniſſem, iſtis ad me, vt dixi, emendandi

A emendandi cauſa miſſis, eos forte recuperavi: titulum q; his, Introducendis, impoſui. Inſcripti igitur librum De ſectis ad eos, qui introducuntur, qui quidem ijs, quotquot ad huius artis medicæ cognitionem contendunt, primus eſt omnium perlegendus. Illo etenim ea, quæ ſecundum genera ſunt, ſectarum inter ſe differentia traduntur. Secundum genera dixi, q̄ ſunt priuato etiā ſuæ ipſis differentia, in quibus deinceps iam introducti plenius inſtituuntur. Trium vero ſectarum nomina nemo nunc ferè ignorat, vnam videlicet Dogmaticam, ſive Logicam: alteram autē Empiricam: tertiam Methodicā nominari. Quæ igitur propria cuiuſq; ſint, quæq; earum inter ſe differentia, libro à me iſto tractatum eſt. Similiter autem & liber De offibus, liberq; De pulſibus, Introducendis à me eſt dicatus. Amico præterea cuidam Platonico, ſub hanc profectionem libros Iſagogicos duos: alterum De arteriarum, & venarum: alterum De neruorum diſſectione dedimus: Et aliq̄ cuidam Inſtitutionis Empiricæ ſubfigurationem. Quorum ego quidem nullum apud me ſeruauerā: ſed poſtea, q̄ Romam rediſſem, ab ijs, qui forte habebant, accepi. Ex alijs tamen quibuſdam, quæ amicis tunc ſcripſeram, non nulla apud me exemplaria remanſerunt, quod diligenter aliquando illa abſoluere ſtatuſſem. Quo ex numero ſunt, De cauſis reſpirationis libri duo: Et libri De voce, quatuor, dedicati conſulari cuidam viro, Boetho nomine, Ariſtotelicam philoſophiā

A. Martiana & ſic in ferius.

B ſectanti. Eidem quoq; libros De Anatomia Hippocratis: & deinde et libros De Anatomia Eraſiſtrati nuncupauimus, quos propter Martialem (cuius in Anatomicis duolibri etiā nūc apud plerofq; extant, qui eo tempore magnopere probati erant) ambitioſius aliquanto ſcripſeram. Erat autē vir ille, ſanè inuidus, contentioſusq; in primis, quanq̄ annos iam vltra ſeptuaginta natus eſſet. Quare, cum audiuiſſet ea, quæ anatomica propoſita materia dixeram, docueram, q; publice, ab ijs omnibus, qui ea aſſecuti eſſent, ſummis laudibus extolli, cepit homo meorum amicorū quædam interrogare, cuius nam ipſa ſecta eſſem. Audiens vero ſeruos me iſtos, quicunq; vel Hippocraticos, vel Praxagoreos, vel ex alio quocunq; tandem viro ſe nominarent, appellare ſoluit, eligere autē ex ſingulis, quæ præſtantiſſima eſſent, conſueuiſſe, querebat deinceps, quæ igitur veterum potiſſimum commendarem. Hic deſunt quædam. Eraſiſtratum vero & in his, & in alijs artis Medicæ locis virum admirandum iudicabat. Propter eum igitur ardentius aliquanto ſex illos De Hippocratis, & alios De Eraſiſtrati Anatomia tres libros conſcripſi. Cū porro etiā perorarem aliquando in veterum Medicorum libros publice, propoſuiſſem q; mihi librū Eraſiſtrati De educatione ſanguinis, graphito tum, vt moris eſt, in eam quaſtionem incumbente, citante q; eam eius libri partem, qua phlebotomiam reiſcit, vehementius adhuc in illum dixi, quomagis vreretur Martialis, Eraſiſtrateus eſſe volēs. Ea autem oratio mea cum ſatis tum placuiſſet, rogauit amicus me quidam, & is Martialis inſenſus, vt, quæ dicta erant, ei, quem ipſe miſſurus ad me eſſet, notulis ad celeritatem ſcribere exercitatum, recitarem: vt, ſiquando ex Vrbe domum proficiſceret, obijcere ea Martialis in morborū inſpectionibus poſſet. Poſt hæc vero, cum ipſe Romam

agrotatū.

ab Imperatoribus aduocatus, ſecūdo veniſſem, ille qui acceperat, neſcio quo pacto, mortuus erat. Liber autem iuxta ambitionem temporis illius, quo publice dicebam, ſcriptus (etenim iuuenis eram, cum hæc facerem, annum agens trigefimum quartum) apud quamplures erat. Ex eo tamen tempore & docere publice, & monſtrare deli, cū agrorum curatio felicius, q̄ optaſſem, ſuccederet. Cum enim tot emulos viderem, qui, ſiquis medicus alius laudaretur, inuiderent, mox q; illum Logiatron exclamarent, vt inuidam iſtorum linguam declinarem, deinceps nec apud eos, quos curabam, plus, q̄ erat neceſſe, profabar: nec in cōgreſſu, velut antea, docebā, aut quicq; oſtentabam, ꝑ ipſis de cætero factis qualem in hac diſciplina facultatem conſecutus eſſem, delaturus. Tribus vero præterea annis Romæ cum eſſem verſatus, ingruente magna peſte, conſectim vrbe excedens in patriam properaui. Deſunt hic pauca. In eo autem tempore libros De Hippocratis Platonis q; placitis ſex, adhortante Boetho, ſcripſi. Et De uſu præterea par-

† Clarius ſed per opera artis duntaxat, qualem habitū in ipſius theorematibus conſequeutus eſſem, declarabam.

ditium vnum, qui prior eſt. Quibus Boethus acceptis, & ipſe ex vrbe profectus eſt, verum prior me Syriam Palæſtinam tum prouinciā obiturus, in qua poſtea & mortuus eſt. Verum longo poſt tempore opus vtrunq; multis ſubinde negocijs intercurrentibus, poſt reditum meum in patriam, quæ mox commemoro, abſolui.

Quinam libri à me conſcripti, poſtea q; mihi ad patriam è Roma proficiſcenti, ab amicis traditi.

C.A.P. 2.

PROfectus itaq; ſum è Roma in patriam completo iam mihi ſeptimo & trigefimo ætatis anno. Tres autē libri à me ſcripti ante, q̄ Smyrnā ex Pergamo, Pelopis medici, & Albini Platonici gratia, pficiſceret, a quibuſdam mihi redditi ſunt. Erat vero vnus De matricis diſſectione, perparuus quidem ille: alter De cognoscendis oculorum morbis, & is paruus: tertius autem iuſtæ magnitudinis, De experientia medica. Quorum primus datus eſt, Obſterrici cuidam: Secundus adoleſcenti oculis curanti: Poſtremus autem ex ea diſputatione, quam Pelops cum Philippo Empirico habuerat, illo quidem aſſerente medicinam per ſolam experientiam conſiſtere non poſſe, hoc autem contendente poſſe, deſumptus erat. Eorum igitur vltro citro que habitas orationes cum in ordinem redegiſſem, mei tantum exercitandi gratia conſcripſeram: verum neſcio, quo modo & ille ignorante planè me ad alios deuenerit. Præterea tres etiā alios libros inſagogici. 2b iij terim,

terim, dum Smyrnæ agerem, composui: De pulmonis videlicet & thoracis motu: condiscipulo E. gratificaturus, qui secundum illos anatomicam facere quandam demonstrationem, paulo post in patriam abiturus, cupiebat. Demortuo itaque interim adolescente, libri apud quosdam, sed qui meos tamen suspicarentur eos esse, fuerunt: & deprehensus quidam est, qui proœmum his, quoddam præfixerit, deinde tanquam proprios legeret. In prædictorum autem librorum tertio, mea quoque non nulla, quæ ipse adinueneram, ad finem ascripti: nam, quæ tribus istis tractaueram, præceptoris mei Pelopis (apud quem Smyrnæ versans, eos conscriberebam) dogmata erant.

Desunt Paucula.

Post eam igitur à Roma profectioem cum tandem in patriam peruenissem, illic confidens, cum familiaribus versabar. Verum breui post tempore, ex Aquilia mihi literæ ab Imperatoribus missæ perferuntur, quibus illi me reuocabant: statuerat enim ex hybernis expeditionem contra Germanos facere. Hac igitur necessitate compulsus, redibam: sperans tamen interea posse excusationem me aliquam nancisci. Alterum nanque, qui senior erat, virum modestum, equum, facilem, & humanum esse perceperam. Is autem primo quidem Verus vocabatur: sed postquam Antoninus (ille, qui proxime post Adrianum imperauit) successorem sibi eum in principatu constituisset, socium hic sibi, antea Lucium dictum, asciuit, & eum quidem Verum, se autem Antoninum transnominauit. Cæterum ipse Aquiliam cum peruenissem, pestis, quantum antea nunquam, grassari cœpit. Unde Imperatores statim Romam cum paucis militibus fugere coacti: nos vero cum multis longo vix tempore euasimus, absumptis plerisque, non tam ob pestis vehementiam, quæ media hyeme malum id sauiet. In itinere autem vitis cum excessisset Lucius, Romam deportatus ab Antonino, fumeratusque est. Et post hæc susceptam aduersus Germanos militiam vrgens, omnibus modis me secum abducere laborabat. Persuasus autem ille, ut dimitterer, cum ex me audissem, diuersa deum patrium Æsculapium (curius me esse cultorem assereram, ex quo is mortali me apostemate laborantem seruauerat) iubere, reueritus deum, expectare me reditum suum iussit, sperans breui post tempore bellum se illud confecturum. Et sic ipse profectus est, relicto filio Commodo, ætate tum admodum puero, omni cura illius salutem nutritoribus tuendam mandans: si quæ forte in aduersam valetudinem incideret, ut me ad eius curationem accerferent. Interea autem temporis, quæ vel à præceptoribus meis didiceram, vel ipse inueneram, collegi, & in habitum constantiorem redegit: ac siquid non nullis querendis circa eorum inuentionem habebam, conscripsi, studiose me ipsum in varijs tum medicinarum, tum philosophiæ quæstionibus exercens: quæ pleraque in magno illo templi Pacis incêdio, cum alijs multis perierunt & conflagrarunt. Cum vero præter omnem spem isti expeditioni diutius immoraretur Antoninus, omne illud tempus ad pulcherrimam mihi exercitationem cessit. Unde & tractatum De vsu partium, septemdecim libris compleuit. Et reliqua libris De Hippocratis & Platonis dogmatibus adiunxi. Quædam etiam Anatomicorum theorematum, quæ olim Boetho dederam, De vsu videlicet partium librum primum, amplius inquirens, in secundo insuper musculos cuiusque digiti articulos mouentes, à me inuentos, exposui, qui omnes ignorati diu fuerunt, velut vniuersis, qui ante me extiterunt. Distulsi autem in opere illo, de motibus superiorum superciliorum dicere, solum hoc in eo rursus demonstrato, falso eos motus à quibusdam hæcenus esse traditos. Quare, cum mihi ipsi primum, & deinde alijs, quibus hæc demonstrabam, & hos motus, & alia, quæcumque in Anatomicis aut perperam à prioribus asserata, aut omnino fuerant omissa, inuenissem me persuasissem, tunc iam & anatomicas administrationes perscripsi. Cum vero libri De vsu partium prius, quam hi ederentur, ad plurimos iam peruenissent, diligenter quæ medicis ferè omnibus, quotquot veteri medicinarum studebant, tum philosophis Aristotelicis legerentur, postea quæ & illius talis quidam tractatus extrabat, cœperunt mox maleuoli quidam, inuidia stimulantem, flagitiosis implere urbem rumoribus, me esse, qui, cum studeam videri quæ plurimum veteres exuperasse, multa, quæ omnino non appareant, inuexerim, in quibus Anatomicis meis hæc scripserim: neque enim latere ea omnes posse. Ego vero ridebam quidem illos, cõtemnebam que: cæterum amici rei indignitate commoti, me adhortari, ut in aliquo magno auditorio veritatem meorum in Anatomicis theorematibus scriptorum, publice assererem. Postquam autem persuaderi me non posse æmulis sensissent, (iam enim eius gloriæ cõtemptum præ me ferebam) spem illi concipiebant veluti timidum me quandam simularem: nec scommatum finis erat: & quotidie in templum Pacis, quemadmodum & ante incendium congregari solebant, quicumque artibus logicis erant dediti, conueniebant. Tandem igitur ab amicis compulsus, publice multis diebus demonstrare cœpi me quidem nusquam falsa tradidisse: prioribus vero multa non satis comperta fuisse. Eorundem porro hortatu commentarios tum scripsi demonstratorum & dictorum, titulum habentes, De ignorantis Lyco in Anatomicis. Hanc igitur ob causam, cum demonstraturus nihil tradidisse me in commentarijs meis Anatomicis falsi, processissem, in medium omnium Anatomicorum libros proposui, liberum vnicuique presentium faciens, quam vellet partem dissecandam proponere, me que mox ostensurum, quantum cum priorum sententia, meorum scriptorum veritas pugnaret. Proposito igitur thorace, cum ipse à vetustissimis facerem exordium, eorum quæ

A eorum quæ libros in manus sumerem, rogauerunt me insignium medicorum quidam, in isto consessu sedentes, ne inaniter tempus consumerem. Cæterum, quoniam quidem Lycus Macedo, Quinti in Anatomicis omnium expertissimi quondam discipulus ea, quæ ad suam usque ætatem inuenta fuissent, omnia conscripisset, volebant, ut alijs dimissis, illius tantum scripta meis conferrem. Eorum igitur petitioni morem gerens, ita in singulis quoquo die propositis feci. Hæc autem omnia propterea necesse habui commemorare, ut cognoscant illi, qui sunt aliquando libros meos lecturi, quæ ætate quosque scripserim, & quam ob causam. Inde enim intelligere poterunt, quæ sint tanquam imperfecta, ab ijs, quæ elaborate absoluta sunt, discernenda: & quæ in arrogantium consultationem, quæ que rursus ad institutionem sunt scripta, dignoscere. Quod porro in sequentibus etiam, sicubi res postulabit, indicabo. Nunc vero ad libros à me editos, qui extant, recensendos pergam, initio ab Anatomicis sumpto,

De Anatomicis libris.

CAP. 3.

EX hoc primum numero iste liber est, quem, De ossibus Introducendis scripsimus. Post eum vero alij libri, itidem Introducendis inscripti: ut est ille, De venarum, & artiarum sectione: & alter, De neruorum anotomia. Est præterea liber alius, De musclicorum sectione: qui quidem B exacte compendio tradit omnia, quæ in Anatomicis administrationibus de musclicis scripta sunt. Quod si quis perlecto De ossibus libro, protinus Anatomicas aggredi administrationes cupiat, poterit quidem ille Libros de vasorum, neruorum quæ dissectione præterire: quemadmodum & eum, qui De musclicis est scriptus. Sunt enim vniuersa in administrationibus scripta. In horum autem librorum Primo, De manuum musclicis & ligamentis: Altero, De crurum musclicis & ligamentis: Tertio, De artuum neruis & valis: Quarto, De musclicis genas, & labra mouentibus, & ijs, qui sunt circa inferiorem maxillam: præterea etiam de his, qui caput, collum, & scapulas mouent: Quinto, De musclicis thoracis, epigastrii, lumborum, & spinalibus: Sexto, De organis nutritiuis, qualia sunt intestina, venter, hepar, lien, renes, vesica, & quæ sunt huiusmodi alia: Septimo, & Octauo, De partium spiritualium anatomia: illo quidem de ijs partibus, quæ cordi, pulmone, & arterijs tam mortuorum, quæ viuorum adiacent: hoc autem, quæ circa vniuersum pectus sunt, tractatur. Nono porro libro cerebri, & spinalis medullæ continetur anatomie: Decimo oculorum, linguæ, stomachi, & confinium partium: Vndecimo eorum, quæ ad laryngem spectant, & os hyoides vocatum, & quæ ijs continuantur: præterea neruis ad ea peruenientibus: Duodecimo arteriarum, & venarum: Tredécimo neruorum ex cerebro descendentium: Quartodecimo neruorum C à medulla spinæ deuenientium: Quintodecimo tandem genitalium partium anatomia continetur. Et hæc quidem sunt, quæ ad Anatomicam theoriam sunt necessaria. Præter autem hæc necessaria, alia quoque sunt, vtilia quidem & hæc, ut ea, quæ, cum Marinus viginti anatomicorum libris conscripisset, nos postea Epitomate quatuor librorum (quemadmodum & Lyci omnium duobus) complexi sumus. Subijciam vero hic singulorum librorum summam, ac primo eorum, quos in primo nostro Epitomatum commentario, in quo priores anatomici Marini libri in compendium rediguntur, perstrinximus. Eorum igitur sex priorum Primo totius theoriæ præfatio: inde De cute, De pilis: postea De vnguibus, & carnibus, De adipe, & pinguedine, continetur. In secundo, De glandulis, & pelliculis, membranis tunicis, nempe peritoneo, & succingente, & diaphragmate commentatur. In tertio porro, De contemplabilibus ratione valis, venis, arterijs, earum que anatomia: & Num naturaliter in arterijs sanguis cõteatur. In quarto, quæ sit arteriarum operatio, quis vsus, unde proveniant, & quæ alia circa eas quæri solent, exequitur. Deinceps autem tractat De vteribus, & vrinarijs meatibus, & vracho (hoc est eo, ex quo heret, pendet quæ fetus ad vmbilicum) & valis seminarijs, De humorum biliosorum valis, & meatibus. De glandulis. De eo, quod à glandulis est, vase. De gutture. De valis mamarum, quibus lac continetur. De ijs, quæ fusa sunt per corpus, valis que contenta, & qui humorum, atque chymorum, quibus valis contineantur. De alimento. In Quinto, De his, quæ sunt in capite tum alijs, tum de futuris. De faciei futuris, & in futuris, ac oibus capitibus ossibus. De capitibus & faciei foraminibus. De inferiore mandibula, & eius foraminibus, & Num habeat iuncturam. De dentibus. De capiti gutturis adiacente osse, quæ quæ iuxta sunt, & locum circa tonsillas occupant. In Sexto scribit De testiculis, & Osse sacro, et Vertebro coxarum, & Latere, Pectore, & Scapulis, & Humeris, & Iugulis, & Brachio, & Cubito, & Radio, & Ossibus brachialis, & digitorum, & Femore: & Cartilaginosis ossibus ab vtraque genu parte. In Secundo autem nostrorum cõmentariorum, quod Anatomicæ Marini cõtemplationis cõpendium est, Septimum, Octauum, Nonum, & Decimum Marini librorum summas complexi. Capita vero libri Septimi hæc sunt. De caluæ cum meningibus, alijs quæ membranis cõmuniõne. De totius faciei neruis, De temporalibus, & masticatorijs musclicis. Item de ijs, qui supra maxillas, & labia existunt. Item de cauernarum, in quibus dentes infixi sunt, malarum quæ musclicis. Itæ de interioribus inferioris maxillæ musclicis. Itæ De male inferiori circumiacentibus musclicis seorsim. De musclicis nasi. De musclicis iuxta linguam. De lingua eius quæ musclicis. De oculorum musclicis. In Octauo autem Marini libro hæc capita continent. De Ore, & de Labris, & Dentibus, & Gingiuis, & Columella, & Gula, & Ligula, & Tonsillis, & Antiadibus, & Naso, & Naribus, Auribus, & Collo, & Musclicis, qui in

A* ὑμῶν.
B* βρογχῶν.
C* σφυρῶν.
D* βρογχῶν.
E* ὄσχεος.
F* σπέρματος.
G* ἀκρωμίων.
H* Ἰ. Al. verunt. De naribus, & musclicis circa earum alas sunt.
I* φάρυγγος.
K* ἐπιγλωττίδος.
L* παρειπίων.
M* ὀφθαλμοῦ.
N* μυστῶν.
O* μυστῶν.

ipso sunt, & Musculo qui sub latus est, & qui sub ventre est, & de Colli natura. In Nono libro, De musculis, qui circa septum pectorale, & spinam, mesopleuria, & partem, que est supra vmbilicum, sunt. Preterea De musculis brachij, scapulae, cubiti, extremæque manus tractat. In Decimo vero, De cubito, & eius musculis, cruribusque, & eorum musculis. De articulo, qui in genu est. In tertio porro Epitomatam meorum libro Vndecimus, Duodecimus, Tredecimus Marini liber includitur. Quæ igitur in Vndecimo scribit, hæc sunt. Num feratur ex dorso humiditas aliqua ad pulmonem. An spiritus per in inspirationem, & eum in ventrem attrahatur. Inde De stomacho. De gutture. De pulmone, & corde. De thymo circa cor. In Duodecimo autem operis sui libro Marinus tractat, De hepate, & eius bile. De splene, et ventre, & mesenterio. In Decimo tertio, De primis intestinis. De renibus, vterere, vesica, vracho, meatu vrnali. Inde De virgavirili, pudendoque maris, & feminae. De matrice, & ijs, quæ in ea gestantur. De testiculis, quos Didymos appellat. Denique de glandulosis tractat. In Decimo quarto, anatomiam omnium, quæ supra hepar sunt, venarum aperit. In Quinto decimo venam, quæ a corde ad reliqua fertur, & eas omnes, quæ subter diaphragma, & quæ in toto corpore sunt, arterias indicat. Quarta denique Epitomatam pars reliquos Marini quinque libros, a quindecim videlicet ad viginti continet. In Decimo sexto igitur, De cerebro quæstiones, & apparentia, vt an pulsabilis in ipso motus, & Num spiritus, quem trahimus, ad id perveniat, exequitur: & deinceps, De spinali medulla, & pelluculis cerebri. In Decimo septimo, De dominatrice vi cerebri differit. In Decimo octavo, De motu animalium: Tum singulorum nervorum differentijs: & vnde quidam eorum emanent, docet. In Decimo nono libro, De nervis, & de stillationibus que ex cerebro proveniuntibus: & vnde incipiat sensibilitas eius: & De oculorum nervis, quos Herophilus, & Eudemus poros vocant, scribit.

A* τῶν κατὰ τὰς φρένας. B* τῶν ἐπιγαστρῶν. C* βρογχῶν. D* τῶν ἐπιπνεύμων. E* μνῆσιν. F* κενότροπος. G* κατὰ τὰς φρένας. H* τῶν ἐπιπνεύμων. I* ἀιδιανθῶν. K* τῶν πνεύμων. L* τῶν σπυγγῶν. M* τῶν ἀιδιανθῶν.

N* τῶν κενότροπων. O* τῶν ἀιδιανθῶν. P* τῶν πνεύμων. Q* τῶν σπυγγῶν. R* τῶν ἀιδιανθῶν. S* τῶν πνεύμων. T* τῶν σπυγγῶν. U* τῶν ἀιδιανθῶν. V* τῶν πνεύμων. W* τῶν σπυγγῶν. X* τῶν ἀιδιανθῶν. Y* τῶν πνεύμων. Z* τῶν σπυγγῶν.

Præterea libri De morborum, & Symptomatum differentia sunt. Sequitur autem liberum De morborum differentia, liber alter, De causis morborum: quemadmodum & alterum De Symptomatum differentia, Tres de Symptomatum causis libri sequuntur. Post hos libri sunt De locis affectis. Et liber de temporibus morborum: qui ex illis est, qui Therapeuticam materiam præcedunt. Et liber De febrium differentia. Liber item De plenitudine. Et ille De præter naturam tumoribus. Præterea liber De causis morborum antegressis: & liber De causis morborum continentibus: & liber De tremore, rigore, palpitatione, & convulsione. Et tandem ille, qui inscribitur, Ars Medica.

Vatuordecim porro libri, De Methodo curandi mihi scripti sunt. Duos præterea eiusdem generis ad Glaucanem, & tres De phlebotomia composui, Primum quidem contra Erasistratum: Alterum contra eos, qui Romæ sunt, Erasistrateos. Tertium vero, quo meam de curandi ratione sententiam superintuli. Extat etiam liber quidam meus Therapeuticus & ipse, De tabe inscriptus. Conscripti quoque amico cuidam meo libellum, cuius nuper, postquam ad multorum manus pervenisset, antigraphum recepi: titulum autem habet, Consilium puero comitiali morbo laboranti datum: quare Therapeuticis adscribo. In quorum quidem numerum & tres illos, De alimentorum facultatibus libros: & librum, De attenuante diæta: & alium, De boni, mali que succi cibis non inepte quis referet. In hoc autem Therapeutico negotio nihil recentis inferioris etiam isti sunt: quos, De curandi ratione secundum Erasistratum scripsimus: & duo illi, quos Glauconi Philosopho dicauimus. In hunc ordinem ponere quis & cum potest, quæ De Hippocratis in morbis acutis diæta edidi: poterit sanè idem poni & cum ijs commentarijs, quos in Hippocratem scripsimus: in quibusquam plurima therapeutica theoremata continentur, quemadmodum etiam diagnostica, & prognostica.

Primum quidem in hoc genere tres libri, De iudicialibus diebus extant. Et rursus tres, De Crisibus. Deinde tractatus, De pulsibus: in quo Primum quidem, De eorum differentijs libri quatuor sunt: quos Secundo sequuntur, De pulsuum dignotione libri totidem: & Tertio libri, De causis eorum, numero illis superioribus pares: & Quarto, De Præfagijs ex his sumendis. Qui sunt in vniuersum sedecim. Præter vero hos seorsim introducendis scriptus, De vsu pulsuum liber habetur. In quo, cum non nulli quæsiuissent, quæ nam esset causa, quod febricitantium pulsus non proprio notaretur nomine, respondimus ijs, maiorem esse hanc, altioris que investigationis quæstionem, quam quæ illuc ad introducendos faceret. Et hæc quidem in libri huius initio nobis dicta sunt. Duas vero medicis esse opiniones ibidem ostendimus. Alteram nempe quorundam talem, vt arbitrentur etiam arteriarum systolen sentiri posse: alteram vero eorum, qui insensibilem illam asserant. Nobis autem consultius visum est eos, qui introducuntur: & facilius primum exerceri, quare ad priorem tum partem nos accessimus, & insensibilem esse huiusmodi systolen asseruimus, febris que nullum esse in pulsibus proprium indicium. Iuxta alteram vero sententiam, in magno illo sedecim librorum opere, ostensum nobis est indicium

Libri Diagnostici. CAP. 3. Libri Therapeutici. CAP. 4. Libri Prognostici. CAP. 5.

A indicium febris proprium. Sed has quæstiones illi mouent, qui absque præceptoribus discunt, similes, iuxta parcemiam, ex libro gubernatoribus. Mihi vero satis est expositum aliam esse eorum, qui introducuntur primum, & aliam rursus omnino diuersam eorum, qui omnia perfecte edocentur, institutionem. Porro quoque libellum quendam vnum sedecim supradictorum librorum compendium, scripsi. Et præter hos omnes, octo libros Archigenis de pulsibus tractationis explicationem, & vsu complectentes, edidi. In hunc ordinem & tres illos De difficili respiratione non absurde quis retulerit.

Neque aliorum meorum, quos amicis dederam, librorum quemquam ad plures peruenturum sperabam, neque explanationes in Hippocratis libros, conscriptas. Nam a principio quidem, ipsum me exercens, in istos quondam commentaria conscripseram. Quod idem & in vniuersa adeo medicina contemplatione circa vnam quancumque eius partem feci, mihi tantum libros quosdam parans, qui omnia Hippocratis in arte Medica, dogmata complecterentur, dilucidam que & vndeque absolutam institutionem continerent. Sic enim priuata mihi commentaria, De Criticis diebus secundum Hippocratis sententiam, & similiter De Crisibus, De difficili respiratione, & Sic in alijs singulis composui. Item & curatiuam Methodum vniuersam eodem consilio libris quatuordecim (quantum ad omnia therapeutica pertinebat) complexus sum: atque id quidem iuxta viri illius sententiam. Extabant autem aliorum ante me complurium in singula Hippocratis dicta, non spernenda commentaria. In quibus, que perperam scripta mihi videbantur, ociosum arbitrabar arguere. Ostendi vero hoc in ijs, quæ nuper adhortantibus dedi, raro quidquam dicens contra eorum interpretes. Ego etenim a principio nullos eorum commentarios Romæ habebam: cum libri mei in Asia essent omnes. Sicubi igitur meminisset, quod ab eorum aliquo dictum prae admodum esset, vt magnopere circa hanc artem exercendam lædatur, qui ei confiderit, id indicauit. Cetera autem omnia nullam aliter exponentium mentionem faciens meo ipsius iudicio dixi. Et hoc modo commentaria a me in Aphorismos in librum, De fracturis, & librum, De articulis, et in Prognostica, & librum, De ratione victus in morbis acutis, & librum, De vlcibus, & librum, De capitis vulneribus, priorem que librum Epidemiarum, hoc est morborum passim grassantium, scripta sunt. Postea vero, cum forte commendantem quendam reprobam Aphorismi interpretationem audiuisset, cepi consilium reliqua mea omnia, quæ in aliquorum gratiam a me conscriberentur, ita temperare, vt publicam magis editionem, quam eorum tantum, qui ea accipiebant, captum respicerem. Sunt autem hæc, Commentaria in Secundum, Tertium, & Sextum Epidemiarum librum scripta. Præterea in librum De chymis, id est humoribus, De alimeto, De prædictione, De natura hominis, & De medico vulnerario: & in librum De locis, aere, aquis: quem ego De habitationibus, & aquis, & temporibus, & regionibus assero inscribendum esse. Feci igitur in Aphorismos commentariorum libros septem. In librum, De fracturis, tres. In librum, De articulis, quatuor. In Prognostica, tres. In librum, De diæta in morbis acutis, tres quidem in eam partem, quæ circa controuersiam huius est: duos vero in eam, quæ illi attribuitur. In librum, De vlcibus, & illum De vulneribus cerebri, in vtriusque libros singulos, Interpretationum porro in Primum Epidemiarum libros tres scripsi, & totidem in Tertium, in Secundum autem sex, in Sextum octo, in librum vero, De chymis, commentarios tres, quemadmodum in Prognostica, & Medicum vulnerarium, & in librum De locis, aere, aquis: quem ego, De habitationibus, & aquis, & temporibus, & regionibus inscribendum dixi. In librum autem, De alimento, libros quatuor composui. Tum in libros, De natura hominis, duos. Quibus iam absolutis, cum audiuisset calumniari quosdam hunc librum, tanquam adulterinum, commotus sum alios adhuc tres libros conscribere: qui huiusmodi habent inscriptionem, Quod Hippocratem in alijs suis scriptis concordem habere sententiam cum eo, De hominis natura libro, appareat. Denique ad Hippocratem, & illi pertinent, De diæta in morbis acutis, secundum Hippocratem, similiter, & Expolitio antiquarum apud eum dictionum, et liber contra Lyæum, super Aphorismo, cuius initium est: Crescentia plurimum habent natui caloris, item liber contra Iulianum Methodicum, de ijs, in quibus Hippocraticos Aphorismos reprehenderat. Ad Hippocratem & ille paruus liber faciet, in quo dissero Optimum medicum eundem esse & philosophum, Qui libellus & breuiori titulo sic inscriptus est.

De libris ad Erasistratum pertinentibus. CAP. 7. In primum quidem Erasistrati, De febribus, commentarios tres scripsi. Quorum tertio, De febribus, præcipuæ commentationum therapeuticarum Erasistrati continentur. Ipse vero therapeuticus tractatus, De Erasistrati therapeuticis ratiocinationibus inscribitur. Quinque autem commentarijs ille constat. Sunt præterea, & De Anatomia Erasistrati, libri tres. Et De phlebotomia duos, vnus contra ipsum Erasistratum, & alter contra eos, qui Romæ sunt, Erasistrateos scriptus. Ad Erasistratum & ille liber pertinet, in quo quærimus, Num secundum naturam in arterijs sanguis contineatur, similiter & ille, De vsu respirationis, et tres, De naturalibus potentijs: qui iudicium omnium eorum, quæ ab Erasistrato in vniuersalibus sermonibus, de naturalibus operationibus

Libri Therapeutici. CAP. 4. Libri Prognostici. CAP. 5. De libris ad Erasistratum pertinentibus. CAP. 7.

Librum, est est synopsis per impressa. A* De ijs que in medicatrina sunt. B* omnino est legendum, vnum, qui est quartus. C* τῶν πνεύμων. D* τῶν πνεύμων. E* Ad verbum. Tertio vero de febribus prima therapeutica tractationis Erasistrati sunt commentaria.

nibus scripta sunt, continent.

De libris, qui ad Asclepiadem spectant.

CAP. 8.

Octo quidem de Asclepiadis dogmatibus inscripti: exiguus vero alius de essentia animae secundum Asclepiadem, inscriptus.

De libris contra Empiricos scriptis.

CAP. 9.

DE Isagoga Theodae commentarij quinque. De libris Menodoti Seueri, vnde decem. De libris Serapionis contra Sectas, duo. Subfiguratio Empirica. De Medicinali experientia. De Empiricorum controuersijs, tres. Contra obiecta ad controuersias Empiricorum: & Theodae capita commentarij tres. In Librum Menodoti Seueri adhortatio ad Medicinale. Compendium Heraclidarum. De empirica secta, libri septem.

De libris ad Methodicos pertinentibus.

CAP. 10.

METHODICA secta, sex. Contra obiectiones Iuliani in Hippocratis Aphorismos.

De libris, qui ad Demonstrationes conducunt.

CAP. 11.

POSTEA quod omnes mortales in quacunq; disceptatione, & sua se demonstraturos, & alios confuturos promittere solere aduertissem, nihil prius, neq; studiosius discendum mihi demonstratiua theoria duxi. Quare mox philosophos (nam illos docere eam audiebam, & si vlla alia Logicae philosophiae pars, hanc Demonstrationum, quarum desiderium alijs se implere posse profitebantur, esse iterum, atq; iterum obseruandam tradere) rogabam, quae nam esset Methodus, qua edoctus aliquis, tum alterius disputationes Apodicticas exacte dignoscere, vtrum verae sint illae, vel in specie quidem, in

A† Al. ex antiquis, contra ea que scripta sunt aduersum libras De controuersijs Empiricorum. Et de Isagoga Theodae, commentarij tres.

B* Medicinam.

C† Compendium Librorum Heraclidis.

D† Ad verba fere. Perijq; a philosophis, (nam illos docere eam audiebam) ut, si quid etiam aliud in logicae philosophiae doctrine, eius parum rigine in aliud tempus seruant, docentes prius sedare cupiditatem, que circa demonstrationem est: quae certe methodus est, qua qui didicerit, tum dum alter dicit ratione demonstratiua, exacte cognoscet, vtrum vera est eiusmodi, an (veluti nimis aduertentijs) probatae quidem similibus videatur, te vera tamen praua sit: tum ipse via quadam &c.

E* Logistica.

F* priorem.

G* posteriorem.

star adulterinorum numerum apparentes, sed ad veritatem collatae prauae, tum ipse via quadam insistentis, circa quodq; eorum, quae inuestigari solent, ad inuentionem eius peruenire possit. Ob haec autem, cum deinceps me & Stoicorum, & Peripateticorum, illis temporibus celeberrimis mancipassem, disceram quidem Logicorum theorematum alia multa, sed quae postea considerans inutilia prorsus ad Apodixes inueni. Videbam enim inter illa, paucissimas eas esse quaestiones, quae utilitatem aliquam continerent, & ad potiendum proposito scopo conferre possent: quinimmo & controuersa ab illis pleraq; non nulla etiam naturali rationi pugnancia reperiebantur. Quare profecto ad Pyrrhonorum fere per praecipuos, haesitantia & ipse recidisse, nisi Arithmeticae, Geometriae, & Dialecticae cognitione, quibus (ab auctore etiam proauo quibus desumptis) a patre iam ab initio institutus fueram, retentus essem. Cum vero mecum reputare manifeste veras esse Eclipsium praedictiones, Horologiorum, Clepsydram quae instrumenta, quae quae alia iuxta Architectonicen inueniuntur, satius arbitrabar typorum Geometricorum demonstratione uti: maxime cum eos etiam philosophos, qui Dialectices callentissimi habebantur, non inter se solum, verum etiam sibi ipsis discordare viderem: quanquam ex equo omnes Geometricas has apodixes commendarent. Vnde plenius etiam cognoui abstinendum esse ab illorum dictis, sequendos vero characteres illos, & lineares demonstrationes. Discrepare quidem inter se dico in logica theoria philosophos, Peripateticos, & Stoicos, & Platonicos, a seipsum vero rursus quosque priuatum in sua. Et parua quidem inter Peripateticos discordia est, magna vero apud Stoicos, & Platonicos. Qui igitur volent in linearibus istis demonstrationibus exerceri, consulo, ut in ijs ipsi primum se instituant, postea vero nostrum legant de Demonstrationibus opus, quindecim libris expeditum. Scripsi autem & alia multa me ipsum exercitandi gratia: quorum alia quidem in incendio illo, quo & templum Pacis conflagrauit, perierunt: alia autem amicis data, apud multos adhuc integra, quemadmodum & reliqua nostra, extant. Eorum autem, quae scripsi, commentariorum quaedam ipse amicis dederam: quaedam vero a domesticis furtim surrepta, & euulgata sunt, quae deinceps ab alijs, quae habebant, accepi. Quo quidem in numero sunt Tres illi in Aristotelis de Enunciatione librum, commentariorum libri: & quatuor item in Priorem de Syllogismis: similiter & in Posteriorem, pari numero. In scribunt autem hos omnes fere hodie Resolutoriorum priorum: quemadmodum illos de demonstrationibus, Resolutoriorum posteriorum. Ipse sane Aristoteles illorum tanquam de Syllogismo, horum autem tanquam de Demonstratione sibi scriptorum meminit. In quos quidem utrosque & nostra extant commentaria, sex in priores, quinque in posteriores. Horum igitur commentariorum nullum ad editionem scripseram: quemadmodum neque sex illos in Theophrasti librum, quem de affirmatione & negatione inscripsit. Commentaria quoque in Librum Eudemi de dictione, antea alijs me rogitantibus, scripseram. In decem vero categorias ipse quidem commentationes nullas feci, neque mihi, neque alijs vnquam tale aliquod commentariolum paraui. Vnde, cum post aliquando rogaret a me amicus quispiam in eum librum ad earum disputationum solutionem Commentationes, vti tantum ijs iussi, quae a praecipuo fuerant istum in librum praelecta: aut omnino similibus, ex aliorum commentarijs, sicuti Adrausti & Aspasi erant. Caeterum & puer adhuc, cum sub patre instituerer, is quibus mihi post Logicam theoriam, Chryssippi & celeberrimorum Stoicorum libros proposuisset, in illius tum syllogisticos libros commentaria conscripsi. Quae ipsa quoque postmodum apud multos fuere, Pergami cum alijs quibusdam lucubrationibus, quae iuuenis scripseram, relicta: atque post familiarem postea rogantibus quibusdam communicata. Quae vero ipse post tractationem de demonstratione elaborata latius scripsi, cum in illis breuiter essent dicta, nominatim haec sunt.

De requisitis

AD requisitis ad Demonstrationes, liber vnus. De ijs propositionibus, quae in dictione demonstrationum omittuntur, liber vnus. De equipollentibus propositionibus, liber vnus. De demonstrationibus propter, quid vnus. De numero syllogismorum, vnus. De Exemplo, libri duo. De Inductione, liber vnus. De Imagine, vnus. De similitudine, libri tres. De ex hypothese principijs, liber vnus. De generis, speciei, eorumque coniugatorum significatis ex propria voce, liber vnus. De Possibili. De ijs, quae multipliciter dicuntur, libri tres. De ijs, quae in artibus communia sunt, & propria, vnus. De euentibus se ipsas orationibus, vnus. De contingentibus propositionibus, vnus. De syllogismis ex mistis propositionibus, vnus. Quo modo discernenda sit negotialis quaestio a nominis et significati quaestione, liber vnus. De Clitomacho, eiusque demonstrationum solutionibus. De communi oratione, libri duo. De optimo docendi genere, contra Phaurinum. Pro Epicteto contra Phaurinum, vnus. De vltimo syllogismorum. De vltimo in theorematum, syllogismos, libri duo. De optima secta, liber vnus. De nominum rectitudine, libri tres. De eo quod est, vnum quodque, & vnum esse, & multa. Quod ad opposita vnum & idem ex necessitate consequi impossibile sit, vnus. De demonstratiua secta, vnus. De vi, & contemplatione Logicae, vnus. Dialogi ad philosophum, vnus. Liber alius ab eo, qui est de communibus notitijs. Contra eos, qui omnem calumniandi occasionem ex verbis aucupantur, liber vnus.

De ijs quae propria & communia sunt in artibus.

CAP. 12.

DE artium constitutione, libri tres. De significatis generis, speciei, & his adiacentium ex propria voce. Compendium Demonstratiuae theoriae, vnus. De discernendis dogmatum controuersijs. Quod separari a prima substantia quantitas non possit, liber vnus. De prioribus, vnus. De demonstratione per impossibile, vnus. De ijs, quae sui causa fiunt, vnus. De multipliciter dictis, duo. De nominis, & significatorum quaestione.

DE suis cuiusque passionibus, & vitijs dignoscendis curandisque, libri duo. De moribus, quatuor. Contra Phaurinum pro Socrate, De indolentia, vnus. De fine philosophiae, vnus. De congressu auditores ostendantium, vnus. De furtim legentibus, vnus. De peccatis, & peccatis exaequandis, vnus. De consolatione, vnus. De Diatriba in aula Menarchi, ad Bacchidem, & Cyrum, vnus. Quale genus congressionis obseruari debeat in Dialogis, vnus. Contra forenses rhetoras, vnus. De voluntate, & labore, vnus. De ijs, quae vnum quodque vitae possunt consequuntur, vnus. Cognitionum contra sectas, vnus. De concordia, vnus. De pudore, duo libri. Cognitionum contra adulescentes, duo. De Calumnia: in quo, & de priuata vita tractat. Chronisci septem, in vno volumine. Cognitionum contra sectas habitatum sub Pertinace, vnus. Quatenus sit honor, & gloria apud vulgus persequenda. De testamentis condendis.

De pertinentibus ad Platoniam philosophiam.

CAP. 14.

DE secta Platonica, liber vnus. De medicis dictis in Platonis Timaeo, libri quatuor. Ad amicos, siue Plato, & de ijs, qui suis tribuunt, libri tres. De Logica theoria secundum Platonem. Compendij dialogorum Platonis libri octo. De egressionibus, quibus in Philebo Plato usus est, vnus. De animae partibus, & potentijs, libri tres. Quod animi mores temperaturas corporis sequantur, libri duo. Et alius quidam, qui aliter editus est. De Hippocratis & Platonis dogmatibus noue.

De spectantibus ad Aristotelicam philosophiam.

CAP. 15.

COMMENTARIORUM in librum de Enunciatione, libri tres. In priora Analytica, libri sex: in posteriora, quinque. In decem praedicamenta, commentaria quatuor. In librum Theophrasti, De affirmatione, & negatione, commentaria sex. In librum quorundam quidam modis dicatur, commentaria tria. In primum mouens immobile. In librum de dictione Eudemi, libri tres. De Demonstrationibus propter quid, vnus. De contingentibus propositionibus, & syllogismis, vnus. De syllogismis ex mistis propositionibus, vnus. De fallacijs, quae in dictione consistunt.

De pertinentibus ad Stoicorum philosophiam.

CAP. 16.

DE Logica theoria secundum Chryssippum, libri tres. Chryssippi Syllogisticae prima, libri tres: Secunda, vnus. De Logica facultate & theoria, septem. Quod Geometricae resolutiones praestantiores, quam Stoicorum, liber vnus. De vltimo theorematum in syllogismos, vnus.

De spectantibus ad Epicuream philosophiam.

CAP. 17.

DE foelici, & beata vita secundum Epicurum, libri duo. De voluptatis imbecillitate secundum Epicurum, duo. Quod effectiua voluptatis imperfecte ab Epicuro sint expressa, vnus. De voluptuaria secta. Num Philologia morum studio conferat, vnus. De illis, qui Sophistas conuersantur, vnus. Metrodori epistola ad Celsum Epicureum. Epistola Pudentianae Epicurei.

Quae communia Grammaticis, & Rhetoribus.

CAP. 18.

DE vocabulis Atticorum scriptorum, libri xviii. De forensibus vocabulis apud Eupolidem, libri tres. De forensibus vocabulis apud Aristophanem, libri quinque. De forensibus vocabulis apud Cratinum, libri duo. De exemplis vocabulorum Comicis propriorum, vnus. Num vtilis ijs, qui erudiantur, lectio veteris Comediae. Contra illos, qui incessum solocissantes voce, libri sex. Electus Atticorum, vnus. De perspicuitate & obscuritate. Num idem possit esse Criticus, & Grammaticus, liber vnus.

Galenus

* Eicote.

* λόγος.

* Al. contra. Favorini pro Epicteto.

* Al. De logica facultate, & contemplatione, septem.

* B† idios τε.

* C† Quidam arbitrantur hoc esse in contextum reponenda. Video equidem in

* D* λάβρα. E* πόνος. F† Al. De proprijs opinionibus libri tres. G† sunt qui verum, in prioribus analyticis, quatuor, in posterioribus, libri item quatuor, in prioribus analyticorum sex, in posterioribus quinque. H* Al. vnus. I* Al. duo. K† Al. quae contra philosophas sunt.

* E* πόνος.

* F† Al. De proprijs opinionibus libri tres.

* G† sunt qui verum, in prioribus analyticis, quatuor, in posterioribus, libri item quatuor, in prioribus analyticorum sex, in posterioribus quinque.

* H* Al. vnus.

* I* Al. duo.

* K† Al. quae contra philosophas sunt.

* Al. septem.



GALENI DE ORDINE LIBRORVM SVORVM LIBER AD EUGENIANVM

A Ioanne Fichardo Francofordiano olim latinitate donatus, nunc vero ad græci exemplaris fidem ab Augustino Gadaldino aliquot in locis emendatus.



Recte tu quidem mi Eugeniæ facis, qui Librum à me ordinem cæterorum, qui scripti sunt mihi, librorum exponentem efflagitas. Illorum nanque omnium neq; scopus idem, neq; vis, neq; tractatio eadem est. Etenim quosdam, ut nosti, amicis me id rogantibus scripseram, eorū solummodo captum conijciens: quosdam vero tantum Introducendis adolescentibus destinaveram. Mihi autē neutrobī fuit interim propositum velle istos hominibus successiue, ac veluti per manus tradi, ut futuris etiam ætatibus post meum obitum conseruarentur, quod videbam nec eos admodū, quod in superioribus temporibus scripti fuerant, curæ multis esse. Admirantur enim nūc alij alios & medicorum, & philosophorū,

licet illi nec suā ipsorū professionem, vllam ve demonstrandi scientiam satis teneāt, aut falsos à veris discernere sermonibus nouerint: admirantur tñ, vel quod patres ipsis fuerint empirici, aut dogmatici, aut methodici: vel quod præceptores, vel quod amicos habeant: vel deniq; quod maioris eos in in vrbē gloriæ, & existimationis sectæ suæ nomine esse videant. Sicuti in philosophia quoque alius aliā ob causam sibi aliquam sectam eligit, Platonicis, aut Peripateticis, aut Stoicis, aut Epicureis sese adiungens. Et hoc tpe, ex quo successio etiam esse cœpit sectarū, eam plerique profitentur, in qua fuerunt à pueris enutriti, maxime cum iam vitam formam, quam sequantur, habeant nullam. Quare, cū ipse sic mihi persuasisset, ne quidē, si ipsas nunc musas librū scribere contingeret, accipiorē multo futurum illum vel indoctissimi alicuius hominis scriptis, cupiebam sanē. mearum lucubrationum nihil in vulgus editum. Quando vero apud multos iam illa extabant, me inuito adeo, (quod quidem scis) si quid erat reliquum cōmentationum mearum, grauatim profecto amicis impartiebam. Compulsus itaq; sum propterea, ut librum De optima Secta conseriberem, non quādem qualem iam antea superiorum medicorum, philosophorumq; multi scripserant, suam nominatim sectam extollentes, laudibus q; vehentes, sed quo eam solam demonstrarem viam, qua quis insistent, optimam sectam vel ad medicinam, vel ad philosophiam, aut aliam quamcumq; artē constitueret. In eo vero libro dictum, demonstratum q; est mihi id, cuius paulo ante mentionem feci. Demonstrationum primum esse peritum illum debere, quicumque sectarum rectus esse iudex cupiat. Neq; tñ hoc vnum sufficit, sed & affectiones præterea, quatenus amant, aut oderunt sectas, eum exuere conuenit, ne, veluti multi, circa illas excœtetur. Qui enim se positus his, vel iuxta demonstratiuam methodum inuestigabit veritatem, vel de aliorum dictis iudicabit, is demum solus eam, quæ est optima, sectam inueniet. Nosti vero & tu, quā ex medicis, philosophis q; multi, cum demonstratiuam methodum nihil exercuisse coarguantur, in contrarias vias deflexerint, quibusdā ex his Apodixim omnino negantibus, quibusdā vero adeo concedentibus, quod etiam natura eam omnibus vsq; eo notam dicerent, ut neq; disciplina ad hanc, neque exercitatione opus habeamus. Quibus quis tandem respondere dignetur eo stuporis deuenientibus? Sed hic aliquis forte illorum (ut sunt plerique audacissimi, præsertim in ijs, quæ maxime ignorāt) mecum pugnet, me q; maioris arguet audaciæ. Ne igitur audiam talia, apud q; alios defendere me necesse habeam, statueram nihil velle librorum edere. Verum, cum illi, quos amicis destinaueram, ad plures iam peruenissent, cogebat sanē necessitas propter eosdem de optima quoque secta commentari. Eius autem tractationis causa in eo tum mihi libro satis dicta est. Hos igitur, si quis omnium primos legere voluerit, recte, prudenter que fecerit. Quod si persuasus his ille ante, quā ad disciplinam, iudicium que sectarum omnium veniat, demonstrationum etiam peritus esse cupiat, habet De demonstratione tractationem à nobis descriptam. Ex qua ille, si non methodos solas percipiat, sed secundum eas etiam se in omni rerum sylua exerceat, veritatem inueniet. Quod fiet, si, & eius rei studiosus accedat, neque temeraria affectione sibi aliquam deligat eorum infestat, qui in Equestribus ludis diuersorum colorum studio, citra rationem ducuntur. Idem vero hic, ubi, quos supra commemoravi, aggressus fuerit, absque negotio, quæ vel vere illis cognita, vel falso fuerint recepta, discernet. Quare nostrorum quidem librorum vnum hoc initium esse

Atiū esse lectiōnis debet illis hominibus, qui & natura dociles, & alioqui veritatis sunt studiosi. Porro autem citra hanc, si quis & nostram ipsorum vitam, & clara artis huius facta, q; forte apud ægrotos designarim, fuerit expertus, ut sit persuasus vel ex animi mei moribus, quod neq; inuidia, neq; contentione, neq; temerario quodā amore, quo erga Sectam aliquā sim affectus, agi omnia, aut ex operibus deniq; meis circa hanc artem mihi elaboratis, ut dogmatū veritatis respondēt, & præter Apodicticā illam contemplationē, poterit sanē is libris nostris iuuari. Et quāquam id non per exactā rerū cognitionem, (ista enim solis illis demonstrationibus paratur) per opinionem tñ rectam conseruetur, qua de veteribus merito dictum est, quorum acta nouimus, nihil moramur scientiam, licet ei legitimum illud, solidum q; absit. Leget igitur is illa primum omnium, quæ sunt introducendis scripta, librū videlicet De Sectis, qui eo est titulo est inscriptus, De Sectis pro Introducendis: et illum, De pulsibus pro Introducendis: Tertio, De ossibus librum, & ipsum Introducendis inscriptum: qui inter Anatomicos primus est. Qui vero totam anatomes notitiam sibi cōparare voluerit, is ante alios ad librum anatomicarum administrationum accedat: tradit enim is omnes in Anatomia apparentes particulas: cuiusq; magnitudinis, situs, formæ, cohærentiæ, coloris, & societatis ad inuicē sint, ostēdit. Qui autē in Anatomiarū inspectionibus exercitatus fuerit, earū deinceps operationes discet, alias quidē Naturales, tribus à me libris expositas, & De potentijs naturalibus inscriptas: alias vero Aiales dictas, in alijs pluribus à me tractatas. Quas præcedit liber De Anatomia mortuorum. Hunc autē duo sequuntur De sectione viuorum: et eos rursus alij duo De sectionis cōtrouersia. Post hos sunt tres illi De motu thoracis, & pulmonis. Duo itē De causis respiratiōnis. Post quos etiā, libri quatuor De voce. Ex hoc genere sunt libri quoq; De motu musculorū: et q; De vōcabulis traditi. Et vero, quæ De demonstratione elementorū traditur, non oīa sum in libro executus, sed quatenus ipse Hippocrates vsus fuerat. Quod si quis absolutissimā elementorū corporis nostri cognitionē requirat, legenda sunt illi, quæ in Decimotertio Demonstrationū libro, & in quinto & sexto De Asclepiadis dogmatibus, à nobis exposita sunt. Præterea, quæ De purgatiuum medicaminū potentijs scripsimus. Dissertimus et quēdā in eo, quem De elementis secundū Hippocratem inscripsimus, cōmentario. Seorsim deniq; in alio quodā libello ea de re tractauimus. Post librum vero De elementis s̄m Hippocrate, sequuntur De temperaturis libri tres: Et eos rursus tractatus De simplicium medicaminū facultatibus: hunc autē alter ille De cōpositione medicamentoꝝ tractatus. In prioribus igitur de proprio aialibus temperamēto, & cuiuslibet iudicio: in posterioribus autē de pharmacorū temperamēto dissertitur. Si porro quis post duos illos, aut tres, voluerit vel eū De optima cōstitutione corporis, vel De bona habitudine, vel De inequali tēperatura libellū legere, conueniēter, nec sine ordine id fecerit. Parui quidē sunt illi admodū, & amicis tantum sic exigentibus cōscripti, ab illis vero in plures deinceps euulgati. Nam, & eorū facultas in tractatu de sanitate tuenda continetur, in quo differentiæ cōstitutionis corporis nostri. *

Hic desiderantur multa.

Explanationum, tum quæ recte dicuntur, tum quæ nō, præexercitatio in nostris tractationibus. Habebis præterea & nostros in quædam Hippocratis Commentarios: qui quando iam partim scripti sunt, et reliquos adijcere tentabo: quod oīno quidē, si vixerimus, fiet. Sin autem ante, quā vtilissima viri illius scripta exposuerim, vita excedā, habebunt tñ studiosi eius sniam, mea q; ut dictum est, opera vnā cum ijs, quæ nunc extant, cōmentarijs. Atq; vti nam Pelopis mei præceptoris, & Numisiani (pauci enim illorū ab interitu adseruata sunt) & præterea Sabini, Rufi q; Ephesij, in Hippocratem interpretationes oēs haberētur. Quintus autē, eius q; discipuli, viri illius sententiā non planē sunt assecuti: vnde factum, ut in suis expositionibus multoties aberrarint. Lycus autē reprehendit quoq; non nunquam Hippocrate, mendacijs q; illum (cuius tamen non intelligit dogmata) arguit: nota enim passim eius Cōmentaria sunt. Noster vero præceptor Satyrus, (nam huic primo conuersati sumus, postea vero Pelopē audiui) non eandem Lyco Hippocraticorum librorum expositiones faciebat. Constat vero Satyrus diligentissime se Quinti dogmata obseruare adeo, ut nec addere quid illis, nec demere vellet. Nam b Ephiciānus aliquāto est magis ad Stoicorum ritum concessit. Nos autē, cum postea audiuissemus primo Satyrum Quinti interpretationes recitantiē, deinde quædam et Lyci legissemus, vtrūq; reprobauimus, ut qui Hippocratis sententiā non exacte perceperit: melius enim intellectus est a Sabino, & Rufo. Quod facile quidem iudicare poterit, qui in nostris fuerit commentarijs præexercitatus, ex quibus, & quæ bene recte q; dixerint, & ubi lapsi fuerint, cognoscat. Sed de interpretationibus in Hippocratem iam satis dictum: quare ad reliqua nostra volumina, quæ ad rem logicam pertinent, pergamus. Ex illis autem tibi quidem, mi Eugeniæ, & quotquot vni medicinæ student, ea, quæ De demonstrationibus scripsimus, sufficere possunt: alijs autem, quicumque philosophiæ se addixerunt, cætera quoque legenda sunt. Nisi si quis fortasse vtraque, & medicinæ, & philosophiæ theorias commode, bene q; possit perdiscere: eum vero & ingeniosum, & memorem, & laboriosum esse oportet, præterea eam sortitum felicitatem, quæ nol is contigit, qui sub patre docti, arithmetica, & logica, grammatica que sumus instituti: in his q; human. oribus disciplinis vsque ad ætatis annum

† Ipsa ad actiones quæ nihil esse inferiorē scientia, ei tamen abesse legimus & solidum.

† Locus in cod. græcis corruptus. in prioribus igitur duobus traditur hō minus tēperantia cū propys singulo rō indijs. in tertio autem, de pharmacorū temperamēto dissertitur siue igitur post duos, siue post tres legere quis voluerit, librum de optima corporis cōstitutione, & librum de bona habitudine, et librum de inequali intemperie, conuenienti ordine id fecerit. p. ar. ut c.

B * Al. Iphiciānus.

C * logistice habent ead. manuscripti & ita omnino legendum videtur.

D * prædicas i. pueritia.

num decimum quintum enutrit, ad dialecticam q3 ab illo contemplationem, vt soli deinceps phi-
losophia vacarem, perducti sumus. Annum postea decimum septimum agentem claris in som-
nijs monitus ad medicinam me perduxit, vt cum philosophia illam coniungerem. Talem vero
ego meam foelicitatem quanquam maiorem etiam redderem, q3 citius, melius q3 reliquis omnibus,
quacunq3 docebar, discerem, nisi tñ per vniuersam adeo vitam in illis medicina, philosophia q3
theorematibus me diligenter exercuissem, nihil praclarum, excellens q3 eram consecuturus. Qua-
propter miru non est in tanta hominum multitudine, qui in medica, & philosophica exercitatio-
ne, studio q3 versantur, nō inueniri, qui recte in illis profecerunt. Aut enim natura parū ad eas sunt
appositi: aut non, vt conueniebat, sunt instituti, aut studijs non fideliter, sedulo q3 insisterunt: sed
ob ciuilia negotia, ab his discesserunt. Et haec quidē obiter nobis dicta sint, quanquam non oīno
praeter rem. Post eos igitur, De demonstracione libros, nostras philosophicas theorias legere oportet.
Quae vero illarū subiecta, & quot sint, in vnaquaq3 earū scripsimus, & in eo libro demonstrabitur,
in quo omnium librorum meorū conscriptionē faciam. Quoniam autē me de tractatu, in quo
vsurpata apud scriptores Atticos nomina fm ordinem primarū in ipsis literarum ex eorū scripto-
ribus collecta sunt, rogasti, quae iam antea tibi respondi, operae precium arbitror hic etiam tibi com-
memorare. Nam compertum habeo alios quoq3 multos, quod nam eius libri sit argumentū, quae
rere. Et quidem in eo tractatu non hoc agimus, quod hoc nostro seculo multi, qui omnibus At-
tice loquendi sinceritatem imponunt, siue illi Medici, siue Philosophi, siue Geometrici, siue Mu-
sici, siue Iurisperiti, aut nihil ē horū, sed alioqui vel opulenti, vel diuites sint: verum cōtrarium
intendo, neminē prorsus ob dationis sollicitos esse reprehendendū, incessendū ve. Praestat
etenim linguā, q3 vita, sollicitos, barbarissimos q3 cōmittere. Quin & libellus aliqui mihi scriptus
est contra eos, qui in sollicitantes voce, inuehuntur: tñ abest, vt eruditionis esse partem aliquam
Atticissimos asserā. Praeterea quoq3 propter multos & medicorum, & philosophorum, quorum alij
noua nobis graecorum vocabulorū significata praescribunt, alij aliud. Commentaria vocabulorū,
octo ac quadraginta libris conscripsi, ex Atticis illa scriptoribus cōgerens, quē admodum ēt alia ex
comicis. Quod opus mihi, sicut recensui, scriptum est propter significationes. Illud autem qui le-
gent, simul & Atticorum noīum notitiā adipiscuntur: quae ipsa per se quidem nihil magno stu-
dio dignum habet. Sed & alius a me tractatus, De vocabulorum rectitudine editus est propter il-
lis perperam vtentes: quē sanē vel primum omnium diligentius euoluere fuerit consultum.

† Clarius neq,
in hoc nos vo-
lumus, quod nō
nulli nunc tubet
omnes vocet
atticissare.
* Vocis.
* Voce.
* explanationē



GALENI DE SECTIS AD EOS
QUI INTRODVCVNTVR

Horatio Limano interprete

Denuo emendatus.

Quid Empirici, & Rationales medici differant.

CAP. 1.



Lid sane, quod medicina intēdit, sanitas est: hanc ipsam vero parare artis
eiusdem finis est: quibus autem rebus aut absens comparetur sanitas,
aut eadem conferretur praesens, cognoscant medici, necesse est: vocan-
tur que ea, quibus absens illa creatur, remedia, auxilia que: quae vero
praesentem eandem custodiunt, salubris ratio vltus: quapropter ars
ipsa medendi salubrium q3, insalubrium que scientia ab antiquis scri-
ptoribus dicta est: qui salubria dixerunt, & quae praesentem sanitatem
conseruant, & quae eandem corruptam resarciunt: insalubria vero
quae illis contraria sunt: vtraque enim cognoscant medici, necesse est,
vt illa eligant, haec autem effugiant: vnde vero harum rerum para-
ta scientia sit, non itidem inter omnes conuenit, sed alij solam experimentorum notitiam arti-
fatis esse dicunt: alij autem non parum ratio in artem eandem conferre videtur: nominantur q3;
qui a

hinc nonnulli occurrunt
quod dicitur esse salubre
si medicina nō corrup-
tam, sed sanantem,
et existimant, sed
male.

Aqui a sola experimentorum notitia procedunt, nomine ab empiria, hoc est experientia, deductio
empirici: eodem q3 modo, qui ratione ducuntur, rationales: duae q3 sunt haec primae in arte medendi
haereses: altera, quae per experientia ad inuenienda medicamenta procedit: altera, quae per indica-
tionem: illis q3 imposuere nomina, empiricam, rationalem q3: empiricam autem nominare Graeci
solent *τηρητικην*, & *μημονευτικην*, hoc est obseruatricem, memorem q3: rationalē vero *δογματικην*,
& *αναλογικην*, hoc est dogmaticā, & ratiocinatricem: ac viris quoq3 perinde, atq3 haeresibus, dede-
re nomina: empiricus tiriticus q3, & mnimoneuticus, hoc est empiricos, obseruatores q3, ac memo-
res eorū, q3 euidentia sunt, vocantes eos, qui sibi experientia elegerūt: logicos aut, dogmaticos q3, &
analogisticos, hoc est rationales, dogmaticos q3, & ratiocinatores, eos, quibus admilla ratio est.

De arte Empiricorum.

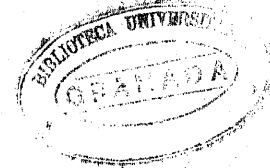
CAP. 2.

Artē vero empirici sic constitutam dicunt. Cū multi visi sint affectus incidere, alij quidem
aspōte, agris hominibus, sanis q3, vt sanguinis fluxus ē naribus, aut sudores, alij ve prostruua,
aut quae similia sunt, iuuantia, laedentia ve, non quae tamen efficientem causam sensu prehensam
habent: alij autem, quorum causa euidens esset, euenire visi sint, nō ea tamen ē nostro instituto,
sed quae fortuito incideret, vt cuiuspiā lapsu percussio ve, aut aliquo aliter modo vulnerato sanguinē
contigit effluere, frigidam q3, vt cupiditati obsequeretur, in morbo sumere, vinum ve, aut aliquid
generis eiusdem, quae singula in vtilitate, noxam ve desuerunt, quae quidem ē primo genere iuuantia,
laedentia ve sunt, naturalia vocantur: quae vero ē secundo, fortuita: primam q3 amborū faciē, ca-
sam appellatur: vt ex eo nomē imponerēt, q3 homines in ea inconsulto caderēt: quod igitur ex-
perientia genus casu venit, huiusmodi est. Quod aut consulto fit, cum aut in somnijs hortantibus,
aut aliunde ducto arbitrio ad experimentū volentes venerint. At vero tertium experientia genus,
imitatorium est: cum rursus in isdem effectibus ad ea experienda ducuntur, quae aut natura, aut
fortuna, consulto ve profuerint, obfuerint ve: atq3 hoc ipsum quidē est, quod maxime artem eorū
constituit: nō enim bis tantum aut ter, sed saepius id, quod ante profuit, imitati, idem q3 in isdem affe-
ctibus vt plurimum facere inuenientes, ac eiusmodi memoriam praecipuum vocantes, iam fidele
id, artis q3 partē statuunt: vt autem multa eiusmodi fuere ab ipsis congesta praecipua, id omne cō-
gestum medicina fuit: qui vero congestit, medicus: vocatum q3 ab isdem est huiusmodi congestum
αυτοψία, hoc est intuitus proprius, qui memoria quadam est eorum, quae saepe eiusdem q3 modi vi-
sa sunt: hoc idem etiam experientiam nominarunt: eiusdem vero narrationē historiam: quae enim ea-
dem res ei, a quo obseruata est, proprius est intuitus: ei autem, qui quod obseruatum est didicit, histo-
ria. Quoniam autem morbis quibusdam interdum occurrebant, quos ante non viderant, aut quos
nouerant quidem, sed in eos his locis ortos incidebant, vbi non erat, quae experimento obseruata
essent medicamentorū facultas, certū inueniēdi auxilia instrumentū fixerunt, ad simile transitū:
quo vtentes idem saepe auxiliū ab affectu ad affectum simile transferunt, & a loco ad locū: iteni q3
ab auxiliō ante cognito ad aliud simile transeunte: verbi gratia, ab affectu ad affectum, si ab erysi-
pelate ad herpetem se transferant: a loco vero ad locum, si a brachio ad femur: ab auxiliō autem ad
auxiliū, si in alui profluuijs a cotoneo malo ad mespilum transeant: omnis autem huiusmodi tra-
situs, via ad inuentionem est, nondum autem ante experimentum inuentionis, sed quando iam, quod
in spem venit, experimento traditum est, id fidele iam tum teste eodem experimento est, id q3 nihilo-
minus, quam si saepe eodem modo se habere obseruatum esset: id autem experimentum, quod tran-
situm a simili sequitur, exercitatorium vocant, quod exercitatum in arte esse oportet eum, a quo
quidpiam hoc pacto inueniendum sit. Superiora autem omnia experimēta ante notitiam experi-
mentorum habita, quibus opus erat ad artem constituendam, hominis vel cuiuscunq3 esse pos-
sunt. Haec est, quae per experimēta ad artis finem via est.

De arte Rationalium.

CAP. 3.

DE A vero, qua per rationem proceditur, cum naturam corporis, quod curandum tentatur, disci
iubet, tum omnium causarū virtutes, in quas quotidie corpus incurrens, ipsum se aut salubrius,
aut insalubrius redditur: ita q3 post haec aeris naturā, aquarum q3, atq3 locorū, eam q3, quae vitae studijs
inest, quae cibis, ac potionibus, nec non assuetudinibus, scire medicum aiunt oportere, quo & mor-
borum omnium causas, & facultates remediorū inueniat: is q3 sit, qui conferre, ratiocinari q3 possit
huic generi causae hanc vim habens adhibitu medicamentū, vt certum aliquid efficiat, natura esse
aptū: negant enim illū inuenire posse remedia prius, q3 in oibus his multifaria sit exercitatus. Vt au-
tē ex breui exēplo rē totam cognoscas, pone partē corporis aliquam dolentē, durā, renitentem q3,
quae q3 in tumorem sublata sit: hic causam medicus inueniat, oportet, primū q3 noscat humido ali-
quo natura modum superante in partem prolapsa eam intumuisse, eodem q3 intendente in dolo-
rem inuectam: deinde vero, id si influat adhuc, fluxū ab eodem esse cohibendum: si nihil superest,
educendum id, quod sit in parte contentum: quo igitur modo, quod influit adhuc, inhihibebis, edu-
ces, quod in parte cōtentū est: si refrigeres, adstringas q3 partem, inhihibebis, quod influit: si in eandē
humectes, laxes q3, educes, quod cōgestum est: sic illis in ipso morbo eius, quod vrile est, oritur in-
dicatio: quam solam fatis esse negant, sed aliam esse, quae a potentia laborantis sit, ab aetate
aliam: quibus etiam accedit ea, quae a propria aegroti natura ducitur, eodem q3 modo a tempore an-
ni, loci q3



ni, loci q̄ natura, vitæ q̄ studijs, & assuetudinibus, ē singulis propriam eius, quod conducat indica-
tionem oriri: verbi gratia, vt hoc etiam exemplo res magis innotescat, esto, quem febris acuta oc-
cupet, cui tardi motus, grauis q̄ sensus corpori sit, qui corpore tumidiori, quam ante, ac pleniori
rubore suffusus, idem q̄ venas habeat magis intumentes, cuiq̄ perspicuum est copiam sanguinis
homini sic affecto calidioris exuperare. Quæ nam igitur curatio est? non ne liquet euacuationem
esse? contraria. n. hæc multitudini est. Contraria q̄ contrariorum remedia sunt. Quo autem pacto,
aut quoad illa dematur, non potest etiam ex sola causa cognosci: cum insuper virtutem oporteat,
ætatem q̄, & anni tempus, ac regionem, cætera q̄ paulo ante proposita cõsiderare: nam, si validior
potentia sit, ætas q̄ in consistendi vigore, ver, tempus anni, loci q̄ natura temperata, non tibi erra-
re contingeret, si vena incisa tantum sanguinis mittas, quantum causa iubet emitti: sin imbecilla vir-
tus est, ætas q̄ aut pueri natu admodum parui, aut senis in senium longe prouecti, regio q̄ aut fri-
gore algeat, qualis Scythia est, aut calore exusta sit, qualis est, quam Æthiopes incolunt, anni q̄ tem-
pus vehementer vel frigidum sit, vel incalescat, nemo est, qui venam discindere audeat: ita iubent
quoque & assuetudines, & vitæ studia, naturas q̄ corporum considerari, ex his enim omnibus pro-
priam eius, quod conferat ipsis, indicationem oriri.

*Quo pacto eadem Empiricorum, & Rationalium medicorum remedia à diuersis
indicationibus oriuntur.*

CAP. 4.

EX quibus aut rebus indicatio nascitur ijs, qui rationalem medicinam profitentur, ab iisdem obser-
uatio eius, quod vtile sit, empiricis est: eorum enim accidentium, quæ superius in febricitante
retuli, congeries, quæ concursus ab illis nominatur, exinanitionis admonet rationalem medicum, ob-
seruationis memoria suggerit empirico: nã, cum sæpius ijs, qui sic affecti essent, exinanitionem vide-
rit vtilem esse, eandem, si vtratur, sperat hoc tpe quoq̄ prodesse: idem q̄ ab ijs, quorum est ætas in con-
sistendi vigore, per ea, q̄ sæpius ab ipso visa sunt, fat exinanitionis nouit sine molestia ferri: ita vere
magis, q̄ estate: & si temperata regio est: si vero etiam æger euacuando corpori assuetus sit, qualis
est, quæ per hæmorrhoidas, aut quæ per nares euacuatio euenit, iccirco etiam plus sanguinis detra-
hat ab ipsa rei natura profectus rationalis medicus: hoc idem vero empiricus faciat, qm̄ sic ab ipso
obseruatum sit: & vt summam dicam, eadem in iisdem affectibus medela & ab ijs, qui rationem
profitentur, & ab empiricis medicis trahuntur: de modo inueniendi eas inter eosdẽ dissensio est:
ab iisdem enim accidentibus, quæ circa corpus apparent, oritur ijs, qui rationales sunt, causæ indi-
catio, ex qua curationem inueniunt: empiricis aut memoria repetuntur ea, quæ sæpe simili modo
obseruata sunt. Cum aut nullum ex ijs, quæ apparent accidentia, rationales habent, ex quo causa
pateat, tunc sciscitari causam procatartica, id est euidẽtẽ vocatam, non dubitant: quale est, si ca-
nis rabiosus momorderit, vipera ve, aut eius generis aliud: nã vlcus ipsum nulla re ab alijs viceri-
bus diuersum per omne ips, aut certe per initia apparet. Si. n. à rabioso cane est, alijs morsu alterius
illatis simile per omne tempus ostẽditur: sin autem id ab ic̄tu viperæ est, primis quidẽ diebus se ce-
teris simile repræsentat: post aut, vbi iam laborans ipse grauitèr habet, ei circa corpus affectus qui
dam superueniunt perniciosi: quippe casus eius generis omnes, qui à pestiferis vocatis animalibus
eueniunt, nisi per initia protinus recte curentur, eo deueniunt, vt summe perniciosi sint. Quæ igit̄
recta curatio est? an scilicet venenũ extrahere, quod vnã ic̄tu corpori percusso inhæsit? ideo q̄
ad cicatricem perducere, claudere ve, quæ huiusmodi sunt, non accelerat, sed contra agunt, ea que
insuper minutim admodum sæpe concidunt: iam iisdem quoq̄, quæ calida, acia q̄ sunt, quibus q̄
atrahĩ venenum, sicari q̄ possit, medicamentis ob eandẽ causam vtuntur. Adhibentur quoq̄ hæc
eadẽ ab empiricis medicamenta, qui non duce natura rei ad ea inuenienda procedunt, sed eadẽ, quæ
vsus ostenderit, memoria repetunt: vt enim ipsis ex ætate, & anni tẽpore, loci q̄ natura, ceteris q̄,
quæ memorata sunt, per experimentorum notitiam curationis habebatur cognitio, sic ex causis
quoq̄, quas euidentes vocant, iisdem cognita curatio est. Quod si vtraq̄ inueniendi via mutuum
inter eos consensum habuisset, nil opus illis longiori oratione fuisset.

Quæ Empirici, & Rationales medici inuicem reprehendunt.

CAP. 5.

Quoniam aut experientiam accusant ijs, qui rationalem artẽ profitentur, eã q̄ alij constitui posse ne-
gant, alij manca esse dicunt, alij artis experte: contra autẽ empiricis rationẽ quidẽ probabilẽ,
vt quæ tñ non vera sit, accusant, iccirco duplex vtriusq̄, longa q̄ admodũ decurrit oratio,
cũ alternas accusationes, defensiones q̄ adhibent. Quæ enim aduersus experientiam ab Asclepiade
disputata sunt, qui fieri non posse monstrauit, vt ad eundẽ modum posset quicq̄ sæpissime videri,
neq̄ posse vlla ex parte cõstitui eã, neq̄ aptam quidẽ ad minimũ quidpiam inueniendũ esse volunt:
Quæ aut ab Erasistrato dicta sunt, q̄ simplicia quidẽ atq̄ in simplicibus per experientiam confessus
est inueniri remedia (quale est stupori dentium portulacã mederi) hoc idem vero cõpositis esse atq̄
in cõpositis negauit, eandẽ inueniendi quidẽ facultate non ex omni parte carere, ad omnia tñ in-
uenienda non idoneã esse volunt. Tum vero, quæ explicata sunt, hæc vero ab ijs, qui per experien-
tiam quidẽ ea inueniri cõcedunt, hæc ipsam aut, q̄ infinita, longa q̄ sit, & vt eorũ verbo vtat, ame-
thodos, hoc est methodo careat, accusant. Itaq̄ rationem inducunt ipsam, nõ qualis constituit, aut
subsistere nequeat, sed quale aliquid est, quod sine arte sit, experientiam esse volunt. His igitur, qui
adeo

Adeo verbis insultant, respondent empirici, conantur q̄ experientiam eiusmodi esse monstrare, vt
cõstitutionem recipiat, vt, quod satis sit, habeat, vt in se artem cõtineat: iisdem q̄ rursus multis mo-
dis ipsam ratiocinationem, hoc est analogismũ, reprehendunt: vt rursus quoq̄ necesse sit ijs, qui ra-
tionalem disciplinam profitentur, ad singula reprehensionis genera respondere. His enim, cum se
naturam corporis, morborum q̄ oium ortus, vires q̄ remedium nosse proponunt, tunc instant
empirici, qui hæc omnia iccirco criminari dant, q̄ eatenus quidem procedunt, vt probabilia, verisimi-
lia q̄ sint, nulla tñ eorum certa cognitio sit: interdum iisdem, cum earum rerum cognitionem con-
cedant, eandem tñ conantur inutilem esse monstrare: interdum, cum illis hoc ipsum dent, eam si-
peruacuam esse coarguunt. Hæc sunt, quibus inter se generatim empirici, rationales q̄ certant. In
quibus etiam oibus multa particulatim contendunt: quale est, quod in quaestionibus, quas de rebus
inueniendis abditis tractant, alij corporum dissectionem, indicationem q̄, ac dialecticam specula-
tionem laudant: hæc siquidem ipsis instrumenta esse, quibus ea veniunt, quæ in obscuro posita
sunt. Empirici aut neq̄ inueniri quicquã membrorum dissectione concedunt, neq̄, si fieret, id arti
necessarium esse: ac ne omnino quidẽ indicationem esse, neq̄ aliud ex alio posse cognosci, quia
omnia postulèt ex semetipsis agnitionem: neq̄ id, quod suapte natura abditum sit, villo signo in-
dicari, ac nec vlli quidem arti opus dialectica esse. Dein aliquid contra dialecticas suppositiones di-
cunt, contra q̄ definitiones, ac ne esse quidem demonstrationẽ pronunciant rei vllius, quæ incerta
natura sit: item q̄ de vitiosis demonstrandi modis, quibus vti solent ijs, qui rationalem medicinam
sequunt, de q̄ omni ratiocinatione loquunt: eam q̄, quod proficitur, inuenire nõ posse, eadem q̄
nec artem iam vllã cõstitui, neq̄ hominum vitam proficere: quem aut epilogismũ græce vocant,
quem iisdem euidẽtem rationem esse dicunt, vtilem ad ea inuenienda esse, quæ opportuna latentia
sunt (sic enim isti nominant, quæ sensibilia quidẽ, non tñ adhuc euidẽtia sunt (eundem q̄ ad eos
arguendos vtilem, qui contra euidẽtia audẽt dicere: vtilem quoq̄ ad ostendendum id, quod in-
ter euidẽtia præteritur: vtilem q̄ ad occurrendũ sophismatis, quicq̄ nunq̄ ab euidẽtia ablit, sed
cum ea semper versetur: quod tñ analogismo id est ratiocinationi esse negant, sed eam ab euidẽti-
bus rebus initium trahere, delinere in ea, quæ perpetuo abditæ sint: ideo q̄ varios eius esse modos,
cum ab euidẽtibus iisdem rebus alius ad aliud, quod abditum sit, accedat, inde que discordiam,
quæ diiudicari nequeat, esse paratam, quam indicium esse incõprehensibilitatis dicunt: nam iisdem
isti, quæ vera, firma que cognitio est, comprehensionem vocant: incomprehensibilitatem vero,
quod ei contrarium est: item q̄ incomprehensibilitas ab iisdem causa dicitur dissensionis, quæ iur-
dicari non possit, rursus aut dissensio incomprehensibilitatis indicium: quæ autem de rebus obscu-
ris contentio est, eam posse iudicari negant, posse autẽ eam, quæ de perspicuis est: in his enim, cum
singula, qualia sint, appareant, si vera loquimur, sic esse restificatur: si mentimur, coarguunt. Hæc,
similia que innumera sunt, quibus empirici, rationales que medici certant, à quibus eadem tamen
in iisdem affectibus adhibetur curatio, ijs quidem, qui in hæresi sint, sua legitima exercitati

De Methodicorum secta.

CAP. 6.

Quia autem methodici vocantur, sic enim ipsi se nominarunt, quasi rationales ijs, de quibus
ante retuli, non se methodo dicant artem tractare, si mihi nõ verbis tenuis videntur ab anti-
quis sectis distillere, sed ipsa etiam artis opera multa inuertere: cum neq̄ locum affectum
vtile quippiam ad curationem indicandam dicant habere, neque causam ipsam, neq̄ ætatem, nec
tempus anni, neq̄ regionem, deniq̄ nec virtutem ægroti considerandam, aut eiusdem naturã, ha-
bitum ve: iisdem vitæ studia, assuetudines q̄ reiiciunt, cum se dicant eius, quod cõferat, indicatione
contentos, quæ ab affectibus solis trahatur: ac ne ab his quidem per species, sed communiter, & ge-
neratim: ponant q̄, ac nominent morborum communia ipsa hæc, quæ vbiq̄ in singulis affectibus
sunt: iisdem q̄ conantur, alij morborum omnium, qui viciur curantur, alij omnium absolute cõmu-
nia in morbis ostendere duo, item q̄ tertium aliud mistum: illis q̄ impositere nomina adstrictionem
profluuium q̄: sic morbum oẽm aut adstrictum dicunt, aut fluentem, aut ex vtroq̄ mistum: si enim
naturales suppressæ sint corporum excretiones, adstrictum vocant: sin magis ferantur, fluentem:
sin autem & suppressæ illæ sint, & ferantur, ea de re missionem oriri: quale est, si oculum inflam-
matio simul fluor q̄ occupet: nam ab inflammatione, quæ adstricta affectio est, cum nõ sola nunc,
sed cum fluore in vno eodem q̄ loco orta sit, totũ ipsum affectũ mistum effici. At vero indicatio-
nem eius, quod conferat, laxitatẽ in adstrictis esse: in fluentibus vero compressionẽ: nam, si genu,
verbi gratia, inflammatione laboret, relaxare aiunt oportere: si fluat alius cohibere, atq̄ comprime-
re: in mistis autem cõtra id instare, quod maxime vrgeat: etenim, quod magis turbet, periculum q̄
inferat, hoc idẽ est, quod illi magis occurrere vehemẽtiori malo oportere, q̄ alteri, dicunt. Cur igit̄
non ipsi se rationales vocarunt, cum præsidia per indicationẽ comparent? qm̄ inquirunt, rationa-
les obscura scrutantur, nos autem in rebus versamur euidẽtibus. Totam q̄ deniq̄ sectam suam ita
definiunt, vt eorum cognitio sit, quæ communia euidẽtia sunt: quæ ne ceteris omnibus artibus
videatur communis definitio (nam illas quoq̄ eorum, quæ communia euidẽtia sunt, notitias esse
putant) addunt, vta sint, quæ finem medicinæ sequantur: Eorum q̄ aliqui, non quæ sequantur,
sed quæ eiusdem fini consentanea sint, adiunxerunt: pars aut maxima, hæcambo componens, in
lagogici. 3c rhodum

thodum, inquit, notitiam eorum esse quae cōia euidentia sunt, ea q̄z medicinē finit cōsentanea, con E
 sequentia q̄z: quidam aut, vt Theffalus est, sic, vt eadem proxima ac necessaria sint ad sanitatem. Ita
 neq; rationales se nominari, non enim se rebus obscuris egere, vt illi, neq; empiricos volunt, & si
 maxime in euidentia versantur, ab illis enim per indicationem esse remotos: ac ne modum quidem
 ipsum, quo in euidentibus rebus versantur, eōdem esse sibi cum empiricis dicunt: illos enim recede
 re à rebus obscuris, quia cognosci non possint, ipsos autē quanquam hoc idem, sed tñ facere, quia
 inutiles sint: item q̄z e rebus euidentibus empiricos obseruationem, ipsos indicationem habere. His
 rebus igitur ab vtriq; dicunt se differre: maxime q̄z q̄ anni tempora, ætates q̄z, ac regiones, quae q̄z
 omnia similia sunt, abscindunt, quae manifeste quidem inutilia sunt, vt illi putant, sed gloriae gra
 tia apud priores medicos celebrata: eam q̄z maximam esse dicunt methodice sectae virtutē, gloriant
 tur q̄z ea de re, q̄z admirabiles putat: atq; eum, qui vitam breuem dixit, arte lōgam, reprehendunt:
 rem, n. ipsam contra ex omni parte se habere, vt breuis illa sit, vita longa: demptis enim oibus ijs,
 quibus ars iuuari falso putatur, nobis q̄z ea, quae morborum cōia sunt, sola inuentibus, neq; longā
 medicinam esse, neq; difficilem, sed facillimam, atq; apertam, quae q̄z sex mēibus disci omnis, celer
 rime q̄z possit: ita enim in morbis ijs, qui viciū curantur, rem oēm in angustum valde esse deductā,
 eadem q̄z ratione in ijs, qui manu, qui q̄z medicamentis curantur: in quibus et generatim cōia quae F
 dam inuenire conantur, scopos q̄z remedium paucos subiiciunt. Quare, vt mihi videtur, nō vul
 gato illo semestri spatio discere, sed longe celerius totam eorum artem liceret: his itaq; ni mētium
 tur, gratia doctrinae breuioris agenda sunt: sin autem mentiuntur, negligentia sunt accusandi.

cōm. r. Aph. r.
 Ex. or. fo. 2. b

Quibus rationibus Methodici suam sectam defendant. C.A.P. 7.

Quo autem potissimum modo hi mihi videantur iure iudicandi, cæcutiant ne in re vtili, an,
 quod superuacuum est, recte ipsi soli effugiant, nunc dicam: non enim exigua mihi videtur
 huius rei consideratio, neq; huiusmodi, vt verbotenus tantummodo inter se procedat, vt:
 quae de empiricis rationalibus q̄z est, qui, quicquid de inueniendis auxilijs primum contēdunt, dein
 de de vsu eorundem consentiunt: sed aut magnopere laudantur à methodica secta artis opera, aut
 eadem magnopere iuuentur, necesse est. Cum aut in rebus duo sint genera iudicij, alterum, quod
 à sola ratione procedit, alterum à rebus ijs, quae euidenter apparent, quod à sola ratione procedit,
 maius est, q̄z pro modo eorum, qui introducuntur: ideo q̄z nunc importunum: quod autem ab eu
 dentia sola deducitur, id cōmune omnibus est. Quid igitur prohibet hoc esse, quo primo vtamur,
 cum sit & ijs, qui introducuntur apertū, & apud ipsos methodicos honoratum: à quibus nil aliud,
 q̄ euidentia, celebratur assidue, ea quae rebus omnibus anteponitur, quae autem abdita sunt, omnia,
 in utilia esse dicuntur. Age igitur primum de causis, quae dicuntur euidentes, cōsideremus, sic eu
 dentia posita, vt iudicij regula sit: primus q̄z accedat ipse methodicus, fere q̄z in hunc modū dicat:
 Cur de frigidibus, estu q̄z, cur de ebrietatibus, de cruditatibus, de satietate, fame q̄z, cur de lassitudi
 ne, de q̄z actionibus, cibi generibus, mutatisq; assuetudinibus o rationales, empiricisq; curiosi estis:
 an omnis ijs affectibus, qui in corpore sunt, hac illa sint, quibus vos mederi debetis: quorum ne
 vllum quidem est, quod adhuc adit, sed ipsa quidem recedunt: quod autem ab iisdem genitum
 est, in corpore manet, ei q̄z mederi oportet: id enim affectio est: hoc ipsum igit considerandum est,
 quale nam sit: si enim adstrictū est, relaxandum: si fluens, continendū quocunq; ea causa sit, à qua
 genitum alterutrum est: quid igitur est, ad quod causa conferat, cum neq; fluens, vnq; laxari possit
 let, neq; adstrictum contineri: an sit omnino nihil, vt profecto res ipsa ostendit. Simili q̄z ratione:
 iisdē methodici de obscuris causis, & morbos continētibus loquuntur: nā eas quoq; superuacuas
 esse dicunt, cū ab affectu propria indicetur curatio, eius etiam causas, à quae ortus sit, cognitione
 remota. Eundem sermonis modum habentes ad tempora anni, ad etates, loca q̄z transeunt: in qui
 bus etiam admirantur, cur ab antiquis medicis res tam euidēs intellecta non sit: non enim inflama
 tio, quae adstricta affectio est, vt autem, astate quidem laxata praesidia, hyeme autē ab his diuersa po
 stulat, sed eadem in vtroq; tempore: neq; in puerili aetate, quae laxant, in senili vero, quae continēt:
 neque in Aegypto laxantibus, Athenis autē cohibentibus eger: item q̄z, si inflammationi contraria,
 fluens q̄z affectio sit, nunquam laxantibus, sed semper continentibus opus est, siue sit hyems, siue
 aestas, siue ver, siue autūnus, nec non si puer agrotat, si cui consistens est aetas, si senex, aut si quem
 piam in Thracia accidat, aut in Scythia, aut in Aethiopia agrotare: nullā igitur alicuius ex his vtili
 tatem esse dicunt, sed omnia vana curiositate tractari. Quid partium corporis consideratio: an nō
 inanes haec sunt ad indicandam curationem: an quispiam sit, qui dicere audeat inflammationem
 in parte nervosa, relaxandam esse: eandem vero in arteriosa, venosa ue, aut carnosa comprimen
 dam: aut omnino, siquid adstrictum in aliqua parte corporis eueniat, sit, qui audeat dicere, non id
 esse laxandum, aut, quod fluens sit, non continendum: Igitur, si partis natura nihil rationem cu
 rationis euariat, sed pro genere affectus remedij inuentio est, manifeste inutilis est adhibita partis
 consideratio: talis igitur in vniuersum methodicus est.

* Aldus legit
 ἐπερυσίας, id ē
 actionib⁹ anti
 qui cod. habet
 ἀπερυσίας, id est
 ocio. & ita ve
 tus interpret.

Empiricorum rationes aduersus Methodicos. C.A.P. 8.

Post quem secundo loco prodeat empiricus, ea q̄z fere proponat: Nihil est, quod ego vltra eu
 dentiam intuear, neq; sapientius quicquā profitear, q̄ ea, quae mihi saepe conspecta sunt: tu si
 euidentiam

A euidentiam vituperas, vt ex sophista quodam superioribus diebus audiuisse mihi videor, oportu
 num mihi est ad eos me diuertere, à quibus honos euidentiae habetur: tu autem viceris iam victo
 riam cadmiam: si autem, vt inter initia ex te audiui, id omne, quod abditū sit, inutile dicitis, te sequi
 vero, quod euidentis sit, confiteris, fortasse erit, vt tibi, quod praetermittitur, ostendā, si, quod euidēs
 est, id ego cōmemorem. Duo fuere, qui à cane rabioso morfi, ad eos medicos, quibuscum confue
 tudo intercederet, cōfugere, medicinam petentes: erat q̄z vlcus vtriq; exiguum, vt ne tota quidem
 esset discissa cutis. E medicis aut vnus vlceri tantūmodo curationem adhibuit, nulla alia sollicitus
 de re, paucis q̄z diebus sanam partē ostendit. Alter vero, qui canem rabiosum esse nouisset, tñ non
 festinauit, vt vlcus ad cicatrice perduceret, vt contra etiam id magis amplum, magis q̄z semper effi
 ceret, validis vtens, acribus q̄z ad multum tps medicamentis: item q̄z agrotum interea cogere me
 dicamenta bibere, quae vt ille dicebat, rabiei remedia essent: ac ita quidē res cessit vtriq; vt, qui me
 dicamenta bibisset, is seruaretur, in sanitate restitutus: alter, qui nil sibi mali inesse putaret, repente
 & aquā formidauit, & conuulsus interiit. An hic tibi frustra euidēs causa quæri videtur: an alia de
 causa mortuus homo est, q̄ medici negligentia, qui neq; de causa quidpiam sciscitare, neq; cura
 tionem post hanc obseruatā assumeret: mihi quidē nullam, præter hanc ob rem interiisse videtur:
B qui, qm euidentia sequor, nullam huiusmodi causam possum praetermittere: ita nec aetate possum
 praeterire, spernere ue: etenim huic quoq; credere ab euidentia cogor: cum iisdem ex omni parte af
 fectus non omnino tñ eandem curationem habeāt, sed adeo q̄z diuersam in diuersis aetatibus, vt
 non sola medicina mensura modo ue, sed et genere toto euariet: nam pleriq; pleuriticis in con
 sistenti aetate constitutis, valentibus q̄z vidi ego saepe à vobis et ipsi sanguinem mitti: sed neq; vos
 aut in vltima senectute cuiq; aut puero natu admodum paruo, neq; quispiam alter vnq; mittere
 est ausus. Quid Hippocrates, cū scribit, || Sub cane, & ante canē purgationes esse difficiles: qd rur
 sus cum inquit, || Aestate ventrē superiorem purgare, hyeme inferiorē: vtrum vera dicere, an mēti
 ri vobis videt: difficilem vobis in vtroq; responsonem esse arbitror: si. n. mētiri dicatis, ipsam eu
 dentia spernitis, quā à vobis plurimi fieri simulabatis: ita enim verū esse euidēs est, vt ab Hippocra
 te scribitur: sin eundē vera dicere respōdetis, fit, vt anni tēpora admittatis, quae à vobis inutilia pro
 nunciata sunt. Quin etiam existimo vos neq; peregre vsquam procul à patria vestra fuisse, neq; lo
 corum differentias experimētis percepisse: omnino enim nescij nō essetis septētrionis incolae san
 guinis effusiones nō pati eas, quae astatim fiunt: sic nec eos, qui Aegyptum, aut omnino meridiem
 incolunt: qui autē inter hos medij sunt, ab ijs saepe euidentis ex sanguine misso commodum accipi.
C Illud vero, q̄ partes non spectent corporis, est, in quo vos ego valde demoror, & quod mihi turpe
 grauius videatur, quod non veritati solum, sed ijs et, quae vestre operae sunt, contrarium est. O per
 Deos immortales, quacunq; in parte orta sit inflammatio, eandem curationem postulat, siue id in
 crure accidat, siue in aure, siue in ore, siue in oculo: Cur igitur ego saepe à vobis crurum inflama
 tiones & scalpello concisas, & oleo irrigatas inspexi, oculos aut nec vnq; quidem: cur his ipsi ocu
 lis, cū in inflammati sunt, medelam per adstringentia medicamenta adhibetis, crura aut non et iisdem
 inungitis: cur non aures quoq; cū inflammatę sunt, iisdē, quibus oculos, remedijs medemini: cur
 non oculos iisdē, quibus aures, sed inflāmatū aliud auribus, aliud oculis medicamentū est: etenim
 cum rosaceo acetum, bonum est inflāmatū auribus medicamentum: sed neminē existimo tam au
 dacem esse, vt idem inflāmatū oculis infundat: quod si quis tñ audeat, hūc futurum satis intelligo,
 vt audaciā non exiguo cū detrimento experiat: iam, cum inflammatione vnam occupat, ei spinā
 Aegyptiā fructus vtile medicamentū est, vtile quoq; scissile alumen: vtrum aut eadem hac inflā
 matū oculis, auribus q̄z conueniant, an contra oīno se res habet, vt ad summū idant: Quae oīa di
 co, eo vobis concessio, quod primū posuit est, inflāmatōnem, si in cruribus sit, & in manibus, laxari
 oportere, non autem, quae in oculis, aut in vna, aut in auribus est: q̄ si eam quoq; quae in crure aut
 in manibus infestat non cuiuscunq; modi sit, laxandā esse cōmemorem, fortasse cognosceris, si respici
 scitis, in quāto errore versamini: erit q̄z, quod ego nunc etiā dicam, commemoratio eius, quod eu
 dentia patet: quibus enim in aliqua parte corporis inflāmatō non ex icū, sed spōte suborta sit ex
 affectu plethorico à Græcis vocato, nulli laxitate partis ante eger, q̄z de toto corpore detrahta ma
 teria sit: id enim si feceris, non modo nihil imminues, sed etiam augebis, quae orta inflāmatō est:
 quapropter per id temporis adstringentia, refrigerantia q̄z parti admouemus: mox autem ex toto
 corpore detractione iam facta, tum pars, quae inflammatione laborat, laxata patitur. Quod si, dum
 hac ipsa propono, non vobis persuadeo tamen (id quod etiam inter initia sermonis dixi) tempus
 est ad eos me diuertere, à quibus habetur euidentiae honor.

Quo pacto rationales medici Methodicorum artem redarguant. C.A.P. 9.

His ab empirico propositis, prodeat rationalis, ea quae fere expromat. Fortasse tibi, si sapias, satis
 haec erant, quo minus aetatem, tps anni, regionem, item q̄z causam euidentē, aut aliquam cor
 poris partē inutilem putares: at vero, si tibi non adhuc persuasum ab empirico est, à quo cōmemo
 ratae res euidentes sunt, sed in super rōne aliqua est opus, eam adijcere videor mihi debere: tuam q̄z
 sectam in caduco positam esse ostendam: audio enim vos, cū dicitis cognitionem eorum, quae cōia
 in morbis euidentia sunt: passim q̄z interrogas, qua maxime re cōmunia haec contineantur, & quo
 illogici. c3 ij dignoscant

4. Aph. 5. Ext.
 ord. 28. a
 Ibidē Apho. 4.
 fol. 27. h

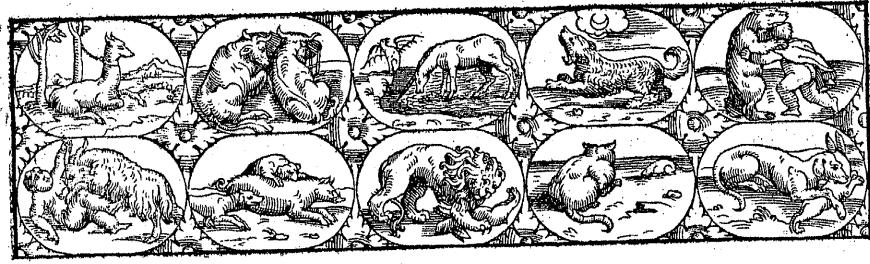
dignoscatur modo, id ne adhuc quidē cognoscere mihi videor posse: ea q̄ causa est, qm̄ inter vos E-
 nominibus tenus conuenit, de rebus diffidetis, cum ē vobis alij per ea, quæ natura excernuntur,
 quod adstrictum, quod fluens est, metiatur: qui si ea suppressa sint, adstrictionē vitium nominant:
 si sine modo excernantur, profluuium alij in ijs affectibus, qui in corporibus reliqui sunt, vitia po-
 sita dicunt, grauius q̄ eos accusant, qui, quod educitur, respiciunt. Ego autē, quo in errore versari
 vtriq; mihi videantur, fortasse iam exponam. Primum q̄ in eos a me verba fiant, qui per ea, quæ
 fm̄ naturam excernantur, morbos iudicant: miror enim, cur isti nec sudoris vnquam, neq; vrinae;
 neq; vomitus, neq; deiectionum plus, q̄ pro modo naturæ, viderunt bene in morbis educi: item q̄
 id, quod omnium maxime absurdū est, cur ne sanguinis quidem ē naribus cursum, in quo crisis ef-
 fer, vnq; inspexere: at huius vero non mensura solum, sed totum etiam genus præter naturam est:
 sudoris autem, vrinae, & eius, quod per aluum, aut per vomitum ruit, genus quidem non præter na-
 turam, multitudo tamen non nunq; tam immodica est, vt ego quosdam viderim, quibus tm̄ sudo-
 ris effluerit, vt plumas ēt madefacerent: alios, quibus deiecta aluus triginta heminas superaret:
 sed tm̄ inter hæc nihil mihi visum est esse sedādum, qm̄ educerentur ea, quæ molesta erant: quanq;,
 si quis ijs, quæ excernuntur fm̄ naturam, regula vsus in omni genere esset, huic inhibenda huius-
 modi accidentia erant. Quapropter probabilia magis quodam modo sentire vident ijs, qui eos affe-
 ctus, qui in corpore sunt, morborum cōia statuunt. At in his vero est, in quo admirer, cur illa ipsa
 ausi sint euidētia dicere: si enim, non quod fluit ē ventre, sed, quæ in corpore affectio est, ex qua
 educitur id ipsum, quod fluit, profluuium est, eam q̄ nulli ē sensibus patere licet, quo modo erit, vt
 illa morborum cōia etiam possint euidētia dici, cum in laxiori intestino affectio esse, in tenuibus
 possit, in ieiuno, ventriculo q̄, atq; mesaræo, & pluribus alijs partium interiorū, quarum vlla neq;
 ipsa potest percipi sensu, neq; eius affectus: quo modo igitur illa morborum cōia possunt etiā eui-
 dentia dici, nisi, quod per signa dignoscitur, id euidens quispiam velit vocare? Quod si ita est, non
 video, quid iam ab antiquis medicis differat: sed quo modo breui semestri q̄ tps̄ spatio artem edo-
 cere proficētur? cum non exigua, opinor, opus sit methodo ad aliquid, quod sensum effugiat, per-
 ciendum, sed, qui recte hoc ipsum præter, huic opus sit & corporum dissectione, ex qua partes
 interiores, quo modo singulæ natura se habeat, ediscat, & physica speculatione non exigua, vt ope-
 rationem cuiusq; vtilitatem q̄ consideret: prius, q̄ enim hæc inuenta sint, non potest vllius in imo
 corpore partis affectus dignosci. Quid illud monuisse oportet, huc ēt magnam a dialectica opem
 afferri, vt, ex quibus quid concludat, aperte percipias, neq; sophisma vel ex te vel ex altero offen-
 das: nā ipsi a nobis interdum sophismate imprudētes capimur. At vero libet ex istis requirere,
 quid profluuiū sit, si modo disputare didicerunt: nō enim id tm̄ modo satis esse arbitror, quod eo-
 rum aliqui dicunt, quendā præter naturā affectū profluuium esse: nisi enim, qui sit hic affectus, di-
 dicerimus, nihil erit, quod plus a nobis noscat, laxitas ne quēdā, an mollities, an raritas sit: nihil. nā
 ab illis audire est, quod dilucide dictum sit, sed quicquid occurrit, modo hoc, mō illud, saepe vero vt
 oia simul, tanq; inter se nihil differentia: si quis autē eos tentet, qd̄ inter illa interlit, docere, et q̄ singu-
 la propriā speculationē postulant, eum audire ne sustinent quidē: sed ēt antiquos reprehendunt,
 q̄ hæc similia q̄ frustra distinxerint: adeo illis veri questio intolerabilis est. Ac ne illud quidem la-
 xo, quod intentū est, esse contrariū, molli, quod durum, raro, quod densum, audire patiunt, item q̄
 præter hæc oia aliud esse naturalia excremēta suppressi, & fluere, atq; oia hæc ab Hippocrate || esse
 disticta. Iidem q̄ & de his temere rebus pronunciant, inflammationem q̄, (sic durum, renitentē, af-
 ficientē dolore, calidum tumore nomināt), facile admodū inconsiderato q̄ adstrictum malum esse
 proponunt: alias vero rursus inflammationes mistas appellāt, quales, quæ in oculis accidunt, vbi
 cum fluxione sunt, quæ q̄ in tonsillis, in vna, in palato, in gingiuis: deinde foramina ponunt alia ra-
 ra esse facta, alia clausa, eam q̄ ob rem vtroq; vitio affici. Sunt autē, qui dicere non dubitent in vno
 eodem q̄ foramine profluuium simul & adstrictionem consistere: quod ne animo quidē compre-
 hēdi facile est: adeo in oēm temeritatem feruntur. Quidam autem eorum, ijsdem q̄ pauci, qui pati
 possunt, vt aliquanto plus de his rebus oibus audiant cōsiderent q̄, vt ipsos poeniteat, vix tandem
 adducti ad veritatē se vertunt. His igitur cæteris q̄, qui paulo diligenter discere de primis aliquid
 cōmunitibus q̄ morbis volunt, liber est separatim conscriptus. Nunc autē, vt ijs, qui introducunt, res
 vtilis sit, aduersus eosdem methodicos aequum est pauca dicere, quæ tm̄ optarim aliquid illis quoq;
 prodesse: quod fieret, si contentione remota id ipsum, quod dicit, secū ipsi exquireret. Id autē, quod
 dicitur, est, vt, quæ ab illis ēt ipsi vocata inflammatio est, præter naturā sit tumor dolore afficiens,
 prementibus digitis renitēs, durus, calidus q̄: eadē q̄ nihilo magis aut raram, aut duram, aut den-
 sam, q̄ ante eam esset, propriā ratione partem efficiat, sed fluente materia, & ea quidem superuacua
 impleat, ideo q̄ intenta pars eadem sit: non tm̄, si quid intentum est, id omnino densius, q̄ ante, aut
 durius est: illud q̄ in corijs discas loris q̄ & nexu apratis rebus, licet, si vndiq; ea distendere tentes:
 ita partū, quæ per inflammationē repleta sunt, medela est materiæ detractio: hæc enim repletioni
 contraria est: cum autē partes ipsæ exhauriuntur, protinus consequitur, vt eadem remissiores effi-
 ciant: itaq; quæ repleta sunt, eadē vt intenta sint, necessario sequit: veluti, quæ exhausta sunt, vt re-
 missa sint: quorū neutrum tm̄ vel densitas vel raritas necessario sequitur, ac ne profluuium quidē
 suppressio ue

6. de Mor vulg.
 cō. 1. re. 4. cl. 3.
 160. h. Et re. 9.
 161. d. Et de ve-
 ren. med. siue
 verus.

† Ant. interpre-
 addit, aut mol-
 lem.

A suppressio ue: neq; enim, si quid rarū est, ex hoc aliquid fluat oīno, necesse est: quid enim, si crassum
 exiguum q̄ sit id, quod intus est: neq; si spissum, in eo suppressi necesse est: nā, quod multum &
 tenue est, id etiam per densa foramina effluit. Satius igitur fuerit illos antiquorum volumina lege-
 re, discere q̄, quorū modis, quicquid prius in parte contentum est, idem rursus excernat: si rarefiat,
 quod continet: si, quod contētum est, attenuetur: idem q̄ si incrementum assumat, si vehementius
 moueatur, si a re aut exteriorē trahat, aut interiorē pellatur, ac, veluti ab exterioribus quibusdam,
 absorbeat. Quibus oibus prætermisissis, si quispiam raritatem foraminum vnicam educendę ma-
 terię causam existimat, is videbitur ne euidētia quidem cognoscere: si quidem lanā spongiam ue,
 aut in quibus similis raritas est, si, quod intus habeant, exiguum sit, id non deponere, sed contine-
 re manifeste videmus: si multum, effundere. Cur igitur illi non in oculis naribus q̄ & ore, & quæ
 simili raritate sunt, hoc idem animaduertent, licere aliq̄, non q̄ rara foramina sint, sed q̄ humor
 multus in his partibus sit, secū aliquid effluere? Ac sicilia quoq; saepe videmus, quæ tam raro
 corpore sint, vt etiam aquam transfundant, quæ tm̄ eadem, si mel infuderis, nihil transmittant: nā
 crassior mellis substantia est, q̄ pro ratione foraminum, quæ in sicili sunt. Ita nec illud alienū erat
 intelligi, saepe aliquid ob tenuitatem effluere, quanq; corpus ipsum, quod cōtinet, non sit a natura
 perforatum: item q̄ nec illud plerūq; naturam, a qua gubernatur animal, quicquid superuacuum
 erat, id per corpus ipsum continens euacuasce, tanq; exprimentē expellentem q̄. Quid igitur diffi-
 cile erat intelligere eum, qui diligentius in artis operibus versatus esset: plerūq; enim sic morbo-
 rum crises eueniunt: reliquas educendę materiæ causas prætereo: item q̄ eas, quæ eiusdem conti-
 nendę totidem sunt, illis que contrariæ: si quidem audire talia non ad aures eorum spectat. Quod
 autem mihi fortasse assequi posse videntur, ad id rursus reuertor, oculum humore fluere interdum
 posse, non q̄ vlla sit in parte ipsa a modo naturæ facta mutatio, sed q̄ fluēs materia vel multa sit vel
 tenuis, vel a natura per hanc partem expulsa, scilicet que oportere fluentem materiam, si tenuis est,
 crassam reddere, si multa, educere: conatum vero naturæ, si opportunus sit, admittere, nihil que in
 ipsum oculi corpus agere, quippe quod nullam fluxionis causam continet. Id autem opinari in-
 flammationum aliam adstrictum esse vitium, aliam mistum, non video, quo modo non desipien-
 tia sit: primum enim quod ab ipsis dictum est, eius oblitū sunt, non vel fluentem morbum effluxu
 iudicari debere, vel adstrictum suppressione, sed ipsos oportere corporum affectus spectare. Cum
 igitur ex parte omni hi similes sunt, nulla q̄ in re, quæ nunc inflammatio est ab ea, quæ antea fuit,
 differre videtur, nisi q̄ aliquid ab altera defluit, nihil ab altera, quo modo non vehementer absur-
 dum est hanc mistam, illam adstrictam putare? deinde vero quo modo nec illud, quod facillimum
 erat, ipsis in considerationem venit, neq; in manu, neq; in cubito, neq; in brachio, neq; in crure, ne
 que in femore, neq; in vlla corporis parte alia visum vnquam fuisse huiusmodi genus inflamma-
 tionis, vt aliquid foras efflueret, sed ijs tantum modo id euenire, quæ os oculos ue aut nares occu-
 pant? An illis morborum communibus omnibus, quæ mista sunt, Iuppiter interdixit, ne vllum
 vnquam eorum vllam aliam corporis partem attingeret, sed in oculis tantummodo, nares q̄, &
 os sequiret? Nam inflammatio potest partes corporis occupare oēs, quæ natura sunt aptæ, vt cau-
 sas illius gignendę suscipiant: q̄ vero altæ sunt raræ natura, alia densa, eo fit, vt ab illis quicquam
 effluat lapidæ materiæ, in his autem contineatur. Si enim vtrem alia ue, quibus ita corpus continēs
 sit, humida re impleas, nihil effunditur: idem si in spongiam agas, quæ ita raro corpore sunt, pro-
 tinus id omne, quod superuacuum est, effunditur. Quid igitur difficultatis erat eos animaduertē-
 tes, quæ maior omni reliquæ cuti densitas sit, quam quæ oculis naribus q̄ atq; ori inest, partium
 naturę causam ascribere, mistione longis q̄ nugis dimissis: hoc enim ita esse declarant inflamma-
 tionis ea, quibus in partibus alijs admitta exulceratio est: si quidem ab his id effluit, quod renue
 est, perinde, ac si in oculis naribus q̄, a tpe ore essent: dum autem illa cutis densa q̄ ex omni parte
 D est, cur nihil effunditur, hoc ipsum causa est non inflammationis genus. Rursus, vt siue melle, pi-
 ce ue liquida nec id quidem sine modo, spongiam lanam q̄ madefacias, nihil effunditur, propter
 humoris crassitudinem: siue idem ex aqua agas, aut quibus similis tenuitas est, sed exiguo adhibi-
 to modo: sic arbitror, non semper ab oculis aliquid effluit, id q̄ aut ob crassitudinem humoris, aut
 quia non is superuacuum est: vt in ijs, qui se habent in statu naturæ. Itaq; licet idem inflammatio-
 nis genus nulla alia differens re, q̄ crassitudine influentis materiæ, sippitudinem sine fluore facere,
 quam sapientissimi methodici adstrictam nominant: eam q̄ differre purant a mista, verborū suo-
 rum oblitū, in quæ maxima necessitate adstricti præcipitant, qui morborum effectus in corpori-
 bus consistere, non in humidis volunt. Quo modo igitur, cum eadem in corporibus affectio est,
 nulla re dissimilis, solam autem humidorum naturam, quæ tenuia rara ue sint, sequatur, modo ef-
 fluere aliquid, modo contineri, dissimilia morborum communia esse putatis? Ita fit, vt ista vestra
 mistio ne animo quidem concipi possit: cætera autem, quæ non solum in ijs, qui victi,
 sed etiam qui manū, qui q̄ medicamentis morbi curantur, particulatim
 peccatis, alias fortasse dicens, nisi per hæc vobis adhuc per-
 sua sum est: nunc vero, cum satis hæc sint ijs, qui
 introducuntur, presentibus sine imponam
 Ilogogici. 3c iij Galeni

† ὅτι οὐκ ἀναρ-
 ποῖσθαι οὐκ ἔστι
 πρὸς τὴν οὐρανὴν
 ἐν τῷ ἁέρι, ἀλλ' ἐν
 τῷ ἁέρι ἐν τῷ ἁέρι
 ἀπὸ ἀλλοῦ ἰσθίου.



GALENI DE OPTIMA SECTA LIBER AD THRASYBVLVM

Iunio Paulo Craſſo Patauino interprete.

Quale eſſe debet præceptum cuiuslibet artis.

CAP. 1.



Singula medica præcepta, atq; vniuerſim omnia præcepta in primis vera eſſe debent, ſecundo vtilia, tertio iactis principijs cõſentientia: ex his enim tribus legitimum præceptum diiudices: nã ſi vnum ex dictis præcepto deſit, ſtatim neq; præceptum id dici merebitur. Cum artes nanq; ex præceptis, & his non quibuslibet conſtent, ſed primum multitudinem quandam comprehenſionem eſſe oporteat, deinde & ad aliquod conducibile pertinere, propterea omne præceptum verum eſſe & vtile & conſecutionem quandã non ſolum ad præmiſſa principia, ſed etiã ad reliqua præcepta habere neceſſe eſt. Quatenus enim ſub comprehenſionem quodlibet præceptum cadit, ea ratione verum eſſe opus eſt, falſi nanq; comprehenſio nulla eſt: quatenus autem ad finem aliquem vitæ commodum pertinet, eod quodq; præceptum vtile eſſe ac neceſſarium affirmandum eſt: comprehenſionem autem collectionem ad præceptorũ inter ſe, & cum ſubiecto principio conſenſum quaerere opus eſt. At, qm̄, quemadmodum ſub vno principe ſubditorum multitudo mente conſcipitur, ſic & præceptum ad ante iactum principium referitur, ob id omne præceptum, verum, vtile, conſentiens q; eſſe neceſſario dicendum. Quare, ſi tribus ijs omne artificioſum præceptum cenſetur, liquidum eſt & medico præcepta iſdem eſſe diiudicanda. Igitur, quandoquidem, verum quale nam lit, & quo modo eſtimetur, non ſemper in conſpicio eſt, neq; vtile, neq; conſequens facile deprehendi poſſunt, notas horum aliquas iudicandi que inſtrumenta in primis tradere neceſſe fuerit.

Quo modo verum eſtimetur, & diuerſa eſſe iudicia.

CAP. 2.

Verum ſane ex orationis cum rebus concordia eſtimabitur. Sed, qm̄ rerum aliquæ euidenter ſunt, aliq; latentes: & euidentium aliq; per ſe innotelcunt, vt albus ater q; color: aliq; non per ſe, ſed ab alijs claritatem adipiſcuntur, vt que lignis deprehenduntur: rurſum rerum ſenſui abſcõditarum aliq; intellectui perſpicue & ſunt, & dicuntur, vt bis duo quatuor conſtituunt: aliæ per oſtentionem cognoscuntur, vt id, quo bene vti licet, eodẽ, & abuti, & quæ ſequuntur, oportet ſemper ſermonem ac præceptum ad ſpeciem propoſita rei, de qua & ſermo eſt, aut ad quã pertinet præceptum, referre, ac ſi de re aliqua euidentia ſit, ad illam accommodare: ſi vero de re occultã, conſiderandum, num alicui occultarum rerum ſit conſentiens, iudicia aut de rebus euidentibus atq; occultis differunt. Quæcunq; enim euidentium rerum per ſe de ſe ipſis notitiã pariunt, ſenſu diiudicantur, vt album, & atrum. Quare medici illi iure ſunt deridendi, qui de rebus euidentibus ſententiã non ſenſorijs, ſed demõſtratione aliqua ferre conantur: quemadmodum nimirũ & Aſclepiades de mēbranulis in corde inſitis diſputans Eraſiſtratum deceptũ eſſe contendit, Hærophilum enim, qui multa corpora inciderit, eas non viſiſſe: cũ ipſi liceret ad euidentis rei ſcrutationẽ, vt decebat, accedenti, de re poſtea ferre ſententiã, & non fatuis opinionibus fidẽ habere. Itaq; rerum euidentium, quæcunq; per ſe deprehendi valent, iudices ſunt, vt ſupra retuli, ipſa ſenſoria. Sed euidentium quidẽ, non per ſe aut cognitorum iudex eſt obſeruatione, eorum dico, que per ſigna percipiuntur: Iterũ abſcõditarum rerum, ſicut plures ſunt differentiæ, ita & diuerſa iudicandi inſtrumenta: ex abſtrulis aut aliq; intellectui perſpicua ſunt, vt hoc, fieri non poſſe, vt idem homo Athenis ſimul atq; in Agypto ſit: aliqua per oſtentionem cognoscuntur: de perſpicuis intellectui iudicium ex cõmuni omnium hominum conceptione habetur: at, quæ oſtentione percipiuntur, per conſenſum cum his, quæ ab omnibus concedunt, diiudicantur: rurſus conſeſſi diiudicatio in plura diuiditur, aut enim ex conſenſu cum euidentibus, aut cum perſpicuis intellectui, aut cum demõſtratis conſeſſum diſcernitur.

Aſcernitur. Igitur, quo modo verum & ad iudicium veri ducentia iudicari oporteat, explicauimus.

De vtilis præcepti dignitate, & euidentia ſenſu non eſſe artis principia.

CAP. 3.

Deinceps de vtili præcepto differemus. Vtile præceptum, cum ad artis finem referitur, dignoſcitur. Oportet autem ipſum primum quidem comprehendi poſſe: ſi hæc enim deſit conditio, vt hippocætauri ſel attonitis medetur, quoniam comprehendi nequit, propterea inuile: præceptum redditur. Deinde ipſius apprehenſionem non conuenit cum vulgaribus eſſe communem, ſed artificum propriam: ſcirco nanq; eos falſos eſſe nos dicimus, qui euidentia artis initium eſſe opinantur: neq; enim ex euidentibus ars conſtituitur, neque per euidentia fit eius traditio: quando quidem nemo euidentia tradit, ſed ea, quæ ex euidentibus præcepta oriuntur, quæ euidentia non ſunt. Hæc igitur artis principium eſſe non ab re quiſpiam dixerit: præcepta dico, ex euidentibus nata videlicet, quoniam principium tradendæ artis ab euidentibus fit. Quod ſi quis euidentia principium eſſe artis affirmet, ſe inter artem, imperitiã que nullum ponere diſcrimen ignorat: etenim, ſi euidentium deprehẽſio eadem in artifice, atque imperito fuerit, clarum eſt huiusce rei cauſa nihil artificem imperito præſtare: quin neque iam artifex erit, ſiquidem artifice atq; inſcio eorundem eadem in eſt cognitio. Quamobrem euidentia præceptorum inuentionis principium eſſe iure dicentur, artis vero principium minime: nam quemadmodum leporis veſtigia inuentionis diſcõditarum principium non iniuria quiſpiam dixerit, leporis autem eſſe principium nullus mente conſtans affirmauerit, neq; enim lepus ex veſtigijs componitur: ita euidentia præceptorum inuentionis principium recte dixeris, quod ab his profecti artis inuentiones ipſam cõſtituunt, artis vero principium non item: principia nanq; in eius qualitatem, cuius ſunt principia, referre conuenit. Itaque & artis principia vulgo ignota eſſe debent: neque enim ars vlla ipſi nota eſt: præterea artium principia traduntur, euidentia vero non traduntur: quo fit, vt nemo rationabiliter euidentia artis eſſe principia contendat.

In quibus præcepta conſiſtant, & quid præceptum ſit.

CAP. 4.

Præcepta nanque aut in euidentibus, aut in his, que ex alijs percipiunt, aut in his, quæ præoſtenſa fuere, aut in manifeſtis intellectui conſiſtunt, in hunc ſane modũ: in euidentibus quidem ſic: quidam plures intuitus fauciat cordis morientes, mortis cauſam ſcrutatus eſt: conſiderans igitur inuenit, neq; ob facultatis deliquium, neq; propter materiæ medicinalis penuriam, ſed propter neceſſarium membri illius vſum iſtos interire: quare cognoscens abſq; mēbri huius actione, vtilitate que ab ipſo corpori ſubminiſtrata animal ſuperſeſſe non poſſe, ratione que ea, quæ in euidentibus inuenit, colligens, hoc præceptum conſtituit: quicunq; in corde ſauciatur, morietur. Quod igitur ex euidentium conſenſu ratione inuentum eſt, & vniuerſim prolatum, præceptum dicitur: quin potius in euidentibus præceptum conſiſtit, vt ab euidentibus in phlegmone: liquis phlegmone afficitur, ille tumorem habet, renitẽtem, pulſatum dolorem inferẽtem. Sunt itaque euidentia præceptorum inuentionis primordia: at præcepta ex euidentium conſenſu reperia conſtituendæ artis ſunt principia, & ab euidentibus ad hunc ſane modum præceptum conſiſtunt. Ab his autem, quæ ex alijs percipiuntur, hoc modo præceptum colligitur: Si quem hi caſus infeſtant, hic ſanguinis copia laborat: Cui hæc eueniunt, illi iecur, aut renes, aut id genus aliquod afficitur. Ab his autem, quæ præoſtenſa ſunt, hoc modo conſiſtunt: ſi ante probatum fuerit, quid ſit concoctio, & quæ concoquantur fundi, & eliquari, atque ita mox diſtribui, & egrotantes nõ multo in cõficiendis cibis labore indigere, ab his huiusmodi præceptum naſcitur: Liquidũ cibi omnes febricitantibus bene faciunt. Sed ex manifeſtis ita præceptum oritur: Quicquid eſt multum, nature aduerſatur: & illud, Non ſaturitas, non fames, neq; aliud quicquam bonum eſt, quod nature reſines egreditur: & illud, Vbi ſaturitas morbos creat, euacuatio medetur. Nam, cum per ſe conſiſt in illis quidem, ſi facultatem vincentia, in hoc vero, ſi efficiens cauſa repellatur, quod ſiebat, non futurum eſſe, dicta præcepta fuere compoſita: omne autem præceptum commune eſt, & firmum. Quamobrem errant illi, qui eo artem coniectricem aiunt, quod coniecturalibus præceptis continetur: non enim a præceptis coniectrix denominatur, (hæc nanque perpetua ſunt,) ſed ab actione, & medentium opera: hæc enim incertum euentum habens coniectricem artem reddit: nam omnium artium præcepta, æque firma ſunt, & conſtantia: Verum, quoniam non omnium artium finis ſemper attingi poteſt, eo fit, vt ipſarum non nullæ coniectrices appellentur, que incertum, ancipitem que, vt dixi, euentum habent. Ceterum, quoniam vtile diiudicandum eſſe dicebamus, ſi ad finem referretur, artis finem proponere neceſſe fuerit, vt eo patefacto perſpicuum fiat, ad quid referentem vtile eſtimare oporteat.

De fine artium per ipſarum diuifionem.

CAP. 5.

Artium igitur aliq; ea, que non ſunt, efficiunt, vt nauium ſtructorã: non nulle, que facta ſunt, conſeruant, vt nauium gubernatoriã: non nulle vtrunque præſtant, vt edificatoriã: in faciendis artibus, aut ſeruantibus vnus eſt conſequendi finis modus: propterea in his ſimplex eſt vtilis eſtimatio: ſed in his, que iuxta faciunt, & conſeruant, non facile eſt diiudicare. Non enim, tanquam inutile, reſutandum eſt, quod ad conſeruationem nõ conducit: ſed diligenter perquirendum, num quippiam ad eius, quod non eſt, productionem conferat. Ars itaque medica inter eas magiſtri.

3c iij

eſt, que.

est, quæ faciunt, & conseruant: non iccirco tamen geminum esse artis finem credere oportet, & E quod non est, facere, vt pote sanitatem: & eam, quæ est, conseruare: per eadem enim præcepta, vt aiunt, sanitatem creans, eadem que conseruans geminum habere finem videatur. Profecto, nisi euidenter eadem essent præcepta ad vtrumque finem ducentia, differentibus etiam finibus diuerse vtique essent artes, & duæ medicatiua: at, quoniam, eadem cum sint præcepta, proposita euariant, vna ars differentia habebit proposita: sed me hercule ignorant artis vnum esse propositum, sanitatem scilicet, finem que vnum, qui est eius consecutio, modos autem consecutionis multiplices: non variat igitur propositum, neque finis secundum varium habenda sanitatis modum: si quidem nobis apta officere cognoscentes, modo ipsa nocentia submouentes sanitatem acquirimus, modo ea deuitantes ipsam præsentem conseruamus: quare vtile in medicina recte æstimabimus, non nunquam, an ad sanitatem accersendam: non nunquam, an ad eam retinendam conseruat, nobiscum reputantes.

De præceptorum consensu dignoscendo.

CAP. 6.

Consensum autem præceptorum non nulli ex eo, quod vnâ sint, quaerendum censent, multa etiam esse ignorant, inter quæ nullus consensus esse dignoscitur, quemadmodum & diem etie, & simul cum ea spirationem fieri dicimus, inter quæ tamen nulla intercedit societas. Non igitur consensus ex eo, quod simul sint, diiudicare oportet, sed, quo sublato necessario quippiam auferatur, &posito ponitur, id ei consentiens, & consequens iure putandum est: atq; in vniuersum quæ mutuo inter se dependentia colligantur, per appellatam epicrisim à græcis, à nostris ad iudicatio dici potest, iudicanda sunt: in quibus sanè consequentem epicrisim facere opus fuerit: ad quarundam vero orationum epicrisim necessario quei edus est consensus, & consecutio: an vero & ad medicinalium præceptorum iudicationem ea cõducatur, forsitan disquirat aliquis: neq; enim, qd medicinale præceptum vtile, verum qd sit, cognoscere satis fuerit, sed nihilo scitius ipsum cum alijs coherere, consensurè qd opus est.

Modus tres medicinae sectas considerandi.

CAP. 7.

Qvandoquidem igitur omnis oratio, omne qd præceptum tribus hisce perpeditur, tres vero in medicina secte celebres sunt, rationalis, empirica, & methodica, age hisce iudicandi rationibus vsi & istas singulas diligentius cõtemplemur, vt verè ac salutariter ceteris posthabitis adhæreamus. In primis autem, quid inter eas conueniat, quid cuiusq; proprium sit; exponere necesse est: deinde his peractis singulas ad examen redigemus. Trium itaq; sectarum professores in hisce consentiunt, quod euidentiæ præcepta vtilia sunt, analogisimè, obseruatio, historia, ad simile transitus, quod historia sine delectu non admittenda instrumenta; applicandorum remediõrum modus, qd ex alijs alia deprehenduntur, qd isdem præsentibus malis eadem sunt faciendæ, quod adiectionibus, & subtractionibus sanitas seruatur, & morbi fugantur: qd ad sanitatem retinendam & morbos tollendos nocentium vsus fugiendus est, qd ad materiæ adhibende, notitiam experientia potens, atq; vtilis est: quæ nutriunt enim, & quæ non nutriunt, purgantia, & mortifera, experientia omnia comperta sunt.

Quibus secte differunt.

CAP. 8.

Sub hoc communi empirici subsistunt, non solum facultates, sed etiam conferentia obseruatione fuisse inuenta testantes. At vocati methodici vltra id commune dictum, quiddam ab empiricis diuersum adijciunt: aiunt enim præterquam, quod adhibendorum remediõrum vires discuntur: nihil aliud vtile ab experientia prouenire, nullum enim conferens ex obseruatione accipi posse, cum simpliciter conferentia ex quibusdam euidentijs colligantur. Rationales vero medici inter hos medijs ingrediuntur: neque enim omnia vtilia ex obseruatione aiunt deprehendi, quemadmodum declarant empirici: neque rursus omnia ex indicatione inueniri, vt volebant methodici: sed non nulla ex obseruatione deprehendi, vt mortifera, & venenum mortifundentia: non nulla ex indicatione; ea videlicet, quorum causæ reperiuntur. Inter methodicos igitur, atque rationales eatenus conuenit, quatenus vtriq; ex indicatione vtile percipi arbitrantur: quatenus vero à diuersis accipiunt, eatenus dissentiunt: siquidem methodici ex euidentijs quibusdam vtilia putant indicari: at rationales ab huiusmodi quidem minime, sed ab occultis: nam, cum à causis indicationes creari censeant, causæ vero, vt causæ sunt, euidentes non sint, iam constat apud eos ab euidentijs indicationes non fieri, sed ista esse præuia, & veluti manuducere ad eorum, quæ indicare possunt, notitiam afferunt. Hoc itaque rursus empiricis rationales assentiunt, à nullo euidenti vtilis indicationem proficisci. Hoc vero aliud commune est, & ab omnibus medicis concessum euidentijs videlicet vsui esse, vt aiunt empirici, ad obseruanda ea, quæ ex ipsis colliguntur, cum obseruatio in eorum aliquibus sit: vt rationales vero, quod ex ipsis indicare potentia deprehendantur: vt methodici, vt potentia indicare vtilia huiusmodi euidentijs ex vsu sunt. Rursus hoc loco inter empiricos, methodicos que conuenit, occultum ex euidentijs agnosci ex quo conferentium indicatio oriatur: empiricis autem, atque rationalibus commune est, in euidentijs vtilia obseruare. Inter methodicos autem, & rationales, consensus est, ex euidentijs vtilia deprehendi: methodici nãque ipsum vtile aiunt ex talibus elici:

A elici: rationales vero ipsa vtile indicare potentia ex euidentijs, vtile autem nullum erui decernunt. Sed ad eos, qui ex patientibus causis vtile quodpiam inueniri putant, vt in palo, exempli causa, dicendum est, non vt ex perspicuis, sed vt ex causis in huiusmodi vtili reperiri: causa vero, vt causa est, non est euidens, sed ex talibus deprehenditur. Igitur, si extrema cuti arenula, paxillus ve inhaerens dolorem non moueat, neq; sui sensum excitet, non percipimus: causa enim alicuius non est, quodlibet faciens: quicquid enim causa est non est euidens, vt causa: nam, quæ ad aliquid se habent, vt huiusmodi sunt, non sunt euidentijs: ipsa vero, quæ ad aliquid se habent, euidentijs sunt, vt pater, seruus, frater, & id genus alia: ipsa quidem singula euidentijs sunt, sed ipsorum ad alia relationes non euidentijs.

Quod ex abditis vtilia reperiuntur contra methodicos, & empiricos.

CAP. 9.

Postquam igitur diiudicandarum rationum instrumenta docuimus, communia qd, & propria sectarum perstrinximus, deinceps necessarium fuerit vnamquamque sectam diligenter excutere, ac diiudicare, atque ita meliorem, quæ visa fuerit, amplecti. Primū igitur Empirici, ac methodici rationalibus contradicentes inutile esse aiunt rerum abditarum notitiam, nihil enim ex abditis vtile reperiri. Ad hoc rationales respondent separatim vtrique sectæ: ac primum empiricis dicunt, Euidentijs non satis esse, vt in ipsis vtilia obseruatione deprehendantur: nam & occultis opus est, siquidem ab his conferentium indicationes enascuntur: cuius rei testimonium est, quod vos ipsi non in omnibus euidentijs obseruatione vtimini, sed in quibusdam, quæ quiddam plus, quam cætera euidentijs, contineant, in quibus obseruandum est, quod non est euidens: quod si est, abditata non inutilia fuerint. Euidentijs igitur si, vt talia, ad vtilium inuentionem capiantur, omnia ad id conducent, aut non: at omnia ad id conducere si dicamus, incredibile fuerit: quod si non omnia conducibilia, necesse fuerit plus aliquid, quam euidentijs continere, quod percipere non ad sensum, sed ad rationabilem potentiam pertinet: ea vero abditata dignoscitur: quare & rationalis facultas, & res abditata non incommoda sunt: nam, si euidentijs vt talia sunt, inter se non differunt, patet omnia, quantum in ipsis est, æque ad obseruationem esse idonea: quare, & minima quæque præterita, quam præsentia commoda fuerint: id autem fieri non potest: quo modo enim in stragulis vestibus, & cubili, vbi ager cubauerit, atque id genus alijs quippiam aliquis obseruauerit? Manifestum igitur est non in euidentijs, quatenus talia sunt, obseruationem versari, æque enim in omnibus versaretur, sed in quodam altero, quod non est euidens, si hoc verum est, iam id efficitur, occulta vsui esse. Veruntamen vnde inquirunt dignosci in hisce euidentijs obseruationem posse fieri, in illis vero non item? haud enim facile est ab istis euidentijs, quatenus ita euidentijs sunt, istud accipere: ita enim omnes vel triviales dignoscerent, in quibus nam euidentijs obseruandum esset, atque ita nihil nostra experientia à vulgi imperitia distaret. Quod si non omnibus constat, quibus euidentijs obseruatio sit adhibenda, solis autem id artificibus notum est, sequitur in euidentijs, non, vt euidentijs sunt, conferentia obseruatione deprehendi: quoniam enim hoc est euidens, quod vtile ad obseruandum est, id vero non est euidens, sed occultum, admodum autem istud nouisse expedit, ppter ea, & occulta ex vsu sunt. Vltra dicta etiam, quæ quidem dicunt empirici, & in his præteritis, & in his præsentibus obseruandum esse, iccirco, & tractata curiose disquirunt, infinita vero sunt etiam præsentia, & in infinitis obseruatio fieri non potest, clare sequitur, eorum obseruationem ex his esse, quæ fieri non possunt. In Methodicos autem sensui perspicua conferentium demonstratiua esse putantes, hæc adducunt rationales: euidentijs ex seipsis percipi possunt, & vulgo igitur euidentijs erunt: quoniam vero & communitates indicant, simul qd cum indicantibus indicata sese offerunt, vulgaribus vtique communitates indicabunt: atque ita nihil à vulgaribus d Methodici differetis. Quod ab affectibus vero conferentium indicatio non proueniat, per hæc demonstrare licet: eodem affectu, exempli gratia, phlegmone differentes corporis sedes occupante, vt oculos, D aut iecur, aut gulam, non eadem curatione, sed diuersa vtendum: oculo nanque inflammato opitium conuenit: gulæ autem, vel ori ventriculi, & iecori aliud quippiam: at oleum oculo nocet, in alijs vero inflammatis partibus dolorem mitiga. Ex his manifeste concluditur, ab affectibus conferentia non indicari: idem enim in omnibus eidem affectui remedium admoueretur, siquidem affectus conferentium esset indicatiuus. Hoc pacto etiam methodicorum placitum demoliri possumus: eodẽ affectu eundem locum vexante pro causarum differentia differente curatione homines indigent, vt in vrina suppressione, si sit calculus, excisorem adhibebimus: si vrina copia, fistulam demittimus: si phlegmone, cataplasma superdamus. Quod si ab affectibus conferentium indicationes oriuntur, vno affectu proposito vnâ, & eadem etiam curatio assumeretur: sed vna non sumitur eiusdem affectus curatio, non igitur ab affectibus conferentium indicationes accipiuntur.

De indicatione, obseruatione, analogismo.

CAP. 10.

His itaq; summam in præsentia expositis nõ inutile fuerit indicationem, qd sit, circumscribere, et quomodo ab indicatione vtile capiatur: quid sit obseruatio, quo modo qd ex obseruatione vtilia deprehendantur: qd sit analogismus, & qua ratione ab vtile sumatur. Quemadmodum igitur euidentijs

dentium aliqua per se ipsa percipiuntur, ut album, & atrum: non nulla adhibita obseruatione, ut ea, quae per notas dignoscuntur, ita & iuuantia quidem per indicationem patefiunt: simul enim in dicantibus obuia sunt, nullius quae cogitationis ope indigent. Hanc enim ob causam & animantia ratione carentia aetum, algorem, semel quae omnia nocere valentia, quoad eius fieri potest, vitare conantur, simul videlicet eo, quod iuuat, sese offerere. Paxillum enim, aut aliquid aliud in membrum de fixum nullus cogitatione premissa reuellit. Quare quod in apertissimis, & sine controuersia concessis reperitur, (omnibus enim demonstrationem transcendentibus mens nostra propter euidentiā assentitur) id nimirum, & in perceptis ex indicatione contingerit. Quaedam igitur proportio indicationi cum euidentiis, & manifestis intercedit: quando enim cum nocentibus iuuantia pariter occurrunt, tunc neque obseruatione, neque cogitatione utendum, quandoquidem ipsa nocentia, quid expediat, manifestent. At obseruatio proportione ad ea respondet, quae per notas comprehenduntur: sicut enim ea per coobseruationem comprehendendi affirmamus, ita & hic iuuantis obseruatio fieri dicitur. In quibusdam enim plerumque eodem modo occurrentibus absque agentium causarum cognitione iuuantis obseruatio efficitur: ut est in dentium stupore portulaca: neque enim contentiua causa hic quicquam demonstrat, neque aliqua cogitatione auxilium reperitur. In his, qui altercum epoti sunt, aut quippiam id genus mortiferum assumpserunt, inter initia sanae curatio a causa, & loco accipitur, sed causa ignorata iam deinde obseruatione perceptis utimur: vomitum enim ab initio admittimus, causa huius electionem indicante, & loco modum electionis suscipiente: postea vero causam ignorantes, obseruatis, vino scilicet, & lacte utimur. Verum ex analogismo iuuans percipitur, quando causa quidem delitescit, nulla quae obseruatio habetur, sed affectus quam simillimus ex casibus est: in huiusmodi enim ab indicatione profuturum colligi nequit, causa nanque ignoratur, nulla quae praeterea facta obseruatione, casuum similitudinem intuentes cogimur ad simile transgredi. Aliquis nanque a serpente hamorrhho vocato demorsus fuerit: inde sanguis largius effluit: nos causam, quare id patiat, nescientes, neque obseruatione instructi, auxilijs ad sanguinis ob incisionem profluuiam facientibus opitulabimur. Atque hac ratione Cnidij medici pulmones purulentos habentibus succurrere tentabant, transitu ad simile ventres: quoniam enim, quicquid in pulmonibus est, per tussim extruditur, linguam exerentes, aliquid humoris in arteriam instillabant, quod tussim vehementem concitare posset, ut ex casus similitudine pus resiceretur. Analogisimam itaque per transitum ad simile fit: analogismo nanque utentes a similibus ad similia transitus. Empirici vero secus, atque nos, huiusmodi transitum usurpant: nam a simili transitum ab auxilijs ad auxilia, aut ab affectibus ad affectus fieri affirmabant: ab auxilijs ad auxilia hoc modo: cum isdem adsint casus, qui & in alijs visis aegritudinibus aderant, tum a simili transitum faciunt, ut a cotoneo ad mespilum. Verum aduersus ipsos dicendum est: fieri a vobis non potest huiusmodi a simili transitus: verum enim ratiocinatione utentes a simili ad simile transitus, an obseruatione: si obseruatione, obseruatio est eius, quod fit, & quod cognoscitur, & non ad simile transitus: si ratiocinatione, ab ipsis sciscitabimur, num omnium casuum similitudinem spectantes, transitum a simili ad simile faciant, an aliquorum. Si omnium, responderint, nihil unquam alicuius secundum omnia simile reperitur: quae enim inter se aliqua ex parte non differunt, haec non similia, sed eadem plane sunt. Sin aliquorum casuum similitudine se contentos affirmant, iterum sciscitabor: num similitudinem in figura, aut in colore petitis, an in duritia et mollitudine, an potius secundum gustatum, olfactum quae similitudinem aestimatis: quod si secundum gustatum dixerint, aut aliud quippiam, clarissime fatebuntur iuuantia, quatenus iuuant, se deprehendere: ex quo efficitur, ut ipsos etiam confiteri necesse sit se nocentia, ut nocent, dignoscere: quo enim iuuantia nocentibus aduersantur, eo iuuare dicuntur. Si mespilum igitur, quoniam gustatilem qualitatem cotonei saporis similem habeat, torminosis adhibetur, scire oportet ipsum gustatili qualitate prodesse: cum quae ipsam adstringere in confesso sit, simul etiam contrariae qualitatis, facultatis ve esse nocentia. Huiusmodi huius perceptione succurrit. Quod si comprehensibili causae remedia contraria sunt, manifeste concluditur, occulta posse deprehendi, & ad vsum idonea cognosci.

Descriptio indicationis, experientiae, & analogismi, & ad singulas sectas, Empiricam videlicet, & Methodicam impugnandis transitus.

C. A. P. II.

Quo modo itaque ex indicatione vtile percipiatur, supra positum est. In praesentia vero dictorum cuiusque descriptionem explicabimus. Est igitur indicatio iuuantis comprehensio simul cum comprehensione nocentis adueniens, sine obseruatione, aut ratiocinatione: Experientia vero est eius, quod frequenter, & eodem modo visum est, comprehensio, atque memoria: aut sic etiam describere potes: Indicatio est, quando rebus percipiendis simul, & quod confert, percipitur, absque ostensione, & obseruatione: at Experientia est eius, quod sepius, & eodem modo visum est, obseruatio, atque memoria: id est vero obseruatio, & experientia. Analogisimus autem est comparatio, & perceptio causarum iuuantium per similitudines. At deinceps propria cuiusque sectae cum exposuerimus, aduersus singulas, empiricam dico, et methodicam, rationes inducemus: sunt vero haec empiricorum propria: iuuantium in concursibus obseruatio, historia, a simili transitus, quemadmodum ipsi faciendum percipiunt: alio enim modo rationales medici a simili transitum vsui accommodant, ut posterius differentiam ostendemus.

Quod

Quod Empiricorum obseruatio sine ratione praestari non possit.

C. A. P. 12.

Verum empiricis contradicentem duobus modis pro concursibus obseruatione in accipere: opus est: nam facultatum obseruatio communis est, accidentium vero illorum pro priis: aut enim ipsam prorsus tollere, tanquam esse non possit, opus est: aut esse quidem posse concedere, sed absque ratione explicari non posse. Primum igitur, quod absque ratione obseruatio explicari nequeat, per haec quispiam ostenderit: consistentur empirici se non omnes euidentes casus obseruare: neque enim se flautium, exempli causa, aut albedinem, aut similitatem aduncitatem ve obseruare affirmant, quamuis & in coloribus discrimen aliquod animaduertant, ut in auriginosis: & in figura, ut in fracturis luxationibus quae, sed & pro antedictis minime. Quemadmodum enim, inquit, ab indicatione conferentia sumi profutiles, non omnia tamen indicare testantur, methodici namque euidentiis aliqua indicare affirmant, non omnia, rationales vero abditorum aliqua, & non omnia, ita & empirici pro quibusdam casibus, non pro omnibus obseruationem ponunt: neque enim praeterea omnia, neque praesentia vtilia ad obseruationem esse arbitrantur: ut, exempli causa, quispiam a rabiente cane demorsus est: accedens empiricus id tantum fatagit, a rabiente ne demorsus fuerit: aliorum antecessorum nihil explorat: pariter & circa praesentia nihil laborat: neque enim, ut ante diximus, capillos rectos crispos ve considerat. Quocirca ab ipsis causa iure petenda est, quamobrem non in omnibus casibus, sed certis quibusdam conferentia obseruent, quandoquidem casus, quatenus euidentes sunt, tam illi, pro quibus fit obseruatio, quam ceteri inutiles nulla ex parte distendant. Dicunt igitur, quid nam vtilis casus monstrat euidens ne, aut occultum: si euidens esse dixerint, quo vtilis casus produntur, & pro quibus obseruandum est: inferemus iterum, hoc euidens quatenus euidens nihil ab inutilibus casibus distare. Quod si rursus occultum esse vtile casuum indicans affirmet, occulta ad conferentiam obseruationem conducere fateantur, necesse est: at occulta nulla vtilia, quae ratione, comprehendi queunt: quare, si vtilis pro concursibus occultorum est obseruatio: & si nihil aliud ea, quam ratio, comprehendit, apertum iam est, absque ratione obseruationem fieri non posse. Haec sane argumentatio eos fateri cogit rationem in obseruando esse percommodam. Verum empirici nobis refragantes inquit, & vtilis casus experientia posse deprehendi, & pro alijs quibus casibus obseruandum esse, pro aliquibus vero non: id quoque se obseruatione cognouisse. Ad hoc praesto responsio est: cum infinita sit casuum multitudo, pro quibus non sit obseruandum, pro omnibus id ipsum obseruari non potest, pro ipsis scilicet obseruationem non esse faciendam: infinitum enim obseruari, custodiri quae non potest. Vltimum itaque ipsi vndique oppressis confugium relinquunt, ut forte euenisse dicant pro hisce casibus obseruationem facta esse: pro illis vero minime: quo quid magis ridiculum fuerit: hic quidem sermo iste finitur.

Obseruationem pro concursibus, empiricorum more dari non posse.

C. A. P. 13.

Quod autem pro concursibus obseruatio colligi nequeat, per haec argumenta declarabo. Sic enim aiunt empirici. Obseruatio non pro vno, duobus ve, sed pro plurimis frequenter concursibus, & eodem se modo habentibus fit: interrogati igitur num pro isdem casuum generibus vtilia obseruent, necessario pro isdem se generibus obseruare affirmabunt, nam, si in hoc, exempli causa, febris sit, et phlegmons, in hoc biliosa per vomitum aut sedem fiat excretio, nequit eadem esse obseruatio. Eisdem igitur genere casus esse satis fore, ne utique dixerint, sed etiam numero aequales esse oportet: nam, si isdem genere casus fuerint, non omnes autem, aut plures adsint, concursus euariet, atque aliam obseruationem exigit: opus est enim pro isdem generibus & aequis numeris obseruationem fieri. Quo modo autem omnis curatio penes excessum defectum quae casuum commutabitur, hinc iam considerandum est. Est igitur quaedam in phlegmone obseruata curatio, quod si aliquis a phlegmone casus abfuerit, ut pote sensus, & curatio mutanda est: nam phlegmone iam in seipsum euasit, neque eadem curandi ratio conuenit: atque ita penes casus absentiam curatio diuersa est: penes vero abundantiam ad hunc modum. Si phlegmonae febris aut syncope adiungitur, ob casuum abundantiam concursus differens factus est: quare, & differens adhibetur curatio. Neque solum genere isdem, & numero aequales casus esse debent, verum etiam, & magnitudine neque excellere, neque deficere conuenit: quandoquidem, & penes casuum magnitudinem permutatur curatio: neque enim superficie tenus factas diuisuras suimus, neque etiam ieiunio quispiam uteretur, at si profundior sit inilio, ieiunium imperamus, venam soluimus, fibulas adhibemus, & huiusmodi. Neque satis est casus genere conuenire, numero aequales esse, & magnitudine similes, verum etiam tempus oportet obseruatione complecti: alia nanque incipientibus morbis auxiliis adhibentur, alia vigentibus, incipientibus enim si quid videretur mouendum, moue, vigentibus quietem agas, praecipit. Hippocrates: & phlegmonae incipienti quidem reprimentia adhibemus, post id autem cataplasmata, & illasam materiam dissipare valentia. Praeterea & ordinem dictis, omnibus in obseruatione adiungere opus est: variante enim ordine & concursus euariet, iccirco & medendi ratione variare necesse est: aliter enim prius furentes, deinde febricitantes curamus: & aliter febricitantes prius, deinde furentes, siquidem moriferi, & non mortiferi, prout habet casuum ordo, affectus euadunt: quemadmodum eventus ostendunt: a nervorum quidem conuulsione febris non solum periculo vacat, verum, & morbum propulsa: sed a febre conuulsio morifera

1. Aphor. 29. ex. ord. 1. 6. f.

tifera est: permutato vero penes casuum ordinem concursu, necessario conceditur (vt ex euentu. E. bus patet) & medicationem permutari. Quamobrem, cum prorsus oporteat casus non modo genere eisdem, numero aequales, magnitudine similes adesse, sed etiam idem tempus, eundem que ordinem seruari necesse est, si debeat integra obseruatio fieri, cum que in omni vita ne duobus quidem aegrotis, nedum pluribus omnes supra enumerati casus accidere similiter queant, clarum est: huiusmodi obseruationem pro istis concursibus fieri non posse. Non posse autem praedicta omnia pro omnibus aut pluribus reperiri, ita quispiam demonstrauerit. Quoniam causis, passis locis, arate, consuetudine, symptomatum acerbitate, laborantis natura, anni temporibus, regionibusque dissidentia vitia gignuntur, duobus hominibus prorsum contingere non potest, vt similiter in omnibus sese habeant: hanc ob causam pro concursibus obseruatio fieri nequaquam potest: quod si duo etiam nulla pro re differentes inuenti fuerint, neque tamen propterea obseruatio concedenda est, quandoquidem ipsam in pluribus fieri opus sit. Ceterum, quo modo vos (illi inquit) vestrum ipsorum placitum confirmatis? videtur enim ipsis pro symptomatis, & facultatibus obseruare non posse: veratrum enim purgare, aliqua animalia venenum iclu infundere obseruatione comperitum est: & pro dentium stupore causa quidem comprehensa non est, sed portulaca ipsum dissolutum obseruatum fuit. Sic vero ipsis respondendum est: Nos quidem vtilia symptomata circumscribentes eo, quod ad proposita referamus, ex vsu vtile iudicamus: cum igitur & a causis illata omnia symptomata comprehenderimus vt grauitatem: & a locis, vt agre spirare: & a facultate, vt animam deficere, inuenimus haec esse vtilia, reliqua vero inutilia. Quoniam igitur vtilia symptomata per relationem ad proposita circumscripsimus, quaecunque causae, loci, facultatis ve sunt symptomata, ea vtilia reputamus, quae non huiusmodi sunt, inutilia. Igitur, tamen neque morbisferas causas, neque per se locos cognouimus, cum facultatem, vt dixi, habeamus vtilia symptomata ab inutilibus distinguere, neque pro agentibus causis, affectis vel locis obseruare, possumus, vt sanguine infestante, non dignoscenies sanguinem esse morbi causam; a grauitate, quae symptoma est subsequens, causam esse rimari, a grauitate velut manu ducti pro ipsis obseruationem facere possumus. Sic & pro spiritus difficultate, id ventriculi, aut pulmonis, aut iecoris, aut transuersi septi, aut alius cuiuscumque loci symptoma esse ignorantes, solum id locum affectum esse scientes, perinde pro ipsis, atque pro ipso affecto loco, obseruare poterimus: quae autem neque loci, neque causae, neque facultatis symptomata sunt, ea tanquam abundantia rejicimus. Vtile igitur atque inutile pro quibus propositis obseruemus, empiricis dicendum, nos scilicet pro solis symptomatum generibus obseruare, in quibus neque potentia, neque tempore, neque magnitudine, neque ordine, neque alio quopiam opus est, vt pro dentium stupore portulacam. Quid igitur prohibet, fortasse dicent, & nos ad hunc modum obseruare: si in istis, respondebimus, symptomatum generibus obseruatis, quemadmodum & nos modo diximus reliquis, vbi tempus magnitudo; & potentia requiritur praetermissis, iam inter nos conuenit: Ceterum, si dicant, morbum haemorrhii plura symptomata comitantur, & vos nihil in his obseruatis: nos contra respondebimus non pro illis symptomatis, sed pro antegressa causa nos obseruationem facere: symptomata vero antegressarum causarum cognitionem, pro quibus obseruationem statuimus, exploramus: causa namque ignorata, & facultate curandi ex indicatione carentes, obseruationem pro antecedentibus causis praestamus: obseruamus autem non solum pro causis, sed etiam pro loco vno: pro iecoris itaque atque pro lienis affectu quaedam obseruauimus. Si vero dixerint ista singula vnum symptoma comitari, dicemus nos, interdum non vnum, sed plura multa vero curiose persequimur, non vt pro ipsis obseruationem conficiamus, sed vt id, pro quo fit obseruatio, consequamur, in iecinorolis affectum esse iecur, pro quo obseruatio statuitur, & in alijs ad hunc modum. Ceterum plerumque pro praegressa causa fit obseruatio: non enim pro dentium stupore portulaca obseruatur, sed pro affectu ab acidis acerbis ve creato. Igitur, cum ex fluctione aut vomitu aut secantibus serrae stridore dentes obtorruerunt, nihil in portulaca praesidij est: prius itaque causam rimari, ob quam dentes stupor obsedit, deinde sic ea vitamur: quae in his vero accipiuntur, antegressis causis minime aduersantur: neque enim alia continentibus causis adhibentur. Haec sane aduersus obseruationem in concursibus facientes afferri possunt. Interrogandi praeterea sunt empirici, quo modo administrandorum auxiliorum mensura aut tempora sint obseruanda, aut quo modo ciborum tempora, & mensura.

Empiricorum historiam inanem esse.

Verum enim uero ipsorum historiam inanem esse, necque confici posse in praesentia patefaciam. Videntur sane Empirici historia eam ob causam frequenter morbi quidam exoriantur, ad quos nullum auxilium ab ipsis obseruatum est: vt igitur & haec in difficultate aliquibus remedijs abundare possint, neque fortuitum euentum expectent, historia vti sunt: necque hac tantum de causa, verum etiam vt breuior esset traditio: non potest enim nouus medicinae discipulus omnibus symptomatis obuiam fieri, atque in omnibus obseruationem facere. Ne quis igitur omne vitae curriculum discendo consumat, sed aliquando & arte utatur: iacere ad medicandum vtilem historiam esse afferunt: conficitur autem aut praesentium historia, vt illud carmen:

Ferro

A. Ferro homines cadunt, ignis late omnia vastat, aut praeteritorum, vt illud,

Curetes pugnam simul, Aetoli que ciebant: sed futurorum neutiquam: illud enim,

Illam dies aderit, qua procidet Ilios alta.

non historia, sed potius diuinitio dicenda est. Empirici praeteritorum historia frequentius vsi sunt: sic enim eam definiunt. Historia est rerum sapius circa eadem probatarum narratio. Sed contra ipsos ita dicendum: Si omnia in historia narrata vera esse affirmant, aliquem profecto iudicem habere debuerunt, qui recte historiam institutam esse iudicaret: verum, cum non ita res habeat, ali quod dijudicanda historiae instrumentum reperiendum est, quo vera a falsis discreturi simus: etenim circa idem non solum medici dissident, imo & contraria opinantur: febricitantes enim adeo non nulli inedia macerabant, vt ne aquam quidem concederent: non nulli ab initio cremorem hordei propinabant, non nulli summo opere cauebant, ne vnquam hordeaceo victu laborans vteretur: Petronas autem, & fustillas carnes assas exhibens, & vinum nigrum meracius, ad vomitum compellebat, & frigidam ad laborantis arbitrium potui dabat. Apollonius vero atque Dexippus Hippocraticis auditoribus neque aquam propinabant, nedum vinum: praeparauerant enim cyathos quosdam cereos numero duodecim, vt essent singuli heminae sexta pars, ex his duos tres ve alternatim aegrotantibus dabant. Tanta igitur cum sit inter medicos controuersia, cur dijudicanda historiae instrumentum aliquod comparari non debuit? quare, cum ipsos fateri coggerimus neque inutile esse historiam admittere (sic enim superuacuum esse historiam declarabimus) percunctabimur experientia? ne, an ratione historiam iudicent: ratione quidem nequeunt, cum ipsam exterminent, & alioqui, quo percipiuntur haec singula, eo & iudicantur: at experientia, quae iuuant, deprehensa fuisse predicant: experientia igitur etiam iudicari necesse est: quemadmodum enim in alijs, ita & hoc loco res sese habet. Quidam in historia niuem refrigerare tradidit, si de historia sententia ferenda est, eodem instrumento vtendum est, quo scriptor ille rem hanc deprehendit. Rationalis sane medicus per causam dijudicare historiam poterit: quodam enim in historia scribente hominem distenta vasa & oppressa grauitate habentem, sanguinis profluuium superueniens ab instante noxa liberat, & grauitatem hanc examinat, num vera sit, in causam symptomata inferentem respiciens, consideransque, num sanguinis profusio potens sit causae resistere: inueniens ergo grauitatem distentionemque a plenitudine provenire, & sanguinis effusione plenitudinem inaniri, historiam veram esse cognouit, nulla que re alia ad hanc dijudicationem indiguit: vbi vero causam nancisci non possumus, historiae iudicium experientiae committimus: si quis enim historiae tradidisse visus fuerit portulacam dentium stuporem discutere, huic rei iudicanda experientiam adhibebit. Ad hunc itaque modum empiricum necesse fuerit de historia per experientiam iudicium facere: quod si experientia historiam iudicat, efficitur, superuacuum atque inutilem esse historiam. Ceterum non nulli empiricorum dicunt, nos auctoritati scribentium fidem habentes historiam iudicamus: Nobis vero interrogantibus, quo modo ipsorum auctoritatem aestimatis, cum ipsorum alij in alijs fallantur, & recte dicant, respondent, Cum scriptor aliquis non ob inanem gloriam, neque decretorum amore compulsus, neque altercandi studio irritatus quicquam scribit, tunc vera ipsum scriptis mandare censemus. Hoc eorum dictum in primis facile refelli potest: contingit enim ob nullam ex antedictis causis, sed proprio errore ductum scriptorem quempiam historiam condere: num igitur, quia neque gloriae cupiditate, neque sectae suae placitis fauens, neque contradicendi gratia scripsit, propterea quidquid eius scriptis continetur, verum esse dicendum est? Secundo, cum historiae auctorem sapientem medicum esse autumant, a iudicanda historia discedentes virum sapientem iudicant: sed huiusmodi iudicium ad philosophos non ad medicos pertinet. Praeterea vnde iudicium illud accipi potest, eum neque gloriae comparanda, neque sectae suae tuenda, neque rixandi causa scribendi prouinciam suscepisse? Vterius dum conantur, quo agnoscenda sit scriptoris auctoritas, declarare, instrumento ab se ipsis repudiato vtuntur: dicentes enim eum non gloriae, non concertandi causa scribere, causas exponunt, ob quas scriptori fides habenda sit. Quare, si non ob aliud quicquam, ob id saltem causarum investigatio perutilis fuerit, nosque etiam nihil plus quaerimus, sed quaeque res propter quid facta sit, curiose explorandum esse contendimus: quod sane & ipsi in historia dijudicanda facere videntur: nos vero propter quid quodque sit, vestigare: consueuimus, atque in totum causa ad rem quae dicitur dijudicanda vtimus, empirici autem ad mores scribentis dignoscendos: mores autem aestimare non medicorum, sed philosophorum officium proprium est. Amplius, & hoc aiunt empirici ad suadendum non opus esse historiae experientia iudicare, idque ita probant: quemadmodum vos Cretam insulam esse quibusdam scribentibus, Cretam esse insulam cognouistis, quamuis proprijs oculis ipsam nunquam aspexistis, ita & nos multis de eodem eadem sententibus experientia ad historiae iudicandam non egemus, sed multorum opinioni accedimus. At nos istorum rationi occurremus dicentes: Cretam esse his verisimilibus argumentis moti credidimus, quoniam inde huc aliquis, iterumque hinc illuc nauigat, quoniamque non nulli Cretenses isthic nostri amici sunt, ad quos etiam literas damus, & a quibus accipimus: praeterea, quoniam

niam

nam omnes homines de ipsa, licet inimicissimi, idem referunt: de medicinalibus autem rebus nihil ferè inter medicos conuenit: cum præsertim inter omnes homines exiguus sit medicorum numerus: neque solum dissentiant, sed & pugnantissima, ut paulo ante monstrauimus, opinantur: quo circa aliquo instrumento opus est ad diiudicandum medicinalem historiam. Ceterum, cum dicant empirici, quæ comprehenduntur, aliqua sensu comprehendi, ut ruborem, alia per admonitionem, ut ea, quæ notis quibusdam, ac signis in memoriam reuocantur, per indicationem autem nihil dignosci, ac neutro ab ipsis probato modo. Cretam esse insulam comprehendunt: nihil dubium est, aut ipsos, Cretam esse insulam, non comprehendisse, aut, si comprehenderunt, tertium quendam alium comprehensionis modum reperiri: hæc dixisse ad ostendendum adeo ab ipsis concelebratam historiam superuacuum esse, abunde sit.

Quod nihil utile ab historia Empiricorum haberi possit.

CAP. 15.

Ceterum nullius iuuantis notitiam ex historia haberi posse non magno quis negotio probauerit: quandoquidem obseruatio, ut superius tradidi, non solum pro symptomatum genere, & numero faciendæ est, sed etiam pro magnitudine, & tempore, & ordine: hæc autem describi lineæ propositis nequeunt: manifestè sequitur historiam dari non posse: penes magnitudines autem, & tempora, & ordines medendi conditionem differre probatum est. Verum, per quæ conclusimus pro concursibus obseruationem fieri non posse, per eadem efficitur, neque historiam posse condi: neque enim obseruationem fieri non posse, posse vero non obseruata describi, quispiam dixerit.

De transitu ad simile secundum Empiricos.

CAP. 16.

Deinceps de transitu ad simile disputandum est. Indiguerunt autem transitu ad simile empirici hæc de causa: cum plurima, & penè infinita essent, pro quibus obseruationes erant faciendæ, & opem ferentia essent quoque infinita, ac nemo posset pro omnibus, aut plurimis aliqua notare, id fuit in causa, ut historia, transituque ad simile egerent empirici: adhuc, quoniam rationales medici ipsis obijciant aiant, nihil æque artifices, ac facilitatem in artibus, copiamque præstare discipiunt: at vos unum in vno obseruantes infiniti in curationibus eritis, aut plura in eodè obseruare coacti, nunquam arte utemini, sed aliqua semper notabitur. Hanc ipsi obiectionem ita diluunt: Nos transitu ad simile utemur, ex quo nobis facultas, copiaque suppetit: vertiginoso, n. in humum procidente, sanguineque ob casum effuso, atque ita morbo eo liberato, nos id notantes in altero venâ secabimus. Sed primum eos quispiam sciscitabitur, unde ipsi certiores facti sunt ex sanguinis profusione, & non ex ipso casu vertiginosum fuisse sanatum. Sed nondum aduersus eos quippiam asserere tempus est prius, quam, quot modis transitu ad simile utantur, ostendero. Dicunt itaque se transitu ad simile uti, non nunquam ab auxilijs ad auxilia, non nunquam à locis ad locos, non nunquam à vitijs ad vitia: ab auxilijs quidem ad auxilia, ut quando mespilum vice cotonei torminosi adhibent: à locis autem ad locos, ut quando ea, quæ in musculosis, aut nervosis membris obseruauerunt, talibus etiam applicuerunt, quemadmodum, exempli causa, à femore ad humerum transferimus: à vitijs vero ad vitia ita transeunt, veluti cum remedia ad sanguinis effluuium probata ad hæmorrhii morsum accipiunt: tot sanè modis transitu ad simile utuntur empirici.

Transitus ad simile Empiricorum impugnatio.

CAP. 17.

Verum ipsos libenter interrogem primum de auxilijs, quo modo ipsis utantur, num facultatis, aut symptomatum in hærentium similitudinem attendentes: veluti cum mespilum pro cotoneo assumunt, num astrictione similia esse putantes accipiunt, an quia rotunda ambo, colore, tactuque similia conspiciunt? Si facultatem (astrictionem dico) attendentes se transitu facere asserent, se causas astrictionis, per quas iuuantia profunt, explorare fatebuntur, simul autem cum iuuantium facultate & nocetium facultas addiscitur. Quin etiam & plus quiddam eos perscrutari oportet, non solum, quod mespilum adstringat: complura enim eadem vi prædita sunt, quæ propterea non idem præstant, ut aris squamma adstringens, & membra repurgat: nam, si piper calefaciendo iuuare cognitum sit, iam pro certo habetur, quod in præsentia nocet, frigiditate officere: sin autem symptomatum similitudinem spectantes similia se deligere profiteantur, utrum dicemus, si omnes qualitates similes sint, ita similitudo attenditur? at id prorsus esse non potest, ut aliquorum omnes qualitates similes sint: sic, n. eadem essent, non similia. Certum igitur est eos aliquorum symptomatum similitudine inspecta transitum se facere dicturos: aut igitur plura (dicemus nos) aut totidè, aut pauciora symptomata spectantes transibitis: si pauciora, ferè omnia similia fuerint: in aliquo enim omnia concordant: quod si totidem, aut plura, cur in sanguinis effluuiio (dicemus) quemadmodum porri coma vti estis, non item & allij, & cepæ comam adhibuistis: hæc enim in plurimis similia sunt: & in peritionibus pariter. Quare quemadmodum rapa, non item & raphano ei malo succurritis: præterea & stomacho imbecillis, quare absinthio carentes, non cetaurij, & marrubij succo medemini? ferè enim hæc herba non differunt: itè aqua suffulsi quæ ob causam plerumque vice raphani rapam non exhibet. Atque in vniuersum considerandum est aliquod obseruatis simile, contrarias tamen vires habere: ipsosque percotari opus est, propter similitudinem ne ipsidem morbis hæc remedia conducant, similitudo vero sit sensibus (ut ipsi reputant) iudicanda: hoc idè argumentum aliquis in reliqua ipsorum decreta conuertere poterit: nam protinus ipsis ostendendum est neque à symptomatis ad symptomata, neque ab affectibus

Affectibus ad affectus eos transire posse: nunquid enim symptomatum similitudinem in facultate attenditis? hoc vero negabunt, non enim facultatem symptomatum, sed sensui manifestam similitudinem explorant: utrum igitur plurimum symptomatum, an totidè similitudinem? at phlegmone, & scirrhos in plurimis sunt per similes, sed nihilo minus ferè contrariam, nihilque consentientem curationem postulant: sic etiam œdema, & ramex, struma, & meliceris magna similitudine inter se conueniunt, sed medendi ratio maxime distat: præterea ex venæ fractura sanguinem reijcients omnia ferè symptomata illis quàm simillima habent, quæ sanguinem ob erosionem, aut apertionem spuentibus insunt: non tamen iccirco eadem medicatio omnibus idonea est. Atque ea ferè, quibus empiricorum ad simile transitus confutatur, persecuti sumus.

De transitu ad simile secundum rationales.

CAP. 18.

Deinceps vero declarandum superest, quo modo rationales transitu ad simile usurpare valeant, quod alij non ad simile transitum, sed analogissimum nominare consueuerunt: nam ad simile transitum pertinere ad empiricos asserunt, modum autem illi proximum analogissimum vocant, quem rationalibus familiarem esse testantur. Verum nos aduersus noia mutantes minime pugnamus, sed rem ipsam proponemus, cui quisque suo iure nomen imponat. Itaque symptomatum aliqua causas, aliqua passos locos, aliqua facultates, aliqua egrotantes ipsos subsequi statuimus: hæc rationalis omnia distinguit, noscitque, ubi obseruandum sit nec ne: quod alia vero ad sint, aut absint, non laborat, cum nihil ad medelam conferant: cumque concursus in aliquo inutili symptomate variare videatur, haud secius ipsidem utetur, ac si penitus assimilis concursus esset. At empiricus, quia confusum, ex omnibusque acervatum concursum obseruat, facultate discernendi symptomata carens, quocumque ex illis deficientem, abundanteve, perinde atque concursu euariante, diuersa quoque curandi ratione uti debet, ignorans in non nullis symptomatum, defectu, affluxuve concursum rem vera permutari, ut in phlegmone, scirrho, œdemate, atque ramice: in non nullis autem minime: nam in ijs, qui a priore parte conualluntur, & in ijs, qui a posteriore, quos Græci emprosthotonicos, & opisthotonicos vocant, differre quidem concursus videtur, sed, quoniam patientis symptoma est, non causa, non loci, non facultatis, ideo non fit diuersa curatio. Id quoque ignorat empiricus, non nunquam similem esse concursum, non tamen iccirco eadem curatione esse utendum. Ecce enim totidem, similiaque symptomata in sanguinem reieciante ex fractura, ex apertione, & ex erosione reperiuntur, esto etiam tussis in omnibus istis eadem, & profecti sanguinis copia sit equalis, aliaque etiam sint consimilia, nihilo minus tamen differens curatio adhibebitur. Quamobrem rationalis medicus vitia symptomata ab inutilibus distinguens, sapientius dissimili apud multos apparente concursu eadem medicamenta sectatur, veluti quidam emprosthotonici, id est, in priorem partem distenti, & opisthotonici, i. in dorsum distenti, & tetanici, id est, æqualiter in vtranque partem conuulli, isti diuersum concursum habere videntur. At rationalis intelligens sanguinis (si ita forte euenerit) copiam in causa esse, musculorumque esse vitium, & eundem esse morbum (phlegmonem enim) eadem medendi via incedet: sola enim prædicta symptomata notat, sed patientis symptoma tanquam inutile re pudiat. Nam in priorem, aut posteriorem, aut æquabiliter in vtranque partem conuelli patientis symptoma est, quod obseruatum nihil in curando utilitatis affert, quemadmodum neque lachrymari. Contra non nunquam simili apparente concursu, iste vero penes diuersam causam differenti curatione utitur, ut in illis, qui ob erosionem, aut fracturam eruenta ore profundunt partiens enim symptomata rationalis, ad vitæ indicantia respiciens, atque vitia tantum symptomata deligens, auxilijsque aduersus ea pugnare valentibus utens, plerumque diuerso apparente concursu, eodem ipse modo curabit: aut contra, simili apparète, diuersam curationem adhibebit: curatio namque, & admotio remediiorum causis symptomata generantibus aduersari valentium. Rationalis itaque vniuersumque auxilijs morbiferis causis aduersarium comprehendit, & cui symptomati resistere valeat, non ignorat, quod niam concursum, ut iam diximus, partitus est. At empiricus in confuso, acervatoque concursu iuuantia obseruans, quid cui resistere aptum sit, discernere nequit: id ignorans vero, transitu ad simile uti non potest: per quid enim iuuans proficit, & ipse se ignorare fatetur.

Quo modo rationalis vitia symptomata ab inutilibus separet, transitumque ad simile faciat.

CAP. 19.

Ceterum quo modo (dicit aliquis) vitia symptomata a vanis distinguit rationalis? ad indicantia proposita referendo, respondeas: cum enim quædam symptomata propositum vitæ indicantia manifestantia, quædam vero id non præstantia cognouerit, vitia sanè adnotat, alia dimittit: ex huiusmodi vero vitium symptomatum perceptione transitus ad simile facultas exoritur: quandoque autem non integram curationem, sed aliquam eius particulam transponit: quemadmodum enim concursus, ita & curandi rationem distinguit: atque in primis perspicuum habet, quæ nam curationis auxilia symptomatis a causis illatis aduersantur, quæ symptomatis a loco, facultateve productis: sciens namque hoc symptoma a causis enasci, istud a locis, id vero a facultate, a causa præterea auxilijs genus indicari, a loco utendi modum, a facultate tunc temporis significari mensuram, si quidem eadem causa sit, & causam prodentia signa appareant, sed neque locus idem sit, neque facultas eadem, idem utique remedijs genus accipietur, sed utendi ratio, & mensura mutabitur: contra, si causa plane diuersa fuerit, sed locus, & facultas sint idem, non idem auxilijs

† *Al. partiri.* auxiliij genus, sed vtendi ratio & mensura eadē seruabitur. Postq̄ igitur rationalis medicus & con-
 cursus & curationes † metiri est idoneus, potest secundum cōcursum similitudines aliquas cura-
 tionis partes, prout ipsi videbitur, commutare. At Empiricus neq; causam, neq; causam, aut loci,
 aut facultatis proditoria symptomata rimatus id neutiq; facere poterit: quocirca neq; transitum ad
 simile in curando rite vsurpauerit, quando quidem, quo modo inter se concursus sint similes, igno-
 rat: ideo neq; medicationem partiri valet, neque remedium præsentis symptomati occurrere potēs
 adhibere: quod si id se posse facere affirmat, vt scilicet & concursuum symptomata, & curationem
 partiat, quid vnum quodq; prodest atq; officit dignoscens, se abditarum causarum contemplato
 rem esse fatebitur: quod si hoc, & ab indicatione se remedia posse capere confirmabit.

Summa dictorum contra Empiricos.

CAP. 20.

Quamobrem, cum ea, quibus Empiricorum secta insignitur, atque informatur, frustratoria
 sint, atq; esse non possint, obseruatio scilicet, historia, & ad simile transitus, obseruationem
 quidem ratione carētem inutilem prorsus, & subsistere nequeunt per se ostendimus:
 inutilem, quia rationis vsus exigitur, quibus symptomatis curatio sit adhibenda, declarantis, neq;
 enim pro omnibus aut iam præteritis, aut ægrum in præsentia vexantibus obseruationem facien-
 dam autumant: subsistere autem nequeunt quia plura cū sint, omnia non prorsus adesse possunt, F
 quod idem concursus emergat, genus in quā symptomatum, & numerū eundem, & magnitudinē,
 & ordinem, & temporis opportunitatem, & id genus alia. Historiam vero per hæc abundare pro-
 bauimus, q̄ experientia, quæ scribit, diiudicat: impotentem vero esse: magnitudines enim sympto-
 matum, atque tempora ascribere nequit, sine quibus prosperi medicamenti nulla est comprehensio.
 Ad simile autem transitum eo argumento sustulimus, quod ipsum necessario in salutarium, perni-
 ciosarum q̄ facultatum inquisitionem dirigere oporteat.

Aduersus methodicos disputatio, & primum in quo dissentiant, & in quo concordent secte. CAP. 21.

Cæterum, postq̄ hæc tenus Empiricorū decreta, veluti per summam, refutauimus, modo supe-
 rest vltima acies cum methodicis depugnanda. Verum aduersus eos pugnaturus, omnium
 sectarum cōsententias cōcedat, necesse est, quod autem illis cum cæteris controuersum est, con-
 uellat. Empirici igitur ab indicatione remedia sumi non posse aduersus methodicos astruere cona-
 buntur: Nos vero ab indicatione remedia sumi posse dicere concedemus, sed ab euidentibus indi-
 cationē enasci non itidē ipsis condonabimus: adhuc illud methodicis assentimus, neq; ab vno sym-
 ptomate, neq; à pluribus indicationem produci: rursus vero illud negabimus, inutilia in totū esse
 symptomata: nobis enim symptomata plerunq; ea significare videntur, quæ salutare auxilium
 patefacere valeant, sed ad docendam indicationem penitus superuacua symptomata arbitramur.
 Huiusmodi vero sunt methodicorum instituta: cum eadem symptomata sunt, affectus autem, qui
 bus hæc inhæreant, differunt, non eadem medendi ratione vtendum est: exemplum de phrenitide
 afferunt, & ea, quæ sub astricto, & ea, quæ sub fluxo genere collocatur: itē, si idem sint affectus,
 symptomata differant, eadem, inquit, curatione vtetur, vt in costarum cerebri q̄ phlegmone, si
 vtraq; sub astrictiois genere vitia sunt. Quandoquidem igitur eadem symptomata cum sint, dis-
 sidente tamen ratione in medendo vtimur, cum q̄ illa differunt, eodem non nunquam modo cura-
 mus, ideo prorsus inutilia ad curandum symptomata esse aiebant: sublati enim affectibus simul,
 & symptomata pereunt: positus & ipsa perdurant: hac de causa vtilis esse affectus aiunt, qui hæc
 exorientes producant, euanescentes interimunt: at symptomata inepta, quæ in se ipsis nulla vi præ-
 dita sunt: quod si quicquam symptomata indicare dicant, vtile nihil, sed potius noxium: quemad-
 modum febris refrigerationem indicat, aut medius fidius potionem dandam, vel vini cupiditas aut
 balnei, vinum exhibendum, & in balneum ducendum esse declarant: quapropter, cum symptoma-
 ta nihil, aut saltem nihil vtile, sed potius detrimentosum ostendant, iccirco symptomata rejicimus,
 inquit, morbos autem, vt pote vtile indicare valentes, admittimus. Interrogant præterea huius-
 modi quædam ratiunculas, vt à iuuantium numero symptomata excludenda esse confirmant. Si
 idem contraria non indicat, qui, vero astrictio fluxu q̄ afflictiatur, contraria ope indigent, pro-
 fecto afflictatio conferentium indicationem non generat. Sed in ipsos hæc ratio facile reflectitur,
 per quam neque morbus quicquam indicare requirit, idem vero diuersorum esse indicatum
 corruptione q̄ astrictum diuersa medicamenta requirit, idem vero diuersorum esse indicatum
 nequit, igitur astrictio conferens non ostendit. Alia etiam via methodici interrogant: Si differen-
 tia idem non indicant, febricitantes vero ac tussientes idem aliquando indicat, a febre igitur ac tus-
 si conferentis non fit indicatio. At nos hanc etiam ipsorum rationem in ipsos ita retorquemus: Si
 bile astricti & laxati eadem remedia postulant, ac diuersa idem non indicant, efficitur astrictioem
 ac fluxum conducibile non indicare. Hæc fere sunt, quæ à methodicis afferantur, vt inutilia sym-
 ptomata demonstrant.

Aduersus methodicos symptomata vtilia esse probat.

CAP. 22.

Verum enim vero à nobis primū est, methodicos per ea, quæ faciunt non ex toto inutilia esse
 symptomata, fateri: vsus vero, quem symptomata præstant, cum rationale sectam expone-
 mus in primis declarabimus. Methodicos itaque symptomata in curatione conducibilia putare
 hinc

A hinc maxime patebit. Homines enim vt cunq; in insanientes tenebricofo loco continendos esse au-
 tumant, siue ob effluxum, siue ob astrictioem insaniant: lucem nanq; in insaniam addere arbitran-
 tur: at veterinos loco splendido detinendos, siue astrictioe, siue fluxu laborent: tenebris enim
 veterum augescere putant. Quo modo igitur, si nihil symptomata indicat, astrictioe delirantes
 in tenebris versabuntur, tenebris astrictioe augentibus, aut contra fluxu veterinosi in luce fluxum
 intēdente remanebunt: in his enim mihi affectus prorsus negligere vident, sola q̄ symptomata
 in tueri. Igitur qui inutilia fuerint ea, quæ tantā vim habent, vt propolita ipsa posthabere, neq; tantū
 posthabere, sed etiā contrariū, ac ipsa indicent, facere cogant: astrictio nanq; vt laxetur, nunciat,
 isti vero in tenebris delirios concludentes non laxant: quin è contrario astringunt: fluxu etiā cohi-
 bitionē indicante isti ex fluxu veterinosos in lucē producunt, atque ita fluxui incrementū adiciunt.
 Ad hæc sanè respondent methodici, non quia symptomata indicent, ideo se illa accipere, sed quia
 cōtra indicent, illud q̄ efficere, quod propositū imperet, prohibeāt: id enim cōtra indicans appel-
 lant, quod vtile quidē non indicat, id vero fieri, quod affectus postulat, nō permittit. At hæc nos
 ita refellimus: Si cōtra indicantia inutilia censent, facultas etiā à proposito indicatū plerunq; acci-
 pi non permittens, inutilis putanda erit: sed facultatē nobis aliquid ad medelā conducibile sugge-
 rentem, tamen & ipsa contra indicet, contēplari oportet. Quemadmodū itaque facultatē contra
 indicantē ex vsu esse statuitis, vobis pariter & symptomata vtilia confiteri necesse est: præterea ri-
 dicule admodū phreniticis tenebras cōferre aiunt: nā, si tenebræ astrictioe augēt, aucta vero astri-
 ctio delirium maius facit, (crefcit enim symptomata minuitur q̄ cū affectibus) contra, q̄ oportet,
 faciūt, quæ enī affectū, eadē & delirium exacerbāt. & de symptomatis sermonē satis abūde fecimus.

Ab affectibus vtilis indicationem non sumi.

CAP. 23.

Modo neq; affectus conferens indicare (vt opinantur methodici) iisdem illis rationibus, qui
 bus ipsi inutilia esse symptomata probare nitentur, cōmonstrare decreuimus. Ita nan-
 que asserimus: si iisdem affectus sunt, causæ vero differant, non eandem curationem admittimus.
 Vrinæ nanque suppressio vnum quidam affectus est, verum si calculus sit in causa, excindimus: si
 phlegmone, cataplasmata illinimus: si vesicæ supra modum distentio, fistulam, quæ cathetera no-
 minant, imponimus, siue, vt inquit Brasistratus, ægrum in genua stauentes, atq; aphronitro ex-
 tremum vrinariæ fistulæ illinentes, & alia, quæ deinceps sequuntur. Sin autē ab affectibus con-
 ducibilium indicationes fierent, vnum cum est affectus, eiusdem quoq; conducibilis eodem forent
 indicationes: non sunt autē: non igitur affectus indicant. item si ab affectibus indicationes orien-
 tur, non vtiq; diuersi affectus idem indicarent. At, vna cū est causa, licet affectus dissideant, idem
 curandi genus admittimus: cholera nanq; & arquatum morbos dissimiles esse vel ipsi fermē cō-
 stentur, etenim astrictus hic, ille vero fluxilis morbus est: in vtroq; tamen fit, inanitio. Quapro-
 pter, qm̄ sublata causæ affectus auferunt, posita constituunt, ac præterea diuersæ causæ, quamuis
 iidem sint affectus, diuersam, eodem, licet affectus euariant, eandem tū curationem postulant, nō
 iniuria nos & causas & affectus & passos locos exploramus. Possumus vero & hiscerōnibus idē
 comprobare, à discordibus scilicet caulis eundem affectū procreari, exempli causa, astrictū: ignis,
 nanq; in corpus incidens superficiem densat, id pariter frigus efficit, nihilominus hunc, qui idem
 affectus est, differenter curamus propter causarum differentiam: illum enim, qui ab igne est, per-
 fusionibus, & cataplasmatibus crustas separare valentibus sanitati restituimus: eum vero, qui à frigo-
 re fomentis reparū decoctis & id genus aliis sanare studemus. Quod si laxatorio vtrunq; curan-
 di genere sanari contēdant, ita occurremus. Si idem est curandi genus, id si permutemus, nihil cra-
 bimur, vt si ab igne, ægrotantē iisdem fouebimus, & frigore affecto eadem cataplasmata superda-
 bimur, & medicamina ad crustas faciētia adhibebimus: sed nequaquā ista facimus: grauitur enim
 Igduntur: haud igitur eandem esse curationem dicendum est. Amplius, eadē causa diuersos mor-
 bos generat: plenitudo enim aliās phlegmonem excitat, hæc vero astrictio est: interdum sangui-
 nem profundit, at sanguinis profusio fluxus vocatur, neque tamen ob id, licet morbi differant, est
 diuersa curatio: siquidem in vtroque euacuatio sanat, morbo contraria: quandoquidem non ab
 effectis, sed ab efficientibus, quemadmodum & ipsi profitentur, indicationes accipiendæ sunt: affe-
 ctus vero causarum loco methodici habent, q̄ symptomatum effectiui sunt: sed non qua causæ
 sunt, inquit, sed qua communitates, vim habent indicandi, nihil q̄ vetare idem & pro causa &
 pro communitate & pro alio quopiam accipi, vt malum gustabile, olfactile, visile, tactile quæ est:
 cum q̄ ipsum dulce esse dicimus, non quatenus sub tactum venit, dulce dicimus: haud secius affe-
 ctus ab aliis enatos alia quædam producere quid impedit: quando vero ipsos indicare, inquit,
 asserimus, non quatenus effectus, aut aliorum effectiui, sed quatenus communitates sunt, ipsos in-
 dicare censemus. Quemadmodum igitur symptomata methodici, quoniam à diuersis eadem, &
 ab iisdem diuersa prouentunt, nihil indicare cōmodi testantur, itidem & nos à diuersis causis eos-
 dem, & ab iisdem diuersos gigni affectus intuentēs, eos ad utilium indicationem incommodos
 esse dicimus: neq; enim unum idem semper indicat, alioqui urinæ suppressionem eadem semper
 via tolleremus. Vt igitur illi ruborem non indicare aiunt, q̄ effecti speciem ipsum reputent, sic
 & nos affectus ad indicationem non nunquam causarum, nō nunquam effectorum inuitiles esse
 statuimus.

Ilagogici.

4 d

statuimus.

statuimus. Quispiam vero ita illis obiicit: Quid ruborem ipsius alterationē indicare negatis, E quandoquidem & cōmunitatem in ipso spectatis: in pluribus enim differentibus cernitis: quid aliud vero est cōmunitas, q̄ res in pluribus eadem: igitur, si indicat, & pluribus cōmunis est, cur nō ab ipso, aliis q̄ id genus symptomatis euidenter apparetibus indicationes accipitis, sed potius ab affectibus, astrictione scilicet, & fluxu, nequaquā euidentibus: Quod si affectus indicat, omnium maxime ridiculū fuerit, affectum sensu cōprehensibilem esse inficiari: si fluxus itaque, & astrictio solæ cōmunitates forent, vero proximū quis diceret, eas solas indicare dicens: verum, cum & symptomata pluribus cōmunita reperiantur, quare & ab ipsis iuuantium indicatio nō oritur: Sin aut respondeant, iccirco symptomata repudiamus, quia proximę, & necessarię medentibus cōmunitates non sunt: nam eodē affectus diuersis symptomatis eodē modo curamus, & diuersos affectus, etiam si eadē symptomata fuerint, diuersa tñ, vt supra declarauimus, ratione discutimus. His de causis & nos dicemus, idē in affectibus euenire cernentes, quod vos in symptomatis obseruastis, veluti incōmodos & superuacuos ipsos reiciimus: istud enim probare, affectuū videlicet cōprehensionē esse inutilem, abundans est, & frustratoriuū: ad curationē enim satis est causę perceptio, loci vexati dignotio, & facultatis mensura: sit ne fluxus, an astrictio, superuacuum puto cognoscere, sed huiusmodi ratio posterius agitabitur, cum de vsu affectuum perceptionis differetur. **F**

Quid morbus indicet, & quid artifices requirant.

CAP. 24.

Illud aut aduersus methodicos dicendū est, Affectus, nō quid agendū sit, sed suam ipsorū sublationē, destructionem q̄ indicare: quod sanē & quis votis expetere possit: id vero nec vulgus, neque brutę animantes ignorant, morbos sublationē, sanitatem conseruationem indicare. Artifices sanē huiusmodi indicatione non egent, sed illa scire exoptant, per quę languores pelluntur, & sanitas conseruatur: propterea illis opus habent, quę particulatim remedia indicant, quibus accersitur sanitas, ac retinetur. Atqui per id artifices vulgo præcellunt, q̄ ea percipiunt, quibus particulatim remedia patefunt: quandoquidem, si morbi sua ipsorum remedia edocerent, laborantes ipsi, per quę ad sanitatem redirent, intelligerent: at istud ignorant: quid vero morbus indicet, certum habent, sublationem scilicet: quare morbos pellere potentes medicos acciri iubent.

Non morbos, sed causas medelam indicare.

CAP. 25.

Quin & ex adhibitis auxiliis non morbos, sed causas medelam indicare agnoscendi facultas dabitur: auxilia nanque non affectis, sed facientibus aduersantur, vt euacuatio multitudini contraria est, morbo vero nulli, vt phlegmonę aut febris: multitudine igitur euacuatione subtracta simul & genitus per eam morbus tollitur. Sed non propterea, q̄ simul cum efficiente causa morbus recedit, auxilium morbo aduersari dicendum est. Possumus enim & ex symptomatum a multitudine atq; euacuatione orientiū collatione, cui opponatur auxiliū dignoscere: si quidem multitudo redundantia grauat, euacuatio redundantia subducēs grauitatē tollit: deinde multitudo cōceptacula distendit, euacuatio, vt subsidat, efficit, & collabatur: alia quoq; remedia causis semper resistere inuenies, morbo vero minime. Amplius ex hoc quispiā didicerit, si neq; astrictio, neq; fluxus auxiliū aliquid, sed potius affectū quendam indicent, & astrictioni contrarius fluxus est, nō inanitionē, sed fluxū indicabit astrictio, & fluxus astrictionē: quod igitur admittimus idē a morbo indicatur: at ledentes causę sibi contraria demonstrant, quod q̄ ab ipsis indicatur, admittimus: quo circa nō morbi, sed causę, quod cōducit, aperit: itaq; nō prorsus incōmoda esse symptomata, neq; a morbis conducibile, sed a causis indicari satis ample, dilucide q̄ ostēsum est.

An cōmunitates methodicorum sint euidentes, atque indicent.

CAP. 26.

Deinceps considerandum superest, cōmunitates, quas supponunt methodici, euidentes sint nec ne, atq; vtrum a cōmunitatibus indicationes accipi possint. Medicam igitur facultatē iuxta ipsorū sententiam definimus, euidentiuū cōmunitatū cognitionē esse: euidens autē, nō quod sensu percipitur, appellant, siquidem nullus affectus sensu cōprehenditur, sed euidens illi nominant, quod per se ipsum, licet sensui nū subiaceat, cōprehendi possit: nam ferē manifestū illi euidens vocant. Quapropter contradicens illud quoq; ostendat, oportet, eos neque gręcis nominibus scire vti. Ceterū ne dictiones vitio dare vidēamur, ipsis cōcedentes euidens vt lubet accipere, cōmunitates non ex se comprehensibiles esse declaremus, in primis q̄ eorum sectę principem Thessalum, cōmunitatū, vt non ex se perceptibiliū, signa tradentē adducamus. In laborante enim astrictio, inquit, ex corpore egre distillabili agnoscit, pariter & fluxus nō nullas notas exponit. Sed forte responderint: aduersus hominē, non aduersus sectam nostrā obiicitis. Thessalum itaque dimittentes ad propositū ostendendū reuertemur. Primū igitur cōe quoddā argumentū in vtraque affectione sumemus, ipsas neque euidentes neq; ex se perceptibiles esse declaras: deinde separatim ipsas singulis neutiq; ex se cōprehendi posse cōfirmabimus. Fatenī itaque & ipsi nō omnē corporis densitatem, aut excretionis suppressionē astrictionem esse: nam rustici conerotione laborant, non tamen astrictione: neque omnis soliti excrementi cohibitio astrictio est: nā & muliebre purgamentū cum ab prægnatione supprimitur, soliti sanē excrementi retentio est, neque tñ ob id astrictio vocanda: itē non omnis corporis laxitas, & excretio fluxus est: pueri nanque, & mulierculę, viri q̄ nō nulli sub vmbra victu delicatiorē vti, natura sunt rariōres, & quædā inutilis materię expulsiō

A pulsio fluxus nō est: præterea, quorum per alui defectionem, aut lotium, aut sudorem, aut sanguinis profluentium iudicatio sit, neq; ipsos fluxu laborare dixerint, alioqui supprimenda esset excretio. Quin ergo non omnis densitas, & retentio astrictio est, neq; omnis raritas, aut excretio fluxus, clarissime constat sola ipsa symptomata respicientē, fluxum, aut astrictionem deprehendere non posse, sed ex aliis quoq; diiudicandi sunt: quemadmodum enim & alia symptomata, naturalia ne sint, an præter naturam, non ex se ipsis, sed ex aliis percipiuntur, ad eū sanē modum & astrictio, & fluxus dignoscendi sunt: per hæc autē huiusmodi sententiā manifestabitur: naturalia symptomata, & præter naturā magna similitudine inter se conueniunt: eadem nanq; his naturalia, illis præter naturam sunt, vt ater color præter naturam similis est atro color, qui naturalis sit, nobis quidē præter naturam, sed Indorum genti naturalis. Figurę quoq; non naturales naturalibus sunt per similes: non nulli nanque magis, quam alij, extortos habent artus: acuminatę nares, & oculi caui quibusdā mortifera signa sunt, aliis vero hæc eadem congenita. Motus vero, ac eius carentia si voluntatis imperiū sequentur, naturales dicitur: si inuoluntarie in corpore fiant, præter naturam. Per hæc manifestum est ipsa tantum symptomata attendentes non posse ingenitum ab extraneo dignoscere, sed in non nullis agentem causam explorare opus est, quemadmodum de motu, vtrum voluntarie, an inuoluntarie prodeat: sic etiam de colore: cum enim color ab humoribus oritur, & ex colore sanguis appareat, considerandum est, num sanguis naturaliter affectus sit: id vero ex vsu cognoueris: cum enim reliquum omnē vsu sanguis minime impeditum præbet, neq; grauat, neq; distendit naturalē esse sanguinē dixeris. Verum figura num salubriter, & secundū naturam sese habeat, ex membri ipsius vtilitate percipies, vt in extortos artus habentibus. Non nulla sanē & ex loco, in quo fiunt, an naturaliter habeant, dignoscitur. Densitas, & raritas istius generis sunt, vt non nullis ingenitę, aliis præter eorum naturam sint: nam senum densitas ipsis quidē ingenita est, sed pueris extranea: contra pueris raritas naturalis est, senibus autem violenta: nō nullis præterea ex vitę ratione spissescit cutis, vt rusticis, ob cœli statum, aut curas vrgentes: aliis, qui nihilominus naturaliter habent: quo circa fieri nequit, vt solam corporū densitatē, fluxum q̄ spectantes eorū affectiones comprehendere possimus. Oportet igitur in aliud quippiā hæc referentes ita, secundum naturam ne sint, an vitiosa, diiudicare: ipsi enim ita dicere solent: moderatione, excessu q̄ naturalia accidētia ab extraneis distinguimus: quādo enim corpus moderate densum, rarum q̄ fuerit, recte valet animal: cum vero istorum alterutrum increscens modum superat, morbo vexari necesse est. Aduersus quę ita respondendum est, Moderatū, modo q̄ carens diuersum ab affectibus esse, q̄ si ab immodico vitia iudicentur, non ex se comprehensibilia esse constabit. Deinde sic etiam eorum ratio consutatur: Moderatum, atque immodicum nō est euidens, sed ab effectis agnoscitur: si iuuat, moderatum est: si nocet, immodicum: qui fiat autem, vt moderatum atq; immodicum non euidens sit, ab ipso vero comprehensa sint euidentia: Verum, si & ex facultate moderatū, immodicum q̄ censetur, neq; sic tñ immodicum perspicuum fuerit: facultas enim conspicua nō est: immodico aut non euidente, iam proculdubio neq; cōmunitates apparebunt, quandoquidem & ipsa immodica quædam sint. Amplius in istos dicēdum est: Nihil secundum naturam, aut præter naturā existēs, quod secundum naturam, aut præter naturam sit, est euidens. dolor nanq; & id genus alia præter naturam euidentia quidē sunt: at medici, non quę sint, sed q̄ præter naturā sint, cognoscere volunt: siquidem acutus nasus, & caui oculi cum ceteris hominibus perspicue apparent, secundum naturam vero, an præter naturam sint, solis id medicis patet: hoc enim vulgo medici præstant, q̄ ex euidentibus occultum quiddam eliciunt, quod vulgo negatū est. Amplius: Quod præter naturam est, euidens non est, quare cōmunitates, cum præter naturam sint, euidentes non erunt. Illud etiam cōsiderandum est, num quispiam vnquā medicū accerserit, quia spissitate, raritate ue immodica vexatus sit: q̄ si nemo vnquā cōmunitates sensu percipit, quō modo rationi fuerit consentaneum eas esse euidentes asserere: cōmunitatibus itaq; non apparentibus, quare ipsi artem euidentium cōmunitatum notitiam esse definiunt:

Quod astrictio Methodicorum non sit euidens.

CAP. 27.

At vero in præsentia separatim contra ambas affectiones disputabimus: atque in primis de astrictione loquemur. Hanc igitur densitatem, & necessariorum excrementorum suppressionem esse decernunt. Ceterum, quę supprimitur, aut noxia sunt, aut vtilia, aut neutra: si sint vtilia, ea excernere absurdum est: si neutra, constat iam neque morbum esse. Dicendum igitur superest, cum retenta nocent, ad astrictionem esse: quę ledunt vero, causę sunt: inde fit, vt ex causarū anticipata notitia astrictio comprehendatur: nam, vt astrictionem adesse cognoscamus, suppressa nocere præsciendum est, sed cum nocentium notitia simul & causarum concurrat agnitio: quin immo nocentium cognitio causarum est comprehensio, item que ipsa nocentia, quę vti que causę sunt, non ex se ipsis in notitiā veniunt: quare non solum astrictio ipsa nō est euidens, sed neque illa etiam, ex quibus astrictio dignoscitur.

Fluxum Methodicorum non esse per se notum.

CAP. 28.

Fluxum autem definientes, corporis immodicam rarefactionem, & eorum, quę manere debuerant, excretionē esse testantur: at immodicam rarefactionē non ex se posse comprehendere illogici. 4 d ij declaratum

declaratum est: quæ excernuntur autem, retineri debeant nec ne, unde percipiunt? non enim ex se ipsis perceptibilia sunt. Atque sic efficitur, neque fluxum, quantum in se est, comprehendere posse, siquidem, ut fluxum dignoscamus, ante familiare conueniens quæ sciamus, oportet: familiare autem ex visu percipitur, usus ex multis successibus, hi tandem ex se ipsis. Quamobrem non ex se comprehensus fluxus quo modo recte euidens dici possit? quod quæ rationales cognitu obscurissimum esse affirmant, id ferè methodici (si diis placet) clarum patens quæ esse contendunt: quado quidem ab his vocatus fluxus ab appellata apud priscos colliquatione, nisi nomine, non differat. Colliquationem vero atque excretionem difficulter adeo prisci illi distinguere posse censebant, ut Erasistratus palam difficillimum id esse iudicium fateatur: atque hæc verba pronunciet: Sanè perdifficile est excretionem colliquationem quæ discernere: sed Hippocrates laboranti, ægre, aut leuiter ferenti, iudicium committit, hæc inquiens. Si qualia purganda sunt, purgètur, iuuat, & leuiter ferunt. Quapropter, cum duo veteres medici inter se de principatu certantes hac in opinione consentiant, excretionem videlicet ab eliquatione vix posse distinguere, ex ipsis quæ vnus neque signum vllum excretionis posuerit, sed solum rei difficultatem ostenderit, alter ad regulam ferè imperceptilem iudicium transtulerit, quo modo id methodici perspicuum euidens quæ putabunt? Præterea qua se ratione fluxum in his, quorum corpora ob insensibilem perspirationem dissipantur, percipere dicent? non enim ex corporis compressione id assequi valent: siquidem non solum profluuio inanita corpora, verum etiam suppressis mensibus adstricta comprimantur: tumefactio etenim non adstrictione solè illis retentis, quæ excerni debuerant, sed etiam fluxu fufis humoribus, & corpora distendentibus efficitur: non idem autem esse compressionem sensibilem, & fluxum, hoc sanè modo patere poterit: si compressio sensilis est, compressioni vero contraria est tumefactio, atque vnum vni tantum aduersatur, fluxum non tumefactio, sed adstrictio contraria fuerit: at, si adstrictione tumefactionem quæ idem esse affirmant, ipsos de finitionum contrarietate declarare opus est: aiunt enim adstrictionem, inculcationem, arctationem quæ corporum esse: est igitur arctatio coculcatio quæ corporum, adstrictio: at tumefactio eorundem fusio atque distentio: distenduntur autem multitudine aut fusione corpora: constat igitur, quæ diuersa sint tumefactio atque adstrictio. Si fatentur autem compressiones à fluxu distare, & tumefactionem ab adstrictione, morborum communia non ex his deprehendi fatentur, affectionum quæ notitia ab aliis non ex se ipsis emergere: cum ex compressione tumore quæ, quæ ab affectionibus differunt, oriatur.

Cō. 1. Apho. 2. Ex. or. f. 3. b

1. Progn. tex. 7. cl. 4. f. 19. e

2. Apho. 5. Ext. cl. 1. f.

Non nulli dicunt in hisce corporibus, quæ insensibili perspiratione dissoluntur, fluxum ea coniectura dignosci, quod mollia sint corpora fragilia atque effeminata. Quorum opinio ita refutanda est: Si corpora durata fuerint, & circumtenta, fluxum adesse negabunt, quem tamen ipsos fateri necesse est: nam, si tales forte agroti fuerint, quales narravit Hippocrates per summam indigentiam ad hoc deducti, ut dura sit cutis & circumtenta, alia que ad sint, qualia his, qui discutuntur, dissipantur que, euenire solent, utemur ne victus ratione dissipatis corporibus conueniente? id utique concedant, necesse est: quo modo igitur ex raritate fluxus percipitur? nam tentione duritia que præsentate nihilo fecius effluuium aderit.

Deinceps vero demonstrare quispiam poterit communitates, etiam si euidenter sint, nihil tamen vtile demonstrare: id que ita sanè probauerit, diuersa esse dicens, ipsa communia indicare, aut indicare valentia ex communibus deprehendi. Methodici sanè ipsa communia indicare affirmant: nos vero communium notitiam ad ea percipienda, quæ particulatim indicare valent, conducere asserimus: atque præcepta, quodam modo communia cum sint, particularium cognitionem ostendunt: in eo nanque præcepto, Spontinæ lassitudines morbos nunciant, relationem particularis spontanæ lassitudinis ad multitudinem comprehendimus: illam enim dictionem / morbos / prout præsens sensus exigit, in hanc / multitudinem / scilicet conuertere opus est: Vniuersi igitur cognitio particularis vtile indicare valentis notitiam subministrat.

Ne putet autem quispiam nos eius esse sententia, ut ex præceptis palam vtilium demonstrationem percipiant: neque enim ex præceptis occulta produnt, quorum visu ad curationem, tanquam indicantiu, indigemus, sed occultorum ad euidentia relationem manifestant: ita vero diligentius præceptorum usum ex hoc ipso discemus, lassitudines temere oriètes nunciant morbos, talè instituetes rationem: lassitudinem igitur temere euenientem manifestam esse vel rudes etiam homines sciunt, per huiusmodi aut lassitudinem humoris copia significari imperitos quidem latet: abditum enim est, sed noue runt arte callentes, spontanæ lassitudinis cum plenitudine coherentiã intelligentes: ab ipsius nanque spontanæ lassitudinis cum plenitudine cognatione permotus præcepti illius conditor, plenitudinis quæ effectum esse spontanæ lassitudinem cognoscens, ipsum literis commendauit: caularum enim duplicem comunissimam differentiam cum sciret, ipsarum aliquas videlicet in nostro corpore contineri, aliquas exteriùs accedere, necessarium putauit, cum aliqua externa causa infestaret, nos ledi aliter minime posse, nisi in testina aliqua causa delitescat. Quam vero, quæ in corpore sunt grauata, materia copia grauat, mediocri enim materia neque grauat, neque villo pacto diuexat, in vna ratiocinatione hæc omnia redigens

A redigens huiusmodi præceptum constituit, Lassitudines spontinè nunciant morbos: quibus enim rationibus impulsus præcepti huius auctor ipsum tradidit, isdem etiam motum præcepti vtilitatem indicare opus est. Hoc igitur commune præceptum illud significat, quod ubi spontina lassitudo est, ibi profusus est multitudo, non tamen iccirco ex præcepto quispiam multitudinem, sed lassitudinis, multitudinis que coherentiã, & ex coherentiã multitudinem cognouit: quodam modo igitur etiam ex lassitudine multitudinem percipit: quod autem ita perceperit, præceptum fuit in causa, & aliorum sanè præceptorum eundem usum considerantes inueniemus: ad hunc itaque modum vniuersalem, & veluti communem comprehensionem ex visu esse arbitramur.

Communia quid indicent apud Methodicos, & eorum confutatio. CAP. 32.

Ceterum methodici ab ipsis communibus vtilia indicari autumant: strictam nanque affectionem laxamenti necessitatem indicare aiunt, fluentem vero suppressoriam curationem requirere, atque alia communia euidenter diuersa indicare contendunt. De quibus dicitur posterius. Verum communia non indicare per hæc nos confirmabimus: Quibus sublatis ægri fane scunt, ab auxiliis ista delentur, ab his vero vtilium indicatio sumitur, quæ ab auxiliis præcipue destruantur: at particulares causas, aut morbos saltem remedia principaliter destruant: particulares igitur causæ aut morbi saltem, non autem communitates, quatenus communitates sunt, vtile indicabunt: quod si communia vtile indicent, adhibita que auxilia indicantia destruant, à particularibus auxiliis communia destruantur: communi autem deletio omnes eo tempore sub eo communi egrotantes fane scunt, nulla penitus re in ipsis sublata: quamobrem, si, quod indicat, id destruitur, communia vero indicant, iam satis constat, destructum iri communia. Hanc rationem ita methodici diluunt: Nos, inquiunt, communitatem eandem & vnam asserimus, non quod vnum quoddam sit corpus ipsum sibi ipsi continuum, siquis in pluribus contemplatur, sed quatenus eadem species est: nam, quemadmodum & humanitas communitas quædam esse dicitur, non autem corpus quoddam vnum, siquis in omnes homines respiciat, sed quædam in pluribus similitudo, itidem & de communitate sentiendum esse dicunt: quemadmodum igitur sublato aliquo homine non simul aufertur, quam in omnibus cernimus, humanitas, sed vnus cuiusdam planè humanitas, ita & singulari communitate sublata, non ea, quæ in omnibus reperitur, sed singularis tantum communitas deletur. Istis autem ita respondendum fuerit: Si communitates, quatenus communitates sunt, vtile indicant, & humanitas, communitas cum sit, vtile indicabit: at nihil humanitas indicat: quare neque alia quæpiam communitas vtilitatis indicatura fuerit. Præterea: Si quidem communitas in pluribus identitas est, & communitates, quatenus communitates sunt, indicant, anxietas, & rubor in pluribus affectibus considerati aliquid utique commodi indicarent: sed nihil indicant: neque reliquæ igitur communitates indicandi naturam habent. Ab illis etiam id scisci tari conuenit, communitates affectus sint, nec ne: si sint affectus, quo modo nullus adhuc earum sensum habuit? sed febrem phlegmonem, grauitatem, distentionem que homines percipiunt, medicos que harum causa accersunt, adstrictionem autem, fluorem que nullus vnquam percipit: neque me hercule quispiam vnquam medicum accersit, quod immodica adstrictione, aut raritate vexaret. Quod si affectus non sunt, quo modo ab affectibus indicationes fieri testantur, quandoquidem adstrictio, fluor que affectus non sunt? Illud amplius adiciendum est, Si communitates profecto indicaturæ forent, omnium maxime communitatū communitas indicaret: adstrictionis enim, fluxus que similitudo quædam est, quatenus vtraque communitas est: hæc autem nihil indicat: igitur neque etiam reliquæ: non solum autem duas communitates, sed plures etiam statuunt, alias que in victus ratione, alias in manuum effectione collocant: in victus quidem ratione adstrictum, & fluens, adiunctam que magnitudinem, morbi tempora quatuor, initium, crementum, summum impetum, & decrementum, celeritatem & longinquitatem, accessionem, & intermissionem: in manuum vero effectione, quod à natura alienum est, ponebant, loco, tempore, & pluribus aliis: neque enim in præsentia omnia proposita ad manuum actiones pertinentia diligentius exequi mens est: satis enim modo fuerit proposita in ratione victus ab ipsis posita explicare.

Cur Methodici communitates inuenierunt. CAP. 33.

Prædictas nanque communitates, quid in singulis rebus sequerentur, non habentes, inroduxerunt: quoniam enim ex eorum dictis efficiebatur, ut in omni fluore, quolibet suppressorio remedio vtendum esset, contra quolibet, in omni adstrictione, laxante, cum nihil, quod auxiliorum differentias indicaret, reperirent, antedictas communitates innouerunt, ut iuxta ipsarum diuersitatem diuersa curatio reperiretur: itaque remediorum differentiam ab communitatibus demonstrari contendunt, siquidem penes aliquarum ex his collectionem varians curatio reperitur.

A communitatum magnitudine remediorum magnitudinem non indicari. CAP. 34.

Verum enimvero nihil eorum, quæ dicta sunt, remedia posse indicare monstrabimus, & primum quod communitatum magnitudo remediorum magnitudinem non indicet, ex his aliquis discere poterit: in curandis morbis non simpliciter auxiliorum magnitudine egemus, (oia enim auxilia cum magnitudine quadam sunt) sed huiusmodi certa magnitudine: at communitatum magnitudinem non hanc huiusce auxiliij magnitudinem, sed simpliciter magnitudinem indicabit: opus est autem, vt diximus, Isagogici. 4d iij non

non simpliciter auxiliorum magnitudinem, sed qualem quādam magnitudinem accipere: nam, E si absolute magnitudinem accipiamus, cum remedia omnia cum magnitudine intelligantur, omnia utique remedia absque villo discrimine accipientur, quod à ratione alienissimū est. At si communiatum magnitudine auxilij magnitudinem simpliciter indicante ipsi hanc quampiam magnitudinem accipiant, non id, quod propositum indicat, assument: propositum nanque magnitudinem in vniuersum indicat, ipsi vero hanc certam magnitudinem accipiunt. Respondebunt forte, q̄ non quatenus particularis est magnitudo, sed quatenus communitas est, adhibetur: idem autem & commune esse & particulare contingit. Id vero nos ita refellimus: Si communitas indicat, & quod indicat, non particulare est, discrimine carere debet, quoniam magnitudo omni auxilio inest: hanc eandem autem rationem & ad alias communitates transferre oportet.

Quod morbi tempora non indicent vtile.

CAP. 35.

Deinceps neque morbi tempora vtile indicare declarabimus, sed ante, quā hunc sermonē aggrediamur, aliqua de temporum differentia tractanda sunt. Duæ igitur temporum differentie apud medicos celebrantur: aliqua enim morborum, aliqua auxiliorum tempora dicuntur, atq; hinc iam manifesta curatio fiet, causarū autem motiones morbi tempora esse dicunt: motionis autē differentia quatuor sunt, initium, clementum, summū, & declinatio: hæc eadem sunt & F temporum nomina: auxiliorū planē tempora ea, quæ ad ipsorum adhibitionē idonea sunt, prædicant: ea sunt autem idonea, quando remedium postulanti adsumt, prohibens vero nullum.

Tempora morbi & auxiliorum eadem esse secundum methodicos.

CAP. 36.

Pleriq; autē auxiliorum morborū q̄ tempora non re ipsa, sed cogitatione tm̄ differre crediderunt: aiunt enim auxilij morbi q̄ tempus simul incidere: nā in quodam tpe cum sit morbus, auxilio tempus idoneū reperitur, sed idem, in quō iunt, ad diuersa relatū differenter nuncupari contingit: quæadmodum enim ascensus atq; descensus, vna eadem q̄ via cū sit, secundum ascendentium descendentium q̄ rationē non nunq̄ ascensus, aliās descensus appellatur, ad hunc sanē modum & in temporibus habet: vni enim atq; idem est morbi auxilij q̄ tempus: alias enim ad causæ motionē referens morbi, aliās ad applicandi auxilij occasionē respiciens, auxilij tps nominabit: euenire q̄ affirmant, vt vtraq; tempora simul sint, neq; auxilij tempus absque morbi tpe posse deprehendi.

Alia esse probat Galenus.

CAP. 37.

2. Apho. 29. Ex. ord. 1.6. f

Contra quas rationes ita pugnandū est: Si eadem auxiliorū morborum q̄ tēpora foret, neq; cre ipsa distarent, quocunq; morbi tpe & auxilij adesse tempus oporteret: at non quocunq; morbi tpe auxilia adhibemus, ¶ Incipientibus enim (inquit Hippocrates) morbis, siquid videtur mouēdum, moue, in morborum impetu quietē agere melius est. nō igitur eadem morborum auxiliorum q̄ tempora sunt: plerūq; etiam remedia, vt purgationē, & sanguinis missionem adhibemus, cū morbus quidē non adest, sed futurus timeatur: vt, exēpli causa, chirurgi in his, quibus ramex exēctus est, facere cōsueuerunt, cū eos valde humorū plenos vident, venā soluunt: hortatur etiā Hippocrates, vt exquisitè bonus habitus nō tarde soluat, solutio autē per remedia fit. Quod si in morborū impetu auxiliorū tempora non adsumt, & adhuc non presentibus morbis auxiliorū tēpora sunt, iam patet nō sola cogitatione, sed re ipsa etiā huiusmodi tpa differre. Vno præterea morbi tpe plura quis auxiliorū tēpora accipit: age enim in morbi decremento clyster, inunctio, cataplasma, cibus q̄ adhibetur, & istorū cuiusq; proprium tempus est, in pluribus autē morbi temporibus idem non nunq̄ auxilium fertur: initio nanq; morbi atq; in cremēto sanguis mittitur, ex his ita efficitur re ipsa quādam esse istorū temporum differentiam. Vtra dicta etiā illud sciendū est, morborū quatuor tempora esse, initium, clementū, summum impetum, & declinationem: sed auxiliorum ista tempora non sunt: neq; enim initium, aut clementum, aut summus impetus, aut remissio sunt auxilij tēpora. Præterea morborum tempora aliqua generalia, aliqua particularia describuntur: at remediōrum tempora generalia quidem scribi possunt, particularia vero nequaquā: huiusce rei id in causa est, q̄ morborū tam generalia, q̄ particularia tempora vno eodem q̄ instrumento iudicantur, instrumentum autē illud scribi potest, sed auxiliorū tempora neq; eodē instrumento iudicantur, neq; particulariū temporū iudicatoria instrumenta scribi queunt: quo autē id modo sit, ita ostendemus. Morbi tēpora ex quali quadam causæ motione censentur, est q̄ initium, ascensus, summa vehementia, atq; remissio, quæ morborū tēpora vocamus, cū sint certæ cuiusdā motionis causæ nomina. Nā si motio, quæ prius nō erat, nobis inesse incipit, atq; ita diuexat, huiusmodi motū initium morbi appellamus: si vltimus motus procedat, clementū: si clementum consistat, summus morbi impetus dicitur: cum motus imbecillior redditur atq; decrescit, remissio nominatur: ergo, cum generalitū morbi, particularium q̄ exacerbationis temporum eadem nomina sint, eadem quoq; iudicandi instrumenta erunt: ex certa enim quadā causæ motione iudicantur: Quocirca ita in confesso est posse vtraq; tēpora describi: sic enim describi singula dicimus, vt causas, locos passos, id genus q̄ alia, quādo proposita, ex quibus singula percipiunt, scriptis mandari queunt. Ad morborum spatia tempora non sunt, neq; ex spatiis tempora sumuntur, neq; in morbis vniuersis, neque in particularibus exacerbationibus, eo q̄ non in omnibus temporibus eadē spatia sunt: eandem autem rem tempora vocari, nemo est, qui nesciat: præterea q̄ vniuersa morbi tempora

A tempora à particularis accessionis temporibus differant, ex eo facile patebit, q̄ vnum morbi vniuersi tempus plura singularum accessionum tempora concludat: initio nanque inuadentis morbi particularis accessio & incipit, & increfcit, in summo impetu consistit, atque declinat: cum que vniuersus in sua vehementia morbus est, particularis aliqua accessio incipiet: atque ita, quo modo vtraque morborum tempora conscribi possunt, exposuimus.

Auxiliorum tempora scribi non posse.

CAP. 38.

Sed remediōrum vtraq; tempora calamo scribi nō posse modo subiiciemus. Remediorū ad splicandorū tempora non ex causæ motione atq; essentia capiūtur: idem enim semp̄ remediū accipitur, vt quocunq; morbi initio sanguinis detractio: cum q̄ dixerit Hippocrates, ¶ Inchoantibus morbis siquid videtur mouēdum, moue, in summa autē vehementia quietē agere præstat, nō à morbi tpe impulsus auxilia interdicit: nouerat enim morborum initis facultatē valentem esse, propterea q̄ remediōrum applicationi non obstat, sed in morborū vehementia iam flaccescens remediōrum agitationem non sustinet. Itaq; nō ratione tēporis Hippocrates, sed virium, auxiliorum adhibitionē denegat: neq; etiā ex morbi temporum spatio, vt non nullis placuit, auxilij occasio reperitur: longe enim inter se distantibus spatiis, quales nam res spatio nūciari quis asserat, explicari non potest: quamobrem auxiliis in vniuersum opportuna tēpora & ex remedia postulanti presentia deprehenduntur, hæc autē causæ sunt, & ex potentis impedire absentia, id vero est viriū imbecillitas: at particulariū auxiliorū occasiones nō ex his modo, verū etiā ex aliis, que minime scribi possunt, reperitūtur: q̄ quidem in remissionibus potissimū remedia adhibent: tunc enim & postulas adest, & vires ferūt: non idem aut remissionis spatium in omnibus est: sed esto, exempli causa, sex horarū remissionis spatium, quā igitur istarum idoneū particulari auxilio tēpus statuemus, cū non ad eundem oēs modum habeant: requirat enim tunc cōditio venę sectionē, neq; facultas refragē: quantū ad id pertinet, venā secare opus est, atq; illico post cibum dandus, q̄ inedia non ferat egrotans: alteri autē inedia conducet: alij somno ante missionē sanguinis egent: alij alio se se habent modo, quæ oia literis mandari nō possunt. In tāta igitur varietate, quā quis horæ partē idoneū cuiq; auxilio tēpus cōstituat, aut quod quis propositū describat, ex quo particulare tēpus accipiat, tradi nō potest: alia enim alijs eueniunt. Quocirca, cū & remissionū spatia, quibus adhibent remedia, nō equalia oīum sunt, & cōditiones ab similes, & symptomata dissidentia, atq; hæc singula particularis auxilij tps conuariant, nō posse propositum quodpiā, ex quo percipiatur, describi, euidenter constat: præterea autē medicus ex presentibus & auxiliis requiritibus permotus, & ex potentū impedire absentia, & ex remediōrum postea sumi debentū cōsideratione, singularium opitulandi temporū coniecturā capiet. Verū, proposita vtrū re ipsa inter se differant, considerandum est: quandoquidē igit̄ proposita, ex quibus vniuersalia remediōrum tempora colligunt, scribi possunt, ex quibus aut particularia, neutiq; propterea haud iniuria vniuersalitū remediōrum tempora describi, particulariū vero minime, testant: atq; hoc iam constante, morborū auxiliorū q̄ tempora, quo differat, patefactū est: nisi enim re vera differret, perinde auxiliorū vtraq; tempora, atq; morborum, monumentis literarū tradi valerent. longe autē differentibus propositis, vnde tempora dignoscuntur, longe etiam tempora differre consentaneum est: vt enim in morbis, temporum proposita, à temporum quæ ad auxilia spectant propositis, essentia aliena sunt, ita & ipsam rempora essentia differre verisimile est: atque hæc satis de temporibus præscienda narrauimus.

Cur Methodici tempora indicare crediderint.

CAP. 39.

Tempora sanē indicare Methodici hac ratione impulsi crediderunt, quod tempora non omnia ad cibi medicinę ue assumptionem apta cernebant: cum que temporibus non nullis hæc vtiliter exhiberi, non nullis vero noxię, spectarent, id ob temporum discrimina incidere arbitrabantur: quare ex eodem fonte & cibi proposita & remediōrum tempora manare putauerunt. Theophrastus salum que sefellit Hippocrates inquit, ¶ Cum morbus in summo est, tunc & tenuissimo victu necessario vtendum est, suspicatus est enim ipsum natura temporis ductum alimenti qualitatem præscripsisse, modum scribendi huiusce viri non intelligens: non enim tempus propositū faciēs Hippocrates hanc victus rationem instituit, verum à tempore facultatem mensus est, à facultatis mensura cibi qualitatem accepit: id vero ex his, que subiunxit, declarauit: coniectandum enim, inquit, an eger duraturus sit: plerunq; enim tempora, quod à facultate requiritur, interuertūt, & ne accipiatur, impediunt, nunquam autem, quid faciendum sit, edocent.

Quod tempora non indicent.

CAP. 40.

*** Q**vamobrem id, quod aliquid postulat, quoniam eius, quod postulat, propositū est, quod nos postulat, quomodo sumere impedit, propositū non erit: iccirco & morbi tempora nos interdum postulatam accipere impediētia proposita nō fuerint: nam, si quis omnia prohibentia a proposita faciat, vires quoq; egrotantis euacuationis propositum dicere cogetur, eiusdem etiam timiditatem, & patrem, & dominum: hæc enim plerunq; multitudinem in corpore exuberante euacuationem facere prohibent, & vires subtractionem non ferentes, & præ timore egrotans non permittens, & pater, & frater, aut dominus prohibens. Quemadmodum igitur istorum nullum quispiam recte sentiens propositum vocauerit, ita neque tempora, eo, q̄ nos auxiliis, aut Isagogici.

4 d iij cibus

1. Apho. 8. Ex. ord. fo. 4. f

2. Aph. 29. Ex. or. 16. F

cibus vti plerunq; impediunt, proposita esse affirmabimus. Male igitur (quispiam subiicit) in E...

De remediorum, & natura vi.

CAP. 41.

AT prius auxiliorum naturam, quam quæ ex usu sint, non ignorare opus est: ipsa nanque...

Facultatem remedi non indicare, sed cibum.

CAP. 42.

Æterum ob id fortassis quispiam facultatē conferens nunciare crediderit, sed ex his nullum re...

Officium temporum, facultatis, remediorum.

CAP. 43.

QVam vicem autē in exhibendis remediis facultas gerit, eandem in dandis cibis morbi tem...

Dubia circa dicta Methodicorum.

CAP. 44.

ALicui vero fortassis orietur dubitatio, quo nam pacto morbi tēpus non nunquā cibi quan...

A sanē interrogationem ipsi fortasse respondeant, & apud rationales etiā medicos idē indicare...

Nulla modo cibos a temporibus indicari.

CAP. 45.

NON indicari autem alimenti qualitatem, quantitatem ve a tempore, hinc maxime patefit:...

1. Aph. 14. ex. or. 17. a lib. de Alimēt. circa finem.

Morbi principium incrementum prohibens, ut Methodici credunt, minime indicare. CAP. 46.

AT in presentia principium non indicare augeri prohibēs declarabimus, qd ab ipso indicari...

Non omnes morbos quatuor temporibus terminari.

CAP. 47.

HViusce autem erroris origo ipsis ex altera falsa opinione manauit: credentes enim quemli...

CAP. 48.

Itaq; si ab initio euacuatio per auxilia fieri potest, morbusq; dissolui, qd nā isti potius initiū cre...

Handwritten marginal notes in the right margin of the second page.

impediendum sit, principium non declarat, sed tñ esse phibendum: quibus vero id auxilijs præ-
ftari debeat, ab alijs petendum. Hac eadem quoq; ratione & affectus solam morborum expulsi-
nem nunciat: quibus expellendi sunt, ab alio, vt par est, petere cōuenit: atq; iccirco satius fuerit nō
principiū, sed affectum in propositum asciscere. Deinde illud etiam in ipsos dicendum est, q̄ ex
nostra sententia omne principium nexus quidam esse videtur: duæ nanq; communitates, princi-
pium videlicet, atq; affectus in idem coiuerunt: quarum vtraq; diuersum quiddam indicant: pro-
pinquior autem, magis q̄ necessaria cōitas, qm̄ hanc consideratis, principium vobis esse vī. Ex di-
ctis itaq; palam est affectus omnes cōitatum plexus quosdā esse, qn̄ quidem affectus quilibet in ali
quo tpe gignit: quare nō tempus modo, verum etiam affectus communitas est: male igitur faci-
tis vnum esse affectuum connexum arbitranes, & non omnes affectus connexus esse asserentes.

Alius Methodicorum error de adstringentibus principio adhibendis. CAP. 49.

ID præterea methodicorum decretum fatuum est, q̄ iter morborum initia adstringentibus sem-
per vitandum sit. Causam vero inde placitum illud accedit, q̄ multæ phlegmonæ p̄ adstringen-
tia, reprimantiaq; inter initia desinunt: & quælibet secundum ipsos phlegmone adstrictio est. Ab-
strudum igitur videbatur adstrictos affectus per condensantia tolli, nobis q̄ dicentibus propter ve-
xantium repulsam apparentium sublationem fieri, id respicere nequeuntis principio in totum F
adstringentia adhibenda esse contendunt, non vt causæ reprimantur, sed vt corpora firmiora, mi-
nus q̄ patibilia reddantur: compressio nanq; corporum, atq; constructio, aiunt, corpora solidiora
efficiens, ipsa à morbis tentari prohibet: neq; enim per morborum imminutionem tantū incre-
mento, dicunt, resistitur, sed etiam per corporum firmitatē, soliditatemq; id præstat. Quibus ita
responsum velim, minime fieri posse, vt nocentibus causis simul auctis corpora egre patibilia red-
dantur, cum alioqui corporibus, ante, quam langueat, firmitas, ac vires comparandæ sint. nam, vt
morbus non inuadat, vi ac resistentia indigemus, affectis autem corporibus propellenda sunt af-
ficientia. Verum, qm̄ adstrictus affectus densitas est, ac difficilis corporum exhalatio, stringentia
vero superficiem densant, agre q̄ diffusibilem reddunt, planè liquet stringētia dēfatis corporibus
obfutura magis, quam profutura, & quam magnitudinem affectus proprijs temporibus acceptu-
rus erat, ad eam statim ab initio remedijs acceleratibus perueniet. Videntur præterea contrarium,
ac principium postulet, adhibere: principium enim incrementi prohibitionem significat, sed ap-
plicatorum qualitas incremento fauere videtur. Quare duorum alterum, aut principium, vt per-
peram indicans, accusandum est, aut remedium qualitas non rite adhibetur.

Cur inchoantibus phlegmonis reprimentia apponamus. CAP. 50. G

Cæterum, q̄ inchoantibus phlegmonis vtilliter stringentia admoueat, nemo non fateatur,
sed ab ipsis huius facti causam querere dignum est: nam firmitatem corpori ab adstringenti-
bus comparari ridiculum, vt modo exposuimus, dictū est. At à nobis discuto noxiorū reperculsu
& in alios salubres locos traductione adstringentia remedia minuere morbos, atque discutere. Il-
lud etiam addidero, vt principium ventantia incrementum remedia non indicare euidentius pa-
teat: hæc autem secundum ipsos erant adstringentia. Morborum principia aut qualitate aliqua,
aut nulla prorsus prædita sunt: ipsa quidem omni qualitate carere, risum, qui dixerit, mereatur:
neq; enim sub sensum ventent omni qualitate carētia. Aut igitur principiorum qualitas à singu-
lis affectibus diuersa est, aut singulorum principiorum qualitas ab eo, cuius sunt, affectu, non est
differens. Si diuersa itaq; est principiorum qualitas, emergent hæc quædam ab affectu diuersa com-
munitas, quam illi prætermiserant: sin autem eadem sit vtraq; principij videlicet, & secundum id
affectus qualitas, cur non in morborum principijs ad constructionem laxantem victum, ad fluxū
vero adstringentem adhibebimus? haud enim rationabile est principio nos aliter obfistere, tan-
quam non eadem qualitate prædito, quæ & ipse affectus, cuius est principium.

Non densitate, ac duritia reddi corpora firmiora. CAP. 51. H

Quod præterea illa sit deridenda sententia, quæ ex adstrictoria ratione firmitatem corpori-
bus conciliari autumat, per quam densantur, adstringunturq; corpora, hinc vel maxime in-
telligi poterit. Si densitas, contractio, duritiaq; corporū firmitatis roborisq; causæ forent,
phlegmonē, scirrhusq; affectū, & cutem rigidam, ac distentam præ summa egestate habētes valen-
tiores bene sanis existerent: nā, qui secunda valetudine vtuntur, molliora corpora, rari ora q̄ possi-
dident, ita q̄ id magis, quāto melius valent: itē, si duritia firmitas æstimet, senū corpora, puerili-
bus cū sint duriora, firmiora ēt, salubriora q̄ dicent: etenim cū eā, quā methodici arte creari prædi-
cant, firmitatē beneficio naturæ possideant, cur nō iure ēt adolescentibus robustiores censeantur?

Quo modo corporis robur noscendum sit, atq; comparandum. CAP. 52.

At ignorant methodici, quo nam pacto hominis firmitatem, ac robur diiudicare oporteat:
quo circa neq; etiam eam præstare poterunt: neque enim, vt in lapide, ferro, ac ligno, id ge-
nus q̄ alijs duritie, ac mollitudinē, hominum firmitas æstimanda est, sed eo, quod corpora sua ip-
sorum munia expedite obire valeant. Itaq; qui ipsis firmitatem comparare voluerit, minime, qui
durum corpus reddatur, cogitet, opus est, sed qua ratione membrorum vires auget, & ipsa li-
bere, ac sine impedimento proprijs vsus exhibeat.

Galen



GALENI DE OPTIMO
DOCENDI GENERE
LIBER.

Erasmo Roterodamo interprete.

ARGUMENTVM LIBRI

Aduersus Fauorinum, & reliquos, qui iudicium veritatis
rerum natura sustulerunt.

BAUORINUS censet optimum doctrine genus, per quod vtrinq; in partē præ-
paramur: sic enim appellabant Academici, propter aduersam partē, quam
asseuerabant. Itaq; vetustiores existimabant hanc doctrinam desinere in E-
pochē. Epochen autē appellabant, quasi dicas suspensam sententiam, nihil q̄
definitem, quod est, nulla de re pronunciare, nec asseuerare certo. Recen-
tiores autē (non enim solus fecit hoc Fauorinus) non nunq; eō p̄ferunt Epo-
chen, vt negent vel illud intellectu posse comprehendere, Solem esse. Rursus
alias eō p̄ferunt cognitionem, vt discipulis suis illam p̄mittant ante, q̄ didi-
cerint scienter iudicare. Nec. n. aliud est, quod dixit Fauorinus libro de affectione Academica,
cui titulus inditus est Plutarchus. Dicit autē idem in libro ad Epictetum, in quo inducitur Onesi-
mus Plutarchi seruus, cū Epicteto disputas. Quin & in libro, quē postea scripsit ad Alcibiadem,
laudat alios etiam Academicos, qui in partes ambas sibi pugnantes, & contrarias differebant, cæte-
rum discipulis p̄mittant, vt, quod verius videretur, eligerēt. In hoc sanè ait libro sibi videri pro-
babile, nihil certo sciri posse. Contra in Plutarcho concedere videt esse certam alicuius rei cog-
nitionē. Præstat autē sic appellari γινώσκον, i. cognoscibile, quod alijs dicitur κατὰ ληπτόν, i. cōphensibile
C le, relicto vocabulo Stoico. Ego sanè mirabar, ita me Dī bene amēt, quod Fauorinus, qui consue-
uit omnia nomina ad Atticā linguā vsurpare, nō desinat vti his vocibus, Cōphensibile, Cōprehē-
sio, Cōphensiuua imaginatio: vel his contrarijs, veluti quæ p̄ priuationem dicuntur, vt incompræ-
hensiuua imaginatio, aut ipsa incomphensibilitas: adeo vt, cū libros tres scripserit, primū ad Adria-
nū, alterū ad Dysōnem, tertium ad Aristarchū, oibus titulū indiderit. De cōprehensiuua imagina-
tione: ac p̄ oēs hos libros strenue contendit, dū conat demonstrare nullā esse posse cōprehensiuuā
imaginationē. Ego vero nihil aliud arbitror sonare cōprehensibile, q̄ cognoscibile: nec aliud
cōprehēdere, q̄ certo cognoscere: cæteri q̄ inter se rīdere cōprehensionē, & cōprehensiuuā imagi-
nationē. Qm̄, n. nō nulla videmur nobis videre, audire, aut alioqui sensu percipere, quod accidit
in somnis, aut p̄ insaniam: non nulla vero non tñ putamus nos videre, sed re vera videmus, aut
alioqui sensu percipimus, hæc quidē posteriora oēs homines, exceptis Academicis, & Pyrrhonijs,
ad certā cognitionē p̄tingere credunt, ceterū, quæ p̄ somnū, aut mētis errorē apparent aīo, ea fal-
sa esse. Quod si porro cōcedunt hoc ita se habere, deleant è libris suis, quod inibi scriptū est, in re-
rū iudicio nec sano eē fidē habēdā magis, q̄ infano, neq; recte valenti magis, q̄ aegroto, neq; vigi-
lanti magis, q̄ dormienti. Sin istis nihil magis, q̄ ijs, qui sunt diuerso mō affecti est cognoscibile, ni-
D mirū confusa sunt veritatis iudicia: nec ipse p̄ceptor Academicus, nec discipulus poterit iudica-
re rationes, quæ in ambas partes inter se pugnantes differunt. Immo ne opus quidem oīno fuerit ta-
libus doctoribus, cū possimus ipsi, quæ à sectarum auctoribus hinc atq; hinc disserta sunt, legere,
nihilō q̄ minus, q̄ Academicis, scire, & siquid apud hos fuerit obscurum, quod erit apud Chry-
sippū, Stoici magistrī possunt appellare certius: quod apud Theophrastum & Aristotelem, Peri-
patetici: item q̄ de ceteris, vt ita nihil oīno reliquum sit, quod doceant Academicis, iuxta Fauorini
quidē disputationē. Si quidē hoc sanè docuerūt illi veteres, nullū esse datū hominī iudicium à na-
tura, quo collatis in ter se rebus oibus, exacte possit dignoscere. Eoq; nulla de re p̄nūciādū esse cē-
sebant, sed semper de oibus suspendendā esse sententiā. Verum, si nobis concedat, vt oportet, sen-
sum naturalibus sensorijs, iam nihil opus habebimus in vtrinq; partem exerceri, sed alia quadā
re fuerit opus, videlicet repetitōne: vt artifices nō statim artē p̄bet discipulis, sed aliud exigūt, ni-
mirū. Cōsiderationē eorum, q̄ tradita sunt, quod à plerisq; dī ad calculum vocare: hoc autē est ista-
re ei, qui exercet, & in hoc aiaduertere, in quibus labat, ea q̄ sola corrigere. Consimili mō, qui pue-
ros exercet ad palæstrā, corrigunt luctantium errata. Sic & grāmaticus, & rhetor, & geometres,
& mulicus docēt, non labefactates neq; conuellentes in discipulis fidem, quam habēt naturalibus
iudicatorijs, sed instantes ijs, quos exercent, donec in singulis actionibus eō p̄uexerint, vt iam

† επισημονικὸν κ. τήριον.

A. Al. Drysonem.

B. Calaber habet certe cognoscibile: ac videtur legisse βεβαιὸς γινώσκον.

C. αὐτοῖς, i. ipsis.

D. cognitione.

E. κριτήριον.

F. κριτήριον.

G. κριτήριον.

H. ἀπαιτητικὸς est in impressis vt vertit interpres aliqui tamē habet ἀπαιτητικὸς i. obuiatione. aliqui ἀπαιτητικὸς, i. deceptio. Antiquus autem interpres totum hunc locum ita vertit. Sed aliquid aliud petemus ab ueris scioibus præberi discipulis: quod non est aliud, nisi ratiocinari, quod dicitur a multis discutere, hoc autem est c.

I. κριτήριον.

non

CAP. 2.

A Locum in graeco obscurus et asperso notatus. Antiqui in-terpres verso ita ha-beret. Si igitur scripserit alius academico-rum, quod res est demostri-atio, quod autem sophisma, quod q-ualiter oportet dignosce-re ea, quod qualiter in eis exercituri, habere mus proprios dogma- tum doctores. Si vero neq; Favorinus, neq; alius aliquis scripserit.

B * περιηγιον.

C Ant. interp. Sed oportebat te docere so- lum non sophistas, quod nullum nobis est iudicatorium immatu- rum: hoc enim ausus fuisti dicere nobis, cum for- tassis sensum, et in- tellectu concedere esse iudicatorium verita- tis, quicunque est in logicis eruditus. Qui- cunque vero inter- munt totam spem, de- luvant, sicut et Fauo- rinus, qui evertit om- nia, et dicit nescire ea esse: et postea com- mittit discipulis suis, iudicium, quod neque qui ante ipsum, com- misserunt ei.

D Ant. interp. Ap- paret n. nobis eviden- ter, id quod quamma- xime sophista incre- dibile conantur face- re, dicentes quod nul- lus iudicatorium est natura.

E * περιηγιον.

F Ant. interp. Si igi- tur non ab hoc oportet incipere, ut dicit, quod rursus intellige- mus? quoniam possi- bile quidem. Et c.

G * περιηγιον.

H Ant. interp. Mox autem, et eos, qui aliud dicunt, peccare cognosces.

I * περιηγιον, est in anti- quis. n. nam, et ita Ant. interp.

non errēt, tñ abest, vt inducant sententiā suspensionē. Perinde. n. faciunt, qui suspendunt senten- tiam, ne credant evidētia rerum vna cum sensibus, atq; qui contemnit ea, quae certo ab aliquo co- gnoscuntur. Itaq; Carneades ne illud quidē, quod est omnium evidētissimū, cōcedit esse credēdū, q; magnitudines vni cuiuspiam aequales, sint et inter sese aequales. Rationes igitur, quibus conatur destruere & haec, & alia permulta, q; tibi evidenter apparent, creduntur q; esse vera, adhuc in hunc vsq; diem servatas habemus, proditas scriptis, ab illius discipulis collectas, Solutiones autem nec ab illis, nec ab alio quopiam Academicorum, qui post Carneadē fuerunt, datae sunt. Ea res sola declarat istius rationes oēs esse sophismata. Nobis q; querendae sunt o discipuli istarū solutiones. Improbum est. n. hoc, attamen nihilominus improbum fecerunt illi, qui scripserunt qdem has, ce- terū vobis nō indicant, quales essent. Lubens autē pconter, si vel Favorinus adesset, vtrum me iubeat credere oibus istis rationibus, aut cōsiderare, verā ne sint, an falsae. Vñ hoc sanē cōcessit, considerare. Rogarē autē post haec in vniuersum, nū homini natura vis insit iudicandi, quae sermo- nes vero discernat a falsis, an potius ars quaedā, & ratio sit vtrunq; cognoscēdi. Si natura, qui sit, vt non oēs inter nos cōsentiamus, neq; similiter isidē de rebus pronūciamus: Sin ars est, ac ratio, hec oium primum erat discenda: deinde conveniebat doctores ludo praefectos varijs modis exercere discipulos, multis ppositis exēplis, quēadmodum instituunt, q; discunt artē luctandi, aut coriariā, F aut fabricādī domos, naues, ue, aut rhetorice dicēdi, aut legēdi, aut scribēdi, aut, vt summam dicā, qdlibet aliud operari iuxta artē. 2 Proinde, sigs Academicorū scripsit, q; tadē res sit demōstratio, quod sophisma, & quo mō oporteat alterum horum ab altero discernere, & quēadmodum Fauo- rinus admittit iudiciū discipulorū, in vtranq; partē exercitatorum, nisi quod superuacaneū est, ni- mirum docuit Academicus oia, quae dicta sunt, habemus q; nos pceptores, q; ppria decreta do- ceant. Quod si nullus istorū scripsit, quo modo ista differāt, nec exercuit quēq;, perinde facere vi- dentur, ac si faber picipiat discipulo, vt & metiatur, vt aequet, vt dirigat, & circulū describat, nec in- terim det illi cubitū, (quo metiatur,) nec xystron, (quo poliat,) neq; regulā, (ad quam dirigat,) neq; circinū, (quē circūducatur.) Atq; forsītā dicit tale nihil esse in philosophia, ac dogmatibus. Ne igit posthac assimules te aliquid scire, neq; puncia, neq; desciscas a veterū Academicorū decreto, qui pdidērūt suspēdendā esse sententiā: neq; te iacta, dū facis, quod solet grāmaticus, q; semet i his exer- cuit, quae dicta sunt a prioribus. Proinde nihil apud illos esse praclari perspicuum est considerātū. Neq; n. hoc est eius, qui docendi munus pficit, sed nugacitas potius qdam est, & ineptia. Vnde igitur cognoscēdi veri spes reliqua est? Etenim, cui non adest b iudiciū veri ac falsi, huic nulla spes est cognitionis. 3 Tñ hoc stude, vt Sophistas doceas, nullā nobis a natura insitā vim iudicandi. G Deinde fortassis impudēter nobis, inq; & sensum, & intellectum, qbus evidenter iudicamus de vero, cōcedet alijs, cupiens nos in logicis frustranea spe volutari. Quicunq; vero sustulerūt totam spē, qd fecit ille, frustra nugant. Perspicuū igitur est, quod Favorinus pudore subuertit oia, & qd inde fateatur nihil sciri: vnde veteres Academici, Pyrrhonijq; dicebāt: ceterū fictē discipulis per- mittere iudiciū, quod priores ne sibi quidē ipsis pmittebāt. Ergo quod eiusmodi doctrina, & institutio discipulorū artē quācūq; discenitū, qualē sentit Favorinus, nō solum ceteris prestantior nō sit, verū ne doctrina qdē oīno dicenda sit, opinor a nobis dilucide demonstratū. Iā de reliquis, q; doctrine qdē sunt oēs, an optimē sint, cōsideremus, rursus ab isidē ordietes. 4 Apparet. n. hoc nobis evidenter, qd Sophistē maxime student sibi reddere incredibile, nullū esse iudiciū naturae. Etenim circinus pingit circulū, cubitus autē discernit longitudinem, quemadmodū lances gravi- tatē. Hec autē ipse fabricatus est hō, ex nature instrumentis, ac iudiciū impulsus, qbus nullū vltra iudiciū nec antiquius habemus, neq; pclarior. 5 Hinc igit incipiendum est. Dicit. n. rursus ipsa mens, qd possibile nobis est naturali iudicio credere, siue non credere: ipsum autem iudiciū per aliud aliqd iudicare, possibile non est Qui fiet. n. vt id, quo iudicant reliqua oia, ab alio quopiam iudicet: Credere vis oculis clare cernētibus, & linguae gustanti, hoc quidē esse malū, hoc vero sicū, H an nō credere: Cōcedam, quod voles facere in nobis, si qdem itudes mecum disputare. Quod si nō credis, discēdā abs te, velut ab eo, qui pter naturā affectus est. Ponamus primum te nō credere, neq; sperare futurū, vt quicq; ex me discas. Hoc. n. mō coeperā dicere. Ponamus rursus te credere, ac spem esse, futurū, vt ex me discas iudicare. Ceterū ego sentio, iudicare, sensibilia quidem ex isjs, q; evidenter apparent, sensibus: intelligibilia vero ex isjs, q; dilucide intelligunt. Qm autem ex na- turā iudicio artes oēs parāt, & instrumenta, & iudicādī fm artem organa, p q; alia quidem ipsi si bi cōponunt, alia rursus ab alijs cōposita iudicant, & ego docebo in vniuersum & instrā, & iudici- cia, tum ea, p q; tibi parabis veros sermones, tum ea, p q; iudicabis ab alijs dictos. Sic. n. habes totū. Etenim, siquid ex sese evidenter apparet sensibus, aut intellectu, ad id nihil opus est inquisitione. Quod si nihil est tale, necesse est, vt accedat cognitio, q; aliunde parāt. At ego polliceor me tradi- turum tibi qdam, q; rñdeant instris, q; fiunt ab arte, ex quibus inuenies, quod quis: alia vero rñden- tia iudicis, ex quibus iudicabis, an vere tibi videaris inuenisse. Haec autem vbi didiceris, multis exemplis exercebo te, vt & celeriter, & exacte inuenias, iudices q; quod quæris, vt posthac nec vl lo libro futurum sit opus ad inuentionem veri, nec alia doctrina. 6 Mox & alijs dicentibus aliqd eorum, quae cupis inuenire, facile poteris cognoscere. Etenim, qui cognouit rectā viā 1 rectā esse, non eget

C.A.P. 3.

C.A.P. 4.

A non eget alia doctrina ad redarguendum eos, qui aberrant. Ita, qui rectam demonstrationis viam perdidicerit, protinus cum hac nouit vias erroneas. Favorinus autē mihi videtur simile quiddā facere, quasi si quis dicat te caecum esse, nihilo minus tñ iudicare posse, vter nostrū sit fordidius, aut candidior, haud reputans secū, q; ei, qui talia sit iudicaturus, opus est adesse visum. Atqui nihil re- fert, quod ad iudicandū attinet, vtrū omnino visu careas, an, cū habeas, illi non credas. Ad eundē autē modū, quod id, quo iudicamus, est tale quiddam, quod q; quae huic paria sunt, sunt & inter se paria, quemadmodū alinis nemo pmitteret iudicare, qm oīno mente carent, ita nec hoibus, si ne hi quidem mentem habeant, cui credi possit. Nihil. n. interest, quod attinet ad incertitudinem eo- rum, quae iudicanda sunt, an omnino nullum habeas iudiciū, an non credas illi. Ridiculus est igitur Favorinus, permittens iudiciū discipulis, cum 2 organis iudicandi detrahatur fides. Etenim, si nihil est evidens intellectui, aut certum ex sese 3 perijt omne rerum iudiciū. Contra, si est qui dem, velut oculus in corpore, sic intellectus in animo, non tamen omnibus pariter acutus, consen- taneum est, vt, quemadmodum, qui cernit acutius, adducit ad id, quod videtur, eum, cui visus est hebetior, ita, quibus cōtigit in rebus intelligibilibus perspicere clare, quod offertur intellectui, ad- ducant ad contemplationem eandem, 4 maxime caecutientem. Atq; hoc est praceptoris officium, q; doctrina talis quaedam sit evidens ad intelligentiam. Scripsimus autē & illud, quo modo quis exorsus in vno quoq; ab elementis, ac principijs maxime demonstrare possit, quicquid est demon- strabile: non quemadmodū admirandus ille Favorinus: qui, cū fecerit totū librum, in quo demon- strat ne id qdem cōprehendi posse, Solem esse, alibi tanq; nobis obliuiosis in vtrāq; disputat partē, cōcedit q; esse aliqd, quod certo cognosci possit, cuius iudiciū, & electionem permittit discipulis.

C.A.P. 5.

A * περιηγιον.

B Ant. interp. corruptum est penitus iudiciū. Videtur. n. legisse nō πέν- ταν sed πέν- τας.

C Ant. interp. clarius, eū qui obliuiosis videt.

D 1 δδδδδδ- πειλος. i. do- ctor.



GALENI DE SVBFIGVRATIONE EMPIRICA

Incerto interprete

De Empiricorum nomenclatura.

C.A.P. 1.



Mnes empiricæ secte cultores cognomen ab Hippocrate ductum re- nuntent se ab ai affectu denoari maluerūt, quēadmodū & philosophi, quos, q; in singulis hareant, scepticos greco noie appellant. Ergo non sicut ceteri medici Hippocratici, aut et Aesclepiadei, Praxagorei, Erasistratei, ita & ipsi Acroni ab Acronē prio empiricæ disciplinæ scripto- re, vel a Critone, Philistione, Serapione cognomēta traxere, q; Acronē qdē iuniores, reliqs aut Empiricis vetustiores habentur. Atq; hac qui- dem quantum ad cognomen attinet, dicta sint. In Empiricorum vero doctrina summa cautio est, nequis villo pacto ab indicatione quidpiā inueniri opinetur: neq; enim, veluti Rationales medicam artem indi- catione simul, & experimento constare putant, sed experientiae totam inniti, quam ex eorum ob- seruatione, quae saepe simili modo obtigere, consilari affirmant. Hanc ego tibi empiricæ sectae di- sciplinam, quae qualis ve sit, si modo mentem adhibueris, sub compendio clarissime colligam. Tu vero, quae deinceps dicturus sum, tanquam ab Empirico dicta suscipies.

Quotuplici experientia Empirici medici nitantur.

C.A.P. 2.

Medicam artē non ab indicatione, sed ab experientia tñ constitutā asserimus. Experientia vero appellamus, quā a se quispiā intuitu ipso deprehēderit, sicut indicationē, quam ratio- nis discursu affectus fuerit: vt. n. nos sensus ad experientia, ita ratio ad indicationem dogmaticos ducit. At cognitio, quae ex intuitu habet, vel fortuita est, vel cōsulta. Fortuita appello, quae sine hu- mano consilio, vel casu, vel natura eueniunt: casu, vt si quis, cui occipitum dolore afficiat, decide- rit, atq; inde vena recta frontis incisa, sanguine q; effuso iuuetur. Natura, vt si febricitanti sanguis per nares effluxerit, statimq; desinat febris. Cōsulta ab intuitu cognitio est, vt si quis in febre per- dite

dite sitiens, ad bibendam aquam, vel mala granata edenda coactus, febrem euaserit: vel in monte E aliquis a serpente iectus, herbam quercum sibi tuerit oblata, vulneri adhibere placuerit, sanitate quibus inde recuperauerit. Sed imitatione experientia comparatur, ubi quilibet imitatur, quod semel, aut bis, aut et frequenter effectum cōspexerit, non ita tamen frequenter ut iam semper ex alio cōsequatur: sufficit enim, vel plerumque vel vtrouis modo, vel raro cōtingere. Est alia quoque *πρὸς βίωσιν* quasi iam trita experientia, quam ab experimentali disciplina ducta soli artifices vsu exercent. Experimentale vero disciplinam vocamus eorum habitum, quae ita frequenter apparuerunt, ut iam inde theoremata sint comparata, pceperimus quibus, nūquid illa semper, aut plerumque, aut vtrouis modo, aut raro euenire soleat: tot enim, id est quatuor, sunt theoremata dīgē: ppter ea & theoremata vocamus habitum rei, quam saepe viderimus cum euentus oppositi distinctione, ut, si sit aliquid, quod semper contingit, sciamus eius oppositum nunquam euenire, quod vero plerumque accidit, illius oppositum, aliquando quidem, sed raro cōtingere: At eius quod vtrouis modo est, aequalē esse oppositi euentum, sicut illius, quod raro accidit, cōtrariū plerumque apparere: Quae vero huius distinctionibus pfecta non habuerimus, eorum notitiā confusam implectā quibus haberi, quibus nullo pacto experimentalis disciplinae pars appellanda sit. Atque hanc Menodotus experientiam particularē vocauit, tanquam ex alijs experientijs singularibus non conflata, ppter primam & simplicissimam esse. Nam sicut ex plurimis experientijs tota cōstat ars, ita singula experientia ex multis experientijs conficitur: quas quot esse oporteat, velle determinare, incidere est in ambigua rationem, quam quaedam Soritica vocat: de qua in libro de medicinali experientia copiose tractauimus, cum superius experientiam ex *ἀπορίαις*, i. proprio intuitu fieri dixerimus. Quantum ad nomen attinet apud antiquos *ἀπορίαι* quidem saepe legimus, *ἀπορίαι* vero nequaquam. Sed & hic, sicut in alijs multis nomen vsurpantes dicimus intuitore proprio intuitu magis operari, quam cognitione acquirere: quia tamen ex hac intuitionis operatione cognitio quoque cōsequitur, placuit Empiricis proprium intuitum cognitione appellare: immo non cognitione tamen, sed experientiam quoque nūcupauere: quos ego nunc imitatus simili modo propriū rei euidentis intuitum, & cognitione, & experientiam ex multis intuitionibus comparatā vocabo. Cur vero Empirici obseruationis nomen cum cognitione, et memoria cōfuderint, non satis cōpertum habeo. Nam Theutas, cum prius dixisset partes medicae artis, ob quas plerumque finē adipiscimur, per experientiam comparari, quae ex proprio intuitu, ex historia & cōgruo de re simili ad simile transitu generatur, postea experientiam diffiniens, quae a propria intuitionē nihil differt, ita subiūgit: Experientia igitur tota rei euidentis obseruatio appellat, per memoriae sci licet, & cognitione obseruatiois noie abusus, quae & cōseruatione vocamus, quae est actus cōseruationis: neutra vero appellatio sicut recta loquendi cōsuetudinē ad memoriā & cognitione accōmoda *Γ* rī pōt. At *πρὸς βίωσιν*, i. exercitatione non male actione ab ipsa experientia ducta noiarunt, & *πρὸς βίωσιν*, i. exercitatio, qui huius actione frequenter, sicut & *ἐμπειροί*, i. expertum, qui *ἐμπειρία*, i. experientiae particeps est. Empirici vero nomen ad artis sectae quibus suę inuētores transferre maluerunt, nam & Empirici non solum vnius theorematis cognitione, sed tota quoque medica arte nūcupauerunt: quae ex *ἀπορίαις*, i. propria intuitionē, ex historia, & cōgruo de re simili ad simile transitu cōstare asseruimus, historiam quidem propriae intuitionis enarratione vocantes, transitū vero de re simili ad simile iter ad exercitationem, sumpta, si similitudine ab his, quae iam per experientiam cōperta sunt.

An rei similis ad similem transitus, artis medicae pars dicatur. CAP. 3.

Veris autem, nūquid, quae admodum existimauit Serapion, tertia pars medicae artis sit de re simili ad simile transitu, quod aperte negauit Menodotus, sed vsui tamen accōmodari voluit: constat autem non idem esse uti, & ut parte uti. Cassius Pyrrhonius illud ab vsu quoque abdicauit, integrum quibus de hac ipsa volumē cōscripsit. Optime vero omnium Theutas de re simili ad simile transitu iter ad exercitatione esse iudicauit. Sicut alij in istis potius rationem habere voluerunt. Nec peius fortasse historia & obseruatione infra magis, quam medicinae partes vocabimus: ideo recte, ut mihi vsu, Theutas ita de illis prodidit. Partes medicinae, ob quas finē adipiscimur, per experientiam nobis accedunt: sit autem experientia ex propria intuitionē, historia, & cōgruo de re simili ad simile transitu: ab experientia enim, medicinae partes deriuari affirmat: quae cum omnes inter se differant, in hoc vno tamen cōueniunt, quod omnes cōi noie memoriae appellant: ppter ea rectius alijs experientiam dicet esse memoriā eorum, quae saepe & eodem modo pfecta sunt. Quod si quis pro memoria obseruatione posuerit, erit experientia obseruatio eorum, quae saepe eodem modo pfecta sunt. At, si obseruatio operatione significet, ut loquendi vsus obtinuisse videtur, memoria vero sit impressio in anima quiescēs, possumus ambas comprehendendo dicere, experientiam esse obseruationem & memoriā eorum, quae saepe eodem modo pfecta sunt: forteque prestiterit solam ponere memoriā, cum sub illa obseruatio cōtineat: neque enim, memorari possumus ea, quae saepe eodem modo pfecta sunt, nisi prius obseruauerimus.

De communibus partibus medicinae. CAP. 4.

Hactenus, quantum compendio licet, de experientiae diffinitione tractauimus. Theutas autem totam medicinam in tres partes diuisit, indicatoriam, curatoriam, & salubrem: has vero vniuersas acquiri per propriam intuitionē, historiam, & cōgruum de re simili ad simile transitum, ppter ea, qui haec tria proxima medicinae partes esse voluerunt, non absolute partes, sed cum additione partes cōstitutivas appellauere, ut priora illa partes finales, partium, i. genus in duas primas differencias

Aferentias dissecando finales, & cōstitutiuas: si quis tamen noibus abuti noluerit, non has cōstitutiuas appellabit partes, sed quaedam medicorum operationes: ille vero animi habitus, quo medicus vel indicare, vel curare, vel sanitatem custodire potest, merito pars medicinae vocabitur. Abuti autem igitur noibus, qui voluerint: nos in partes tres medicinam secabimus, indicatoriam, curatiuam, salubrem. Porro indicatoriam in dignotione presentium, & futurorum praenotione, sicut curatiuam in chirurgiam; victus rationem, & pharmaciam. Salubrem vero quaedam indiuisam seruarunt: quaedam in spem generi cognominē, in salubrem, inquam, & in euecticam, i. boni habitus effectricē: alij addiderunt pseruatiuam, resumptiuam, & gerocomicam, i. senū custoditricē. Sunt, qui ex rationis diuisione partes medicinae venati sunt, cum enim, sicut Herophilus voluit, medicina sit scientia sanorum, agrorum, & neutrorum, tria ex cogitauerunt, quibus singula istorū cōueniunt, corpora, i. signa, & causas, nam, sicuti corpora, ita signa, & causas congrue sana, egra, & neutra nuncupamus. Licebit igitur sicut hanc rationis sectione, empiricam quoque disciplinam in suas partes diuidere: non prohibeo, tamen, si quis & aliter diuidendam putarit, dummodo nullum artis membrum omittat: ppter ea & Theutas in principio libri de partibus, nihil obstat, inquit, si medicinae partes in indicatoriam, curatiuam, & salubrem sectae, in alia quoque membra secetur: quo sit, ut minime mirum sit, si empiricae artis alij duas partes, alij tres, quidam quatuor, non nulli quinque posuerint: foras se, ne eandem omnes rei rationem intuentur, sed, ut diuersa concipiunt, ita & diuersa explicare necesse est: quae vero sit rationis diuisio, paulo inferius declarabitur.

De constitutione artis Empiricorum. CAP. 5.

Cōstitutiuae igitur medicinae partes, quae omnium vtilissimae sunt, clarius ita pernoscentur. Medicus, qui ab obseruatione arte effectricē, seipsum Empiricum, suam facultate Empiricam nuncupauit: primis quibus temporibus, ut credi par est, noxia pariter, & innoxia: simili modo vtilia, & superuacua obseruare coeperunt: post longo rerū vsu multis multa obseruationibus cōpertū est plurima inutiliter fuisse obseruata: ppter ea, sicut in principio, propria rerū intuitio, ita nunc historica cōmodissima est. Nos enim, historia docet iam deprehensum esse colores in multis quidem morbis superuacaneos, in quibusdam vero non parum interesse: nam lippientibus coeruleus, viridis, niger quibus color cōfert, albus, & splendidus summe aduersatur, reliquae inter vtrunque ambigunt. Eodem modo rubeus color sanguini expuentibus nocet, & ad ceteros morbos superfluis omnino cōpertus est: sicut & mensa eburnea ne sit, an lignea, seu phiala aurea ne, vel argentea, vel vitrea: nihil enim, horū salubre magis, quam in salubre appellatur, sed penitus superuacuum: non ita tamen odore neutro modo se habere ad sanitatem, vel agritudinē dixerit: neque enim, parum refert appetitue, digestiuae quibus facultati, fortida ne, an bene olentia offeratur: omnino quibus capiti nocet, quibusque odoratiores sunt, veluti cupressus, populus, buxus, nux, praecipue, quae adhuc virent: ideo nec lectos, aut fores, aut vasa ex his fieri probamus: fugiendi enim, omnes odores sunt, qui vel caput repleant, vel appetitum euertant: cum natura nos doceat vtilia eligenda esse, noxia vero euitanda. Ergo his ita se habentibus necesse est, ut medicus salubria, in salubria, neutraque pnoscat, nec causas tamen tales esse, sed & corpora, & signa. Nihil autem refert, se pernoscere, seu scire dicamus: sicut neque artifices, aut doctorem artem, vel doctrinam addiscere: parum est interest, si inflammationem, exempli gratia, egritudine, vel affectum appellaueris. Symptoma tamen ab egritudine distinguendum est, nam symptoma simplex affectus est, & non ex alijs conflata congeries. sic enim, lateris dolor symptoma vocatur, tussis quibus eodem modo, & sputum seu flauum, seu liuidum, siue cruentum fuerit, item difficultas anhelitus, & calor praeter naturam: quod vero ex omnibus his conficitur agritudine appellatur, quae affectus, quoque, & valetudo, & morbus, si libet, vocari potest: nominibus tamen vtetur, quoad eius fieri poterit, apud Latinos quam maxime cōsuetis, si minus, his saltem, de quibus inter nos inuicem conueniat.

De Symptomatum conuulsu. CAP. 6.

Quantum igitur ad praesentē institutione attinet, symptoma fatis idonee nūcupabimus simplex aliquod in cōmodum, quod humano corpori praeter naturam accesserit, sicut calorem, tumorem, inflammationem, difficultatem anhelitus, pulsus asperitatem, dolorem, tussim: affectum vero, vel agritudinem cōcursum, quae ex his simul conficitur. Perit enim, Empirici non quemcunque symptomatum aceruum morbum noiauerit, sed cōcursum tamen eorum, quae ex longa obseruatione ita simul cōuenire cōperta sunt, ut pariter incipiant, augeantur, vigeant, declinent, & recedant: quem cōcursum cōpendij, & luciditatis gratia vno tamen noie explicuere, quibus ab affecto loco nūcupationem ducentes, ut pleuritim, peripneumoniam: quibus ab aliquo symptomate, ut inflammatione, furorem: non nunquam a similitudine, ut elephantem, cancrum: quandoque ab ipsomet cōcursu, ut oedema, scyrrhum. Symptomatum igitur, quae simul incipiunt, augentur, videntur, & desinunt, cognata vocari possunt: quae vero plerumque cōsequuntur, affinia. Quod si eadem in cōcursu, tanquam signa, considerentur, quaedam eorum diagnostica, quasi praesentium declaratoria, vocantur: quaedam, quae futura praenunciant. Prognostica nūcupantur: quaedam, quae curationem indicent, non male indicatoria dicentur. Omnes autem cōcursus ab obseruatione prodire: obseruatio enim memoriā, memoria experientiam peperit: a qua proxime ars emanat, dum meminimus, quid cum quo, quod ante quod, quid post quod obseruauerimus: atque id quidem vel semper, vel plerumque, vel vtrouis modo, vel raro: semper, ut vulnerato corde mortem sequi: plerumque, ut scammonia ventrem purgari: vtrouis

vt rous modo, vt percussa superiori cerebri membrana interire hoïem: raro, vt vulnerata cerebri E substantia salutem cōparari. Atq; ita ex obseruatione, & memoria constituta arte necessarium est propriū à cōi distinguere: quam nimis ambitiose quidam Empiricorū distinctionē, quidam de terminationē appellandam esse cōtēdunt: ego enim, siue hoc, siue illo mō dixeris, parū interesse arbitror, dummodo per euidētes notiones propriū à cōi separetur: quidā tñ ita rem præscribūt, vt distinctionis vocabulum ad noīum dīas, determinationē aut ad res ipsas magis cōuenire opinentur: sed noīa, vt recte Plato cōsulebat, spernenda sunt, rōnum vero soliditas ingrēda. Propriū igitur à cōmuni ita distinguetur. In affectuum quidem dignotione, vt si cū febrī acuta difficultas anhclitus, tussis, & coloratum sputum apparet, & percunctetur à nobis aliquis, cuius nā morbi sit iste cōcurfus, rñdebimus pleuritidis quidē, & peripneumonīæ cōem esse, neutrius tñ propriū. Quod si addatur dolor lateris pūgitiuus, pulsus q̄asperitas cū tēlione, hunc morbum planē pleuritidē esse affirmabimus: at, si nō dolere latere, nec pulsu duro existēte, impotentia spirandī adsit, nisi ceruix erigatur, sit q̄oīno tāta anhclādī angustia, vt prope suffocationem accedat, talis cōcurfus peripneumonīa vocabitur: ita ergo in affectuū dignotione cōe à proprio distinguetur. In prænotione vero hoc modo: Sint nares acutæ, caui oculi, collapsa tpa, atq; interroget aliquis, quid nā cōcurfus portendat: dicemus in processu quidē egritudinis mediocri malum portendere, in prin cipiō vero letū minari. Atq; ista quidem à tpe egritudinū prima distinctio est: ab ijs autē, quæ præcellere cōsideratur, an eger ventris fluxu laborauerit, vel medicamento purgatus fuerit, siue vigilijs, fame, aut alio euacuationis genere attritus. In signis vero ad curationē attrinentibus cōmune à proprio separatur. Si queratur, an pleuritico vena secanda sit: respōdetur. n. nō cuiusq; secādā esse, sed illi, cui plethoricus cōcurfus acciderit, vel q̄ sine hoc concursu robustus sit adolefcens, atq; ne hos quidē oēs: neq; n. si pleuriticus cōcurfus in sene, aut infante fuerit, vena secanda est, aut in Scythia degat æger instante hyeme frigidissima, vel sub ardētissimo celo in summo c̄statis feruore, aut certe syncopam pati assueuerit: nam nemini istorum venam secandam ducimus: non hæc tamen sufficiūt: sunt. n. aliæ quoq; determinationes, vt ||, si ad clauim dolor incubuerit, potius venam secamus: si ad hypochondrium declinauerit, ventrem purgandum eligimus.

de ratione vic.
in morb. acut.
com. 2. tex. 10.
& 11. cl. 7. 117.
c. & h

TALIS igitur rei determinatio est, quam describentes dicunt esse orationem propria à cōibus distinguētē. Quidam tñ, vt prediximus, non determinationē, sed distinctionem appellare maluerūt: nos autē siue determinatio, siue distinctio vocetur, nihil interesse dicemus, dummodo cōcursum dogmaticorū, & empiricorū differentia seruetur. Empirici enim euidētibus, dogmatici G vero ratione magis nituntur. Pari modo dogmatica ratio hoc ab empirica differt, quod hæc euidētium rerum, illa occultarum est: quæ, vt nomine quoq; distinguerentur, rationem quidem empiricam epilogifimum, dogmaticam vero analogifimum vocitauerit. Quin & breuissimas rerum declarationes, non diffinitiones, sed descriptiones empirici appellauerunt: cum tamen nihil prohiberet rei rationem, quæ ex euidētibus consistit, ita diffinitionem vocari, sicut & dogmatici vocant eam, quæ ex occultis colligitur. Atq; hæc quidem est inter vtrosq; de nominibus discrepancia, quam & modeste, & arroganter tractari licet: arrogantia tamen plerunq; vtuntur empirici.

Quibus Empirici, quibus Dogmatici fidem habent.

CAP. 8.

IN rebus autē dogmatici, & empirici differunt, quæadmodū in principiō quoq; declarauimus, q̄ Empirici ijs tñ credant, quæ vel sensui pateant, vel memoriæ p̄ sensum mādata sint. Dogmatici vero præter hæc, illis quoq; quæ ex naturali rerum consecutione per rationem acquiri solent.

De Empiricorum demonstratione.

CAP. 9.

SED & empiricus præter descriptiones, & determinationes, quæ à sensibus sumuntur, causas etiā reddit, & demonstratōibus nititur, quas à sensibus mutauit. Si enim, exempli gratia, interrogetur, quare crus cum vulnere luxatum nō reparatur? Qm̄, inquit, conuulsionem inde seq̄: obseruatum est: hoc enim maxime cauent, ne quid vnquā ex rationali consecutione, sed ex memoria, & euidenti obseruatione semper affirmet. Atq; hoc pacto Empiricus artem suam tñ conficit, tum docet. In quo maxime à dogmatico differt, tum quia plurima indeterminate agit, tñ quia plus æquo confidit historie. Quam ego nō vituperō: cum enim vnus hominis vita ad omnium inuentionem sufficere nequeat, longi tps obseruationes historia colligit, vt eius beneficio tanq̄ ex multis tot seculorum hoibus vnus efficiatur eruditissimus. Si igitur ita singula quæq; memoriæ mandata forent, vt cum suis distinctiōibus clare ab Empirico percipi possent, nihil vltra quærendum esset, quod ad veritatem artis referret. Sed, qm̄, qui scripserunt partim cōfuso experimēto nimis propense crediderunt, partim tñ non perspexere, quæ docuerunt, partim dū in rationales demonstrationes incidere vererentur, rudes & procul à veritate aberrantes deprehensi sunt, ideo cogimur non ita facile cuiuslibet historie fidem adhibere, nisi prius experimēto probetur, postea ad vsum accomodat: quod quidē dogmaticis non contingit, quos Menodotus per contemptum Tribonicos vocat. Antiqui enim Tribonem appellauerunt, qui in aliqua facultate longo se vtu exercuerit, vt in ea ita perfectus videri possit. Menodotus igitur deridens, Tribonicos appellat Dogmaticos, quasi qui Tribones appellari non mercantur, cum experientia non credant, sed rebus

A sed rebus occultis, ignotis q̄; studeant, & historiam contemnāt, quam ne legerint quidem. Quoniā vero & hic de historia longæ ambages perferuntur, nos de illa quoq; summam tractabimus.

De iudicanda, & comprobanda historia.

CAP. 10.

HISTORIAM igitur quidam esse voluerunt enunciationem eorum, quæ visu percepta sunt: alij enunciationem eorum, quæ euidenter appareant: alij enunciationem propria intuitionis: ceterū omnes istæ orationes verbo tenus inter se discrepant, re profus nihil differentes, quas dialectici æquipollētes appellant, vbi sub diuersis dictionibus idē videlicet profertur. Illas vero orationes ab his differre dicemus, in quibus aliquid adijciatur, quod sensum immutet, qualis exempli gratia huiusmodi est: Historia est oratio eorū, quæ visu perspecta sunt, aut sicut perspecta. Ex additione efficitur, vt quædam historia possit esse falsa, cum ex nulla priorum descriptionum quicquam tale sequatur: atque ex eadem additione illud quoq; continget, vt historie duplex iudicium futurum sit, alterum, quo perpenditur, an quædam vere appellāda sit historia: alterum (si vere ita esse concesserimus) an etiam vera debeat appellari. Hoc tamen nomen accipiat vnusquisq; quem admodum sibi libuerit: nos potius doceamus, quo modo historia sit iudicanda, vt postea recte ad vsum deduci possit: quod idem est, ac si dixerimus, quo modo veritatem & falsitatem eorum, quæ scripta sunt, distinguere oporteat, & quo modo discernendum, fieri ne an non fieri potuerint: est enim hæc quoq; non inutilis differentia, sicut Menodotus asserit. Huic igitur rei toto animo aduertat obsecro, sinens, quicquid libris mandatum est, historiam appellari: id enim ab omnibus ferè medicis vsurpatur. Primum verè historie iudicatorium secūdum plerōsq; Empiricos est propria intuitio iudicantis: nam, cum in aliquo libro scriptum quidpiam inuenerimus, quod nos alia ita esse proprio intuitu perspeximus, veram esse fatemur historiam. Hoc tamen iudicatorium disciplinæ inutile est: neq; enim ea nos ex libro discere oportet, quæ antea proprio intuitu cognouerimus. Sed concordantia optimū est historie iudicatorium: sige enim à me macerem nunq; expertum esse, qui quidem arboris cortex est ab Arabia delatus: hunc oēs, quicunque de medica materia scripserunt, aluum consistare affirmāt: nunquid illis credendum erit, vel non credendum? ego quidem credendum assero, cum oēs ita esse conueniant: talis. n. conuenientia in sensibilibus oīno admittenda est, nam conuenientia, quæ de occultis sunt, raro tantam habent certitudinem, vt de illis idem omnes prorū consentiant. Quod si etiam concesserimus id non nunq; fieri posse, talem tamen conuenientiam non admittet Empiricus. Concordia igitur de rebus sensibilibus certæ, & fideles in vita sunt. Nos enim, licet nunq; in Cretam, Siciliam, aut Sardinia nauigauerimus, eas tñ esse insulas credimus, qm̄ omnes, qui eas proprio intuitu conspexere, ita esse inter se conueniunt. Ergo, cum pro comperto habeamus de ijs, quæ sensu deprehendi possunt, vbi vera sint, cōuenire omnes, quicunq; res historie commendarunt, propterea credimus à macere ventrem listi. Eodem pacto licet nos rha pontici vires proprio intuitu nunquam experti simus, historie tamen de eo tradita, q̄ eiectionibus sanguinis conferat, fidem adhibemus. Est alia quoq; propositio huic valde cognata, non quidem epilogistica, sed analogistica potius, & dogmatica, an credendum scribentium concordia sit, vbi omnes conueniunt, non q̄ ipsi proprio intuitu rem conspexerint, sed q̄ singulis eorum probabilis admodum visa fuerit. Sunt enim aliqui non dogmatici tantum, sed empirici quoq; qui credēdum esse affirmauerint: nam sine vlla ambiguitate concordia manifestū signum est veritatis: ceterum id à sequacibus epilogifimi, qui est ratio eorum, quæ sensui patent, non ita facile admittitur. Conuenientiam enim historie de his tantum esse volunt, quæ euidenter apparēt. Ergo Empiricum verè historie iudicatorium est conuenientia inter eos, qui singula quæque proprio intuitu obseruauerunt. At cōcordia, quæ à rei natura producitur, dogmatica est. Sed præter hæc habetur aliud quoq; verè historie iudicatorium: mores, inquam, & eruditio auctoris, quæ ab alijs eius monumentis colligi potest. Nam, si, exempli gratia, Hippocratem, Andream q̄; recenseas, illū dperitissimum studiosissimum q̄; veritatis inuenies, hunc rudem, temerarium, prorū q̄; ab Hippocratis grauitate alienum. Deniq; alio quoq; instrumento historia iudicatur, vbi, quæ traduntur, his fuerint similia, quæ prius proprio intuitu cognouerimus: nanq; vbi, exēpli gratia, sciuerimus macerem, & rha ponticum adstringendū vires habere, si alia simili modo tradantur, adstringentia, facile credemus ventrem compescere, & sanguinis fluxum sistere.

Quot modis rei similis ad similem transitus fiat.

CAP. 11.

MENODOTUS tamen negauit transitum de re simili ad similem esse historie iudicatorium, sed demum historiam quoque iudicare. Sed de his paulo inferius agetur. Transitus igitur de re simili ad similem si in seipso consideretur, est iter ad experimentum. Iudicatorium vero possibilitatis ad historiam attinentis, sicut & historia, duplex est. Porro rationalis transitus ab Empirico differt, quod rationalis ab indicantis rei natura innotescat: Empiricus vero ea potius imitatur, quæ sensu præcognita fuerint, non quidem quod probabile videatur simile à simili generari, aut agere, aut pati: neq; enim cuiuspiam istorum gratia trālitum faciunt, sed q̄ experimēto cognouerint ita se inuicem habere, quæ sunt similia. De simili autem ad simile transitus, vel in membris, vt de lacerto ad femur, de vlna ad tibiam, de manu ad pedem: vel in morbis, vt de fluore alui ad intestino-

Ilagogici.

5e

rum

rum difficultatem: vel in remedijs, vt de citonio ad mespilum: quæ omnia prius experimento fir-
 manda sunt, q̄ doctrinæ certitudinem faciant. Est quoq; empiricæ artis quandoq; non incongrue
 de opposito tranſire ad oppositum, vbi, ſimilia vniuerſa in vanum tentata fuerint: quod quidẽ
 dogmatico omnino alienum eſt. Tranſitus ergo de ſimili ad ſimile, ſiue trahatur, ſiue non trahatur
 ab hiftoria, *τὸ βιολογικόν*, id eſt exercitatum experientiam perficit, neq; propterea pollicetur, quod ex-
 quiſitiſſime verum eſt, ſed, quatenus fieri poteſt, inuenire proficitur, quod probatorum hominũ
 hiftoriæ maxime congruat: cui quidem etiam ante experientiam credimus, non tamen tranſitioni
 de ſimili ad ſimile, niſi prius experimento, & vſu cõperta fuerit: non parum aut̄ intereſt, quo mo-
 do magis, aut minus aliquid futurum ſperemus, ſingula enim ex ipſa ſimilitudine perpendimus,
 quæ in rebus longe diuerſa obſeruat. Nam, quod figura, colore, mollitie, duritie ſimile eſt, non
 propterea ſimiles exercet actiones: at, quæ odore, guſtu ue aſſimilantur, in hiſiam non niſi habe-
 mus, à quo ſimiles functiones non deſperemus, præſertim vbi ſimul odor, & guſtus conuenerint.
 Quod ſi poſtea ſubſtantia quoq; figura, & color acceſſerit, ſpes proſperi euentus adhuc magis au-
 gebitur. Porro, quæ guſtu ſimilia iudicamus, non ſtatim ab vno tantum ſapore ſimilitudo eſtiman-
 da eſt, ſicut ab acore, adſtrictione, amaritudine, dulcedine, auſteritate, acerbitate, ſalſedine, ſed om-
 nem ſingulorum vim exacte ſpectare oportet. Aloe enim & æris ſquama vtraque adſtringit qui-
 dem, ſed abſonum medicamentoſum q̄ reddit ſaporem, ideo neutra malo citonio ſimilis, propte-
 rea, neq; edendo eſt. Non eſt igitur à malo citonio, vel meſpilo ad illa tranſeundum, neq; in vrinę
 inteſtinorum q̄ difficultatibus talia exhibere oportet: vbi vero vlcus ad cicatricem ducendum ſit,
 tunc ad omnia, quæ adſtringendi vim habent, etiam ſi viroſa fuerint, tuto tranſire poſſumus. Ex-
 perimento enim comperit eſt multa huiusmodi vniendis vlceribus recte accommodari. In
 difficultatibus autem inteſtinorũ melius ab edulijs ad edulia tranſimus: deinde, ſi ad ea, quæ eden-
 do non ſunt, tranſituri ſimus, eligere oportet, quæ cum adſtrictione nullam aliam validiorem qua-
 litatem annexam habeant, præſertim amaritudinem, vel acorem. Huiusmodi enim qualitates om-
 nia vlcera irritare obſeruata ſunt, etiam ſi cum adſtringendi facultate iungantur. At, quoniam ad-
 ſtrictionis veluti differentię quædam ſunt auſteritas, & acerbitas (adſtrictior enim qualitas in acer-
 bis intenditur, ſicut in auſteris remittitur,) ideo, ſi de hac qualitate ad illam tranſitum facies, ma-
 iorem inde futuri euentus ſpem recte concipies: nam, ſi idem exquisitè fuerit affectus, in quo obſer-
 uatum ſit citonium, vel aliquid ita adſtringentium profuiſſe, ad id, quod moderate adſtringit, qua-
 le auſterum eſt, tuto tranſitur. Si vero acerba foeliciter expertus fueris, rectius ad acerba permuta-
 beris. Patet igitur, quo modo euentus rei, quæ fieri poteſt, in ſimilium tranſitu ſpes æqualis non
 ſit, ſed ea regula ſpes menſuranda eſt, qua ſimilitudo maior, vel minor cognoscitur. Quod vero à
 probatiſſimo viro ad alui fluorem, exempli gratia, laudabitur, id eis per quã ſimile videri poterit,
 quæ experimento deprehenſa ſunt, vt & ante exercitatum experientiam aliquis illi fortaſſe tuto cõ-
 fidat. At, quod neque hiftoria, neque ſimilitudo probauerit, illi merito diffidendum eſt. Quod au-
 tem de medicamentoſis diximus, idem omnino & de affectibus, & de membris iudicare oportebit.
 In tranſitu enim de affectu ad affectum, vel de membro ad membrum, eodem modo ſpes augen-
 da, vel minuenda eſt, prout ſimilitudo alterius ad alterum maior, vel minor erit.

*Quibus hiftorijs maior fides adhibenda, ac de quinque hiftorijs, quibus Viperas Elephantiaſi
 oppreſſis ſuccurrere creditum eſt.*

CAP. 12.

Quantum vero ad hiftorię iudicium attinet, maioris & minoris ratio tanti refert, vt huic qui-
 dem planè iam fides adhibenda ſit, illud vix tanquam probabile admittendum. Quod enim
 à quamplurimis probatiſſimis viris conſone proditum fuerit, poſtea nõ raro à nobis ita
 eſſe, comperit, ac præterea veriſimile ſit, neq; discrepans ab ijs, quæ experimento cognouerimus,
 id proſecto eſt, cui proculdubio credere non minus, ac experimento, debeamus. At illud minus fo-
 re ſperabimus, quod probatiſſimi quidem viri quamplurimi affirmauerunt, nunquam tñ à nobis
 aſſeruerint, quod q̄ vix ſemel, aut iterum viſum fuerit. Sanè illud cõmodiſſimum exemplum eſt,
 quod nunc mihi dicendum ſuccurrit. Erat apud nos in Aſia in pago quodam elephantiaſi vir la-
 borans, qui primo quidẽ reliquis cõiuebat, ac cum familiaribus verſabatur: vbi vero nõ nulli ex
 conſuetudine contagio maculari cõperunt, ipſe que iam foetore, & horribili ſpecie deteſtandus
 eſſet, in edito loco prope pagum iuxta aquæ riuulum Pagani tabernaculum agro habitandum
 ſtruxere, cui deinceps diarium alimentum ſubminiſtrarent. Proxima æſtate circa Canis ortum co-
 lonis vicinam merentibus ſegetem miniſter odorati vini lagenam, quam attulerat, prope agri mar-
 ginem dimittens abiit. Coloni labore functi cum ad pocula acceſſiſſent, ac quidam eorum adole-
 ſcens vinum in craterem funderet, ecce exanimata vipera ſimul collapſa bibituros non minus abo-
 minatione, quam metu conſternauit: ac ipſi quidem aquam potantes, vinum agrotanti attulerũt,
 humane ſe acturos, exiſtimantes, ſi tantam viri calamitatem morte redimerent, quam ex eo vene-
 ni haſtu planè futuram arbitrabantur: at ille nouo quodam, proſus que admirando euentu, ab
 hoc ipſo potu ſanatus eſt: excidit enim tota cutis dura, & veluti lapidoſa, non ſecus, ac ſi cancris, lo-
 cuiſ ue, aut cæteris huiusmodi cruſtaceis animalibus teſtam, qua conteguntur, abſcideris. Nec
 diſſimile

A diſſimile in Myſia Aſia non procul à noſtro municipio contigit. Vir erat prædites elephãtiacus,
 hic ancillam ſuam formoſam deperibat: contra: illa foedum hominem odio habebat, alijs q̄ ama-
 nibus clauſtine miſcebatur: cuius doli conſcijs duabus ancillis contubernaliſus vt bebatur, altera
 penui præerat, altera cellæ vinaria. Acceſſerat æger inde ſibi promiſſa ſalutis ſpe ad quosdam cali-
 darum aquarum fontes, vbi multa viperarum vis ob ſqualloſe ariditatem q̄ loci ſcatebat. In vini
 igitur lagenam parum diligenter ſeruata viperæ irreplũt, quam cum ſuffocata deprehendiſſet
 ancilla, rata fore, vt odioſus dominus eo veneno facile interiret, cõnanti alacriter obtulit, euene-
 re q̄ omnino eadem, quæ paulo ſupra de pagano retulimus. Atq; hæc quidem duo ſunt experien-
 tiæ monumenta, quæ caſus attulit: nunc vero tertium adiungam, quod imitatio effecit. Philoſopho
 cuidam multos antea annos hac ipſa ægritudine efflictiũ laboranti, vt iam illi mors vitæ præfe-
 renda videretur, geminos hoſce euentus cum forte recitauifſem, idem ipſe etiam experiri cogita-
 uit, ad quod obeundum augurio quoq; confirmatus (erat enim augurandi peritus) protinus vinũ
 ita medicatum, quod parari iuſſerat, intrepide hauſit: nec multo inde poſtea ex elephantiaſi ad le-
 pram deuenit. Quartus etiam præter hoſce omnes viperarũ venator, dum primis adhuc huius mor-
 bi incommodis teneretur, me pro ſalute conſuluit, quem ego admonui, viperas, quas venaretur,
 fruftatim incifas, & anguillarum more decoctas eſtaret: atq; ita per halitum ægritudine diſcuſſa eſt.
 Alium præterea diuitem virum nõ noſtratem, ſed e mediã Thracia Pergamum, ſomnio ita iuben-
 te, proſectũ Aſculapius admonuit, vt medicamentum e viperis quotidie potaret, atq; exterius,
 corpus illineret: ac non multo poſtea tranſiuit in lepram, deinde hac medicina, quã Deus docuerat,
 exquisite ſanatus eſt. Tot igitur experientis commoti, tãdem Dei quoq; admonitu confirmati,
 certam ſpem conceptũ ſanandi elephantiaſim medicina e viperis cõfecta, quam theriacam ap-
 pellant, nec minus ſale theriaco, quod iam vulgo conſici cõcepit viuis viperis cum quibuſdam alijs
 medicamentoſis in ſicili nouo combuſtis: Sed & viperas edendas præcipimus, capitiſus, caudis q̄
 earum primo abſciſſis, deinde in paſtillos conſectas, non tñ conſectũ ad hæc remedia proficici-
 mur, ſed prius corpus exquisite purgamus: nec raro venã ſecamus, ſi robur & ætas tulerint: vere
 autem id potiſſime fieri ad plerofq; diuturnos affectus commune eſt. Tot igitur à nobis enarrata
 ſunt, vt oſtenderemus multa caſu inueniri, & imitatione confirmari: obtulit enim fortuna, vt non
 incommoda tantum, ſed commoda quoq; ex quibus ars conſici poſſet, conſpicaremur.

Quis deberet eſſe verus Empiricus, ac quid differant Serapion, Menodotus, Heraclydes,

Thentis Empirici.

CAP. 13.

NE elongiori ſermone opus habemus ad empiricæ diſciplinæ formulam exprimendam, licet
 longe plura addiderint ijs, qui huius ſectę principatum vſurpauere, atq; ita ſe habere mani-
 feſtiſſime declarabo. Proponatur, vt paſſim proponi ſolet, quis nam medicina ſit ſinis, ato empiri-
 cum, qui propriæ diſciplinæ modum exquisite ſeruauerit, ita reſponſurum: intelligo, quacumq;
 præter naturam corpori humano acciderint, velle curare, quod q̄ intelligo, non verbis, ſed actio-
 nibus comprobare: an vero, quod acquirere ſtudeo, integritas vel ſanitas appellari debeat, vel ac-
 quiſitio ſanitatis, vel integritatis, vel ſanari, vel integritatem adipiſci, ſiue quod ſecundũ naturam
 eſt regere & cuſtodire, niſi apud me refert, dummodo, quod polliceor, opere ipſo confirmem: cæ-
 tera ſophiſtis facile permitto: neq; enim mihi in muneribus artis occupatiſſimo tantum ocij ſuper
 eſt, vt nugis ſuperuacuis, fabulis q̄ diſſerendis bonas horas amittam. Talem ego reſponſionem à
 vero empirico fore ſperauerim: nam, ſi de fine medicina diſſenſiones conciliare tentauerit, dia-
 lecticis ſpeculationibus impingetur, quas euitari oportere affirmat: id autem in eo libello diſcuſſus
 explicauimus, qui de fine medicine inſcribitur. Sed nec idem cauſas vllas indagabit, quod Serapio
 & Menodotus fecere: artem enim ſuam nõ rationibus, ſed operibus comprobabit, omnino q̄ dia-
 lecticam euſtabit, ſine qua neq; cauſa conſuſionem, neq; ſyllogiſtica orationes intelligi poſſunt:
 Dimpo & ſcire diſſimulabit, an aliqua ſint diſſenſiones: ſpernet etiã rationes diſſuere, quæ euiden-
 tia impugnare videntur, haud ignarus ſophiſticas apparatus ab ipſis quoq; dialecticis non tam fa-
 cile ſolui: præterea ſermonis multitudinem longitudinem que alpernabitur, ſed pauca & raro lo-
 quetur, quemadmodum Pyrrhon Scepticus facere ſolebat: hic enim deſperata veritatis inuentio-
 ne, quam diu fruſtra quaſierat, in ſingulis hæſitabat, nec amplius agendorum rationem quaerebat,
 ſed euidencia ſectabatur, vt, qualis in omnibus vitę muneribus ſcepticus, talis in medicina empiri-
 cus ſit, minime ſuperbus, aut ambitioſus, neq; glorię inhians, non compoſite ambulans, neq; ſuca-
 tis geſtibus, ſed interius exterius q̄ totus integer, qualem Timon ait fuiſſe Pyrrhonem. Non mi-
 nus autem hunc admirantur homines, q̄ Hippocratem, ſi operibus magnum ſe in arte præſta-
 bit, melius, quam reliqui faciant, luxata emendans, & quæ luxationi parata ſunt, in validiorem ſta-
 tum permutans, vulnera & fracturas & hulcera, & quæ alij curare non poterant, ipſe facile ſanans,
 nec minus, quæ agro euentura ſunt, ante euentum præſatus, & quæ iam euenerint, adſunt ue, ita
 eueniſſe vel addeſſe ſine præconſatione, aut relatione coram aſtantiſus explicet. His enim offi-
 cijs Hippocrates omnium poſteriorum iudicio Aſculapij gloriã adeptus eſt, non quidem tripli-
 cis ſermonis ambages explicans, ſicut Serapion, neq; tripodem iactans, veluti Glaucias, aut decem
 mille verſuum libros aſtruens, qui deinde in alios libros diſſecarentur: non ille canina iracundia
 ſagocici, ſe ij medicos

medicos improbe incescit, modo *δευμλεοντας*, quasi leones acres, modo *δευμμωρους*, quasi acres *Ε* fatuos appellando, tum medicos, tum philosophos omnes, qui ratione niterentur, quod impudenter fecit Menodotus. Verum, quod in empirica disciplina Menodotus reprehensione non caruerit, quod que in his, quae aduersus dogmaticos oblatrauit, furiosae temeritatis sit accusandus, licet tibi ex commentario intelligere, quod contra eius deliramenta in Seuerum conscripsi: nec minus eiusdem furor apparet, vbi Aesclepiadi contradicit, asserens se exquisitissime scire omnia Aesclepiadis documenta esse falsa, quamuis in eisdem suis commentarijs sexcentis affirmauerit se obscura minime reprehensurum, veluti, quae tam vera, quam falsa esse possint: putat se tamen Aesclepiadem prorsus confecisse, necessitatem que suis assertionibus inculcat, vbi plurima sunt contingentia. At Pyrron, quem ipse probat, non erat huiusmodi, sed humanus admodum, pacatissimo que animo sibi constans, nihil interim loquens, nisi vbi occasio postularet: quod olim modestum quendam empiricum fecisse noui, qui operibus, & non vano verborum ambitu gloriam sibi comparabat. Erat hic quandoque pollicitus se magnam quandam aegritudinem tum chirurgica, tum medicamentis curaturum: cum quae iam ad secundum pararetur, interuenit alius furens medicus, qui multa rationum mole ostendere nitetur hominem secari non oportere: tum ille se unico verbo a sophista molestis explicaturus, Ego interim, inquit, recedo, dum vos deliberatis, vtri magis credere oporteat, mihi ne, quem dudum in artis operibus experiendo cognouistis, an huic, qui vos nuper tot verbis aggressus est: erit enim vobis libera optio eligendi, qui magis placuerit: ac cum dicto secessit, nec multo postea sophista subsecutus est: illius enim neglectis deliramentis, necessarij priorem reuocauerunt, qui operibus artem ostendebat. Nedum enim sophista ille, sed nec Demosthenes quidem omnium facundissimus persuadere posset vnquam hominibus, vt corporis sui curam non illis potius committerent, quorum peritiam ex operibus cognouissent. At tamen aduersus maximum huius artis exornatorem Hippocratem temerarius Serapion tantam nouus Aesculapius oblatrare ausus est tanta impudentia, vt suos commentarios passim videas proprijs laudibus refertissimos: antiquos autem viros probatissimos, quorum monumenta totam artem illustrauere, praeterit omnes, nec dignos putat, qui vel minima quidem laude exornandi sint. Ego vero tantum absum, vt credam contradictiones, & rationes istas, quibus ambiguitates soluantur empiricae sectae conuenire, vt arbitrer summa reprehensione dignos esse, qui talia consecrati sunt: neque enim, si sibi in ea secta constare voluerint, ad artium constitutionem putabunt aliud esse necessarium, quam sensum rerum euentium, & memoriam: nihilo minus recte admittunt vim quandam in nobis esse, qua eorum, quae apprehendimus, consonantiam, & repugnantiam discernamus. Sed non propterea Heraclides Tarentinus recte putauit hanc prius exercendam, atque arte acuendam: sufficiunt enim primordia illa, & veluti lumina, quibus humanum ingenium a primo statim ortu natura illustrauit. Videtur enim Heraclides in ea dudum exercitatus, in operibus tamen artis Hippocrate fuisse longe deterior: sicut etiam Menodotus fuit: qui praeter sensum, & memoriam aliud tertium introducit, quod epilogismum vocauit: atque interdum omisso sensu memoriam tantum posuit, & epilogismum: quemadmodum ego in examinatione eorum, quae contra Seuerum scripsit, diffusius explicauit. Quae vero proficitur ipse argumenta ad alios redarguendos empiricos non inepti tantum hominis sunt, sed etiam rudis: neque enim empiricis attinet sophismata soluere, sed Aristoteli, & Chrylippo, reliquisque, qui in differendi arte versati fuerint. At, quod principio illi nobis inuito consonantiam rerum, & discrepantiam, iudicandi experientiam conuenire oporteat, Theutas ita minutum ostendit, vt in quibusdam sit etiam superuacuum: quemadmodum ego in commentarijs super eius introductorio exquisite declarauit. Hic igitur a me libellus nunc propterea scriptus est, vt ostenderem posse aliquem empirice mendicantem constituere dimissa omnino inquisitione de rei substantia: Aesclepiadi vero, qui falso probare nititur Empiricam sectam nullo statu firmari posse, alias longa oratione occurri. Quantum autem vnicique arti constituenda conferat, si experientia rationi adiungatur, ostensum est a me in libris therapeuticae methodi: in libro etiam, quem de ratione communi inscripsi, declarauit vnam esse rationem, quae vniuersis hominibus insita sit: vbi ostendi omnia, quae cognoscimus, vel sensu deprehensa esse, vel ratione quadam, quae nobis ingenta est, iudicandi conuenientiam rerum, & repugnantiam, talem quae esse conuenientiae notionem, vt quaedam sit necessaria, quam omnes euentissime intelligunt, qui natura ingeniosi sint, & prudentes: quaedam contingens tantum, & nulli necessitati obnoxia: errare quod hoc loco plurimos homines, qui distinguere nesciant contingens a necessario, vnde etiam dogmaticorum discrepantia emerit. Hunc errorem si nos legitime cauerimus, plura quidem erunt, quae ignorabimus propter immensam difficultatem: in multis tamen, quae modeste profitebimur, ita simul conueniemus, sicut geometrae, & arithmetici faciunt. Neque enim ob alium, quam hunc ipsum errorem etiam Empirici medici maxime inter se discrepant, vt in commentarijs ostendi, quae de illorum edidi discrepantia.

Galeni

FRAGMENTVM QVODDAM
EXIGVVM AC MENDOSVMGALENO ASCRIPTVM GRÆCE ADHVC NON
impressum, ex eis fortasse libris superstans, quos ipse ad Empiricos
spectantes conscripserat: cuius titulus est,

SERMO ADVERSVS EMPIRICOS MEDICOS.

Augustino Gadaldino Mutinensi Medico interprete.

* septimum adhuc inspicere desideras & octauum, ac omnino quamplura deinceps. Quid igitur adhuc calumniaberis, & inconsistentem esse experientiam affirmabis, & id, quod sapissime fit, interminatum ac suspectum pronunciabis? Quibus insistet dicens. Haud inuenire potes, vt nos magis, quam te ipsum deicias: quin mihi videris, vt te ipsum magis. Nam, cum duo sint, alter, qui per solam obseruationem aliquid inueniri dicat, quod & ego sane volo, ac vos, inuiti licet, confitemini tamen: alter, qui quomodo, quod equidem nec possibile nec vtile esse assero, tuum profecto reliquum esset munus, id inuenire. Et, quia dubium esse id affirmas, sophismate te ipsum deicias: nos vero nequaquam iniuria afficies. Non enim, quomodo vnumquodque artificiosum fiat, certamen nobis est, sed, quod fiat solummodo: quod sane euidenter concessum habemus. Tu vero, qui causas curiose inquiris, debes & illud / quomodo / docere. Sed contra, quam deceat, procedere videris, nec secus facere, ac illi, qui, quoniam, quomodo videant, ignorant, nequaquam videre fatentur: & quia etiam, quo nam pacto generentur, quae generantur & corrumpantur, quae corrumpuntur, & moueantur, quae mouentur, ignorant, iccirco nec generationem nec corruptionem nec motum relinquunt. At, quod maxima vniuersae rationis vituperatio sit, aduersus euidentiam pugnare, quis est, qui nesciat? Nam, qui incipere non potest sine euidentia, quo modo is fidelis sit, cum aduersus id, a quo principia sumptis, sit audax? Hoc etiam cum vidisset Democritus, quando apparentiam vituperabat, vbi dixisset, Lege color, lege dulce, lege amarum: vera autem (hoc est *επιτη*) atomus & vacuum: finxit sensus aduersus cogitationem in hunc modum loqui. Misera mens, quae cum a nobis fidem assumpseris, nos deicias. At, cum nos deicias, tu ipsa cadis. Cum igitur deceret rationem infidelitate condemnare, nimirum, quae adeo praua sit, vt etiam, quae inter ipsas est probabilissima, cum apparentibus, a quibus inceptit, pugnet, vos contrarium agitis: quippe ea damnatis, quae rationem quidem habent, vt fiant, sed vt ratio vult, non fiunt. Mihi vero hoc ipsum maxima rationis redargutio esse videtur. Quis enim sane mentis de rebus obscuris illi credat, quae adeo praua est, vt euidentibus contraria statuat? Multis certe adhuc indigent empirici, vt id, quod volunt, assequantur, etiam si hoc ipsis concesserimus. Nisi enim, quae adhuc supersunt absurda, memoratis paria ostendero, nullum etiam profecto istorum mihi commodum vtilitatem ue esse volo. Tu igitur, certo scio, demiratus es non me hercle nostram, sed empiricorum fatuitatem, si, cum in tot rebus tot concessa assumpserint, nihil tamen plus habent: sed alter error haud minor prioribus ipsos excipit, exquisita nimirum ignorantia, ac excellens quaedam impudentia, ac stupiditas ipsam ferè pecudum stoliditatem superans. Qui, cum neque a quo incipiant, habeant, nec, si hoc ipsis detur, sapissime simili modo aliquid videre possint, nec tot etiam myriadas, ipsas nimirum aegrotantium diuersitates videre, vel recordari, vel scribere possint, (Nam, quae bibliotheca tantam historiam caperet? quae anima tot rerum memoriam exciperet?) ipsi tamen nec ita sentiunt, quod se ipsos deludendo haec concedunt, sed, tanquam haec firma ac certa essent, adhuc de sequentibus contendunt. Ego igitur non ob illos, quippe superuacuum est cum lapidibus disserere, sed vt sermonem finiam, euidenter monstrabo, quod, quamuis etiam sapissime simili modo aliquid conspici concedat, lagogici. 5e iij nullum

Nullum tamen ex hoc theorema artificiosum constituent. Et certe nequaquam opineris me Platonis ratione uti, quod si quod studium (id est *ἐπιτηδελον*) naturam materiae, circa quam versatur, cognoscit, id sane ars est: si non cognoscit, *τεχνικὴ*, id est exercitatio quaedam est, & experientia: ars autem nequaquam: Ego enim (inquit ipse) artem haud voco, rem, quae sine ratione est: Hac namque Platonis ratione non utor, non, quia vera non sit, insanire enim si haec dicerem, sed, quia empiricorum inuerecundia etiam hoc admittit: nec sibi ipsis curae esse dicunt, si huius rei gratia suum ipsorum studium, non artem, sed aliud quid appellem. Quae nam igitur erunt meae rationes? Primum ergo ab illis ipsis quoque sumptiones sunt concessae. Si enim observatio eorum, quae sapissime simili modo visa fuere, ab ipsis, arbitror, empiria, hoc est experientia, appellatur, componitur autem ex multis singularibus, ipsum autem singulare inartificiosum esse dicunt, fuerit sane, quod sapissime fit, ex multis inartificiosis compositum. Et ita oratio interrogabitur. Si singulare est inartificiosum, id vero, quod sapissime fit, ex multis singularibus est compositum, igitur id, quod sapissime fit, est inartificiosum: atqui singulare est inartificiosum: ergo & id, quod sapissime fit. At forte nec, quod dicimus, se scire dicent: quippe se tum alias disciplinas, tum dialecticam fingere concedunt. Si placet, hanc a nobis ipsis dictam rationem omittamus: aliam vero quampiam eiusmodi eos interrogemus. Nunquid *ὁ* Empirici id, quod sapissime fit, quoties nam sit, nobis dicere potestis? volumus enim & nos per observationem, sicuti & vos ipsi, scire. Ut igitur ne aberremus, mensura eius, quod decens est, non seruata, putantes vel ante sufficientem ipsius inspectionem ad finem venire, vel ultra, quam conueniat, extendi ob mensurae ignorantem, vobis egeamus: nobis mensuram ostendite, ut & ipsi aliquid ex observatione discamus. O stulte, inquit ridens, non est in ipsis vna omnium mensura, sed in vnoquoque alia. Tu vero non secus interrogasti, ac si quis vellet, ut tutor, quod nam illud sit calapodium, quo omnes calceat, doceret. Neque enim pedum vna est mensura: inaequales namque sunt. Nec hic etiam sane vna rerum est mensura: differentes enim sunt. Ego porro responsionem lubens accipio, atque approbo, multo que magis ei acquiesco, quam si vnam esse omnium mensuram promississet dicere: tunc enim quoque suspicarer, si, cum res multum inter se differant, vnam ipsis mensuram inducere pollicitaretur. Nunc autem, si in vnaquaque re proprium quid, ac peculiare ostenderit, eum veritatem valde assecuturum sperauerim. Quocirca a simplicioribus incipiens interrogabo. Si videro aliquem, cui cerebri inuolucrum sit vulneratum, quoties nam exquisite scire poterō, vtrum ipse semper, aut plerumque, aut raro, aut ambigue moriturus sit? At nullus ipsorum nec ore respondens nobis, nec scriptis, mandas, mensuram docuit. Num ergo non habent aliquid in vnoquoque terminatum? Quod igitur iam eorum res pessum eunt, omnibus est compertum. Sed consequens deinceps fuerit, quemadmodum a principio cum ipsis disputauimus, a quo que animo congressi fuimus, adhuc etiam nunc singularim nos considerare, vtrum ab illis ignoretur mensura eius, quod sapissime fit, ipsa vero in rerum natura sit: an nequaquam constitui possit, ut aliqua sit mensura in eo, quod sapissime fit: an ipsa factura sit id nunc artificiosum esse, cum prius minime esset artificiosum. Ego igitur saepe hoc consideravi, nec certe ex tempore. *

Galenus



GALENI DE CONSTITUTIONE ARTIS MEDICAE AD PATROPHILVM

Victore Trincauelio interprete.

ARGVMENTVM LIBRI

Medicinae omnes partes constituit ex finis praecognitione.

Quae causa componendi huius libri.

C. A. P. I.



Quoniam mihi quidem, Patrophile, diuino quodam videris affectu praeditus, dum omnia non sine demonstratione, et methodo cupis addiscere: decreui tuae huic animi propitium morere gerere, sermonesque illos qui te audiente his de rebus habitus sunt, quae non leuem tibi dubitationem afferebant, in commentarios redigere. Nam cur in hoc non descendam tamen: quum te videam via ad veritatem ducentis aliquod iam esse affectum principium: quam tamen praestitius tum sublimitate, et longitudine, tum etiam asperitate solus consequi non possis. Siquidem quam plurimos quotidie animaduerto quantumlibet inuitatos, non modo eo se conferre nolle: sed pigritia potius torpentes ab illa auerti. Te autem contra. **Q**uac illi affectum esse video: qui, quum alij in hunc usque diem ferere oes ab ea diuertentes ad alias vias se conuertant, quasi veritatem ex sublimi quadam specula perspexeris, pulchritudinis illius ardenti statim amore captus, nec iter detrahes, nec soli eam provinciam tibi committere audeas. Atqui, si in praesentia verae artis medicae constitutionem inuenire affectans animo discruciaris: mox (ut ego quidem arbitror) quum resplendens veritatis lumen fueris intuitus, maiori longe afficeris desiderio, nullam aliam viam hac, quam tu inuestigas, praestantior inueniens: te, siquidem ad veritatem inueniendam, quocumque te verteris, diuinitus esse affectum inspicio. Itaque, quum aures medicae artis addiscendae causa quam plurimis adhibuisse affirmares, nunquam tamen, vnde sit opus demonstratione, methodoque exordiri, ex aliquo accepisse, atque multo et minus quaequam inuenisse, qui viam a principio in finem usque perducenstem monstrauerit: ego, id quod cuperes, ostensurum pollicitus sum: si modo tantisper sustinere velles, donec hanc rationem in alijs etiam artibus prius exerceas. Tu vero nec ab ea inuitatione te alienum ostendebas, nec alioquin tergiversari praeferebas, immo tibi gratius fore hoc, quam alio modo ad istud institutum progredi affirmabas, si tamen me hoc etiam ostensurum profiterer, oium in qua eandem esse methodum. Quod quum non modo assererem, verum & continuo in prima propositione contemplatione monstrarem: te praestitius veritate quasi gestientem conplexi. Et quum multae praeterea aliae, praesertim vero illae, quae ex effectuarum numero sunt (eiusdem enim generis est & haec quae circa sanitatem versatur) eadem ratione pertractaretur, statim te ad haec, quam ab initio aggressus fueras, contulisti. Ac, vbi hic quoque animaduertisti eandem methodum locum habere: ne haec, quae a nobis exposita fuerat e memoria laberent, referri in commentarium efflagitasti. Ego vero tuo hoc veritatis studio allectus, duos confeci commentarios: alterum, in quo se prius exercuisse operepretium fuerit illum, qui arte aliquam assequi instituerit, id enim tibi monstratur, in quo oes antiqui philosophi consentiunt, quamlibet nimirum arte a finis notione suam habere constitutionem, qui ob magnitudinem in duos libros distinctus est: alterum vero, quae in praesentia in manibus habemus: vbi ostendimus methodum eandem, quae oes alias artes, ipsam quoque constituisse medicinam. Sed nobis iam exordium est.

Quotuplices sint artes, quodque ex finium varietate constituuntur.

C. A. P. 2.

Quoniam artium aliarum quidem in sola naturae rerum earum contemplatione suam habent finem constitutum, quas sibi considerandas proposuere, sicut arithmetica, astrologia, ac etiam naturalis scientia: aliae edant praeterea actiones non nullas, ut tamen nullum deinde habeant officium ostendere, quod, postquam agere desierint, aliquo tempore maneat, ut saltatoria, & praecognita ars: aliae vero istis e contrario officium in super aliquod habent, quod ostendant, quae admodum aedificatoria, & ars fabricilis: non nullae nihil ipsae quidem conficiunt, nauant tamen operam, studentque, ut aliquid capiant & acquirant.

Isagogici.

se iij

rant,

Debet nomen artis
sumpti, ut velle ad
templatoris et si
ai pot. medicinae
art. scilicet.

rāt, veluti piscatoria & q̄ canibus ferās insectat, & oēs tandē venatorig: & quū tu medicā artē me-
thodo cōstitueris: id primū considerandū occurrit, in quo nam illa sit artū ordine, num
ē contemplatiuarū numero, an actiua potius, vel factiua, vel acquisitiua: nec id ipsum difficile aut
inquisitionē aut inuentionē habet. Opus quippe est reuocare in memoriā quā ob rem huiuscemo
di artem assequi concupieris: & illud erat quod, quum hoc negocium aggredieremur, oīum primū
ex te sciscitabar: mihi q̄ respondisti, velle te hoies, in primis qui corpore sunt præter naturam affe
ctio oēs (si tñ fieri possit) in naturalem statum restituere: sin minus, saltem cognitionē aliq̄ cōpara
tio oēs (si tñ fieri possit) in naturalem statum restituere: sin minus, saltem cognitionē aliq̄ cōpara
re, qua discerni possint illi q̄ sanari possint ab ijs q̄ secus. Vnde dato à te nro huic sermōni hoc pri
cipio, affirmari statim, his indicari, eā artem quā cōstituere affectas, ex effectiuarū esse numero: hēt
enim opificiū aliquod, qd̄ finita actione possis ostēdere. Sunt nēpe & alia præterea artes q̄ pluri
mā effectrices, vt graria, sutoria, ars construendarū nauium, fabrilis, figulina, pictoria, & catus artū
factiuarū inter mortales numerus, quantus nullius ferē alterius generis inuenitur. Quare iā opere
pretium fuerit vt eā methodū, quā in istius modi artibus priorī cōmentario didicisti: ad illā in præ
senti transferas quā constituere festinas: posito hic quoq̄ eodē principio quod in alijs statutū est,
finis inquam notione: quæ vnde petēda sit, non erit forsitan ab re in præsentī oratione profectuū.

Quis medicina finis, & quo in genere artium ipsa sit. CAP. 3. F

ITaq̄ prima q̄ in nobis suboritur cognitio, tñ nostrū iporū est, tum aliorū hoīum, dum bene va
let. Altera ab illa, eorundē quū morbis impliciti sunt, vnde mox in nobis q̄ valēdi desiderū as
furgit, et insup̄ artē aliq̄ sanitatis procuratricē cōstituēdi. Vt autē bonā valetudinē efficere, pponi
mus: ita ex factiuarū numero ea ars futura est, q̄ a nobis est cōstituēda. Deinde vero quū duplices
sint, vt mōstrauimus, factiuae artes: hæc quā inuestigamus, in eis potius erit, q̄ rē factā corrigūt, q̄
aliquid quod prius nō esset cōficiat. Sunt, n. artes nō nullæ q̄ res ipsas cōficiūt, sicut sutoria & textō
ria: aliq̄ labefactas vitiatas ue resarciūt, vt ille, quæ vestes corrolas aut dilaceratos calceos cōsūt.
Nos vero iā ostēdimus fabricadarū quoq̄ edū artē eodē se hēre mō: quippe quū nihilo minus in illa
duo hæc reperiant munia: etenim & edes q̄ nunq̄ prius fuerint, erigūt: & vitia earū q̄ labefactas
sint, resarciūt. Ostēdimus præterea, necessariū fore artificii ad hæc vtraq̄ pagēda munera, additū particu
las oēs nouisse, qua suba cōstēt, qua figura, qua magnitudine, quō numero, atq̄ et quā inuicē cōpo
sitionē hēant. Quare illi qd̄ q̄ artē circa humanū corpus versantē cōstituturus est (sed eos primū
q̄ de nobis quotidie rixantē rogatos velim, vt illā mihi medicinā in p̄senti appellare p̄mittat) sanē
necessariū erit illius partes oēs sigillatim cognoscere, quali (i. quā) suba, qua magnitudine, quali figu
ra, quo numero p̄ditē sint, quā q̄ inter sese cōpositionē habeāt. Atq̄ veluti q̄ extructas iā ades sibi
exacte quales nā sint cognoscēdas pponit, nūq̄ earū cognitionē nisi ex dissolutiōe, resolutionē ue
alleg poterit: ita nos corpis humani notitiā ex illius dissectionē cōsequimur. Deus nāq̄ & ipsa natura
instar illius, q̄ edes primū fabricatus est, partes p̄norūt earū officijs p̄ exēplari vsū: nos vero illū qui
extructam domum contemplat imitamur. Cæterum nisi nos quoq̄ aliquam diuinā illi similem
(quoad tamen eius fieri possit) cognitionem attentauerimus: nūquam profectō discernemus, nū
omnia ad aliquem vsū sint procreata, an etiam non nulla frustra (etenim vtrunque in opinione
cadere potest) & præterea quod aliqua potius malo sint. Immo ex illo capite ea prodit cognitio,
quam nobis de optime constitutis corporibus comparamus. Sed de his postea.

Quotuplices sint partes, & actiones, quarum dignotio est medico necessaria. CAP. 4.

Nimirum quum corpora quæ simularia appellantur, ex dissectione apprehenderimus qua in
quam formata sint ratione, quanta magnitudine prædita, quotq̄ ea oīa sint, & quo modo
coagmentata: compositōrū pariter membrōrum, quæ instrumentaria non nunquam noiare sole
mus, sciētiam assequemur: eiusmodi crus est, eiusmodi etiam manus, digitus, oculus, lingua, pulmo
nes, iecur cætera q̄ oīa generis istius. Quo fit deinde vt duplices partium actiones reperiant: nam
alia simplicium simularium q̄ sunt, alia compositarum & instrumentariarū: quippe quum & crus
vnitersum moueri videamus & sigillatim omnes musculos, ac et q̄ musculo quocunq̄ per trans
uersum relectio: necesse sit motū aliq̄ cruris illius inde deperire. Sed qui præterea illa q̄ corpori
quotidie eueniunt obseruauerit: videbit facile si nervus q̄ in aliquem musculum inserit, vulneret,
primū quidē, expertem sensus motus q̄ musculum reddi, mox vero & articulū qui inde moue
batur. Quare nobis quoq̄ artem hæc constituturis, necessarium fore arbitror, non modo partes
& earū cōpositionem: verum et actiones cognoscere: qua sanē parte ab edificatoribus differimus.
Illi, n. solas partes vnā cum earū cōpositione norunt: quū illa omni actione vacuē sint: domus
etenim aīal non est: verū ad nos pertinet ipsas et actiones inuestigare. Proinde duplex quoq̄ hic
habemus exquirendi principiū, actionis in quā ac particula: cognitionem actionis quidē, vt pote
ratiocinari, meminisse, eligere: particulae vero, vt cerebri, medullæ spīng, cordis. Quā ob rē actionū
oīum quas nouimus, particulas, & particularum oīum actiones inuestigabimus: quæ inuestigatio
sua nec ipsa methodo carebit, de hac tñ posteriore disquiremus. At impræsentia id exactius expona
mus quod nuper à nobis dictum est: duplicē esse vt particularum, ita et actionū naturam. Totius
quidē cruris actio incessus est, qui fit dum articuli illius vicissim nūc extēdunt, nunc inflectunt: vt
in ipso statim genu musculi priores, q̄ patella suis tēdinibus supergressi ossi tibie inserunt: simul
atq̄ tibia attraxerint, crus extendunt, quod mox inflectat, quum interiores id ipsum etiam egerint:
eodem

A eodem pariter modo motus eduntur inflexis coxæ, pedis ve articulis, ac deinde distensis. Itaq̄, quū
musculū quotiescunq̄ cute circumposita nudatur, aperte videamus ad suū quasi caput, & originē
contrahi, adduci q̄, quādo tñ nervus ad ipsum descendens ne moueri quidē sensili quopiam motu
videtur: erit profectō nervus veluti via facultatis à cerebro prodeuntis. Cerebrū vero esse nervus
omnibus huiuscemodi facultatis originē, principium ve, inde perdiscas: q̄ sectio quocunq̄ nervo
in supremis partibus, quæ cerebro continentes sunt, actiones integræ seruantur, quum tamen om
nes in inferioribus deperant. Verum non æque deinde manifestum est, an sit quapiam pars alia,
quæ ita illi, vt ipsum nervus, vires imperiatur: an potius ipsum vti fons earum sit: & enim hæc dif
ficultio ad animi pertinet principatum.

Instrumentalium, & simularium partium actiones, cruris, ac partium ad ipsum attinentium exemplo. CAP. 5.

Sed reuertamur vnde diuertimus. Igitur incessus actio est totius cruris, cui tñ ex partibus oibus, &
quibus crus cōstat, musculorū præest genus: ossa nāq̄, & cartilagines, adeps, glācula, arterie,
cutis, venæ, membranae, & ligamenta, hñt à musculis motus initū: primū enim ab ipsis ossa mouē
tur, mox cætera (quū hæc ossibus in orbē adhareant) vnā etiā cū ipsis mouentur. Quare motio pe
dis, actio est ad musculū attinens: verum totius cruris actio non ita illius est: vt sit etiā partium om
nium, & ob id diximus duplex esse actionū genus: alterū primū, ac maxime propriū, quū pariter
oēs simplices partes agunt: alterū vero ex accidenti, aut secundario, vel non primo, aut quomodo
cunq̄ appellare libeat, totius est instrumentū. Vt autē hoc à nobis ita constitutū est: reliquū erit dein
de inquirere, quibus nā simplicium, quibus & instrumentariarū partū actio cōficiatur, sumpto tñ
ab instrumentarijs, postea q̄ etiā cruris meminimus, nostri sermonis initio. Nempe nisi ossa tot tan
ta q̄ essent, & ea præterea figura, eoq̄ ordine cōposita: nihil, me hercule, musculorū motus posset p̄fi
cere: siquidē sit opus, vt alterū os recipiat, alterū subingrediatur, & vt ligamēta sint circū circa appo
sita, q̄ eorū connexū, ne delabantur, cōtineant. Ea vero nec ita dura sint, & intentā, vt motionibus
p̄pterea reluctentur, nec adeo etiā laxa, vt articulos vacillare sināt. Quo deinde fit, vt sit necesse ipsa
quoq̄ ligamēta sua cōstare magnitudine, figura, numero, & cōpositione: q̄, si maiora, aut minora
fuerint, si plura, vel pauciora, q̄ sit opportunū, si in aliā figurā formata, si alijs cuiuspiā loco inserta: nō
erit amplius integra articulorū motio. Operæ pretiū autē erit in alijs et oibus, nō secus, ac nos in ossi
bus, & ligamētis fecimus, de actione, vsū q̄ differere: quippe q̄, si nulla reperiatur pars, q̄ otiosa ab
omni profusū tñ actione tñ vsu vacet: illa quidē, si fuerit p̄stantissime cōstructa, quantū ad subtilitā,
quātitatē, figurā q̄, & ordinē spectat: erit, vt est, sciuāda. Si vero vitū aliq̄d cōtraxerit: in statu me
liorem ducenda. At hoc nequaquā feceris, nisi vnus cuiusq̄ particulae prius, vt actionem & vsū,
ita constructionem noueris. Minime igitur nos, qui corporis morboſi, salubris q̄ scientiam conse
qui instituerimus, hæc pigeat exquirere.

Quatuor genera, quibus composita corpora constant, & labefactantur: ac de differentijs soluta vtrius. CAP. 6.

Sed posteaq̄ in hūc locū deducta est oratio: opus erit huiuscemodi methodi facultatē memoria
reperere. Nemo porro rei cuiuspiā structurā, vt pote domus, vñ nauis, vñ scāni vnq̄ an vitiosa sit,
an omni prorsus vitio careat, ppendere poterit: nisi partes oēs, ex quibus cōstat, optime scrutatus fue
rit, animaduertit q̄, quo numero, q̄ magna, qua figura sint, & quē sitū teneat. In his, n. omnium
cognētatorū corporū tñ vitū, tñ integritas posita est: in quibus ostēsum est oēs quocunq̄ domus, na
uis q̄ affectus cōsistere, siquidē, & vitū in eis dē, & integritas in magnitudine, in q̄, & forma, partū
numero, & situ: at vero lecti nō in istis: vestimentorū autē in alijs quibusdā, & calciamentorū nō
in istis. Itaq̄ vitū, atq̄ integritas affectus q̄ oīum instrumentariorū corporū, quorū essentia est ex
cōpositione, quatuor his generibus cōtinetur. Verū enim uero, si partes vnionis quoq̄ ex natura
participes sint, quintū hoc et genus his erit addendū corporibus: ita vt, quod in his se p̄stantissime
habuerit, sit etiā optimas habiturū actiones: qd̄ vero deterrime, eas pessimas habebit: q̄ si vnio p̄
terea alicūde dissoluatur: nō modo ea affectio culpa nō carebit, sed statim erit morbus cēsendus. Ge
nus autē istud nos, clarioris doctrinæ gratia, vnitatis dissolutionē appellemus: vt tñ nullā p̄pterea
differentiā ponamus: si quis cōtinui solutionē voluerit appellare. Sed hoc nō est p̄mittendū, hu
iusce generis affectus similes etiā partes esse participes: quū in osse, & nervo, carne q̄, & arteria, et
vena cōtinuū vitietur, quotiescunq̄ punguntur, vel roduntur, vel secantur, vel lacerantur, vel scin
duntur: quanquā in osse quidē is affectus *κλάσμα*, hoc ē fractura dicit: in carnea vero musculorū
parte, si illis nimīū distēsis accidat, *πρήγμα*, quali scissurā dixeris, appellat: quemadmodū, quū ita di
stendunt filamēta vt *disrūpan*, *σπασμα*. Sed cōtinui solutio in carne vulnus ē, sicuti in nervo scis
sio, nisi q̄ hoc nō à distēsiōe fit, sed à sectione: tñ si ab acuta, ac tenui re infligat vulnus: pūctio, vel
pūctura appellat: si a graui, cōrulsio: q̄ si ex corrolione habeat ortū, vt in osse *τερονδον* id est caries,
ita vsus in alijs dicit, nō sic autē, vt nō liceat alio etiā. mō noiare. Tot ergo, tales q̄ in hoc quinto
morborū gñe, quū simplices particulas occupat, differentiæ erūt: instrumentarijs autē, vt diximus,
qua maxime parte corpora gñe diuersa cōmittuntur, & coalescūt, sæpe accidūt: verū oēs *αποσάσ
ματα*, quasi diuulsiones dicas, appelladæ sūt. Sed, si simularis quepiā particula in totū disseceat, affe
ctio illa partim illius q̄ secta est dicit, partim totius instrumentū: quamuis nō nunquā huius nō nisi
ex accidenti dicenda sit, vt quum vel musculus, vel aliqua alia eiusmodi particula patitur: quandoq̄
tamen

*clorat vtriusq̄
appellatur
ex in se habet, vt
nō qd̄ ex accide*

ti etiam primum, utpote quum ligamentum. Porro ut nos in vno hoc morboru genere, quo par-

tiu cōtinuitas vitatur, in presentiu differētijs persecuti sumus: ita tu simili experiare ratione cetera quatuor genera disquirere: alioquin, n. me superuacane facerū crediderim, si eorū quae exacte, in libro de morborū differentijs pertractata sunt, iterum in hoc commentario meminisse voluero. Quae partes quarum loco restituantur, ac de septem conditionibus bono iudici, ac inuentori necessarijs. C. A. P. 7. At interim nō pigebit quod iam antea offēsum ē, nobis in memoriā reuocare: oium inq̄ rerū quarū substantie species cōpositione cōstat, quatuor hęc vniuersa gna, totius substantie causas esse, & vitatae p̄terea integræ ve ipsarū figuræ. Deinde vero necesse esse, illū, qui idoneus futurus est tā ad earū virtutes cognoscēdas, q̄ earundē vitia emēdanda, naturę cuiuslibet simplicis particule prius esse peritū. Iam, n. licet ad artificē, quū domus alicuius lateres vel regulae, siue crude mō sint, siue coctæ, aliqd passæ sunt incōmodi: callere pertinet quo mō alia illis similes cōficiēda sint, atq̄ ēt quo ille q̄ vitū cōtraxerunt, inde sint eximendæ, integræ q̄ in priorū locū restituēda: Ita necessum hēt is q̄ artē cōstituturus est, q̄ curā gerat humani corporis, p̄terea nosse: possit ne pars quepiā in alterius locū restitui, vel secus. Quandoquidē si male affectā carnē refeceris: facile aliā poteris reficere: secus autē si nervus vel ligamentū excidat: neq̄, n. alia refarcies qualia erant priora: quū illa ex sanguine, hęc vero ex semine ortū habeant. Et os quoq̄ in his est, q̄ per primā efformationē cō-

F

G

H

Hipp. de lege circa medium.

Quod

Quod plura vno sint elementa, & quod non vacent alteratione.

C. A. P. 8.

Proposueramus igitur, & hoc ipsum mox inuestigare, si quē ad modū vniuersas corporis partes ad eas vsq̄, q̄ sensu iudicio simplicissimæ sunt, ex dissectione cognouimus: ita etiam illas, quae natura primæ, simplicissimæ q̄ sunt, quales utiq̄ sint inuenire possimus: vt tamen non omnes sigillatim, sed vnam tm̄ in aliorum exemplum oratione psequamur. Proposita ergo carne, p̄tīmū q̄dem hoc disquiramus, an sp̄e vnū sit id elementū, ex quo ipsa procreata est: nā neq̄ malū fore putarim, si primā, simplicissimā q̄ in ea particulā hoc noie appellauerim. Deinde vero si secus videatur, an multa: mox quot ea sint, & q̄, & quē habeat cōpositionis modū. Profecto, si caro, quū vel fecatur, vel nimis calefit, dolet: fieri nequit, vt vnū specie elementū habeat, vt Epicurus atomū, hoc est, indiuiduū corpusculū putauit. Nam vel ex hoc capite maxime pot̄ liquere, id quod vnū sp̄e est, nō posse tale elementū esse: siquidē nulla atomus ipsa per se natura calida est vel frigida, atq̄ longe etiā minus alba vel nigra. Sed cur in his nimis immoror, sermone q̄, dū minutissima queque perie quor, in longū p̄traho: nulla, n. penitus qualitate ista atomi (vt sui quoq̄ autores testantur) p̄dite: de his loquor qualitatibus, q̄ per tota corpora videtur permeare: qm̄ ea quidē qualitas, q̄ ex figura est, illis oibus nō deest, & p̄terea renitentia, pondus q̄. Sed nihil, quantum ad nostrū quidē attinet in situtū, referre puto, si hæc vel qualitates, vel alio quopiā nomine appellatur: quū illis hæc oia, q̄ dicta sunt, in sint, nec sp̄e illa differat, licet et similitudines, omzomerias greci dicūt, apud eos, q̄ ipsas posuere, vel quatuor elemēta apud eorū auctores. Ingt ergo Hippocrates. || Ego vero statuo, qd̄ si vnū sit homo: neuriquā dolebit. Et sanē rectissime ait, q̄ppe quia in alterū nequit mutari, si vnum est: quū nihil p̄terea relinquitur in qd̄ mutari possit. Quod si est mutationis: erit quoq̄ alterationis expers, atq̄ ēt impabile: sed, quod impabile est, nulli est dolori expositū. Porro ex p̄dictis p̄nunciatis hæc colligitur cōclusio, vnū ēē impabile. Mox vero aliā interrogabimus rationē in hunc modū. Si elementū esset sp̄e vnū: nihil vnquā in rerū vniuersitate doleret: at dolet, igit̄ elemētū nō ē vnū. Sed, qm̄ de carne, p̄posueramus sermone hēre, de ea rationē institutamur. Si carnis elementū esset sp̄e vnū: nunquā illa doleret: dolet autē: igit̄ elemētū carnis nō est sp̄e vnū. Poterimus tm̄ hæc rationē alio ēt interrogare mō. Si impabile esset elemētū carnis: nō doleret: sed dolet: ergo nō est impabile. Nihilō ēt minus rō hæc, si quis plura posuerit elementa, q̄ alterationis expertia sint, ad ea pariter adaptari poterit. Si impabilia sint carnis elemēta: minime dolebit: quū autē doleat: nō sunt ergo impabilia elementa carnis. Quare prior quidē ratio eorū decretū subuertit, qui aut atomos, aut incompacilia, aut minima quædā subiiciunt elementa. Altera vero tum eorū, qui simi Claritates (vt ita dicā) introducunt, tum ipsius Empedoclis, sniam tollit: qui & ipse ex quatuor elementis, q̄ tm̄ mutuo inter se nequeant trāsmutari, corpora cōstituit. Iā ergo, si huic rōni aium adhibuisti: pars vel maxima eorū, q̄ quærebatur, citius etiā, q̄ sperares inuēta est: & n. est monstratū carnis elementa oportere nō esse impabilia: p̄inde nō amplius illi, qui in illa impabiliū corporū cōpositione, q̄ ipsi naturæ rerū oium esse elementa statuūt, dolorē exortiri posse autumant: ex rōne in itutū suū defendere poterunt: quū nec intelligentia capiat, nec vlla sensilia cōsentiant, q̄ impabile doleat. Nimirū si duos digitos simul cōmittas, mox q̄ iterū eos distingas, nec illorū cōuentus, neq̄ diductio aliq̄ excitabit dolorē: vt, n. aliquid dolet: ita & patitur: quod vero contiguū tantū modo est, nō patitur: siquidē pari ab his duobus p̄dit, ab alteratione per tota, & ex cōtinui dissolutione. Itaq̄ qm̄ nec cōuentus, nec separatio corporibus vel manifesto patibilibus vllū afferet dolorē: minus profectō afferet impatibilibus. Sed nec incōpacibile illud Asclepiadis, quod ἀναρμον grece appellat, frangēdo dolebit, si mō fragile sit: utpote q̄ sensu caret. Proinde nihil hoc ex eo, q̄ patiat, magis hēt, vt sentiat, q̄ os, cartilago, astringia, vel capilli: oia enim hæc quamuis patiantur, minime tm̄ dolent, quia sensu vacua sunt. Igitur quodcunq̄ in dolore futurū est, necesse habetur cū patiendi, tm̄ sentiendi facultate p̄ditū sit: nulla tm̄ p̄terea necessitas cogit, illud, quod sentit, ex illis cōstare primis, q̄ ipsa etiā vim habeant sentiēdi: nā satis erit, si ex patibilibus sit: dum, n. patietur, & alterabuntur, poterit aliq̄ vim sentiēdi assequi: quū innumeræ esse possint elementorū alterationes, & tēperatura, vnde mox innumeræ particulariū corporū poterunt oriri, p̄prietates, vt nullum deinde videatur absurdum, si qua euadant sensus expertia, alia vero illius capacia, atq̄ horum nō nulla id magis cōsequuntur, non nulla nūmus. Iā ergo elementa esse plura vno, & ea cōstare natura, vt alterari possint, satis lucide monstratū est illis nimirū, qui (vt nuper diximus) ea oia in prōptu hūt, q̄ hominem idoneū ad quampiam rem scientia cōprehendēdam reddunt. Nam alios, qui ad id stupiditatis deuenere, vt nunquam vel ipsi inquirere, si qua sit demonstrandi methodus, vel ab alijs addiscere, & minus etiā in ea se exercere voluerint, ne admittendos quidē ad hos sermones censeo. Hęc, n. a nobis inueniēda potius veritatis studio instituta est disputatio, q̄ vt cū aliquo aut cōtenderemus, aut vinceremus. Quod si quis cuperet p̄terea rudes istorū opinionones, redarguere, librū ad hæc habebit a nobis editum, vbi de elementis iuxta sententiā Hippocratis disputauimus.

de Nat. hum. com. 1. t. 5. cl. 1. 28. e

Quatuor esse primas qualitates, & prima corporum elementa.

C. A. P. 9.

Sed rursum ad institutum nostrū reuertamur, vt illi tandē finē imponamus. Posteaq̄ elementū alterationis per totū capax est: mox disquirēdū est, quot sint elementa: vt tm̄ hic quoq̄ nostrō sermōni principiū a rebus euidentibus cōstituamus. Porro necesse est, vt illa, q̄ rem quampiā alterat, primum quidē illud contingat, quod ab eis alterandū est, ac ita mox illud tandē immutet. Hoc sensus

fus ipse docet: hoc ipsa reru natura monstrat. Neq. n. an. mo capi potest ab hac in hoc loco accensa E...

Handwritten marginal notes in the left margin, including 'Natura in se ipsa...' and 'Bona in se ipsa...'.

Similaria corpora, eorum q; temperamenta, item q; sanitatem, & aegritudinem ex quatuor elementis exoriri.

C.A.P. 10.

Sed hoc equidem scio extra propositum: ad rem autem redeamus. Nimirum ex quatuor ele...

Epilogus

Epilogus eorum, quae de medicina constitutione haecenus ostensa sunt.

C.A.P. 11.

Posteaq. autē hac doctrina oratione hucusq; peruentū est, hic illā interpungamus, atq; ea, quae ha...

C.A.P. 12.

Itaque medendi methodus ex ipso cū sanorū, tum egrorū in corporum affectu suū habet princi...

lib. de Platib. no lege a prin. cipio.

dum expleto, dissoluant, vt mox, necesse sit alteram celerius illi succedere actionem, tanta non in-
terposita quiete, quanta dum naturaliter se haberet: inde q̄ spiritus frequens redditur, & paruus.
Nec id modo huiusce inflammatio membranæ necessario secum affert: verum pulsuum quoq; alte-
rationem, cum eam, quæ a febre seiungi non potest, tum vero illam, quæ est ex forma affectæ par-
tis. Arteria liquidem maiorem, celeritorem q̄, & frequentiore ea ratione, quod febris adlit, pul-
sus edunt: duritiem vero, ac contentionem iunctam habet, quia pars ea, quæ phlegmone tenetur,
neruosa est. Igitur tum hæc symptoma membranam subcingentem inflammata, tum & vnum
præterea aliud necessario concomitantur, decubitus nimirum, qui vel in affecto, vel in opposito lo-
co leuior est, vel in vtroq; par. Quum enim duplex sit ea membrana, quæ costas velat, si ea pars, quæ
exterius ossibus hæret, valde laboret, facilius in latere decumbunt opposito: nam, si in morbosum
decumbunt, compressio molestiam affert. At si interior (quod etiam euenit frequentius) vehemen-
tius dolent, si in oppositum latus reclinent, quippe quum pensilis reddatur inflammata particula:
in morbosum vero minus, quum nec ab ossibus prematur, nec etiam quasi suspensa pendeat, sed
potius sit ab vtroq; incommodo immunis. Quod si vtrinq; ea membrana afficiatur, par in vtroq;
latere decubitus est. Sed, quod dolor non nullis ad clauiculam perueniat, alijs autem ad præcordia,
partim ex affecta parte suam habet causam, partim etiam hoc est inflammationis symptoma, dolo-
re inquam diffundi: ea quippe membrana & ad iugulū vsq; ascendit, & præterea vniuersum occupat
septū transversum: vnde si inflammatio, in supremis illius partibus excitetur, deorsum cœlli clauī-
cula videtur: si in inferis, dolor præcordia pertingit. Et proinde exigua erit inflammatio, & em par-
tes costarum medias, si in neutram deueniat partem: alioquin enim, quum maior fuerit, necesse erit
in partem vtranq; cōcedere. Quod vero tenuis quid, & purulenti ex inflammata particula refudet,
& effundatur: tum ex ipso morbo prodit, tum ex ipsa parte: sicuti omnibus em os inflammatione
laborantibus accidit, atq; etiam em oculos. Suboritur enim inflammatio ex humorum influxu, &
partes hæc non perinde ac cutis densæ compactæq; sunt, sed raræ potius. Vnde, quum multus tenuisq;
fuerit is humor, qui in partem inflammatam iruit, rarior vero particula, plurimū est, quod effluit: e-
contrario vero, quum exigua, & crassa fuerit fluxio, corpus q̄ præterea densum, minimum erit: at
minimum id tussim quidem incitabit, vt tamen nihil inde expuatur: quemadmodū, si copiosum
fuerit, tussunt plurimum, nec parū etiam expuunt. Porro vt est ab hoc affectu tussis inseparabilis:
ita screatus a tussi illū plurimum consequitur, non tñ sic, vt etiā seiungi nō possit. Quod sputo reij-
citur, necesse est aliquo semper esse infectū colore: attamen nō semper eodē, quippe quū nec excre-
mentū in inflāmata parte conclusum semper eiusdē sit naturæ. Etenim quū sanguinolentū fuerit, &
aut biliosum, cuiusmodi semper ferè ea fluxio est, quæ pleuritidis phlegmone sumentum præstat,
a succo detento in inflāmata particula, sputum colore inficitur: rubro quidem, si sanguineum id
fuerit quod in membranam influit: flauo autem, si biliosum. Cæterum, si pituitosus primum sit is
succus, qui et cōclusus demū putrescat, atq; sit deinde in causa fluxionis phlegmonē gignens: tūc
spumosa excreat. Sed quandoq; vel niger erit screatus: quū biliosa, in quā, sanguinolētā ve fluxio
allatur. Quare oīa hæc cū partis affecte, & ipsius affectus dignotione, et fluxionis indicat differentiā.

De reliquis capitibus, quibus morbos, & affectas partes dignoscimus. C.A.P. 16.

Ex his ergo, quæ dicta sunt, perquam manifestum est, necessarium fore ad affectus, lociq; affecti
inventionem, tum vniuscuiusq; affectæ partis substantiam, tum eiusdem etiam cum alijs vicin-
is nouisse communionem. Nec minus præterea constare arbitror, si etiam nunquam de hoc men-
tionem habuissim: nihil referre si positum dicamus, aut compositionem, aut cum vicinis locie-
tatem. Ad hæc quoq; ex illis quæ diximus liquere potest, esse necesse omnem cuiuscunq; particu-
læ actionē functionem q̄ callere, & insuper morborum, ac symptomatū genituras, proinde q̄ &
morborū effectrices causas. Nimirum videntur hæc oīa ad notitiā affectarum partium vnā cum ip-
sis illarū partū affectibus, ac etiā ad morborū illarum differentias pernoscendas, summe esse neces-
saria. Atqui & magnitudo, & mores morbi cuiuscunq; ex his ipsdē cōprehenduntur: magnitudo
quippe ex affectionis, quæ in illis est, & symptomatū præterea illā cōsequentiū magnitudine: mos
a morbi differentia symptomatibus q̄ insequentibus. Vt statim in exēplo proposito, perniciosissi-
mus succus est atra bilis, quū alijs præualuerit, vt pote q̄ præ ceteris, & corrodat & maligna admodū
lit, concoctū q̄ difficillima, & ad purgationē ineptissima, atq; etiā plurimū indicet calorē, a quo sit
per assationē genita. Omnium mitissimus sanguis, qui & dulcissimus sit, & ad concoctionē facilis:
mediū in simplicitate, & malignitate reliq; duo locū obtinēt. Ex symptomatibus, vt nihil oīno ex-
puere pntiosum est, partim q̄ significet fluxionē in phlegmone quasi deuinctā teneri, partim ve-
ro q̄ ea vniuersa interius cōtenta corrūpetur: ita screatus facilis, & pcul a labore, saluberrimus ē, et
lōge et magis si cōcocta expuant. Alioq; & pulsū symptomata morborū mores ostēdunt, et præ-
terea quocunq; alia ex cōsensu solēt cōseq, sicut deliria, somni immoderati, fastidia, lotia, & alui deiectio-
nes hoc aut alio modo factæ. Erit igitur his oībus, q̄ recensuimus exercitatio adhibenda, si eā facultatē
asseq; voluerimus, quæ facile possimus affectas partes, morbosq; ac eorū mores magnitudinē, et dif-
ferentias cōprehendere. Ab illis eiusdē aut locis erit & ratio præfagiendū euentus morbi petenda,
& insuper

*Nota, cum in pro-
prietate pleuritis
hæc ad atra bile
eam dicitur q̄
necesse est q̄
illis impmō
dat tñ p̄
paleem t̄
edente t̄*

A & insuper commodi vsus remediōrum. Præfagia etenim & medicum ab omni mortis culpa im-
munem reddunt, & agros ad obtemperandum faciles, occalationem que remediōrum præmon-
strant. At vero q̄ aptus remediōrū vsus id sit, quod in arte præcipuum est, & propter quod is ser-
mo vel vniuersus institutus sit: omnibus iam satis constat. Et nos nō multo post docebimus, quo
sit ex his, quæ nuper recensuimus, comparandus modo: nunc enim his, quæ exposuimus, finē im-
ponere constitui. Nempe exemplo vnico, tum morborum ipsorum, tum vero earum etiam, quæ
ab ipsis detinentur, partium dignotionem explicauimus. Sed, si & alterum quid nō dissimile ad-
diderimus, nihilo se res deterius fortassis est habitura. Excrementorum enim species multorū no-
titiam affert, quæ tamen & corpus secum cōnexum habet, e quo illa excerni videmus ita, vt ex his
ambobus simul coeuntibus vnā stabilis euadat indicatio. Quippe quia si membranæ, verbi gra-
tia, corpus excernatur, q̄ quidem ad id spectat, quod cernitur, insinuat partem quampiam exulce-
rari, quæ in superficie naturam habeat membrana, quæ tamen ea sit, desinite distinguere nequit.
Locus autem per quem fit excretio, poterit nos ad affectam partem conducere: vt pote quia, si per
inferiorē alium deiciatur, vlcus in intestinis indicabit: si per superiora vomatur: in ventriculo:
si per tussim excreetur: membranas, quæ asperas velant arterias, abradit monstrat: sicuti si minga-
tur: vel vesicam, vel pudendi meatum. Sed non parum præterea ad rem faciet ea, quæ primario af-
fectu ab his, quæ per consensum laborant, distinguere: antecessione, inquam, & cōsecutione, ma-
gnitudine, & paruitate, insuper que causarum accessione, quæ vtriq; solent officere. Vnde multi
male se habente ventriculo, cerebrum in consensum adducto, in eorum symptomata illapsi sunt
qui atra bile vexantur, aut, si cōsentiant oculi: eorū, qui suffusione. In his tamen, si diligenter quis
obseruauerit, has affectiones tum cruditates, tum vero excrementa in ore ventriculi collecta con-
sequi inueniet: & proinde eas ex his, quæ vētriculum ledunt excrecere: ex illis vero, quæ illi con-
ducunt sedari. Ceterum non est in præsentia nobis institutum vniuersam affectarum partium
rationem exacte explicare, quemadmodum nec cuiuscunq; partis alterius huiusce artis, sed solum
inueniendū methodum insinuare, & quam cum fine istius artis cōnexionem habeat. Etenim erit
deinde necesse, vt quisque perlectis nostris commentarijs, in eis sententijs, quas in illis omnibus
complexi sumus, multifariam se exerceat. Itaque ad prædictas methodos iam accedam, addito ta-
men eo, quod præsentī negotio necessariū est. Arbitrere hoc etiam loco formam rei reperiri, quā
deinde vt materijs accommodaueris, totā habebis substantiam. Porro, quum particulatim omnia
fuerō persecutus, sicuti nūc paucis quibusdā exēplis actū est: erit tibi & hæc pars integre cōstituta.

De eligendis remedijs, ipsorum que vsu, ex substantia, formatione, & situ partium laborantium. C.A.P. 17.

Reliquum autem est vt monstremus, q̄ sit necessarium ad commodum remediōrum vsum,
partis, quam curaturi sumus, substantiā exacte cognoscere, figuram q̄, & positum. Substan-
tia enim affectus primos, qui intemperie consistunt, quantum a naturali statu aberrarint, ostēdit:
quantum q̄ calefacere, refrigerare ue, humectare, aut exiccare oporteat. Figura vero morbos, qui
ad ipsam spectant, de quibus sermo in superioribus habitus est, simul q̄ & eorum indicat magni-
tudinē, quippe quum eo maiores censendi sint, quo a naturali modo magis recesserint: & insu-
per ex ea cōprehenditur, quousq; sit opus ad ea, quæ ex natura sunt, per cōtraria reducere. Sed hæc
ex proportionē morbis in intemperie respōdent: obstructions autē, & inculcationes ad hoc genus
pertinent: quod vero præcipue, ac peculiariter indicat, est euacuationis modus, quæ fit per oscula,
& figuras, quas membrū id affectū est, quod nobis curādum offertur: aliquam tamen habet hac
parte communionē cum illis indicationibus, quæ a posito procedunt: de quibus iam agemus. Vt au-
tem superuacaneū videretur ea nunc explicare, quæ in istis eandē videntur ad cognoscendā vel ma-
gnitudinē, vel quāritatem vsus auxiliōrum proportionē seruare: ita illa, quæ eximia, peculiaris q̄
sunt, exponenda sunt, posteaq; ea ad curationes indicationibus, quæ a forma procedunt, mista ma-
gno sunt vsui. Sed hac etiam parte paucis quibusdā exemplis, vt tantūmodo methodum mon-
stremus, sermonem expediemus. Obstructio sanē affectus quidā est partium instrumentariarum,
qui in primis iecori ob eius tum structurā, tum vero actionē solet esse molestus. Nam venę, quæ
a portis deriuantur per vniuersam huius visceris partē cauam disperitæ: tandē illis, quæ in gibba
sunt, per quædam oscula sensum effugientia committuntur. Vniuersum vero alimentū ex ventri-
culo in hunc vnum locum, qui ob id ipsum, quod nuper diximus, portæ appellatus est: refertur.
Quemadmodum enim in vrbes nihil nisi per portas inuehi potest: ita nihil potest in iecur deferri,
nisi prius in hunc feratur locū: vnde in totam iecoris partem cauam subinde distribuitur, inde
vero per eos, quos diximus, terminos in gibbā. Quare nil mirū deinde fuerit, si viscus hoc & ob
viam angustiam, & ob copiam pertransuentis substantiæ, assidue obstructionibus arripiatur. Et
igitur curatio erit adhibenda, priusquā ea nimis excrecant, febris q̄ accendatur, tum cibus, tū me-
dicamentis attenuantibus administratis: quia, quum multæ factæ fuerint: non modo hæc nō satis
erunt: verū & vacuatione erit opus: quæ deinde quo loco faciendā sit: membri figura & eiusdem
sitū indicabit. Vnde ab his promōti, si quid in iecoris cauo cōprehensum sit, per intestina detra-
himus: si in gibbo: vrinā cientibus vacuamus. Eodem etiā modo a mēbri figura, situ q̄ docti, ea
lagogici. 6 f quæ

genda: omne exuberans vacuandum est, vt tamen prius distinguenda sit exuberandi ratio: quau-
 titate ne, an qualitate, aut etiam vtraque ratione exuberet: & quod deinde potest iterum ad natura-
 lem statum redire, per contraria alteretur: vt, quod crassum lentum q̄ est, attenuetur: quod tenue,
 crassius reddatur: ambo vero pariter concoquantur: obstructiones præterea aperiantur, quæ toto
 sui genere sunt præter naturam, qualia venena, virus q̄ animalium, tum alterent, tum euacuent.
 Alteratio autem per contraria fiat, quæ vel tota substantia aduersantur, vel altera, vel vtraque qua-
 litate: sed euacuatio, per ea, quæ vim attrahendi habeant. Ceterum hæc omnia, quibus sint perage-
 da remedijs, ab ipsis affectibus petendum est. Quia, si omnes pariter humores accreuerint, maxima
 atque præcipua eorum euacuatio erit per lectam venam: deinde vero per frictions, per exercita-
 tiones, per balneas, per inedia: nec alia etiam erit euacuandi ratio, quum solus sanguis modum
 excefferit: ubi autem flaura, vel atre bilis succus, vel serofus humor, opus quidem est euacuatio-
 ne, non tamen eodem modo, etenim si ea excrementa in primis venis contineantur, purganda sunt
 his quæ aluum cieant. Si in alijs, & tenuia, aquosa q̄ fuerint, per vrinam: si biliosiora, per purgato-
 ria. Veruntamen possunt & tenuia alui deiectione purgari. Sed quæ totum corporis habitum oc-
 cupauerint, quum tenuia fuerint, aut sudore, aut medicamentis, quæ cuti applicita vim exiccandi
 habent: quum vero biliosa, primum quidem purgatione egent, mox & euacuatione per cutim. F
 At, quum pituitosus humor exuberauerit, si falsus sit, purgandus est: si acris, experiendum, an pos-
 simus, naturæ ad illum concoquendum opem ferentes, alterare: & longe etiam magis, si dulcis sit:
 erit enim concoctu facilior. Porro ad concoctionem conducit quies, moderata calefactio, cibi par-
 cus vsus, boni tamen succi, potus vini parum calfacientis, exiguum vero calorem & moderata fri-
 ctio inducere valet, & vsus præterea moderatus aquarum calidarum, insuper q̄ cibi, ac medicamen-
 ta temperate calfacientia. Obstructiones remouent quæcumq; vel esculentia, vel poculenta, vel me-
 dicamenta attenuant. Verum, qua deinde ratione sint harum materię reperienda, aut iudicandę,
 exposuimus nos in eo libro, quem de facultatibus simplicium medicamentorum, & in illo etiam
 quem de attenuante victu inscripsimus.

*Ad hoc non
 est docet qd si hoc
 vel exquirantibus p̄
 imit. hinc p̄
 reuertit p̄
 reuertit a p̄
 in scripsit.*

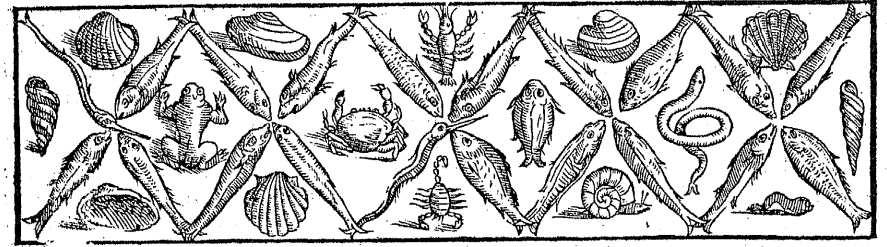
De arte, quæ reficit conualescentes ex morbis. CAP. 20.

Iam igitur tēpus erit, vt ad illos, qui a morbis reficiuntur, transeamus: in quibus nulla causa, nul-
 lus que affectus præter naturam, sed sola est gracilitas, simul q̄ & virium imbecillitas. Et proin-
 de, qui se hoc habent modo, in naturalem habitum reducuntur, si moderatis cibus & motionibus
 reficiantur & corroborentur. Et nos in libris de tuenda sanitate, materias, quibus hi & alendi &
 exercendi sint, explicauimus, ne tamen aliquid huic videatur deesse sermoni: non modo partis re-
 ferendis, quæ analeptice dicta est, sed vniuersi etiam salubris negotij methodus hoc quoque loco
 repetenda est. Primum que cuius nam ea sit generis, num ad id pertineat, quod presentia tuetur,
 vel eo tantum a parte curatrice differat, q̄ in minimis quibusdã corrigendis versetur. Si enim cor-
 pus suum diutius statum seruet, nulla esset arte opus, quæ illi præceller: hoc quippe in causa est,
 cur scientia egeat, cuius curæ demandatum sit, quia vitatur, nec in eodem semper statu persistit.
 Nempe si solum hoc illi eueniret, vt in halitus diffaretur, & subinde inaniretur: cibus potus que
 defectum illum reficere posset: at, quia humorum copia, praua q̄ præterea gignuntur excremen-
 ta, exercitationibus egemus: earum enim munus est superfluentem quidem succum euacuare, ex-
 crementa vero concoquere & expurgare: si tamen causæ omnes vitentur, quibus vitari potest sa-
 nitas: refrigeratio in quã, æstus, lassitudo, cruditas, ebrietas, vigilia, mœstitia, ira, furor, & alia om-
 nia, quæ in eodem cum his ordine sunt. Neque enim ea sigillatim recedenda sunt, quum argumen-
 tum id, quod a principio est a nobis institutum, iam ferè absolutum sit. Nam institueramus om-
 nes partes medicinæ non quidem exacte disquirere: sed tantummodo monstrare, medicinam nõ
 secus ac alias artes, suam a finis notione constitutionem esse sortitam.

Medicina quo nam in genere sit artium effectuarum. CAP. 21.

Quod tibi est a nobis confectum: reliquum est, vt vniuersam medicinæ rationem per capita
 resumamus, illius que cum ceteris factiuis artibus comparisonem. Igitur medicina est e-
 numero artium factiuarum, non tamen vt ædificatoria, vel fabrilis, vel textoria: sed vt ea
 potius, quæ labefactas ædes instaurat, vel dilaceratas vestes consuit. Harum vero, vt monstrau-
 imus, duplex est constitutio: nonnunquam enim ipse sibi artifex exemplum confingit, quandoq;
 autem, quod exterius consistit, contemplatur. Medicinam vero nos ostendimus esse in hoc secun-
 do genere, vt pote, quæ minime sibi vllum confingat exemplum, sed omnia ex corporis dis-
 sectione contemplatur, & subinde, si quid vitiatum sit, corrigere conatur. Sed hoc dif-
 fert ab alijs artibus, quod maxima ex parte se naturæ operanti ministram præ-
 stat: tamen medicus vniuersam eam contemplationem, vnde ipse excitatur,
 vt minister, corrector, ue euadat, similem habet ceteris omnibus facti-
 uis artibus: qui & similarium partium substantiam nouit, &
 modum generationis instrumentarum, pariter q̄
 affectus inuenit, scopos q̄ præterea eorum
 curandorum inuestigat.

Galen



GALENI ASCRIPTAE
 FINITIONES MEDICAE

Bartholomæo Syluano Salonensi interprete.



Initiorum tractationem cum medicis omnibus, tum vel maxime in-
 troductiis iuuenibus longe vtilissimam decreui, vt medicorum opti-
 me Teuthra censuisti, colligere, ac scriptis mandare. Cum enim medi-
 ca ad vsum vitæ ars conferat, sit que ad hominum salutem inuenta, ac
 pulchra nec pauca præcepta contineat, neque eam assequi facile esse vi-
 deatur vtilissime erunt finitiones: vt quæ multa docere paucioribus
 possunt. Optimum enim in artibus, scientijs que omnibus genus doc-
 cendi id est, quod non verbosa oratione, atque in insuatum excurrere
 te, sed paucis contenta perbelle dignoscitur. Veteres quidem, qui q̄
 ante Hippocratem fuerunt, in quorum nos volumina incidimus, nec ali-
 qua finiuerunt, quæ ad artem pertineant, nec libros complures, sed paucos admodum reliquere.
 His igitur iure laus debetur, quod animum applicuerint primi, ac vitæ emolumentum aliquod
 inuenire studuerint. Post hos vero exortus Hippocrates medicinam literis prodidit, finiuit que
 ceam in libello de arte: ille nimirum, qui semper bonorum auctor ac princeps fuit: cuius apud
 Græcos omnes memoria in æuum durabit, quadoquidem publice est de omnibus benemeritis.
 Ceterum, qui ab iis temporibus extiterunt, finitiones perscripserunt, tamen ne ij quidem omnes.
 Sedulam autem in ea commentatione operam nauasse videntur: sectatores Herophilij, & Apol-
 lonij Memphites, & præterea Athenus Attalensis: verum hi quoque nec decenti vsi sunt or-
 dine, nec tractatum composuerunt, sed in libris conscribere passim: nec ea præterea plene descri-
 pta sunt, non enim omnia, quæ ad medicinam spectant, finiuerunt. Porro, quod vera commemore-
 mus, licet dictorum virorum libros euoluentibus discere. Nos vero longum sermonem ingressi,
 finitiones que a maioribus proditas ad verbum describentes, iustum ipsis imponemus ordinem:
 & si quæ ab antiquioribus dictæ non sunt, conficientes ipsi, construentes que, vt tu quoque ope-
 raprecium esse censuisti, absoluta collectanea concinnabimus. His ego bone Teuthra mihi per-
 suadeo nec fuisse iuuenibus instituentis, nec fore vtiliora: atque hæc hæc hactenus. Primum autem,
 necesse est, dicamus, quid sit vtilissimum, ac quid doctrinæ ordini maxime conueniat: & quid ip-
 sa finitio sit aperiamus: tum finitiones dehinc subnotandæ.

Non longe a principio.

D Finitio igitur, seu græcè ὁρος, ex non nullorum sententia est oratio, quæ, quale sit illud, de quo
 sermo est, declarat. Finiri autē & hoc modo potest. Finitio est oratio mentis cōceptionis. Quidã
 sic quoq; finiuerunt, Finitio est oratio, quæ perfectionem per resolutionē adipsit. Finitio est,
 quæ nos breui submonitione, in rerū vocibus subiectarum notionē ducit: vel, Finitio est oratio,
 quæ ipsum esse declarat: vel oratio, quæ nobis intelligētiam rei indicat ac palam facit. Diffinitio
 vero, quam scilicet Græci διορισμὸν vocant, est rei, quæ velut vniuersaliter dicitur, sed vniuersalis
 non est, per appositionem ad vniuersale deductio. Descriptio est oratio, quæ rudijs, ac quadam
 veluti formula ad declarandæ rei notitiã introducit. Alij sic, Descriptio: est oratio, quæ res per ru-
 dem imaginē representat. Scientia est cōprehensio certa, & firma, neq; a ratione decidua: licet,
 & hoc modo finias: Scientia est habitus, qui opinionem præbet ex visionibus haud ab ratione
 deerrantem. Ars est cōprehensionum globus commeditarum ad finē aliquem rerum, quæ sunt
 in vita, perutilem. Vel sic, Ars est cōmeditarum globus cōprehensionum ad vnum finem rela-
 tionem habentium. Hippocrates in libello de arte medicinam ita finiuit, quã primus quoq; me-
 dicinã nominat: esse enim inquit a morbis prorsus vindicare laborantes, & morborū obtundere
 vehementias, & morbo profligatis manum non admouere, intelligentes compotē non esse ho-
 rum omnium medicinam: plures hoc pacto finiuit, Medicina est ars, quæ præcēt sanis victus
 illogici. 6f iij ratione

Ibidem.

ratione regendis, atque ægrotis curandis. Secta, est decretorum multitudinis assensio artificiose E
 constructorum, atque ad vnum finem relationem habentium, aut sic: Secta est decretorum multi-
 tudo, quæ tum se mutuo consequuntur, tum consequi apparent, aut putantur, possit & ita quispiã
 dicere: Secta, est dogmatum multitudinis consensus, quæ se inuicem, & apparentia consequuntur,
 aut consequi existimantur: inuenitur & finitio huiusmodi quedã: Secta, est assensio dogma-
 tum multitudinis, quæ tum ad seipsa, tum ad apparentia consequentiam habent, vel ita: Secta, est
 assensio ex dogmatum multitudine, sequelam inter se ad vnum finem habentium. Decretum seu
 dogma, partim proprie, partim cõmuniter dicitur: cõmuniter, rei consensus in actu: proprie autẽ
 magis rationalis secta dogmatica vocata est. Medicinæ sectæ duæ sunt primæ, Empirica, & Ratio-
 nalis, & tertia Methodica. Quartam autẽ sectam inuenisse videtur Agathinus Lacedæmonius,
 quã græce ἐπιτυθητικὴν, quasi supercompositiuam dixeris, nominauit: non nulli vero hæcicem,
 id est habitricem, appellant. Est Empirica secta earum rerum, quæ sapissime numero, ac secun-
 dum idẽ, atque eodẽ pacto quodã modo visæ sunt. Rationalis autẽ secta rerum abditarũ scientia atque
 operibus cõstat, quæ hanc in medendo cõsequunt. Methodica, est ratio, quæ ab apparente progre-
 ditur, & incompti comprehensionẽ facit: vt, si sunt sudores, sunt exigui cutis meatus: apparens
 enim res sunt sudores: esse autem meatus incomptum est. Syllõgismus, est ratio, in qua positis F
 quibusdam aliud quiddam ab iis, quæ posita sunt, quod ante ignorabatur, per necessitatem colli-
 gitur. Epilogismus, est ratio, quæ id, quod ab intelligentia diuertit, in firmam certam quæ notitiam
 adducit. Speculamen, seu potius græce Theorema, res est vniuersalis, quæ medicinæ fini conse-
 quens ponitur: vel proloquium vniuersale medicinæ completiuum, vel Theorema, est id, cuius
 cõtrarium raro euenit. Opinabile anceps, quod græci ἀμφοδὸσον vocant, est id, cuius perinde eue-
 nitẽ contrarium potest. Finis, est cuius gratia res medica administratur, aut hoc modo: Finis, est
 id, ad quod quæcunq; medicæ artis sunt, referuntur, sic quoque finis licet: Finis in medicina, id est,
 quod si assequuti fuerimus, nihil præterea egemus. Consummatus medicus est is, qui in specu-
 latione & actione numeros oēs expleuit. Optimus est, qui omnia in medicina recta agit ratione.
 Homo, est animal rationale mortale, mentis capax & sciẽtię. Animal, est substantia animata sensu
 prædita, quæ impetu mouet ac voluntate. Anima, est substantia incorporea, quæ per se, ex Plato-
 nis sententia, mouetur. Stoicis vero, corpus tenuium partium, quod ex seipso pro seminis moue-
 tur rationibus, vt autem opinio fert Aristotelis, entelechia seu perfectio instrumentarij corporis
 phisici vitam facultate obtinentis. Corpus est magnitudo triplici dimensione cõstans: quippe cũ
 longitudinem in seipso, & profunditatem, & latitudinem habeat, vel magnitudo ex spacijs tri-
 bus consistens. Elementũ, est, ex quo primo & simplicissimo progenita omnia sunt, & in quod
 simplicissimum resoluentur. Atheneus vero Attalensis in tertio volumine ita inquit, Elementa
 medicinæ, vt nō nulli arbitrati veterum sunt, calidum, & frigidum, & humidum, & siccum: ex
 quibus homo primis apparentibus & simplicissimis minimis quæ est constitutus, & in quæ vltima
 apparentia & simplicissima ac minima resolutionem capit. Elementatio, est eorundem doctrina
 secundum idem eodem quæ modo, alij sic: Elementatio, est forma ab elementis ad finem. Constant
 corpora nostra ex solidis, & humidis, & spiritibus. Solida sunt ossa, chartilagines, nervi, musculi,
 venæ, arteriæ, & quæ in contextu sunt viscera. Humida, humores, & excrementa. Spiritus vero,
 natiuus calor est in corde desitus. Anatome, hoc est dissectio confectio ue, abditarum partium
 speculatio est. Confectionis species duæ sunt, altera, quam de industria aggredimur: altera, quæ
 casu euenit: per industriam cõstat ea, quam tradunt dogmatici partium occularum gratia vel in
 viuentibus, vel in mortuis: & vel in totis, vel in partibus: casu euenit, ex iis; quæ contingunt, vt ex
 vulnere magno accepto: soli autem hac vtuntur empirici. Chirurgia, est in æpidarum manuum
 celer motus cũ experientia, vel actio in medicina per manus artificiosa, conuenientis finis com-
 pos. Pericrania, membrana est neruosa totam caluariam complexa. Meninges, sunt, quæ cerebrũ
 ambiunt corpora neruosa arteriosa que. Cerebrum est album, molle, velut e spuma quadam con-
 cretum, humidum & calidum. Cerebellum, secundum locum a cerebro obtinet, similis cum eo
 nature, ac coloris. Dors medulla cognata cerebro est, ceterũ pinguior, candidior quæ. Oculi, sunt,
 qui ex quatuor constant tunicis, neruosi, sensum obtinentes subiectorum colorum, magnitudi-
 num, ac figurarũ. Aures, neruosa, & chartilaginosa quæ sunt, odorum perceptrices. Lingua, venosa est, & carno-
 sa, suppinguis, saporum gustatrix, adiuuans deglutiendo alimento. Larynx, chartilaginosus est,
 per quem spiritum attrahimus, voci concinnandæ alioqui deseruiens. Pulmo, est arteriosus, ex le-
 uigatis, asperis que constans arteriis, fungosior, respirandi instrumentum. Thorax, est ex venis,
 & arteriis, & neruis ad respirationem incitandam a natura constitutus. Cor, neruosum, muscu-
 losum, venosum quæ est, habet quæ arterias, conij figura, suppingue, ex quo arteriæ exoriantur, ac ve-
 ne, per quas sanguis, ac spiritus immituntur. Septum tranuersum, est neruosum, viscera, quæ in
 thorace ab iis, quæ sub thorace sunt, dissepens ac separans. Iecur substantia venosum est, & calidũ,
 ac sanguine astuens, primam quæ generationẽ sanguinis plurimam molitur: ventriculo quoque ad
 concoctionem obeundam præsto est, sua ipsum propinquitate concalesciens. Lien, venosus est,
 arteriosus quæ:

* Nō nulli græci
 codices hãt
 ἐπιτυθητικὴν,
 id est electricæ.

* Forte pro
 ἐπιτυθητικὴν
 legendũ ὀδὸν,
 id est via.

A arteriosus quæ: qui cum tenuia vasa, atque inter ea cavitates multas obtineat, ob id rarus, laxus quæ est.
 Stomachus, neruosus est, & arteriosus, instrumentum appetitus, ac deuoracionis: vel etiam meatus
 humidus, siccus quæ alimentũ. Ventriculus, neruosus, alimẽti humidus, & siccus receptaculũ est, ad id
 concoquendũ præparatus. Intestina, neruosa sunt, alia ad excipiendum, alia ad excernendum re-
 crementũ progenita. Renes, carnosus sunt, carne constant friabiliore. Isthmi humidus excrementũ, ac
 veluti lacunæ a natura conditi. Vesica, est neruosa, humidus recrementi conceptaculũ, eiusdem quæ
 excernendi instrumentũ. Testes, carnosus, perfragiles quæ sunt, humidus calidus, meatibus contenti
 seminis, qui parastata a Græcis dicunt, concoctioni opitulantes. Parastata, sunt (quasi latine asti-
 tes nominentur) qui ex vena, & arteria constant in vnam naturam confertis, semen confouentes.
 Matrix, id est vulua, foris neruosa est, intus carnosior, vas fetus gestandi. Hęc a græcis ἰσθρα, quoque
 appellatur, quæ ἰσθρα, id est postrema sit partium omnium. Excretio, est delatio excrementorum
 corporibus adherentium. Stercus, est expurgamentum alimentũ in concoctionis, digestionis quæ
 consummatione discerunt. Vrina, est superfluitas excolata sanguinis in magna vena, quæ per re-
 nes, & vteras in vesicã delabitur. Saliter, Vrina, est excrementum, quod in iecore gignitur, di-
 scernitur in renibus, per vteras in vrinariam vesicam deriuatur, excernitur quæ inde per eius col-
 lum, ὀσπύθραç nomine, Græcis appellatum ex eo, quæ per eam vrina deferatur. Efficies causa est vri-
 nae, sanguinis generatio in iecore * supprimitur, vel per sanguinis in grumulos concretio-
 nem, vel quæ genitalium meatus concidat ac coherescat, vel ob renum confensorium affectum, vel
 propter vlcerationẽ. Vrinæ suppressionis appellatio prima, est ischuria, cũ vrina retinetur: se-
 cunda, dysuria, in qua vrina quidẽ fertur, sed cũ difficultate: tertia, stranguria, ex eo dicta, quæ vrina
 σπάρρα, ὀσπύθραç, id est guttatim destillet. Humores quatuor sunt, ex quibus aial consistit, sanguis,
 pituita, bilis dura, flaua, atra quæ: hæc enim et elemẽta corporis medicorũ filij vocat: quoniam
 pituita, bilis dura, flaua, atra quæ: hæc enim et elemẽta corporis medicorũ filij vocat: quoniam
 sanguis, calidus, humidus, dulcis quæ est: pituita, frigida, humida, salia, glutinosa quæ: flaua bilis, calida, et
 sicca, acris quæ, ac mordax: atra vero, sicca, frigida, acida, atque grauissima. Sanguis calidus est, & humi-
 dus, in venis copiosus, in arteriis paucior, ex quo alitur aial. Pituita, frigida est, et humida, ad cibo-
 rum deuoracionẽ, & articularũ motum a natura subiecta. Bilis flaua, calida est, & sicca, ad stoma-
 chi robur, ac vteris excretiones cõparata: Bilis atra, frigida est, & sicca, vt diximus, et acida, & gra-
 uissima: sedem habet in liene: mista aut in sanguine est: itaque ab eo seceruntur, ne crassus, ignauus,
 ac digestu difficilis reddatur. Quatuor præterea melancholici humoris differentie sunt: primus
 est elementarius: dein qui ex superassata flaua gignit bile, quæ bituminosum quoque nominamus,
 C quæ bituminis instar splendeat: & qui ex terrificata, seu putrefacta pituita oritur: & qui ex seculẽto
 sanguine consistit. Bilis flauæ sex discrimina habent: bilis elementaria, vitellina, glastea, porracea,
 æruginosa, & pallida. Pituita differentia, dulcis, salia, & qualitate carens. Humores itẽ tribus mo-
 dis in vtericulo degunt: nã aut innatã, aut imbibunt, aut inducuntur. Mucus, est expurgamen-
 tum cerebri, quo pars anime princeps leuet. Sudor, est tenuis, ac serose colatura humiditatis san-
 guini immiste. Vena, est vas sanguinis, & sanguini cõtemperati spiritus natiui, neruosa, humida
 & calida, sensum obtinens, hæbet in sanguinis plus, natiui spiritus minus. Arteria, est vas san-
 guinis paucioris, purioris quæ, & cõtemperati spiritus genuini copiosioris, ac tenuioris, calidior &
 liccior, ac sententiũ, quæ vena, pulsatili motu prædita. Aliiter, Arteria, est corpus cauum, duplici cõ-
 stans tunica, * spiritũ vitalem suppedians: excipit & purum aerem, dum attollitur, & cor,
 ac nature calorẽ refrigerat: dum vero contrahitur fuliginosa, ac fumosa excernit recremẽta. Vtus
 igitur pullus is est, vt per aerem refrigeret: aeris quoque ipsa substantia, quæ spiritui nostro addatur, ge-
 neratio, additio quæ est spiritus animalis. Neruorũ tres differentie sunt: qui eni ex cerebro, & dorso
 oriuntur medulla, ij proprie nerui: qui ex musculis, tendones: qui vero ex ossibus, ligamenta ap-
 pellantur. Nerui, qui a cerebro, eius quæ membranis cõmunes expullulãt, sicciores venis, ac minus
 D calidi, & arteriis sentiẽtiores sunt, ac voluntarios motus absoluunt: qui autẽ ex ossibus prodeunt,
 articulos, & corporis membra colligant, ac continent. Musculi, sunt neruosa corpora, permista iis
 etiam carne, ad partium corporis motum procreati. Periosteę membranę, sunt inuolucra tenuia,
 fibrosa, velut indumenta ossium a natura condita. Pinguedo, est affusio alimentũ, circa mēbranas
 maxime cõcrefcens, sensu carens. Caro, cõcreta ex sanguine est, humida, & calida, mollitudinẽ quæ
 corpori adhibens. Medulla, in ossibus est, eorum cavitatibus contenta, pinguis, ac sensu uacans.
 Chartilagines, corpora sunt terrosiora, ac sensus expertia. Ossa, sunt corpora sicca, & terrestria, &
 frigida, nec sensum obtinentia. Dentes, sunt, qui cibum diuidunt, atque conficiunt, non nihil & ad
 uocis articulationem conferentes. Vraniscus, id est paruum coelum, quod latine palatũ dicitur,
 pars est oris superior, a coeli similitudine nomen accipiẽs. Gargareo, seu columella, caruncula est
 a faucibus dependens, uocis instrumentũ. Præsepia, siue alueoli, sunt cavitates ossiũ, in quibus
 dentes firman. Vngues, sunt neruorũ terminatio, decoris gratia pgeniti, ac quo facilius quicquid
 sit apprehendere digitis. Alij sic, Vngues, sunt cutis cõcretio sicca, & frigida, ac sensus impos. Pi-
 lus, est corpus frigidũ, & siccũ, sine sensu, ad tutelam, ornatum quæ genitus: Ornamenti quidẽ gra-
 tia, in capite, & mento: in genis autẽ, & superciliis, ad usum: oriunt in capite plurimi, ob cutis sic-
 citatem, ac fuliginosorum copia excrementorum, quæ sursum ab infernis partibus ad ea loca mit-
 tuntur.

lågogici.

6f iij

tuntur.

tuntur. Denfantur porro his de causis in aetate vigentibus, tum q̄ excrementorum copia praediti E
sint, tum q̄ cutis meatibus consent amplioribus: nec sit in iis cutis arida nimis vel mollis: contra
vero in pueris, qm̄ nec fuliginosorum excrementorum subest multitudo, neq; facti sunt in iis me-
tus: magis q̄ ob angustiam id genus meatuum. Ceterum caluescunt hoies duabus de causis, ob
siccitate exuperante, ac pilis conuenientis alimenti defectu. } Cutis, est corpus nervosum, ambi-
tum corporis honestamenti gratia totu operiens, ac noxiis causis arcendis procreatum. Semen,
est vis in humido conspersa, rationem huius continens: que vis, si congruas nanciscatur rationes,
atq; materias, in hois generationem explicat: vel aliter hoc modo: Semen, est humor in valis, que
a testibus exoritur, contentus, calido spiritu constans, ex quo nasci hoiem licet: vel, Semen, est spi-
ritus calidus in humido, qui ex seipso mouet, ac gignere tale potest, quale id, a quo emissum est.
} vel auulsum materialis aie partis cu spiritu humido. } Zeno autē Citieus ita finiuit: Semen est
hois abstractum, ac maiorum mistura, quod homo cum aie parte humida transmittit, utique tale
existens, quale id, a quo excutum est. Natura, est ignis artificialis, qui via in generationem tendit.
} mouetur q̄ ex seipso efficaciter } siue, vt Plato inquit, ars diuina, } vel, Natura, est vis, que ex se-
ipso mouet, auctor formationis, generationis, perfectionis q̄. } Dicitur natura & vnusquisq; rei
temperamentu, atq; habitus: motus quoq; per impetum excitus, & quae animal moderatur, facul-
tas natura nuncupatur a phisicis viris, Hippocrate, in qua, & Galeno, utiq; naturae, ac medicinae
peritissimis. } Natura itē, est spiritus calidus, qui ex se pro seminaris rationibus mouetur, qui q̄
in praefinitis certis q̄ temporibus, ac magnitudinibus hoies generat, perficit, atq; conseruat. Habitu-
s, est spiritus continens partes, ac cohibes. Appetitus est } cibi & potus } desideriu, inquisitio q̄.
Deuoratio, est solidi, & humidi in ventriculu attractio, que a stomacho fit: vel hoc pacto: Deuo-
ratio, est ingestio humidi, solidi q̄ alimēti, que ex ore per stomachu in ventriculu fit. Concoctio,
est mistio, & succatio, velut elixatio alimēti, in vetriculo, atq; intestinis, in digestionē per mutatio-
nē absoluta, aliter: Concoctio, est cōfectio alimēti p mutationē in vetriculo, & intestinis, vel sic: al-
teratio propra ad sanguinis generationē, que a natura fit p caliditate, elixationi similis. } Conco-
ctioes alimēti fieri putat Hippocrates a calido innato: Erasistratus cōtritione, et molitura, & am-
plexu vetriculi, & adscititij spiritus proprietate: Empedocles autē putrefactione: alij, que admodu
& Aesclepiades Bithynus, ex crudis fieri digestiones affirmarunt: idē quoq; aiam esse qnq; sensuū
exercitationē dixit. Sanguificatio, est mutatio alimēti in sanguinē. Digestio, est cōcoctio, et cōfectio,
& in sanguinem cōuerſi alimenti in corporis particulas oēs, & partes attractio, qua natus calor
molit: quidā hoc modo: Digestio, est cōcoctio alimenti in totu corpus attractio, qua naturalis obit
calor, cu propria mutatione, cōfectione q̄. Auctio, est pfectus corporu in lōgitudinē, latitudinē,
& pfunditatē. Nutricatio est additio, que corporibus in circuitu, ac latitudinē fit. Aetates quatuor
sunt, prima iuuenū, secunda vigentiu, tertia mediōrū, quarta senum. Iuuenes, tēperatura, calidi,
& humidi sunt, ac similes veri: Vigentes, calidi, & sicci, eadem cu estate temperaturā adepti: Me-
dij, frigidi, & sicci autūno cōsimiles: Senes, frigidi, & humidi, ac similes hyemi. Redūdat sanguis
iuuenibus: flaua bilis vigētibus: medijs atra: pituita senibus: qm̄ innatus calor est iuuenibus mul-
tus: vigenſ vigenſibus: medijs medijs: senibus paucissimus. Iuuetā, est, in qua augetur animal,
calore atq; humore in ipso incrementu capiente: quo tpe & aequalia alimentis delibamenta sunt:
aut eo, quod desit, plus est, quod adgignit. Vigor, est etas, in qua auctum, perfectum q̄ animal est,
absolutus in eo calore, atq; humore, parem q̄ iis, quae dimanant, cum iis, quae ingerunt, modū ob-
tinentibus. Senectus autē, est etas, in qua diminuitur animal, ac deficit, decreſcentibus in eo calido
& humido, frigido autē & sicco augetur. Respiratio, est motus thoracis, & pulmonis: eius
partes sunt expiratio, & inspiratio: vel hoc modo: Respiratio, est attractus aeris per os, & nares in
cerebrum, & in cor per fauces, atq; pulmones: eius vero aeris non nihil & in vetriculu aduenit:
atq; ex accepto portio quadam exigua in aerem ambientem retribuitur. Perspiratio, est attractio
aeris praeter voluntatem, a naturali calore per cutem simul cum demeantibus facta: aliter, Perspi-
ratio, est aeris ex corpore attractus cum naturali appetitu per totum corpus, & rursus per vias ac
meatus excretio. Pulsus, est cordis, & artiarum naturalis dilatatio, atq; contractio: sunt autem
partes pulsus dilatatio, & contractio, vel sic: Pulsus, est cordis, & artiaru, & cerebri, eius q̄ mem-
branarum naturalis, ac praeter voluntatem motus, per dilatationem, cōtractionem q̄: potes & ita
finire: Pulsus, est caloris, qui in corde, & artieris continet, naturalis motus, nec a voluntate profi-
ciscens. } alij sic: Pulsus, est cordis, atq; artiarum naturalis per dilatationem, ac contractionē mo-
tus, ad innati caloris refrigerationem, & vitalis incrementu roboris, & aialis spiritus generationē:
vel, Pulsus, est verax eorum nūcius, que in profundo delitescunt, & vates obscurorū, & incerto-
rum index, motu cōcinnno, ac musica percussione dispositionē prenunciāns inuisibilē. Pulsus autē
genus, est motio, quae nec sedari potest, nec a voluntate progreditur, in sempiternū motus disten-
sione, ac contractionē consistens, atq; in corde, & artieris principiu obtinens. Arteria vel circu-
riter mouet, vel in rectu: constat in orbem non moueri: q̄ autē neq; in rectum agatur, hinc planē
noueris: a loco in locum demigrant, quecūq; in rectum mouent: finem q̄ obtinet motionis: non
ergo in rectum mouetur: q̄, si cum duo sint motus, neutro cieatur, non igitur mouetur, at enim
mouetur:

3. Apho. 2. Ex.
or. 20. 6. Epid.
cō. 5. tex. 1. cl.
3. 187. f.
Ibid. tex. 2. fol.
188. f. Et li. de
alim. post me.

2. Apho. 1. Ex.
ord. fol. 8. a

A mouetur: atq; misto dicimus motu agitari, circulari, & recto. Porro, an mista huius motio sit, ratio
nabilis demonstratio est centrum: centrum appello medium punctum, a quo sese dilatans arteria
foras erumpit, & ad quem rursus se contrahens redit: hac igitur ratione moueri in rectum vider-
tur: ex eo aut, q̄ in orbē perpetuo agatur, spēm nobis inuehit circularis motionis. Motio sex mo-
dis cōfiscitur, per generationē, corruptionē, augmentu, decremētum, alterationē, atq; a loco in lo-
cum translationē. Pars princeps animae, est ea, quae toti praest animantis gubernationi, in cerebri
penetralibus, ac basi constituta: quidam hoc modo } Pars animae princeps, ea habetur, quae parti-
bus animae praest, ac veluti regina dominatur, atq; imperat, & in cerebri basi sedem obtinet. Pars
aut famulatrix, principi subdita est, atq; ancillatur, in reliquo corpore collocata. Sēsus, est affectus
animae per corpus, nūcius rei, quae mouere idonea est: est enim sensus agens facultas. Sensorium,
est instrumentum, quod sensum aliquem creditum habet. Sēsilibile, quod sub sensum cadit. Sēsu ve-
ro praeditum, est ipsum id, quod sentit: verbi gratia sensus, est visus, gustus, olfactus, ac sensus reli-
qui: sensorium, vel oculus, vel nasus, vel lingua, quae & sentiendi instrumenta nūcupantur: sensi-
le, lignum, vel lapis, vel paries, vel columna, & quaecūq; sensibus succumbunt: sensus aut cōpos,
Theon, & Dion, & quēcūq; sentiunt animalia. Sensus quinque sunt, visus, auditus, gustus, olfactus, odora-
tus, tactus. Ministrant porro hi, famulaturq; anime, vt Aesclepiades Bithynus affirmat, qui pro-
inde animam esse quinque sensuum exercitationē dixit. Visus est, qui fit per oculos, cōtemperato
in ipsis tenui spiritu, pupillae locum potissimum obtinēte, p quē visoriae apprehensiones fiūt. } vel,
Visus, est facultas aeris subditia, splendoris speciem referens. Cōtuitus aut, aētius est. } Auditus
obitur p spiritū auribus tēperanter inseritur, sicciore magis, q̄ tenuiorem, quo auditoriae apprehen-
siones efficiuntur. Olfactus absoluitur spiritu in naribus cōtento vliginoso, halituosiore q̄, p quē
olfactilium fiūt apprehensiones. Gustus est, qui fit spiritu linguae insito magis humidore. Tactus,
est, qui per spiritum corpus permeantem perficitur, quo apprehensiones fiunt corporeae. Transi-
tius motus est animalium, qui per appetitionem fit, parte nimirum animae principe auctore, spi-
ritu vero, qui cum nervis extenditur, transferendis membris subministrante. Vox est, quae fit per
principis animae motum, sese ac spiritum simul per fauces vsq; in pulmones, & linguam extēden-
tis, nepe ijs vicinum aere diuerberantibus. Memoria, detentio, conseruatio q̄ in anima est earū
rerum, quas antea obseruauimus: non nulli hoc modo: Memoria, est praeteriti cōprehensio, cuius
praesens fuit ex sensu perceptum. Recordatio est, cum praeter caetera spatū multo tēporis interue-
niete rursus cogitatio oritur adeo, vt, quae prius aium mouere, ad memoriam, reuocentur. Sōnus
est remissio animae fm naturam a finibus ad principatum: vel Somnus, est animae delatio fm na-
turā a finibus ad principium. } alij sic: Somnus, est quies, vacatio q̄ ab animarijs actionibus: con-
ciliat hunc utilis materia, que ex stomacho in cerebrum colligitur, quae q̄ magis humidior ac me-
diocriter calidior est. } Vigilia, ex intentio anime a principio ad corporis partes oēs, atq; particu-
las. Sanitas est primorū, quae fm naturā, aut humorū, qui in nobis sunt, proba tēperies, aut natura
lium virium actio minime impedita: vel, Sanitas est cōmoda quatuor elementorū tēperatura: con-
stat nāq; animal ex calido, frigido, humido, sicco: quidam hoc pacto: Harmonia, seu concinnitas
constituentium hominem calidorum, frigidorum, humidorum, ac siccorum. Accidunt porro san-
itati pulchritudo, bonus habitus, integritas. Pulchritudo quidem, non qualis compitricis artis p
facies illinimenta, capillorum q̄ infecturā, ac similia vendicatur: Bonus habitus, nō qui a gymna-
stica, sed q̄ per sanitatis consequentiā constituitur: Integritas vero, est cunctarū partium numeris
omnibus absolutarū roboratio, cōmensuratio q̄. Quibus itaq; adest pulchritudo, ijs bonus color,
proportio mēbrorum, ac cōcinnatas suppetunt: est enim pulchritudo, proportio membrorū cū
coloris probitate. Sanitas a bono habitu eo differt, q̄ sanitas bonus habitus est commoderatus, ha-
bitus autem bonus sanitas intensa: bonus vero exercitatorum habitus ne sanitas quidem esse po-
dest. Corporis virtutes, sunt sanitas, robur, pulchritudo, integritas. Animi vero, prudentia, mode-
stia, fortitudo, iustitia. Sanitas porro modestiae proportionē respondet: est enim sanitas, bona pri-
morum temperatura, constitutio: modestia autem, est purum ab omni affectu, animum reddere,
nempe voluptate, metu, tristitia, libidine: quam ob causam animi motus imperturbatos tranquil-
los que exhibet: est q̄ hęc animae cōstitutio, ac sanitas. Rursus proportionē robur corporis, ani-
mi fortitudini consentit: est enim robur, firmitas, ac vis inexpugnabilis corporis ab ijs rebus, que
corrumperē corpus censentur. Fortitudo, animi robur, & strenuitas ad ea perferenda, que mortis,
laboris, arumne, ac denique omnium, que graua, & terribilia esse videntur, speciem impensius
praesferunt. Similis autem iustitia rursus pulchritudini videtur: pulchritudo nāq; in membro-
rum symmetria cum coloris bonitate intelligitur: iustitia autem, in eius cōmensuratione, quod
in re quaq; exuperat: cuiq; enim pro dignitate tribuit, vt dijs parentibus, cognatis, amicis, familia-
ribus, ciuibus. Prudentie vero integritatis confertur: hęc enim corporis membrorum: prudentia
autem, reclarum animi cōprehensionum cōsummatio est. Secundum naturam sanitas est.
Praeter naturam morbus. } Quod autem est natura, id nec secundum naturam, nec praeter natu-
ram iam est: vt gracilis admodum, ac siccus: vel crassus iam, & praepinguis: vel qui natus est adun-
co, aut limo: vel celsis oculis: vel qui varus, aut vatia est: nam, qui ita se habent } non sunt secundū
naturam

naturam affecti: nam symmetriam euasere: verum nec præter naturam rursus, nõ enim impediuntur suctionibus administrandis. Esse autem non natura eiusmodi est, vt neq; secundum naturam neq; præter naturam, neque natura existat: tales sunt vitiliginosi, aut acrochordonibus, myrmecis ve, ac similibus præditi: hæc enim neq; sibi naturam sunt mala, siquidẽ a naturali statu excelsere: neq; vero præter naturam, cum naturales minime impediunt actiones: verũ neq; natura sunt: non enim ea fuere a principio genita, neq; a prima generatione consistere: non natura ergo vt sint, relinquuntur. Enimvero, quod constat natura, ei, quod sibi natura: & quod nõ natura, ei, quod præter naturam habet, ratione proximum est. Partes itaq; ad viuendum progenitæ propriæ sunt cerebrum, cor, pulmo, iecur, venter, iecur, venter, iecur: interit: ad cibum, aut viuendum, ac citra molestiam, dolorẽ q; oculi, manus, pedes, & partes corporis reliquæ, hæc nanq; si afficiantur, viuunt animans quidẽ, at minus læciter viuunt. Ægrotatio, quæ Græcis νόσος vocatur, est primorum intemperies, quæ sibi naturam consistit: vel intemperies in liquoribus nobis humorum, vel naturalium facultatum præditiõ: vel versura corporis ex eo, quod secundum naturam est, in id, quod præter naturam se habet: vel Ægrotatio, est primorum intemperies, in qua sic cum, aut frigidum, aut calidum, aut humidum præualet. Ægrotationi opportunissime constitutiones corporum ex partibus constant temperatura contrarijs: quemadmodum optimæ corporum structurae sunt quidem ex instrumentalium symmetria, simularum autem proba temperie constituta. Affectus est impeditio functionis alicuius naturalis, aliquarum ve. Herophilæi hoc modo, Affectus est, qui non semper eodem tempore soluitur, sed in breuiore quandoque, interit & longiore. Morbus, quod Græci νόσος appellant, est habitus ægrotationis totius corporis, aut partis. Morborũ alij acuti sunt, alij peracuti, alij diuturni, quidam continui, quidam intermittentes. Acuti sunt phrenitis, lethargus, pleuritis, peripneumonia, febres ardentes, continentes tertiana. Peracuti, synanche, cynanche, apoplexia, cholera, tetanus, & his similes. Diuturni, tabes, renũ morbus, articulorum, aqua inter cutem, marcor, comitialis morbus, & similes. Continui, hemitritia, typhodes, i. succensa, quæ sic vocat febris, & ardens. Intermittentes vero sunt, tertiana, quotidiana, quartana, quiniana, & quæ his similes sunt. Morborum præterea quidam acuti sunt, & continui: vt ardentes febres, phrenitides, pleuritides: hi. n. acuti, continui q; sunt. Nõ nulli neque acuti, neque continui, quales diuturni. Februm occasiones quatuor sunt: quas etiam tempora nominamus, irruptio, auctio, vigor, declinatio. Hippocrates nouẽ morborũ differentias nouit, acuti, peracutus, malignus, diuturnus, medium, exitalem, euasorium, periculosum, periculo vacantem, Peracutus affectus, est facultate, & specie maior, difficilior q; acuto, qui in septẽ diebus ferme iudicatur: hunc etiam acutissimum appellare consuevit. Malignus morbus, magnus, grauisq; est potestate, specie vero imbecillis, nec tempora certa habet iudicationis. Diuturnus morbus, est, qui in peius mutatur, ac melius: in mensibus, annisq; iudicatur, aut etiam cũ homine interit. Medium morbus, qui inter diuturnum, acutumq; est, is quoque in melius, ac deterius commeat: atq; in sexaginta ferẽ, aut octoginta diebus iudicatur. Exitialis est morbus, qui prorsus exitũ affert, vel breui, vel in plurimo tpe. Euasorius est morbus is, qui nunquam fit perceptorius. Periculosus, qui ad perniciem, & salutem æquale habet momentum: is anceps quoq; dici potest. Periculo caret morbus, qui semper ad salutem, quantum in ipso est, vergit, idem q; potestate cum euasorio est. Morbus imagine magnus, est, vt vulnus in carnis locis multum spaciũ occupans: magnus autem re, vel effectũ, vt punctura in neruo, vel musculo, quæ parua visũ apparet, vi autem est magna. Infirmitas quod Græci vocant ἀσθένεια, est morbus inueteratus cum multa imbecillitate: vel, infirmitas est morbus imbecillis vires diminuens. Morbus, id est νόσος, permanens, stabilis q; circa corpora constitutio est, quæ vita participant. Herophilæi affectum eum esse aiunt, qui facile soluitur, ac dimouet, eiusq; esse in humidis causam. Acutus affectus, est is, qui facile solutionem, vel interuentionem, quantum in ipso est, habet. Fusanei morbi, sunt qui oĩ tpe, & loco sũt. Vernaculi, qui in quibusdam locis abundant. Vulgares, qui tpius quibusdam plures eodem in loco corripũt. Pestilẽtia, est morbus, qui in omnes, aut plurimos grassatur, ab aeris corruptione proueniẽs, quo fit, vt quam plurimi intereant. Fertur & quædam huiusmodi finitio, Pestilẽtia, est communis affectus plurimorum, qui sub idẽ tẽpus per vrbes, nationesq; acuta pericula, mortes q; inferat. Finitio & hoc modo possumus, Pestilẽtia, est versura aeris, qua de re nec ordinem propriũ seruent anni tempora, simul q; plures ab eodẽ morbo intereant. Causa, est, quæ in corpore quidquam facit, expers q; ipsa est corporis. Est aut alia procatartica, hoc est antegressa, vel externa, alia contentiua, seu coniuncta, quædam antecedens. Antegressa, est, quæ confecto opere discessit: velut canis cum memordit, & scorpius cum ictum infligit, & iniustio a sole, quæ febrem parit. Contentiua est, quæ cum adest, presentem seruat morbum, sublata tollit: vt calculus in vesica: in oculo aquula, pterygium, encathis, alia q; id genus: quæ ponunt medici non in causarum duntaxat, sed in affectuum quoq; ratione. Athenæus aut Atraleus sic inquit. Causa, est ea, quæ facit: hæc autem est procatartica: aliter. Causæ sunt procatartice, quæ ante totam operis consummationem existunt, quas q; nulla antecedit. Antecedens causa, est, quæ ab antegressa prorsus, aut partim constituit: nõ nulli sic, Antecedens causa, ea est, qua p̄sente adest effectus, & aucta auget, & minuta minuitur, & sublata

de Natu hum.
cõ. 1. 1. 6. cl. 1.
28. g. & lib. 1.
de morb. circa
principium.

A sublata tollitur. Per se finiens est causa, quæ ipsa per se finem facit. Concausa, quæ cum alia pares obtinens vires, opus molitur, quod facere sola per se ipsa nõ poterat. Aditrix causa est, quæ opus quidem conficit, sed ægre: quapropter alij confociatur, quo rem assequatur facilius, quam prompte obire seorsum nequit. Causa sunt manifestæ, quæ cunq; ex seipsis facientes agentesq; sensu deprehenduntur. Aliqui hoc modo: Manifestæ sunt cause, quæ & apparet ipse, & opus consentaneè sibi fieri ostendunt. Non manifestæ, sunt, q; non ex seipsis, sed per signa deprehenduntur: quæ admodum Obscuræ, quæ neq; ex seipsis noscuntur, neq; ex alijs. Propterea obscure sunt ea, quæ absunt aliquãdiu, ac rursus venire sub sensum valent. Notatio, est per notã, vel per notas, seu signa perceptio: vel Notatio, est signum, quod rem minus partem quãpiam declarat. Signum, est rei, quæ contingere debet, dignotio. nõ nulli hoc pacto: Signum est id, quo cognito aliud, quod ignotũ nobis erat, deprehendit. Passioũ significatio, notatio interiorum, exteriorũ q;. Prænotio, corũ, q; euenire debet, sciẽtia est: aut, Prænotio, est p̄scire, quæ sint corpori euentura. Prognosticũ signũ est, ex quo noscitur futurum. Prædictio, est futuri præcognitio prænunciatio q;. Pathognomonium signum, id est, ex quo affectus dignoscitur. Concursum, quam Græci vocant syndromen, est congressus symptomatum. Symptoma, est accessorium affectus. Auxiliaria signa, sunt ea, ex quibus curatio, quæ in ipsis obseruata est, commonemur. Auxiliũ est, quod hominibus vilitatis gratia admouemus, ex quantitate, qualitate, ordine, atq; occasione cõpositum. Curatio est ordo auxiliorum consequentiam habentium: vel opportunitas, & tempus muneris præclare obeundi: vel, temporis commoditas, in qua opem seruius laboratibus. Indiciũ signum est, quod primas sibi vendicat in minus manifesti alicuius deprehensione idem bonum consequẽtis. Suggester memoria signum est, vt aiunt empirici, res, quæ apparet, atq; ex antegressa obseruatione innotescit, vtilis rei, quæ cognoscitur, ad memoriam reuocãda: præsentium præsentia signa sunt pathognomonica omnia, i. affectuũ indicatiua: hæc enim cũ sũt, atq; ad sũt, ad sũt perinde & affectus: cũ ecclant, morbi quoq; soluantur. Præsentia præteritorum sunt signa, vt facti prius vlcis cicatrix. Præsentia futurorum, vt cadauerosa facies, mortis. Præterita autem sunt præteritorum signa, vt cum remissio a declinatione, deseruisse morbum significat. Præterita præsentium, vt esse ab aspidemorsum inter exitalia cõferi. Sunt, qui hoc modo dicant: Præterita præsentium, vt tenue in testinum vulneratum esse, perniciosis adnumerari. Præterita futurorũ, vt cõfractio contrito q; ostesotum contrahendum: ei nanq; oportet totum obducĩ, dum ad pristinum statum redit, non nulli vero sic: Præterita futurorum, vt de capite dempto osse cicatricem sequuturam. Superuenientia præsentium, vt in scabibus sauciatum periclitari ex vulnere. Superuenientia vero succedentium: vt ex vulnere conuulsio: non enim viuunt præterea is, quæ conuulsio exceperit. Febris, est innati calor declinatio ad statum, qui præter naturam sit, pulsibus quoq; vehementioribus, ac crebrioribus redditus, vel, febris, est cordis arteriarum q; caliditas præter naturam, vitalem firmitatem lædens: aliqui & hoc modo: Febris est redundãtia caliditatis morbosæ sese efferentis cum pulsuum id genus mutatione vt frequentiores, vehementiores q; euadant, quidam autem sic: Febris, est innati generis spiritus in temperies ad calidiorem ac sicciozem statum degenerans. Febris continens, est ea: quæ nec noctu nec interdiu intermitit, neq; remissiones inferẽs, neq; accessiones. Causus, i. ardor, est febris, quæ cum seruore multo fit, nullam q; requiem corpori præbet, linguam assiccat, de nigrat, frigida desiderium affert. Pemphigodes febris est, quæ per caloris intentionem pustulas in ore, quæ Græcis phlyctides dicuntur, generat. Lipyria febris, est ea, in qua extrema & superficics refrigerantur, vritur profundum, excretiones detinẽtur, aspera sitientibus lingua est, pulsus paruus atq; obscurus: quasi calor se intro receperit. Fluxuosa, seu fluens est febris, quæ cum alui fluore, sæpe vero & vomitibus refrigerationem infert, subitam q; vritum deiectionem, cum siti, & insomnia, & pulsuum paruitate. Adstricta febris, contraria est fluxuosa, excretiones non im-
Dportat, pulsus magnos seruat, longiore spatio temporis corpus emaciat. Ictericodes, hoc est auriginosa febris, ea est, quæ similem galgulo aui, quam Græci icteron vocat, colorem molitur, iecur in sublime attollit, linguam assiccat, cutem scedã atq; horribilem reddit. Pestilens est, quæ cũ multa caliditate situm inextinguibilem inuicit: bilis omnis generis vomitus: fetidas alui excretiones ac virulentas, vt paludium graueolentia sunt, quæ excernũtur, similia: vrinas multas, ac tetri odoris, pulsus paruos, obscuros q; inducit. Ignaua est febris, quæ cum capitis grauitate prouenit, vel sanguinis per nares eruptiones, vel excretionis suppressionem affert, aut corpus euenientibus necessario symptomatis ægre afficiendum comparat. Horrida est, quæ habet admistam rigori caliditatem, pulsus adeo infirmos, vt ne ad tactum quidem vsq; perueniant, sed intro recesserint: hæc de rentis venter tumefactus murmurat: lingua humida admodum est, quæ quiddam acefcenti simile habet, quo veluti salua circumluitur. Typus est, in tensionum remissionum q; ordine succedens redditio, vel hoc pacto: Typus est passiois tempus, cui & accessio & remissio ordinata cõtingit. Periodus, siue circuitus, est tempus in morbis, ex intẽtione & remissione consistens. Quotidiana febris est, quæ singulis diebus noctibus q; eadẽ hora vt plurimum innotescit. Tertiana est, quæ vno die, vel nocte vna affligit, sequẽte intermitit, tertio repetit. Quartana est, quæ vno die, vel vna nocte inlarefcit, deinde biduum intermitit, aut noctes duas, quarto recrudescit. Hemitritia, id est semitertiana,

† Adde ex græ.
Ad tempus ob-
scure sunt, que
delecta ex se
ipse apparent
& adiecta cor-
porib; p signa
cognoscuntur.

* AE. Quallidã
ac luteam.

Com. 3. tex. 5.
cl. 3^a fol. 118. h
& com. 2. tex.
15. 110. c. & cō.
1. 23. 105.

semiteriana, est ea, quam nos ex veteris magistris sententia, qui in primo Epidemiarum acutam febrem eam dixit: haud prorsus quidem intermittere, ceterum diem unum, aut noctem leuiora, inferre, alterum grauiorem affirmamus: qui autem a methodo sibi denominationem vendicant, paruam hemiteriam duabus constare intermissionibus putauerunt. Errabundae febres vocantur, quae non praefinitae, nec recto ordine, sed incerto statu proueniunt. Diastole, est elatio, ac velut constrictio cordis, & arteriarum, & cerebri, eiusque membranarum, in longitudinem, latitudinem, profunditatemque, sensibilis tactui. Systole, est contractio, atque collapsus, qui sensum quidem nil mouet, ceterum consentanea ratione, ac consequentia deprehenditur. Palpitatio, est elatio, & submissio cedentis corporis, nec renitentis: quae fit a spiritu, nec perpetuo durat, sed certis cietur temporibus. Alij sic, Palpitatio, est elatio, & submissio musculorum corporum, quae a spiritu efficit, nec semper fit, sed statis temporibus. Pulsus magnus, est, qui fit arteria multum sese in longitudinem, & profunditatem, ac latitudinem diducente. Paruus, est, qui contra in minimum spatium longitudinis, profunditatis, latitudinisque assurgente arteria perficitur. Medius, est, qui his ambobus interiacet secundum longitudinem, ac circulem dimensum, nimirum circumferentia quoque digitis sese ad proportionem offerente. Plenus pulsus est is, qui sub tactum cadit distentus adeo, ut ipsa quidem crassior facta videatur arteriae tunica, maxime vero, quod inter eam clauditur, humidius vniuersum, ac cor pulchritus deprehendatur. Inanis est pulsus, in quo tum ipsius amplexus arteriae gracilis omnino, ampullosusque est, infusa quoque materia vix perceptibilis, atque exilis adeo, ut, si quis etiam digitos imprimat, inanis occurrat apprehensio. Durus, est, in quo neruosa, ut quisquam dixerit, arteria videtur, ac rigida, & tensus, qui subest spiritus: quo fit, ut ictus vni quamdam repercutiendi habeat. Mollis, duro contrarius, nempe qui arteriam remissam, mollemque obtinet, ac spiritum, qui inest, exolutum, ictumque leniorem. Humidus, est, qui mollis, ut & contenta in eo substantia mitis sit, & humiditate quadam tactui occurrat. Siccus pulsus, ita est, ut abstracta sit humiditas, & sicca atque aeris exhalationi permixta. Vehemens est, qui & motum strenuum, & ictum ingerit violentum. Obscurus, qui & viribus est exoletis, & plagam infirmiore adigit. Medius est, qui proportionem quamdam inter utrumque horum seruat. Celer, qui breuiter, concisamque diastolen habet ac systolen. Pulsus, ordo, est respectus quidam, in magnitudine, vel vehementia, vel rhythmo, vel alio quopiam discrimine. Ordinis priuatio, est status instabilitas in pulsibus diuersa. Alij hoc modo: Ordine carere est pulsus, qui in percussione quibusdam modo crebrior est, modo rarior. Aequalitas, est paritas in pulsuum differentijs quibusdam. Inaequalitas, est imparitas pulsuum in quibusdam differentijs, quae in pulsibus accidit. Aliqui vero ita, Inaequalis pulsus est, in quo nunc vehementiores sunt ictus, nunc vix sentiuntur. Rursus alij sic, Inaequalis est pulsus, qui arteriae parte quadam altior sub tactu cadit, idque perflata ea atque ampliata, parte vero alia, quasi angustior eadem fiat, pro capedis quantitate, vehementia inaequalis existit, tanquam parte quadam arteriae violentiorem elationem faciat, quadam vero submissam, atque infirmiore. Herophilus Bacchius, Rhythmus, inquit, est motus in temporibus certum obrinens ordinem. Zeno autem Herophilus dixit, Rhythmus, est ordo eorum temporum, in quibus amplificatur arteriae, collatus ad ea, in quibus contrahuntur. Rectius hoc modo finias, Rhythmus, partium temporis proportio est, quae quendam ad pulsus inter ipsos habent respectum. Heterorhythmi pulsum vocamus, qui alterius aetatis habet rhythmum. Pararhythmi vero cum, qui quadantenus ad aetatem, in qua considerat prope accedit, habetque rhythmum, sed non cum, qui illi aetatis illius peculiari conueniat. Tremulus pulsus est, qui ictum refert non aequabilem, nec minime vacillantem, sed perinde quasi vibretur. Obliquatus est, qui non constituta in rectum arteria praeter situm editur. Myurus, est a situ: nempe quia, cum partes arteriae superiores in arcum coguntur, inferiores contra, ibi quidem dilatantur amplius, superius autem contrahuntur. Graeci complures *μυουρίζουσα* appellant, cum ab ictu maiore ad actio sequentes per subtractionem iugi decremento minores peraguntur: nominantur & hac ratione myuri, cum efficiuntur pulsus ex frequentibus rariores: vocatur & myurus, ubi a celeri in tardiore demutatur. Dicrotus, seu bis feriens, est, cum recessio, quae creditur arteriae, non perfecta obitur, sed cunctatur, idque pro subductionis, aut inhibiti spiritus quantitate, dein repetitio perfecta debita fit contractionis. Arachnoedes, i. araneae speciem referens, siue aranealis, paruus est, ac breuis aera agitur mouetur. Intermittens, est cum celebrandis contractionibus, distentionibusque pulsus vnius arteria tempus omittit. Quidam ita: Intermittens est pulsus, in quo distentionem non ad ictum vnum duntaxat, sed ad duos, vel tres quoque arteria facit dimissam. Intercidens, est, cum inter duos ictus, qui ordine proprio inferuntur, ictus medius intercurrit. Deficiens pulsus vocatur, in quo non ad duos tantum arteria, se ad tres etiam, & ad plures ictus immobilis perseverat. Alij hunc in modum Deficiens, est, qui a magnitudine incipiens, ac vehementia, magis ac magis subinde minuitur: talis quoque ad vllam habet magnitudinem, Graecis myurizon nominatur: ubi autem sese submisserit, ac minor factus ad minus declinauerit, deficiens nuncupatur. Caprizans est pulsus, ubi arteria, cum se distendisse apparuerit, nec fuerit omnino distenta, ad alium percussum prius, quam contractionis visionem praebeat, praecipitantius transiit, secunda autem fuit percussio facta vehementior. Recurrens, est, qui ad quantum excurrit magnitudinis aut vehementiae, in alijs rursus ad tantum, dein

Adem recurrit. Formicans, est paruus, inanis, frequens, obscurus, omnium ad extremum deductus, aethoc modo, Formicans, est, in quo circa digitos arteriae incumbentes imago veluti formicae sit ambulantis: quam obrem & paruus is est, & obscurus. Phrenitis est mentis delirium cum febre acuta, ac floccorum collectur: & metus emotio: & huius impeditio pulsuum: & sapiendi obliuio: vel offensa praecordiorum breuis cum tremore, & vocis exilitate, & a maligna febre maxima ex parte facta palpitatione. Lethargus, est delatio in somnum non facile excitabilis, quae cum coloris vitio, & flatuoso cedemate, nec sine ipsarum quoque solidarum partium, ac pulsfici spiritus languore prouenit, ferè in debili febre, ac maligna: sicut vero lethargi partim affecto principio, partim ab scellu. Angina ea, quae synache a Graecis dicitur, est affectus colli acutus, difficilis, qui egrotum angit praefocatione. aut ita, Synanche, est phlegmone, alijs extra collum, ut partes tumescant, alijs intra tonsillas, ut simul partes quoque afficiantur respirationis, & egra spiratio consequatur. Conuulsio, est affectus, qui neruis, ac musculis accidit, cum modo corpus totum, modo pars eius volu ratis iniussu trahitur. Tetanus, est extensio, fixioque in corpore neruorum omnium, & musculorum, vel hunc in modum. Tetanus, est conuulsio in rectum, cum collum, ac maxillae trahuntur, dentes coherent, neque annuere collum potest, neque renuere. Emprosthotonus, est cum trahitur collum ac retro flecti non valet. Opisthotonus, est cum retro trahitur, neque deflecti in partem anteriorem potest. Comitialis morbus, est oppressio mentis sensoriorumque: is, qui affligitur, concidit repente: ei que insuper accidit, ut spuma per os efferatur. Catochus, est, cum sensu priuatur anima, corpusque omne velut gelu obrigescit. Catochi tria genera sunt, somniculosum, lethargo proximum: alterum vigilans, cui affinis tetanus est, & quae praefocatio vulue appellatur: tertium genus est catochi, quod phreniticum non inrudite quis nominauerit: fit enim ex mistis inter se morbis catochi & phrenitide: quemadmodum & Typhonia, quae vel delirus lethargus, vel lethargicum delirium est. **Typhomania* Apoplexia, est detentio mentis cum ereptione sensuum, & corporis resolutione. Item Apoplexia, abolitio est in neruis omnibus sensus & motus. vel Apoplexia sensus motusque priuatio in toto corpore est cum principalium offensione actionum: conflatur autem a frigido humore praecipuos cerebri ventriculos confertim opplente. Apoplexia porro a Paraplexia, ut a toto pars, differt: apoplectici namque prorsus & paraplectici sunt: paraplectici vero non omnino & apoplectici, differunt quoque eo, quod sani mente paraplectici, resoluti parte vna corporis sunt, aut pluribus: apoplectici & his, & toto: paraplectici demum dicuntur, quibus dextre tantum partes, aut sinistrae resolutione elanguescunt. Peripneumonia, est phlegmone pulmonis cum febre acuta, & spirandi difficultate: rubent autem & in ipsis egrotantibus male. Pleuritis, est dolor lateris, ac succingentis membranae, usque ad clauiculam, & summum humerum, & scapulam pertinens, cum febre acuta, minimeque intermittente, non sine dolore confodiente, simul & horrore, & spirationis difficultate, & tussi. Cardiaca dispositio, est innati roboris labefactatio, & languor: fit plerumque conflitante ore ventriculi & stomacho, cum sudorum immmodica vis sunt, qui cardia. i. corde phlegmone laborante fieri affectum putauerint, atque ob hanc virium exolutionem, quod euenit malum, cardiacam vel dispositionem, vel syncopen nominarint. Inflatio, est, cum spiritus copiosior genitus in stomacho detinetur, ipsumque & cum eo ventriculum distendit, quo fit, ut dispensatio praepediatur alimentis. Cholera, est affectus peracutus, ac grauis, quae per vomitus in catarrhum, id est defluxum, protinus hominem detulit, aut ex alui profluuio & multa excretionem in tormina, atque non multo post in id genus febres, quales in intestinorum difficultatibus fiunt, atque in malignas ablegauit, aut sic, Cholera, est acutus affectus cum vomitibus biliosis multis, aluique defectionibus, suris quoque se contrahentibus, ac frigiditibus extremitatibus: fiunt in his aegris & pulsus minores, obscurioresque. Ileus, seu voluulus, est phlegmone intestinorum, quo malo nec flatus infra, nec defectiones transmittuntur, vermina sequuntur valentia, cruciatusque intolerabiles. Aurigo, seu Morbus regius, arquatusve, est bilis refluxio in cutem, quo fit, ut superficies tingatur, lutea quoque fiat, & vitietur cutis: albe quoque in ventre defectiones fiunt eo morbo affectis. Insania, est alienatio mentis euariatioque a communi hominum ritu, ac sanorum moribus, sine febre. Melancholia, est affectus, qui mentem ledit, non sine graui animi molestia, atque auersione a rebus charissimis, fit sine febre: non nullis vero eorum, si atra bilis accesserit multa, stomachum usque adeo infestat, ut & euomat, simulque mens hoc modo vitietur. Cephalaea, est passio, quae per quosdam circuitus intolerabilem capitis dolorem affert: quocirca & aures sonant, & rubent oculi, ac prominent: simul vero distenduntur & ipsis egrotis venae frontis, & rubor in facie est. Heterocrania, est, ubi modo in parte sinistra capitis, modo in dextra dolor accidit, ac quoque intensiones, interdum remissiones infert. Scotomatici, i. vertiginosi appellatur, quibus obtenebrationes contingunt, videturque ipsi circumferri caput, & lucis incerti ac vagi in tenebris splendores oculis obuerrari. Catarrhus, i. defluxus, est multorum delatio humorum per palati foramina & nares, qui descendentes subiecta loca male habet. ac in exitu vna cum flatu egrediente strepitum quendam facit. Hydrophobos, i. aquae reformidatio, est affectus ex canis morfu rabie furentis: fit cum potus auersione, conuulsione, & singultu: his vero & delirium superuenit. Bulimos, i. ingens fames, dispo est, in qua fit cibi inquisitio ex paruis interuallis: quae hac detinetur, & resoluunt, & concidunt, decoloresque fiunt: praefrigescitque extrema corporis: torquetur

torquet stomachus: vixq; pulsus percipitur. Phagedæna, est constitutio, in qua multum appetentes cibum, sumētes q; immodicum, non ipsum retinēt, sed vbi eiecerint, rursus appetunt. Tabes, est vlceraio pulmonis, vel thoracis, vel faucū, vt & tussicula, & debiles comitētur febres, & corpus conficiatur: est enim tabes, phthisis à Græcis cōiter dicta, omnis diminutio corporis, ac colliquatio, ea vero, quam phthoen proprio vocabulo appellant, corporis consumptio ex vlcere ac de molitio est dicta, Græcis est phthisis à verbo *phthivem*, qd̄ est diminui. Dyspnoici, sunt, in quibus spiritus, velut per angustas vias actus, eliditur expiratur q;. Asthma, est affectus, qui valentē conatū respirādo, difficultatē q; iporat, simul q; sedere aliquos cogit ac resurgere. Iecinorosi, sunt, quos iecoris dolor comitatur diuturnus cum tumore, & duritia, & corporis colore malo: superucnit ijs febris ardens, & lingua exarescit. Scirrho affectū iecur est, cū circa ipsum tumor adest durus, & tactui renitens, nec dolorificus. Lienosi, sunt, quibus contracta phlegmone lienes ad naturā statum non redeunt, nec phlegmone liberantur, sed permanet ipsis duritia, quapropter & fluctationibus per morbos infestantur, & color ipsis corporis permutatur natiuus. Scirrhus est lienis, cum maior lien, & durus admodum, & tumore distentus sentitur. Diarrhœa, i. profluuium, copiosior fluxio est alui diuturna, sine phlegmone & vlceraione. Coeliaca dispositio, est alui fluxio non recēs, sed diuturna, cum verminibus, multisq; excretionibus, corpore simul marcescente. Dynteria, i. F intestinorum difficultas, est intestinorum exulceratio cum phlegmone, & cruentorum, faciēq; limilium strigmētorum secretionē, nō sine alui, intestinorum q; morfu, ac cruciatu. Teneismus est dispositio, ad partes inferiores rectū q; ipsum intestinum pertinēs, in qua impetus, cupiditates, q; desidendi plures, pauca vero excretionē fiunt. {vel vt alij, Teneismus, est recti intestini mordicatio, quam biliosi, acresq; humores faciunt, cum exurrectione crebra, cupiditateq; egerēdi, tamen si exigua excernantur.} Leenteria, i. leuor intestinorum, est dynteris magna ex parte comes affectus, quādo ob factas ex vlcibus cicatrices, spissioribus, leuigatioribus, indolentioribus q; redditis intestinis, necesse est, vt cibi prius, quā assumpti cōcoquantur, ocyus ad excretionē decurrant, vtq; ipromiscui, incocti, quales ingesti fuere. {alij vero sic, Leenteria, est tota simul, celerissima q; trāmissio ciborum, cū tales excreti sunt, quales deuorati.} Colica dispositio, est constitutio plenioris intestini diuturna, in qua spacijs tps interiectis cruciatus intolerabiles, difficultates respirandi, sudores, perfrictiones q; adoriuntur. Hydropsis, i. aquæ inter cutem species ea, quæ anasarca, i. p carnem dicitur, est, cum corpus totum intumuit cedemate, atq; humore circūluitur, peruertuntur & agrotis pudēda, ciborū appetitus tollitur, & febris comitatur. Hydrops ascites, i. vtricularius, est, in quo venter, & scrotum, crura q; intumescunt, superiores aut partes extenuantur, & graciles fiunt. Hydrops tympanias, est, cum in vētre spiritus plus inuenitur, humoris minus, ac liquis pulsaerit, sonus exauditur. Nephritis, est renum phlegmone cum dolore vehemēti, qnq; vero & vrinæ difficulti transitu, in qua fibrosa quædā, vel arenosa cū modico sanguine excernunt. Lithiasis, i. calcularis morbus, est calculi generatio in vesica, per quē vrinæ excretio prohibet, alio modo. Lithiasis, est affectus, qui distentiones affert vesicæ, simul vero & imus venter distēditur, nec raro ad præputium ea distētio peruenit: superaccedūt ijs & vrinæ suppressiones, vtq; cum prouectus lapis vias excremētū intercluserit. Straguria, i. vrinæ stilliciditū, est excretio vrinæ guttatim destillantis. Ichuria, absoluta prorsus vrinæ suppressio est, quæ periculū affert. Octo porro modis inhibetur vrina, phlegmone, scirrho, sanguinis cōglobatione, resolutione, calculi prociencia, renū consensorio affectu, vlceraione, calculari morbo. Fiunt in renibus calculi, quādo in corporibus illis humorum crassorum copia cum febrili caliditate conuerit. {vel aliter. Generantur calculi in renibus, vbi collecta in ijs cū proportionali febre crassorum humorum copia fuerit, à qua superaffati ad calculi trāseunt generationē.} Gonorrhœa, i. genituræ profluuium, est excretio seminis morbum importans, cum quo tabescit corpus, decoloratur q;, fit malum hoc vasorum seminaliū robore soluto adeo, vt quodā modo languētes ij semē haudquaquam retineāt. Saryriasis, est affectus cū H genitalis mēbri tēgine, simul se tēdētibus eius particulis: sunt quibus & seminis eiactio cum voluptate fiat: hi vero mente exturbantur, neruorū tētio & seminis fit. Ichias, est coxēdicis dolor diuturnus, nec solutu facilis: aut sic, Ichias, ē morbus validum dolorē coxæ per circuitū inferens, qui dolor vel vsq; ad poplitē, & surā descendat. Arthritis, i. articularis morbus, est phlegmone stabilis, circa articulos consistēs, dolorē q; ingerens vehemētem, neruis nimirū patietibus. Podagra, est affectus, qui circa pedes oritur, & dolorē mouet, patietibus neruis, id q; alijs cū ardore, alijs cū algore. Paralysis, hoc est resolutio, affectus est, quo volūtarius motus offendit: is circa partes, aut partē aliquā fit: perficitur aut neruis musculis q; perpeffis. Scelorybe, quasi cruris turbā vel perturbationē dicas, species est resolutiōis, qua erectus ambulare homo nō potest, & latus aliās in re-ctum, qnq; linistrum in dextrum, nō nunquam dextrum in linistrum circūfert, interdum quoq; pedē nō attollit, sed attrahit, vel ut ij, qui magnos cliuos ascēdūt. Perosis, i. oblesio, est priuatio, impedimentum ve naturalis functionis, aut alicuius mutilatio particule. Lepa, est cutis mutatio in habitum, qui præter naturā sit, cum asperitate, & pruribus, doloribus q;, nō nunquam & squamis decidentibus, interim fecus, plures hæc etiam corporis partes depascitur. Elephas, est affectus, qui cutem crassam, atq; inequabilē reddit, liuor adest tū cuti, tū oculorum albis, exeduntur partes manuum

Anuum, ac pedū summa, ex quibus sanies liuida, ac foetida emanat. Impetigo est summæ cutis asperitas cum multa prurigine. Medicinæ duę sunt partes summæ, contemplatio, & actio: antecedit actionē contemplatio: liquidē considerare prius aliquid conuenit, itaq; deinde agere: nam præceptio ratio cōstans, exercendorum operum principium est. Partes medicinæ quinq; sunt, quas & species quidam nuncuparunt: naturę indagatrix, cognitrix affectuum, victus institutrix, materialis, curatrix. Indagatrix naturę, est, quę circa contēplationē versatur regētis nos, ac moderantis naturę. Affectuū cognitrix, q̄ id, quod p̄ter naturā est, dignoscendū suscipit. Victus institutrix, q̄ in sanis atq; agrotantibus victu inducendo meditat. Materialis, quæ circa materiam se habet corpori nostro medentē. Curatrix aut, quæ circa sanitatis deperdita reuocationē, eius q; restitutionē operam nauat. Fit phlegmone in vtero cū vētris, atq; inguinum cruciatu, ac febribus, qua & sicut put laborat, & tendonum contractio adest, & oculorum dolor. Abscessus tūc est in vtero, cum intensus est dolor, pulsat q;, & vsq; ad imum ventrem, & inguina, ac lumbos pertingit, & febres adoriūt. Vterina suffocatio, est affectus per recursum vteri: correpte ea corruunt, vocis q; impotes redduntur: quare nec manifesta ijs amplius respiratio fit, & suspenduntur hypochondria, pulsus quoq; obscurus habetur, ac tardus. Muliebris fluxus, est humorum delatio p̄ vterum ad multum B tempus perdurans, quam eius facit excretio. Albus fluxus est, cum alba sunt, quæ excernuntur, apparent tumores in facie, partes quoq; sub oculis intumescunt, non nullis vero & venter, & crura. Rufus est fluxus, cum subrufa excretio demanat, dolores q; in lumbis nascuntur, atq; inguinibus. Fluxus ruber est, qn̄ tale id manet, quod excernitur, qualis sanguis iugulata recens victimæ apparet: excidunt sanguinis globuli, dolor habet, & ardor, ac stridor: laborant quoq; ipsa pudenda, & imus venter. Niger fluxus, est, cum nigra excretionē prodeunt: corpus egre spirat, exhalat q;, & in pudenda dolor incumbit, & extenuantur mulieres. Erysielas, i. ignis sacer, in vtero est, vbi is perinde afficitur dolore, atq; ij, qui indeclinabiliter ab igne vruntur, ardor q; ille in quibusdam aliis ad alios vteri locos transmigrat. Scleroma, i. durities, tumor est duriusculus, qui in parte vultuæ aliqua nascitur, fit que perunque ex phlegmonis, quæ diu permansere. Scirrhus in vtero, dispositio est in eius aliqua parte, vt sit durities renitens, tumens, inæqualis, magna que ex parte vacans dolore. Carcinoma in vtero, est tumor sine vlceraione, inæqualis, verrucosus. Pilorum nouē sunt affectus, rhopalosis, i. velut in bacculis coagmentatio, dichophyia, quali bifurcatio, quafatio, atrophia, i. alimenti sensus priuatio, ariditas, canicies, fluxio, alopecia, ophiasis. Rhopalosis, concretio est summorum pilorum indiuisibilis, qui etiam non amplius crescunt. Quafatio, est casus inequabilis pilorum nō dissimilis ijs, quæ abscedit bipēnis. Atrophia, est gracilitas eorum nimia, qui nec amplius augetur. Ariditas, lanuginosa eorumdem superficies est, puluere conspersis adsimilis. Canicies, est pilorum ante legitimam ætatem cōmutatio in album. Fluxio, est pilorū defluuium, quę tabescentibus magna ex parte, atq; ex diuturno morbo conualefcentibus euenit. Alopecia est, cum color albidior redditur, qua mutatione auri colorem referētes pili radicitus decidunt. Ophiasis, mutatio est coloris, antedictæ proxima, ceterum ad maiorem, q̄ in illa, pilorum densitate, cum tortuosa nudatione. Fracturarum octo in capite sunt differentie: rhogme, i. fissura vel rima, eccope, i. effractio, engisoma, id est propinquatio, ecpiema, i. expressio, camarosis, quasi camaratio, apocceparnismus, quasi dedolatio, thlasma, id est cōtusio, apechema, ac si resolutū dicas, quidā vero cōtusione nō admittit, & resolutū fissuræ subijciunt. Rhogme, ē ossis interruptio in superficie recta, & vel angusta, vel lata. Eccope, diuisio est caluę, qua os offensum refractū ē. Engisoma, ptusio est ossis, cū pars affecta in pfundum descendit, ac sup̄ illesum os corruit. Ecpiema, caluę in multas partes diffractio est, simul vbi intrusę ossis partes in imū decubuerint, ac membrana innixu suo pmant. Apocceparnismus, abscessio ē ossis, cum eius pars decussa vulnerādo fuerit. Camarosis, est ossis pruptio, cum ex alterutra refractum parte similitē camerę figurā acceperit. Apechema, diremptio est ossis superficialia, vel etiā pfunda i partibus icui oppositis. Cōtusio, est recessio cauę in pfundū, sine fractura: fit in puerili potissimū ætate: planius vero, quod dicimus intelliges, si, quod in stāneis accidit vasū, cōreplaberis. Tres circa oculos fiunt affectus: phlegmone, fluxus, vlceraiones. Vlceraionū in oculis differentie sunt, argemon, i. albor, nepheliō, hoc est nubecula, epicauona, hoc est inustum, bothriō, i. foueola: phlyctis, i. pustula, albugo, carbunculus, myocephalum, i. muscę caput, suppuratio, seu vnguis, staphyloma, i. vva, hæc cum percussu eueniunt: sine eo vlceraionis affectus hi sunt, mydriasis, id est occecatio, quasi ferramēto candente administrata, tabes, atrophia, nyctalops, quasi luciositas, suffusio, glaucoma, resolutio, myopiasis quasi cōnientia, strabismus, pterygium, id est pinnula, encanthis, i. tuberculum in angulare, prociencia, chemosis, cōfusio. Est ergo phlegmone, tumor circa oculos, qui cū rubore, & caliditate multa, & motu difficili, ac pūctionibus gignitur. Fluxus, est tenuium delatio humorū, quam cohibere nequeas, non ex nostra voluntate proueniens. Vlceraio, est ruptio circa corneam tunicam, quæ vel ex icu, vel ex strenua phlegmone oritur. Argemon, est vlceraio, quæ in nigro oculi alba apparet, in albo aut subrubra. Nubecula, est caligo, vel superficialia vlceraio in nigro. Epicauona, est velut ex igne crustulosa vlceraio, quæ nigro aduenit, nec permanet. Foueola, est cauum vlcus, ac purū in nigro. Pustula, est abscessus in nigro, humorē continēs cū phlegmone, & fluxu. Albugo,

Albugo, cicatrix est crassa, & profunda, vlceri inducta. Myocephalum, est exigua vuae tunicae E porrectio in nigro, muscae capiti similis, per vlceratione facta. Carbunculus, est crustulosa; ceu ex igne vlceratio cum passione, & fluxu, interdum quoque & bubonibus, & febre. Suppuratio, vel vnguis, est collectio puris in nigro cum phlegmone fm iridem, vngui conlimilis. Confusio, ruptio est tunicarum, quae in profundo sunt, aliqui ex percussu, interdum sp. otina, cum pfusione humorum, & pupillae alteratione. Mydriasis, facultatis alteratio visoriae est, turbatis humoribus. Tabes, est pupillae diminutio cum obicuratione. Atrophia, est paruitas totius oculi, & pupillae cum offuscatione. Nyctalops, est affectus, dispositio q3 oculorum sine conspicua causa: vsu aut sic habetibus euenit, vt interdum non cernant, noctu vero conspiciant. Glaucoma, est naturalium humorum in glaucum colore mutatio. Staphyloma, est, quod in pupillae loco confurgit acino vuae simili. Procidetia, est, cum ab icu aliquo violento, aut stragulatione, cum continua febre, vel capitis dolore prolapsus oculus fuerit. Myopiasis, est dispositio ab ortu contracta, qua ppinqua cernimus, remota vel parum, vel nihil omnino. Strabismus, oculi musculorum no oium, sed aliquorum resolutio est; ob quam causam vel sursum, vel deorsum, vel in latera nuunt oculi. Hippus. i. equus, dispositio est a generatione prodiens, qua instabiles fiunt oculi, ac semper mouetur, vt q3 motum sustinentes in concussu, & tremore assiduo consistente: hanc dispositione *ἵππος*. i. equum vocauit Hippocrates: affectus aut est oculum firmantis muscoli, qui visoriae basim instrumeti complexus est. Chemosis, est ambientis oculum membranae, quod album quoque appellatur, affectus albae carnis per similes. Circa genas, angulos q3 oculorum hi cotrahuntur affectus: scabies: phthiriasis. i. pedicularis morbus: critha. i. hordeolum: chalaza: lithiasis, id est morbus calcularis, trichiasis. i. pilularis affectus: aspreo: lagophthalmos. i. leporinus oculus. ectropion seu inuersio: rhyas, quasi riuulus: anchilops, staphyloma. Scabies, est summarum genarum, angulorum q3 erosio cum pruritu, quam acerrima fluxio progignit. Phthiriasis, est scabies circa palpebrarum radices, quae squamas futuri similes dimittit: Chalaza, globulus est in gena, milij magnitudine, a similitudine gradinis sic vocata: eade quoq3 est lithiasis. Hordeolum, est humoris concretus circa genam, oblongus sic vocata: eade quoq3 est lithiasis. Hordeolum, est duricia, & asperitas inaequalis, q3 intra genas oritur. Rhoas, est angulorum carnis absumptio, ob quam causam effluit lachryma. Trichiasis, casus est genarum, insistorum q3 ijs pilorum generatio praeter naturam. Tres trichiaseos differentiae habentur: phalangosis, casus, subortus: non nulli & distichian. i. duplicem ordinem superinuehnt. Est autem distichia, alterius pilorum ordinis in genae margine exortus praeter naturam. Encanthis, est exuperantia carnis in magno angulo. Anchilops, tumor in angulo magno confurgens, atq3 humoris collectioem habens, non perforatus, aut conuio foramine: dictus est anchilops, q3 prope oculum sit. *ωψ* enim oculus est, *ωψ* vero prope. Suffusio, est coecretio aquosi humoris, quae visum magis, minus ve impedit. Differt suffusio a glaucomate, tum q3 concretio sit haec diluti humoris: glaucoma vero, naturalium mutatio humorum in casium colorem, tum q3 in glaucomate haud profusus, in suffusione aliquantulum cernant. Hydatis. i. aquula, substratae superiori genae pinguedinis augmentum est, qua fluunt praeter naturam oculi. Lagophthalmos, est cum superiori adeo retrahitur gena, vt oculus, dum clauditur, totum non contegat. Pinnula, corporis excrescentia est, quae cornea tunicae inharec. Ectropion, est suppullulatio carnis in gena, quae genae ipsam sua grauitate foras couertit. causa est genae euertere vel caro adnascens, vel resolutio, vel cu cicatrix inducitur. Ptilosis, est defluuii palpebrarum acerrimo fluxu eius rei auctore. Staphyloma, est nigri tunicae extensio cum inflammatione, acino vuae similis. Sarcoma, est carnis in naribus praeter naturam auctio. Est vero & Polypus quoddam sarcoma, porro dictus polypus est a polytis piscibus: nam, vt illi multas habet ppagines, molles q3 sunt, atq3 augetur; ita is quoq3 affectus. Differt sarcoma a polypo magnitudine, & opificio. Ozena, est vlceratio in naribus profunda, tetri odoris, atq3 halitum emittens. Parotides, abscessus fm aures sunt: hos non nulli Dioscurus appellarunt, succedunt magna ex parte febribus, atq3 ab ijs liberant. Leuce, corporis in album colore mutatio est praeter naturam. Herpes, est vlcus, quod ex bilis redundantia fit, & depastionem facit. Atheroma, est tunica neruosa, quae humore pulti simile continet. Steatoma, est auctio pinguedinis aliqua in parte praeter naturam congesta. Profartesis. i. appessio, longiorum est membranae ad vicina loca applicatio: Aneurysma. i. dilatatio, venosi vasculi relaxatio est, aut dispersio spiritalis materie sub carne, per distulatione sese diffundentis, distribuentis q3. Hyposphagma, extra superficiem est, per simile vlbici. Ganglium, conglobatio est nerui praeter naturam, quae in vnum corpus coaluit. Aphtha, superficialia est vlceratio, quae in ore gignitur: visitur autem haec in puerulis potissimum vlceratio. Phlegmone, est tumor cum rubore, & duritia, pulsatiles afferens dolores: dicta, quod affectus ea locus *φλέγμων*, hoc est vratur: aut tumor dolens, ac renitens, cum rubore, citra febre. Brysipelas, id est ignis sacer, est rubedo cum ignita inflammatione, febres interdum, dolores q3 inferens. Vel ignis sacer, est tumor rubens, dolorificus, qui a bilioso sanguine generationem obtinet. Carbunculus, est ex magis melancholico putrefacto sanguine tumor vlcerosus. Vacuamus vel vnae sectione, vel cucurbitula, vel hirudine, ac similibus. Sanguinem detrahimus ob multam plenitudinem: praesertim q3 vbi ipsum affectus auctore esse suspicabimur. Detractionis cuiuslibet

* al. hiatuq3

ta. i. Milphosis

A tutior praerenda: grauis, medicinae oblatione declinanda est. Cucurbitula vtimur ad locorum contusionem. Hirudinem admoemus, vbi affectum locum tenuiter aperire est opus. Scirrhus, est tumor corporum, cum duritia, & pondere, & motu, ac sensus difficultate. Abscessus, est corpus ex plegmone in pus transmutatio. Coloboma, id est mutilatio, defectus particulae est in parte aliqua corporis. Tofus, est substantia callosa, & renitens. Hydrocephalon, est humoris aquosi, aut feculentis sanguinis collectus in parte corporum aliqua eorum, quae caput concinnant. Syrix, id est fistula, tubulus est callosus, angustus, oblongus, interdum etiam obliquus, os habens, cui cicatrix obduci nequit, per quod humor certis temporibus tenuis excernitur. Duae fistularum differentiae sunt: caecae, quae osculum in profundo, sinum ad superficiem habent: occultae, quae & os, & sinum obtinent in profundo. Cerion id est fauus, vlcus est assidua habens foramina, ex quibus humor mellis similis excernitur. Phagedaena, est vlcus, quod propinqua, & adiacentia erodit. Carcinoma, est tumor malignus, praedurus, sine vlcere, vel vlceratus, a cancro animali dictus, quem Graeci *καρκίνον* vocant. Dionysisci, sunt ossa eminentiae, quae prope tempora nascuntur: dicuntur autem et cornua, detorto a cornigeris animalibus nomine. Terebo, pertusio est ossis ex corruptione: affectui nomen ab accidentibus foraminibus datum est, quae *τρήματα* appellantur: quasi *τρηδών* quidam existat. Aden, id est glandula, conuolutio sicca quaedam & carnosae est, vel carnosae conglomeratae. Struma, caro est sicca, quae nec facile soluitur. Broncocele, quasi dicas gutturis ramex, tumor est gutturi adnascens: differt q3 ab eo, qui in scroto progignitur. Anchyle, passio est tendonum circa collum, vel articulos, qua functio impeditur. Exomphalos, id est procidens vmbilicus, prominentia est vmbilici diuersis de causis proueniens. Gynaecomasthon, id est muliebris mamma, subiectae mammis pinguedinis auctio est praeter naturam. In contextu est abscessus, cum corporum, quae sunt in profundo, aut viscerum in pus fit mutatio. Acrochordon (genus quoddam est id verrucarum dolens) exortus est orbicularis, angustam q3 obtinens basim. Phygethlon, id est panus, abscessus est nascens in inguine. Epiploomphalon, omenti est in vmbilicum decursus. Hydromphalon, coctio in vmbilico est leni humoris, qui sub tunica quoque interdum continetur. Poromphalon, est concretio tofi in vmbilico. Sarcomphalon, incrementum carnis praeter naturam est in vmbilico, vel mittis, vel malignae. Pneumomphalon, dilatatio est vmbilici. Hypospidias, est affectus, in quo glans colis attracta est. Thymus, asperae carnis extuberatio est, quae similis circa genitale, ac sedem oritur. Lipodermis, id est (translato ad morbum nomine) apella, defectus est regentis glande pelliculae, adeo, vt distrahi non amplius possit. Phymi duo discrimina sunt: vel enim ex natura fit, vel postea gignitur, vlceratione antegressa. Pariepiphyrosis, est, cum retractio glandis neruo praeputium deduci praeterea nequit. Rhagas, id est scissura, fissum ue, diuisio est labia obtinens callo indurata. Circuncisio vel circumsectio, ablatio est cutis glandem obtinentis. Hemorrhoids, relaxatio est vasorum, quae sedem cotextum, dicta *ἄπο τοῦ αἵματος δι' ἀντιπείης*, id est, q3 sanguis per eam fluat. Differentiae quinque haemorrhoidum sunt, a magnitudine, multitudine, figura, loco, constitutione: a magnitudine, cum aliae paruae sint, aliae magnae, aliae medie: a multitudine cum plures in alijs, in quibusdam pauciores consistant: a figura, quod non nullae angustae, quaedam latae sint basi: a loco, quando alique in ano, quaedam in sphinctere, id est strictore, aliae in recto sunt intestino: a constitutione, quoniam aliae mites sunt, aliae malignae. Condyloma quasi dicas nodus, est extuberatio, quae cum phlegmone in rugosa, contrahente q3 se ani parte confurgit. Tres circa scrotum fiunt affectus, ramex, scabies, detritio. Tumores in scroto consistunt, hydrocele, enterocoele, hydrenterocele, cirfocele, porocoele, epiplocele, enteroepiplocele, id est hernia seu ramex aquae, intestini, aquae & intestini, varicis, tofi, omenti, intestini atque omenti. Hydrocele, leni humoris in parte scroti collectio est. Enterocoele fit, intestino in alterum locum paulatim, vel semel delapso. Enterocoeles causae sunt, antegressa quidem intentio, vel ictus, continens autem, iterata huius extensio, aut ruptio. Hydrenterocele, est delapsus intestini, minus que elaborati humoris collectus in scroto. Cirfocele, est dilatatio, amplificatio que quorundam, aut omnium, quae testem alunt, vasorum. Hygrocirfocele, id est aquosus simul, et varicosus ramex, est dilatatio testem nutricantium, vasorum & leni humoris in scroto aliqua parte collectio. Epiplocele, lapsus omenti est in partem scroti. Enteroepiplocele, in scroto partem casus intestini est atque omenti. Cele, id est ramex, tumor est, qui dictorum aliquod continet: omnis enim in scroto tumor *κύλις*, id est ramex nuncupatur. Crypforchis, id est testiculi occultatio, testiculi, vel testiculorum recessio est. Rhacosis, id est detritio, multa, scroto extensio est: Pforiasis, id est scabies, duritia scroto est cum intensa prurigine, quadoq3 vero & vlceratione. Gangrana, est corporis mutatio a naturali cuiusq3 habitu in alienum, atq3 extinctio, cum vlceratione, vel citra hanc: gignitur autem vel plethora antegressa, vel dum extinctio fit, aut phlegmone ex chirurgi imperitia. Os, est, vt Plato arbitrat, medulla, quae a calido spissatur: ex quorundam autem medicorum sententia, terrena concretio, & solida, & sensus expers, ac sanguinis. Comune charitlaginis, & vnguis est sensu carere, atque inaequale esse: caeterum charitlagio imago est ossis: lapillime enim in articulis adiacet. Vnguis vero, superficies ossis fuerit: aut cutis concretio dura & sicca. Hermaphroditus, complexus est masculini sexus, ac foeminei, simul etiam vtroq3 genitale proprium obtinente.

ilagogici.

78

Dracunculus,



GALENO ASCRIPTA INTRODVCTIO
SEVMEDICVS

Quem librum olim Ioannes Andernacus latinum fecit: nuper vero post
Bartholomæi Syluani recognitionem ad Græci exemplaris
collationem castigatus.

Vide in secunda Sectione sexti Epidemiorum, commen. 42. vbi citatur liber
Herodoti, qui inscribitur est Medicus.

Quomodo inuenta sit medicina.

CAP. I.



Artium inuentiones, vel deorum filijs, vel quibusdam eorum propinquis,
quibus dii primi artem oem communicarunt, Græci ferunt acceptas.
Hæc igitur ratione & Esculapius medicinæ, quæ primus ab Apolline
patre institutus, hominibus tradidisse dicitur, inuentor extitisse appa-
ret. Porro ante illum ars medica non dum hominibus fuit cognita, nisi
q̄ veteres medicamentorum, & herbarum, qualia apud Græcos Chiron
Centaurus, & ab eo eruditi heroes nouerant: ad hæc quæcunq; Aristeo,
Melampodi, & Polyido adscribuntur, experientia, quandam habuere.
A pud Ægyptios sanè præter herbas, aliam quoq; medicamentorum ra-
tionem in vsu fuisse Homerus hunc in modum testatur:

Fertilis Ægyptus rerum, medicamina mista,

Optima multa, simul deterrima plurima gignit.

Porro ex cadauerum confectione, quæ in cõdiendis ijs, asseruandis q̄ habere moris erat, multa est,
quæ manu administrantur, apud primos medicos inuenta esse videntur. Quædam dicuntur ex casu
obseruata fuisse, vt suffusos appungere, inde, q̄ capra quæpiam ex suffusione male habens, iunco
aculeato in oculum impresso, visum receperit. Quin & clysteris vsum ab lbi profectum esse scribunt.
Hæc, n. colli cute tanq̄ clysteris vtre, marina, Nili q̄ aqua impleta, rostro eam sibi ipsi per anum in-
dit. Scribit etiam Herodotus historiographus, quodam ægris per compita expositis, illos, qui iisdem
aliq̄n morbis laborarant, referre solitos, quibus vnusquisq; vsus; sanitatē recuperauerit: atq; hoc mo-
do ex multorum vsu, ac experimentis rem medicam constatam esse. Sed hæc quidem experientia ra-
tione vacua, iton dum q̄ rationalis fuit. Cæterum perfectam medicinam, & oibus numeris absolu-
tam, nimirum diuinam aio, Esculapius solus inuenit. Illam vero, quæ inter homines versatur, hu-
ius successores Asclepiade posteris veluti hæreditario acceptam tradiderunt, maxime Hippocrates,
qui omnibus facile præcelluit, primus q̄ perfectam apud Græcos medicinam in lucem protulit.

Quæ medicina principia.

CAP. 2. H

Principia medicine tria sunt, vnum inuentionis, alterum constitutionis, tertium interpretatio-
nis. Inuentionis igitur medicine (vt simpliciter dicam) vetustissimum planè, citra q̄ rationem
principium, experientia est: quæadmodum apud Ægyptios, & reliquos oes barbaros. Redigendi ve-
ro in artis constitutionem, sicut Asclepiadarum medicina; ratio & experientia. Interpretationis,
vt scribit Athenæus, vel traditionis, quæadmodum quidam dicunt, initium, naturalis est speculatio.
Enimvero simpliciter & Hippocrates dixit, || Medicine rationis initium primum natura est: nã à nature
inspektione Dogmatici auspicatur, qm̄ ex ijs, quæ fm̄ natura sunt, & illa, quæ contra habent, pos-
sunt cognoscere: at sine naturali cognitione illa, quæ à naturali habitu recedunt, scire nemo pot.
Quin et in curado nature speculationem sibi requirunt: qm̄ quidẽ ex naturali admouedorum auxiliorum
potentia, q̄ cuiuslibet morbo idonea sint, accipiunt. Qui vero ex alijs sectis nature cõtemplationem
aspiciant, vtriq; à quibus præidia afferendi habitum finere, incipiunt. Methodici ex cõitatum indi-
catione, empirici ex obseruatione experimentorum: Quæ n. rone Dogmaticis medicine rationis natu-
ra, eadẽ empiricis experientia crebro, et ferè semper in iisdem, & pari modo contingens, principium
existit. Ab hac siquidẽ historia quoq; sua exordiunt, & fm̄ hæc ab alio ad aliud sese transeunt. Sed
methodicis euidentiũ similitudinis inspektion, vel cõmunitatũ apparitũ cognitio principium dẽ.

Quot

Quot sectæ medicorum, quæ quæ earum notæ.

CAP. 3.

SECTÆ medicorum tres sunt, Rationalis, Empirica, & Methodica. Rationalis nature rationem
spræbet, morborum causas inquirit, & signis ad illarum inuentionem vitur, curationem capit à con-
trario, prout causæ exigunt. Nam contrariorum contraria sunt remedia. Quatuor ergo sunt, quæ
rationalem sectam obliquant, nature inspectio, causarum, ac signorum aestimatio, & quartum, nempe q̄
causæ ipsi curationem dicunt. Empirica ad assidentibus curationem obseruat, id q̄ nec morbo cognito, nec causâ in-
quirit. Contenta est aut obseruatione in accidentibus per eorum, quæ admouetur, experientia facta,
& historia prius expertorum vitur: tum à compertis ad incõperta, sed similia fm̄ apparerem specie
transit. Quæ enim ipsimet vsu, ac experientia in multis, & sapissime ac semper in iisdem, & pari mo-
do experti sunt, aut quæ casu quopiã obseruarunt, ea q̄ semper atq; eodẽ modo habentia, hæc con-
fidenter vsurpant, non adeo curiose facultates ex eorum qualitatibus disgregantes. Credunt & vetu-
tissimis, qui rerum per experimenta sibi obseruarum historiam, vt vocant, memoriam prodiderunt.
Vtuntur et à simili transgressu ad ea, quæ non dũ explorarunt, cũ similia specie, quæ ad manũ est,
apparent, vt malua, bliũ, beta, & lapathum. Itidem in cõtrarijs, vt alica & oriza. Rursus in arbori-
bus fructibus, quos Græci acrodrya nominant, vt pirus, malũ cotoneum. Notant igitur empiricam
heresim, ad concursus symptomatum, non ad morbum, neq; ad causas, respectus: deinde in concursu
bus medicaminũ congruentiũ per vsu obseruatio: Tertio, expertorum antea historia: Nouissime
à simili transgressus. Methodica cõmunitatibus & similibus speculationi adhaeret. Oes enim particu-
lares affectus ad generales duos reducunt, adstrictũ, & fluentẽ, quas cõmunitates vocant. Cogno-
scunt eas ex obortis circa corpus affectionibus, in vtroq; euidenter conspiciunt. Quare notas nõ de-
siderant, exẽpli gratia adstrictum inde oriri, q̄ corpus densatũ sit, profluuium ipsius sistatur, ois q̄
euidẽs excretio impediatur: fluentẽ vero inde, q̄ summa corporis cutis rara euaserit, & cuiusq; cor-
poris particulæ excretiones sensibiles intẽsa sint. Duplicem igitur curationis speciem generales
duo corporis morbi ipsi indicant, nempe si corpus adstrictum est, laxadum esse: si profluuiũ labo-
rat, cõprimendum: si vitium mistum habet, occurrendum vehementiori malo. Cæterum cõitates
oes nominant euidentes: harum aut alias passiuas, vt adstrictũ, & fluens: alias curatiuas, vt resolu-
re & tenere: quasdam temporales, initium, incrementum, vigorem seu statum, & inclinationem. Porro
medicina, quæ manu medetur, cõmunitates, in eius ablatione, quod alienũ est, consistunt. Duplex
enim alienũ est, vel extrinsecus, vel in corpore. Extrinsecus simplex: illius, quod in corpore est, tres
numerantur species. Atqui extrinsecus, vt spiculũ, telum, & quodcũq; aliud id genus existit perse-
ctam educationem ostendit. Eorum, quæ in corpore sunt, aliud loco alienum, vt suffusio, eluxatio,
& fractura, quæ transpositionem vel restitutionem in proprium locum indicat. Aliud magnitudine,
vt abscessus oes, seroti tumores, acrochordones, i. peniles verrucæ, phymata, & cõdylomata: quo-
rum nõ nulla diuisionem solam requirunt, non nulla summam superfluum præcisionem demõ-
strant. Aliud defectu alienũ, non vt superuacaneum, sed veluti deficiens dicit, cuiusmodi mutila, &
curta oia: sicut in labris, oculis q̄ cernit. Vnde quidã λαγοσθηλαμοι, & λαγοχειλοι, i. leporino: oeu-
los, & leporina labra habentes, noiantur. Pari modo et se habet fistula, & vitia profunda, quæ Græci
vocant hypophora, sinus, vlcera, alia q̄ huiusmodi oia, quæ ex defectu repletionem desiderant, atq;
indicant. Iã vero præter quatuor chirurgorum cõmunitates, est & species, quam προφυλακτικην, i.
preseruatricem appellant. Apponitur aut ipsa, vt cõmunitas, in deleterijs, & toxicis, bestijs q̄
oibus, quæ virus inspuit, tum venenosis volatilibus, & terrestribus, aquatilibus q̄. Nam cõmune
oium genus, vt sint exitialia, non tñ ad adstrictum, & fluens referuntur, sed aliud est præter hæc ge-
nus. Quare & curatoria ipsorum cõmunitas alia præter illam habet, dicta prophylactice. Metho-
dicam quoq; sectam primum exculpit similis in euidentibus consideratio, sed non in latentibus, seu
D abditis, quemadmodum in ronalis secta. Hoc vnum intercedit discriminis, q̄ in illa quoq; similitum
inspektion, sed in obscuris consistit: fm̄, q̄ ex simili in euidentibus, affectus, auxilia, tempora, parti-
cularia oia ad generalia reducit. Attamen non euidentia tñ empiricorum more animaduertunt,
sed particularibus, nullo generali cognito, insistant. Tertium est ex cõmunitatum indicatione
curationem accipere: nec causas, vt rationalibus in vsu est, exponere: neq; facta in concursibus ob-
seruatione eorum, quæ per experientiam conueniunt, vt empirici faciunt, contentos esse.

Qui trium Sectarum principes extiterint.

CAP. 4.

Rationalis sectæ & auctor, & princeps Hippocrates Cõus fuit. Post hũc Diocles Carystius,
Praxagoras Cõus, Herophilus Chalcedonius, Erasistratus Chius, Mnesitheus Atheniensis,
Asclepiades Bithynus, Cienus, qui & Prusias dictus est. Empiricæ præfuit Philinus Cõus, qui pri-
mus eam à rationali separauit, occasione ab Herophilo suo præceptore accepta. Cum autẽ suam
heresim principem esse vellent, Acronem Agrigentinum, quod rationali esset vetustior, ei dedisse
initium dixerunt. A Philino Serapion Alexandrinus ea secta floruit: Dein Apollonij duo, pater,
& filius, Antiocheni: hos secuti Menodotus, & Sextus exacte eam corroborarunt. Methodicem
Themison Laodiceus Syrius incepit, qui ab Asclepiade rationali occasiones nactus, ad methodi-
cæ sectæ inuentionem se contulit. Thestalus Trallianus eã absoluit. Post hos Mnaseas, Dionysius,
Isagogici, 78 iij Proclus,

Multa in hoc
libro ex eodẽ
manufer, resti-
tuta nũc sunt.

de Loc. in Ho-
mine non pro-
cul à principio.

Codex manu-
scriptus hęc 7
σηματρίων,
i. cerealibus, quæ
lectio accõmo-
data ad sc̄tum
est, & ita et vt
legisse vet' in-
terpres.

Proclus, Antipater. In ea autem de quibusdam differunt Olympiacus Milefius, Menemachus E Aphrodisiæ, & Soranus Ephesius. Fuerunt nonnulli ἐπισυνθετικοί, quasi adiuncti, apud Grecos nominati, ut Leonides Alexandrinus: quidam ἐμλεπτοί, quod est delecti, ut Archigenes Apameus Syrius.

* In vetustissimo grege codice manuſcripto, anno tatur hic deſeſe caput, cuius hoc ē argumētū: Quæ ppria ſunt medicinæ.

Medicina ſcientiæ ne ſit, an ars.

CAP. 5.

Rationales aliqui, e quorum numero est etiam Erasistratus, medicinam partim scientiam, cuius modi est causarum notitia, item naturæ inspectio: partim coniecturam, ut curationē, et signa habere censuerunt. Methodici & in vniuersum scientiam ipsam esse prædicant, sed vtrique a vero, maxime methodici, aberrarunt. Scientia enim est conueniens, firma, & nunquam a ratione declinans cognitio: eam neque apud philosophos, præsertim dum rerum naturas perſcrutatur, inuenias: multo sanè minus in re medica: immo, ut verbo expediam, ne ad homines quidem venit. Quam obrè medicina ars merito dici potest: si quidem artis nomine cōprehensionum, & opinionum ad finem quendam vitæ vtilem spectantium collectionē certa qualitate, & quātitate cōmeditatā intelligimus. Cōprehensiones igitur humanas, & quæ numero constitutionē quandā procreare queant, p̄cipue cōmeditatas, hoc est sibi concordēs, ac consonas, coherentes quæ, medicina habet: quo fit, ut artis vocabulū, cuius definitio ei cōuenit, optimo iure cōmereatur. cōprehensiones quæ in ea ad vitæ cōmoditatem pertinent. Quippe, ut seruarentur hoies, ac sanitatē tuerent, in vitā prodijt. Sed artū duplex est differentia: quædam. n. finem suū semp̄ consequunt, ut febrilis, nauis cōpactoria, ædificatoria. Quædam finē suum, seu scopum desiderant, contingunt aut non semper, sed plurimū. Vnde cōiecturales quoque dicuntur: ex quarū numero medicina fuerit: quæadmodum rethorica, gubernatoria, & sagittandi ars. Est & alia differentia, & ipsa duplex: quæm aliquæ, dū fiunt, sunt, & simul atque ab actione desisterint, nihil, quod perfecterint, ostēditur, cuiusmodi saltatoria, citharistica, palæstrica, & quæuis alia ars musica. Non nullæ in actione euidentis opus planè nullū habent, sed tanquam futuri cuiusdam præparatoriæ existunt: vbi vero a functione cessauerint, tunc, quid effecerint, apparet: qualis statuarum, pictura, & fabrilis, tum alia, quarum opera post actionē perdurant. Inter has medicinam quoque numeres, licet. In medendo enim non dū eius finis innotescit, quippe quæ aduersus morbos semp̄ laboret: at, vbi curationē absoluerit, tunc homini sanitatē restituisse eā videre est.

Quid sit medicina.

CAP. 6.

Definitionibus rationales vli sunt, descriptionibus empirici: de quibus quæstione instituitur philosophis solum conuenit: enimvero veteres et medici hoc ferè modo medicinam simpliciter, vel definiunt, vel descripserunt. || Medicina est, Hippocratis sententia, adiectio, & ablatio. G Adiectio quidē deficitis, ablatio autē superatis in hoium corporibus. Quam. n. definitionem medicinæ nonnulli putauerunt, re vera non est, egros videlicet morbis non prorsus liberare, dolores lenire, morbi quæ vehemētiam retūdere, malo victis manū non admoliri. || Artes enim nō ex ijs, quorum neutiquā adest facultas, sed ex his, quorum adest, definitionem sortiuntur: quæ illa definitio, quæ neutiquā fieri possunt, recensent, non ex ijs, quæ adsunt, artes definit. Recentiores huiusmodi definitionem vsurparunt. Medicina est scientia sanitatis cōseruatricis, morborū repultricis. Verū secus habet: non. n. ipsa hæc efficit, sed ex illis, quæ efficit, hæc proueniunt, id quæ non semp̄. Quapropter non ex his, sed illis, quæ ab ea semper accipiuntur, cōstituta est. Hæc autem sunt adiectio, & ablatio. Proinde, quæ capit medicina, hæc ipsam esse dixit Hippocrates, quibus & in sanis vititur, cū secundam ipsorum valetudinē cōseruat, & in egrotis, ut morbis liberet. Quæ igitur semp̄ facit, ea ipsam constituunt, nō illa, quæ ab his efficiunt. Aliud nāque ars, aliud eius finis est. Quod enim appetit, id aliud ab ipsa est, id quæ non perpetuo secum habet. Quo fit, ut, quatenus ipsum non contingat, neque finis eius, sed scopus dicatur: cum autē contigerit, finis. Ita gubernatoria, & sagittandi ars nō a fine, quem non semper contingunt, sed ab ijs, quibus constituta sunt, & per quæ, ut finem assequantur, functiones obeunt, definitionē sortiuntur. Porro definitio hæc omnibus ferè post Hippocratem H proba esse videtur. Herophilo Medicina est scientia salubrium, insalubrium, & neutrorum. Trium enim horum cognitionem habet. Salubrium, quæ corporis humani constitutionem ita præparat, ut ex eis pulchre inuicem aptatis sanitas concilietur: insalubrium, quæ salubrem conuenientiam dissoluunt. Neutorum omnia sunt auxilia, quæ egris afferuntur, & eorum materia. Hæc enim prius, quam a medico excepta sint, neutra, hoc est, nec salubria, nec insalubria sunt.

Quot partes medicinae.

CAP. 7.

Primarię medicinę partes sunt, rerum naturę contemplatio, causarum notitia: vel affectuum consideratio, sanitatis tuendę ratio, signorum obseruatio, & medendū modus. Greci vocant φυσιολογικὴν, αἰτιολογικὴν, seu παθολογικὴν, ὑγιεινὴν σημειωτικὴν, & θεραπευτικὴν. Athenęus pro signis materiā constituit, quæ in curatoria parte versat. Nā sine materiā curatio fieri non possit. Indiciorū obseruatio, & ad curandū rōnem necessaria, non tū ipsa est curatio. Materię. n. beneficio curatio absoluitur, & materiā quidē sine curatione nihil aliud confert. Signa vel citra curationem ad cognoscendum, quæ mederi queas, & quæ minus, necessaria sunt. Ad hæc faciunt, ne incius ijs, qui medicinę nullum locum reliquerunt, manum admouens, erroris notā incurras. Iam vero quicquid harum partium medicinę, cuiusque diuisio quædam angustior est. Pars igitur, quæ naturam contēplatur, dicitur

lib de Flatibus a principio.

Lib. de Arte nō procul a principio.

A dicitur, in qua de hominis natura differimus: constat autem, si diuidas, elementorum notitia, quibus homo componitur, tum generationis foetus, & formationis, præterea interiorum & exteriorum corporis partium speculatione, cum mortuorum cadauera incidimus, offium quæ rationes perſcrutamur: in qua ea, quæ præter naturam sunt, inquirimus, morborum causas, accidentium concursus, affectuum status diligenter indagamus. His enim incognitis nemo recte nouerit, quo modo morbos curare conueniat: ὑγιεινὸν tum sanitatem tuetur, tum præcauet, quo minus corpora in morbos incidant: vbi inciderint, ad sanitatem reducit: σημειωτικὸν præteritorum cognitionem, præsentium inspectionem, & futurorum præſagia continet: θεραπευτικὸν, id est curandi facultas, ea quoque in tres partes diducta est, ut vna esset, quæ victu: altera, quæ medicamentis: tertia, quæ manu mederetur.

An medicina diuisio in quinque partes diducta necessaria sit.

CAP. 8.

Proinde rerū naturæ cognitio necessaria est hoc potissimum nomine, quæ nisi naturalibus antea cognitis ea, quæ a naturali habitu recedunt, cognoscere queas nunquam: nam præter illorum naturam morbi consistunt. Causarum vero & morborum notitia non minus & ipsa desideratur, ut affectuum origines, quibus resistere conuenit, intelligamus: tum ipsos affectus a veteribus appellatos eorum quæ status cognoscamus. Vtilis sanè & symptomatum affectibus incumbētium cognitio est, nam ab horum congressu, quem Empirici συνδρομὴν græce, latine concursum vocant, corporis vitia speciem nascuntur. Quæquam idem Empirici in syndromis, quæ cuique accidenti conueniant, obseruauerunt. Methodicis curationem affectus indicant, quemadmodum Rationalibus causæ, licet ipsi nihilo minus tum affectus, tum cōcursus inquirant. Totum autem causis attribuant, quarum non nullæ euidentes, aliæ continentes, quædam coadiuuantes, aliquæ concausæ, reliquæ præcedentes dicuntur. Euidentes, quæ Grecis vocantur προκαταρκτικὰ, id est antegressæ, sunt, quæ, dum aduersam valetudinem creant, separantur, ut frigus, labor, Solis exustio, cruditas, Continentes, cum præsentēs sunt, & morbi quoque adsunt: cum tolluntur, morbi etiam discedunt, ut spina, & relum. Concausæ, quas Græci appellant συνατια, quæ affectum sua vi possunt generare: generant vero & alteri coherentes, ut lapsus in vesica, & inflammatiō. Nam ambæ vrinae suppressiois causæ sunt, etsi per se vtraque illam generare possit. Coadiutricēs causarū partes, quæ sua virtute morbum efficere non possunt, sed alteri auxiliantur, ut libido articulare morbum promouet, & remigatio sanguinis eruptionem. Præcedentes, siue interne, quæ ab euidentibus, vel præparantur, vel coadiuuantur, ut sanguinis abundantia nutrimenti copiam soboles est. Præcedit autem Erasistrati παράμωπτος, id est coincidentiam, quæ omnium morborum causa est cōiuncta, verum citra præcedentem non accidit. Porro salubris pars, quam græci ὑγιεινὸν dicunt, non solum ut pars medicinæ, sed tanquam potior ea, quæ medetur, ei præponitur. Multo enim præstat morbum prorsus non admittere, quæ morbo liberare: quemadmodum & gubernatori longe præstabilius est ante, quàm in tempestatem incidat, iter absoluerē, quàm fluctuatum periclitatum quæ euadere. Atqui differunt rursus in salubri parte, sanitatem tueri, & morbos incessentes longius arce-re. Etenim primum consueta victus ratione administratur: alterum curatorijs auxilijs, ut morbum, qui consari debet, suppressat ac dissoluere anticipet: siquidem, quæ iam ortis affectibus medicantur, eadem quoque prius, quam oriantur, prohibent illos consistere. Similiter pars, quam ἀναληπτικὴν, id est reſectricem, appellant, differentie cum illis non nihil habet. Qui enim recreat vires recolligit quæ, est non amplius præter naturam, ita secundum naturam se non dum habet, sed ab eo, qui præter naturam est, nuper habitu absolutus ad naturalem migrat. Quamobrem aliam victus rationem desiderat, nec curatoriam, non enim egrotat: nec eam, qua sani vtuntur, ut qui non dum absoluta fruatur sanitate. Quo fit, ut nec qualitate, nec quantitate paria sanis possit assumere: σημειωτικὴ, hoc est adnotatrix pars medicinæ, curationi morborum per victum summe est necessaria: nam præterita & præſentia symptomata ad morbi causam inueniendam diligenter inspicimus. Insuper maxima eius necessitas est ad præſagiendum, mors, an salus expectanda sit. Pari modo medicina, quæ manu medetur, tum illa, quæ medicamentis auxiliatur, siue indiciorum obseruatione non absoluitur: quippe præſagia eodem modo desiderant, quibus scias, quæ curationem non admittunt, quæ que eam recipiunt quidem, sed vehementer aut offendunt egrum, si curentur, aut è medio tollunt. Iam vero curatoria pars trifariam diuisa est, vna victu: altera medicamentis: tertia manu medetur. Prima auxiliorum, quæ digerendi, apponendi, & concoquēdi facultatem habent, est administratio: Quæ omnibus quidem ægrotis, sed præcipue febrientibus in vsu est. Quæ manu medetur, pars curatorie est: ea incisionibus, vſtionibus, & offium in suam sedem deductione homines curat. Medicatio, φαρμακεία Græcis dicta, nudis medicamentis interiores affectus & exteriores sanat: victus enim conuenientem rationem, quādo quæ vero & manuum opus requirit, quemadmodum chirurgia & victus ratio medicatione vtuntur. Itaque a rerum naturę contemplatione altius auspicabimur: quoniam nec in sanis secundam valetudinem tueri, nec in egris morbi causam cognoscere, nec signis quid deprehendere, nec curationem admoliri recte possis, ignorans, quibus homo elementis consistet, & quo modo his immutatis a natura, quam obtinebat prius, morbi nascantur.

Iſagogici.

7g iij

De elementis

de Natu. hum. com. 1. 1. c. 14. cl. 1. 2. 2. h

Constat igitur homo ex primis mundi quatuor elementis, igne, aere, aqua, & terra, naturaliter situatur. Atqui ex Hippocratis sententia, dum dissolvitur, in hęc prima resolvitur, & vnumquodque rursus in suam ipsius naturam, homine vita defuncto, redire necesse est, siccum in siccum, frigidum in frigidum, calidum in calidum, humidum in humidum. Huiusmodi tum animatum, tum aliorum vniuersorum natura est: omnia similiter oriuntur, & desinunt similiter: conflat enim ex his predictis eorum natura, & in eadem finit. Vnde singula originem nata sunt, eo quoque recedunt, quem admodum Homerus hisce verbis inquit inuens dissolutionem in hac futuram.

Vos aqua, vos tellus cunctos aliquando tenebit.

Ceterum hominem velut ex secundis, & humane nature vicinis quatuor humoribus, sanguine, pituita, bile tum flava, tum atra constitutum esse physici pronunciant: quoniam foetus in prima formatione ex genitura, & sanguine, qui a matre per vtrachum influit, auspiciu coepit: in his autem quatuor humores erant. Qui ex tribus, ijs que compositis hominem produisse censent, hęc preponunt initia: humida, sicca, & spiritus, que Hippocrates grece || ζωντα, χυμωτα, & ενορμωντα hoc est continentia, contenta, & impetum molientia, appellat. Continetia igitur sunt solida omnia, vt ossa, nerui, vena, & arteria, ex quibus & muscoli, & carnes, tota que corporis moles constituta est, ad hęc interiorum, exteriorum que concreciones. Contenta vero humida sunt, que in vasis per tota corpora dispersa ferunt. Atque hęc quatuor predictos humores vocat Hippocrates. Impetum molientia spiritus existunt, quos veteres duos, aialem, & naturalem numerant: Stoici tertium inueniunt, quem habitum noiant. Erasistratus vasa triplicia, neruos, venas, arterias, omnes spiritibus, & humidis, tanquam initia, & totius corporis elementa constituit. Nam duplici materia regiam affirmat, sanguine tanquam alimento, spiritu tanquam nature functionibus obeundis coadiutore: non autem ea, vt principia, intelligit. Multe sane alie partium species non ex tribus illis composita inueniuntur, vt verbi gratia cerebrum, medulla, atque ossa omnia. Cerebrum igitur, vel medullam nutrimenti parenchyma, quasi affusione exponas, audet appellare, sicut adipem, iecinoris, lienis, & pulmonis consistentiam. At ossa neque nutrimenti parenchymata, neque ex predictis vasis triplicibus composita esse dicere possit. Asclepiades hominis elementa sunt corpuscula manantia, fragilia que, & inuisibilia foramina. Secundum Athenaei sententiam non quatuor illa prima corpora, ignis, aer, aqua, terra, sed eorum qualitates calidum, frigidum, siccum, & humidum, ex quibus duo causarum efficientium munere fungi, puta calidum, & frigidum: duo materialium, siccum, & humidum supponit. Quintum vero ex Stoicorum opinione introductum spiritum cuncta penetrantem, a quo omnia continentur, & gubernantur. Hippocrates cum trifariam hominis elementa diuisisset, in continentia, contenta, & ea, que impetum faciunt, quibus omnia elementa post ipsum assertis comprehendit, nec non nature elementorum tractationem, & eorum, que preter naturam sunt, causas, haud scio, quo modo successores eius vnam illam re vera diuinam Aesculapii medicinam in tres partes sibi coherentes distribuerint, atque diuiserint. Alij enim humidis tum eorum, que secundum naturam habent constitutionem, tum causam eorum, que preter naturam solis attribuere, vt Praxagoras, & Herophilus: Alij solidis corporibus initia, & elementa attribuentes, ex his, tum que natura consistunt, tum morborum causas inde capiunt, vt Erasistratus, & Asclepiades. Athengus vero, & Archigenes spiritu solo ea penetrante, tum naturalia consistere, ac gubernari, tum morbos vniuersos hoc prius offenso creati dixerunt. Vnde & πνευματικοί, id est spirituales, veluti qui omnia spiritibus attribuunt, nuncupantur.

* Hic annotat in greco exemplari manuscri pro, caput vni desiderari, cuius argumentum est, De naturalibus functionibus.

* A. Z. iporum.

Exteriorum corporis partium appellationes.

CAP. 10.

DE partibus corporis, seu particulis, & que earum nomina sunt, primus Aristoteles docuisse simul, ac conscripsisse creditus est. Temporis autem processu medicis quoque ipsi posterioribus de hisdem tractare necessarium visum est, ne manu allata quamque partem, aut particulam ostenderent, sed ex appellatione sufficientem earum notitiam haberent: quorum in numero id maxime fuerunt Erasistrati sectatores aemulati, vt Apollonius Memphites, & hoc prior Xenophon. Diuidunt igitur totum corpus Aegyptij medici quadrifariam, in caput, manus, thoracem, & crura. Alij has quatuor partes in plures diducunt, nempe in alias totius partes, non vt illarum particulas. Capitis igitur tota latitudo pars ipsius corporis dicitur. Huius particulae sunt haec. Anterior superposita supercilijs, pilis nuda, inter vtranque aurem sita, Frons nominatur. Hac superior capillis in tecta, Sinciput. Partem ab vtroque sincipitis latere supra aures sitam, Tempora appellamus. In media capitis regione sinciput superante est Vertex: vnde, velut a centro circulus, capillorum proventus incipere videtur. Post verticem a posteriore capitis parte ad usque tendines Occiput descendit. A priore sub tota fronte, auribus, oculis, naso, & ore ad mentum usque circumscripita a supercilijs incipiens, Facies dicitur. Vbi enim frons a superioribus descendens desinit, Supercilia, ceu termini eius eminentes, & pilis consiti eam excipiunt. Qua autem frons ad tempora porrigitur, in ipsius terminis Aures sitae sunt, quarum pars aperta Ala dicitur, refracta ab anteriori in posteriori ipsius summmitatibus inflexis cubiformis, sub qua semicirculus rotundus in mucronem exurgens, graece xyster appellatur. Huius acumini concuum, quod subiacet, conchula. In huius medio rotundum

A tundu foramen, meatus auditorius vocatur, sub quo particula pinguis ab aure suspensa fibra, est seu auricula, superior pinna. Oculi supercilijs subiacent, quae & lumina dicuntur, nempe tota figura cum ipsi particulis. Superius inferiusque interiores tunicas contegentes, Palpebrae appellantur, haec inferior, illa superior. Comituntur inuicem crebro, & extremo tactu ad visus recreationem, & ad prohibendum, nequid extrinsecus violenter oculis incidat: maxime vero, quae admodum in somnis, visoriae virtutis auertenda gratia, quo melius homo conquelescat. Partes autem iuxta oculos totos sitae, quae palpebrae inuicem comittuntur, tarsi noiantur: vnde pili proueniunt, quos cilia nuncupant, a quibus orta sunt, ducto nomine. Facti autem in hoc sunt pili isti, vt visoriae spiritum, vel, vt quidam aiunt, radios interiore parte effusos perspicendi gratia dirigant. His itaque elapsis, vel retortis, nequaquam similiter in rectum, vel in longum videre potest. Interiores oculi termini, vbi palpebrae coalescunt, canthi i, anguli dicuntur, alter iuxta nasum, iuxta tempora alter: hic paruus, ille magnus. Quod in horum medio consistit, oculi candidum. Huius rursus medium Iris circulus coloribus variis occupat: vnde & a similitudine, quam cum caelesti illa Irade habet, nomen accepit. Huius rursus media pars, per quam visus peragitur, Pupilla est. Nasus oculos interiacet: eius partes vtrinque sitae, Nares vocantur, quibus animalia respirant, & olfaciunt. Exteriores autem narium partes, Pinnae siue Ala nominantur, Quod autem eas discriminat, Interseptum vocamus. In vtraque nasi parte, quae proprie concava sunt sub oculis sita, concava nuncupamus: vnde quidam concavi nominantur. Per morbum autem haec attolluntur ob hominis crudelitatem, vel displicentem dispositionem. His autem superiores inter nasum, & aures, Mala, & praeis et Genae dicitur, quae bene coloratis, & ingenuis pudore suffusis rubent. Hinc Maxilla ad mentum usque descendunt, & haec in mucronem desinunt. Mentum id omne est, quod labro inferiori longa orbiculari figura subiacet. Suprema pars labri sub naribus rubea Graecis, Homero οπηνη appellatur. Quod intra labra describitur, & ab eis constituitur, & continetur, Os est. Videntur enim haec quasi conata, post diducta os efficere: quare etiam veluti nuper diuisa apparent. Quod caput excipit, & ad humeros usque pertinet, id totum Cervix dicitur: huius posteriores partes proprie Tendines appellantur. Dein sub ceruice humeri vtrinque prominent, quorum verticem κερωμιον, quasi dicas summum humerum, nominant. Quod ab hoc profertur vergit, Clauiculae existunt, inter quas iuguli habentur. Ab humeris Manus incipiunt, vtraque ex suo latere propensa: harum pars ab humero ad cubitum usque pertendens, Brachium vocatur: Ancon autem, id est cubitus, qua tota manus flectitur: cuius exteriorem partem Graeci κορανον, & horum Attici αλεκρανον nominant. Dein Cubitus, quo & homines metiuntur. Vbi hic desinit, et cum summa manu articulum facit, Brachiale dicitur. Succedens huic pars μετακάρπιον, quasi Postbrachiale dixeris. Inde Nodi, a quibus digiti incipiunt, Graeci κονδύλιες appellant. Digitorum maximus, Pollex est, αντίχειρ Graecis dicitur, quod totae summae manus cooperans aequipolleat. Post hunc Index, nomen ab usu, vt apparet, sortitus: dein Medius: hunc Medio proximus sequitur, Graecis παράμεισος dicitur, medicis dicitur, atque ab ijs nomen sortitus. Postremus Paruus dicitur, quod omnibus sit inferior. Itaque a brachiali summa manus dicitur: cuius supina pars iuxta pollicem assurgens, Vola nominatur, graece θύρα: huic pars opposita υποθύρα, id est subuola vocatur: verum, vnde digiti procedunt, σήθος i, Pecten manus est. Quod medium horum omnium est, concuum manus dicitur. Supra vero thorax ea pars appellatur, quae a collo toto ad ilia usque ex anteriore parte protenditur. Huius pars, quae sub clauiculis vtrinque, & manibus habetur, Costae sunt: ex quibus & latus vtrunque dicitur. In harum medio Pectus. Huius rursus medium usque ad chartilaginem, sub qua ventriculi os delitescit, σέρον Graecis dicitur: idem locus etiam extrinsecus ita appellatur. Hinc abdomen oritur. Quae sub ventriculi ore ad partem exteriorem apparent, Subchartilagia nominamus, Graeci υποχόνδρια, quoniam secundum rectitudinem sub chartilagine veluti post ipsam habentur. Sunt autem muscoli, qui expansi membranae praetenui veluti aranearum, Dquam περιόναλον Graeci nominant, subiacent: extrinsecus vero cute conteguntur. Aequitoco autem cum his vocabulo etiam interiora viscera vocamus hypochondria: quoniam & ipsa sub chartilaginibus notharum costarum ab interiore parte existunt: sed exteriora proprio. Quod ante ilia hypochondria comprehendit, Abdomen est: Quod vtrinque est, κενανί, inane seu vacuum. Illud medium occupat Umbilicus. Sub hoc fumen Graecis ύτρον vocatum, Postea Pubes sequitur, quae & aquaticulus, graece εωπίσιον dicitur, in quem thorax finit: vbi & masculorum pudenda constituta sunt: tum foeminarum ad femoris vtriusque exortum, vt sub hoc occultentur. Maris pars prominens Coles vocatur, summitas eius, Glans: qua foramen habet ad excretionem, ερήθρα ab usu nuncupatur. Cutis, quae eam contegit, Preputium dicitur. Inferior pars colis in longitudinem eius vergens ραφή, id est futura vocata est. Quae vero ad usque sedem producitur, τάυρος, hoc est Taurus. Testiculi duplici nomine apud Graecos didymi, & orchis intus, & foris appellantur. Quod testiculos ambit, όρχιον Graeci, nostri Scrotum vocant. Muliebris autem pudendi (sic enim nominant ipsam) sinus ipse, κτερίς, id est pecten, vocatur. At, quae sinum ambiunt, Ale vocantur. Inter has autem caruncula ad fissuram exorta, Graecorum lingua νύμφη nominatur, nostra Colliculum appellare licet: quam, quia multo promineat, Aegyptij in virginibus excidere confueuerunt. Porro recti intestini orificium per sedem prodians, quo excretionem, cum labe,

bet, retinemus, Anulus a figura, ab officio Strictor vocatus est. Ceterum posteriores corporis partes, quae collo subiacent, hunc situm & appellationem habent: totum, *νῶτον* i. tergum, vocatur: in de vtroq; in latere *ὀμοπλαται* i. scapulae habentur. Media ipsarū pars *μετάσθρενον*, quod est dorsum, cui etiam stomachus intus subiacet. Rursus media totius tergi sedes superne ad clunes vsq; spina dicitur. Huius partem, quae recto tramite sub dorso habetur *ἀπνησι* i. Homerus nominauit, manifesto alijs dictionibus exponens, *κατ' ἀπνησι μέσα νῶτα*: qm̄ & iuxta rectitudinē longitudinis media sunt terga, medūq; est dorli & lumbi. Spinā Lumbi, Graecis *ὀσφύς* dicit, quae *ἰσθός* nominata est, quatenus cingimur, excipiunt. Hi in Os sacrum terminantur: in cuius vtraq; parte Coxae sunt: in his Nates: qm̄, quae his subijciuntur, maxima ossa sunt. Inde carnosa ipsi corpora substrata sunt. Quorum Gibbae partes, q; orbiculares sunt, *σφαιρόματα*, ceu modo orbium facta, Graecis nominantur. Inde corpus vnum in duos exit processus. Nam in duo crura nominata bipartitur, quorū diuisiones veteres Graeci *δυχάλαν* nominant: atq; haec tota ad extrema vsq; Crura dicuntur: quae vero a coxis statim incipiūt, Femora: vbi vero artus postea cōmittuntur inferioribus, articulumq; efficiunt, Genua noīamus. Eorum partes retrorsum spectantes, Poplites, vel Ancyle; Inde ad ima maximū artus Tibiae: quartū anterior pars Ocrea, posterior Sura noīatur. Postremum ossium tibię in vtrunq; lateris excedens, Talus est: ab hoc profecti, Pedes proprie appellantur: quibus etiā mensuram sibi aliam hoies in altum tollentes pedem inuenerunt. Pedis pars posterior Calx: prior a talo vsq; ad digitos, *τάρος* Graecis vocatur. Interior autem quasi pedibus inuicem se aspicientibus a talo versus magnum digitum procedens, *πέδιον* Graecis appellatur, id est planities. Quod sub hac statim in medio imi pedis habetur, concauum dicitur. Infimum, quo terram contingimus, & ingredimur, planta vocatur. Quod post concauum ad digitos affurgit, Pecten pedis nuncupatur. Dein de digiti numero manuum digitis pares. Non autem eadem sortiti nomina, quoniam nec eosdem praestant vsus, quanquam magnitudine, aut situs ordine conueniant.

* Graecum ext-
plat habet 51-
θός i. pectus.

CAP. II.

Interiorum anatome.

A Natome abusiue quidem dicitur et exteriorū corporis partium & particularum commemoratio, quae verbis vniuersiūq; ipsorum naturalem situm, ordinē, vsum, quem aīanti prēbent, propriam cuiq; illorū appellationē, de quibus iam retulimus, percenset: proprie vero anatome, interiorū cum sermone explicatio dicitur. Si quidē oculis eas indicatas esse, anatome non est, sed cuiusq; notitiam ex sermone ac verbis accepisse, & naturales actiones, quo modo ipsas obeant, didicisse, p̄terea quā inuicē cōiōnem viscera, alia q; corporis partes per venas habeant. † Cerebrū itaq; ex nullo eorum, quae p̄diximus, principali vase cōpositum esse videtur. Eralistrato, eo q; nutrimentū G parēchyma i. affusio ipsi esse videtur. Est autē corpus simplex, atq; ob id oīum, quae humano contineatur corpore, & praeipuum, & princeps. Quapropter Plato & Hippocrates || animi principatū in eo constituunt. Comprehenditur sanē mēbranis duabus: Vna & contigua assimili q; *χρσοειδής* id est secūdisformis Graecis appellatur, venosiorq; est: Altera, q; huic superiacet, caluarie q; būsda partibus magis adhaerescit. Sed haec nervosior existit. Ex superiore igitur parte venae nutrimentum a corde iuxta eum locū, qui Graecis *ληγνείον* dicitur, ex arterijs vero, quae ad basim sunt, acceptum in id deriuant: inde & nerui exortus principium ex eo capiunt, vnde & animi functiones vniuerso corpori cōicant. Nervorum autem species duae sunt, vna mutuos ossium connexus colligat, continetq; altera sentiendi mouendiq; pro arbitrio facultatem toti corpori transmittit. Atq; hinc etiam musculorum prouentus est. Oculorum meatus & ipsi ab ima cerebri parte proueniunt, & per eos visorij spiritus oculis impartitur. Inde vero nares et processus habent, per quos & odoratur, & cerebrū expurgatur. Ad aures processus nō sunt, verum a posteriore parte tenuis mēbrana, quam Graeci *μήνιγγα* vocant, perforata est, atq; in vermīs speciem processum habet: per quam similiter ipsae repurgantur. In illius principio cerebri pars Graecis *κωνοειδής* appellata, q; conī speciem referat, sedem habet. Iam vero illinc & spinalis medulla incipit. Ceterum duos habet cerebrum ventriculos, quorundam opinione vnum, vbi animi principatus residet. At Caluariae ossa superiore parte sub cute, mēbrana, quae per suturas ē meningibus prodijt, *περιμάνιον* Graeci nominant, conteguntur. Est q; haec origo mēbranae costas succingētis, quam *ὀπεζωκότα* noīant, & septi trāsuersi, & peritonai, & omnis membranę neruose. || Oculus ex Hippocratis sententia habet duas tunicas, quas Hippocrates *μήνιγγας*, q; ex illis prouenerint, appellat. Recentiores tres ponunt, non nulli quatuor. Ex quibus prima de foris est a Graecis *κερατοειδής* i. cornea vocata. Ea reliqua sui parte alba est, pupillae loco extenuatur, perspicuū q; subiectū colorē reddīt, quatenus niger, vel celsius, vel fuluus apparet. Secunda, qua pupilla est, modico foramine concaua, quae, quod parte interiore sit acino vūe similis, *ράγοειδής* a Graecis nominatur. Tertia retis modo sinum habens, *ἀμφιβλησσοειδής* nuncupatur: perinde quasi in summo quartam tunicam a non nullis inuectam excipiat, quam & *ἀδηλον*, ceu minus apparentem vocare consueuerūt. Est etenim membrana minima simul & tenuissima, sed prima & secunda firmā mēbranae, crassae q; tunicae sunt: tertia vero & quarta tenuissima. Quare & Hippocrates priores solas cognouit, oculus, in quibus, membranas duas habet. Porro triplices haec tunicae humores continent. Hunc ab aquae similitudine *ὕδατοειδής* Graeci vocant: Illum *ὕλοειδής*, quod vitro quiddā simile referat. Tertium *κρυσταλλοειδής*, hoc est crystalli modo pelucidum.

† Ex graecis an-
tiquis haec ad-
duntur: & arte-
rias & neruos,
p̄ quae & cōspi-
ratio & cōflu-
tio oīum, &
omnia sunt.

de Mor. sac. nō
sculā sine.

* Al. *λήνον* i.
torcular.

de Loc. in Ho-
mine non pro-
cul a principio.

A lucidum. Palpebrarum interiores partes carnosae: mediae cartilaginosae: exteriores cute teguntur. At, qm̄ cartilago media dura est, adeps subiecta est lenimenti malagmatis ve instar, q̄ frequenter exuperans, guttas parit. Lingua maxime carnosa est, in qua duplex neruorū genus ab ima parte cerebri prodicens inseritur. Alij molles appellati gustadi sensum ad principū: alij duri motū arbitrarium ad ipsam deducunt. Ad huius radicē exigua inharet lingua, Graecis *ἐπιγλωττις* dicta, quae, cū deglutimus, recurrens, arteriam claudit, ne qd ex firmioribus humidis in ipsam delabatur. Cuius rei quoq; causa tonillae numero quatuor creatae sunt: duae ad linguae radicem, vtrinq; conspicuae: duae his proximae penitiores. Noīantur eadē et *παρίσθμια*, qm̄ locus ad quem sita sunt, isthmo, praefertim cū per inflammationem intumuerunt, eo q; transitū hunc arcūm nimis reddunt, figura rident. Porro, cū duabus aīal materijs gubernetur, alimento, & spū, ad hūc qdem p̄cipiendū, nares, os, fauces, aspera arteria, & pulmo, partes sunt apertissimae. Nares sanē & os respirationi seruiūt: gurgulio, ne frigidus in fauces aer cumulatim irrumpat: aspera arteria, vt eundē in pulmones deducat, quorū in pectore sedes est: p̄ hos & oīs fit respiratione, summittentes quidē se, vt spūs emittatur: attollentes vero, vt idē recipiāt. Quare actione similitudinē quandam cū fabricorū foliis habere videntur: figurā vero yngulae bubulae seruiāt. Porro ex spiritu in pulmone elaborato quicqd maxime necessarium est, ad sinistrū cordis ventriculū deferit: quicquid inutile est, illac, qua inspirauimus, effluit. Nutrimēti vasa ad excipiendū, & infra ad elaborationē istituta haec sunt, os, dentes, stomachus, ventriculus, ieiunum, & tenuia intestina. Os qdē et dentes cibū extenuāt moluntq;: Stomachus appetit & deglutit: appētus autē asperę arterie ad septū vsq; trāsuersum porrigit. Ventriculus oīs est ad cōcoctionem: incipit velut a media cartilagine, vbi ventris os sitū dicitur: subidet leuiter iecinori, latitudine graecorū literā *σ* referens, & altero extremo in sinisteriorē partē vergit, vbi est & Graecis dicitur *πυλωρός*, qm̄ portę modo, ne nutrimentum ex eo confertim delabatur, prohibet. Ieiunū & tenue intestinum digestioni dicatū est, in sinus multos implicitum: cōmittitur autē mesarę seu mesenterio, quod venae in id descendentes intertextūt, p̄ quas digestio plurima fit ad portas hepatis. Ei vero tenuius intestinum est ita cōnexum, vt pars eius esse videatur, quippe ieiuno explicato per simile est. † Differt tñ, q; nec vacuum sit, nec vasorū copiam habeat. † Deinde caecum intestinū, alimēto recipiēdo accōmodatum. Huic adhaerescit *κάλων* i. laxius intestinum, quod excrementa ex distributione segregata suscipit. Pertendens autē in dextram supra vmbilicū inter iecur & lienem, deorsum rursus fertur, totum q; amplexum abdomē in rectū intestinum desinit. Cum igitur duo meatus a lato oris spatio incipiant, alterū iuxta priorem colli partē, bronchū vel asperam arteriam C noīamus: alterū, stomachum. † Vnde vero initū capit arteria, & vbi aperitur, *φάρυγγα* i. fauces, vel *λάρυγγα* Graeci vocant. Ceterum totus meatus ex cartilaginibus anuli modo vel circuli compositus constat, quo firmus continuae animantis respirationi maneat, † nec comprimatur: † quare et ostium eius semper patefcit. Nā cibi abstinentiā tolerare potes diuissime, non inspirare ne minimū quidem t̄pis potes. Huius rei gratia purū hūc spū trāsitū natura dedit, ne impedimentū quid sentiat. Enimvero, siquid vel cibi, vel potus in arteriā imprudentibus delabatur, strangulationes, & tusses statim excitātur, donec a spiritus ipetu excussum effleratur. Iam vero aspera arteria spiritum pulmonū trāsmittit, desinit q; in eiusdē arterias asperas, quas ipsas quoq; bronchia noīant. Stomachus interior, q; arteria, existens, ceruicis vertebrae annexus, longissime cū aspera arteria porrigit. Sed bronchus illi adiūctus, cū cibum deglutimus, recurrēs exacte ipsum lingula cooperit, quae ex linguae radice trahit originē. Porro haec lingula non modo os claudit, sed etiam cibum a lingua velut vitilabro purgatū, & arterie orificio superimpositum ad stomachum pontis modo deficit. Stomachus pro naturali functione appetendi facultatē habet. Dum appetit quidem, se attollit, & quae offerūtur, deglutit: dum autē accepta quali elidit, & ad subiectas partes expellit, ac ventriculū orificio cōiūguo p̄ trāsuersum septū tradit, submittitur. Per quē angustum existentē meatum in ventrē. D alimēta descendūt. Ventriculi naturale officium est, vt alimētum sibi cōmissum cōcoquat, quod a cōcoctione primum ptillanę cremori per simile est: verū per eū, quē *πυλωρόν* a Graecis appellari diximus; q; adhuc arcior est, alimētū ieiuno instillatur: quod cum tenue sit intestinum, in flexuosissimos orbes natura iplicauit, ne ex facili videlicet dissecaretur, diuelleretur q;: Mesarę seu mesenterij anfractus & orbes eius amplectitur, atq; ipsos sustentat: quanq; id nō solum hunc praestat vsus, sed et venas duas sub iecinore emergentes {fulcit} quae post in diuersas partes diducuntur, & mesarę inseruntur, quo & ipse (sunt enim tenues) ruptionis periculum effugiāt. Sustinentur autē ab intexto eidem simul basi, huic innitentes, & veluti substrato alleuātē finiunt. Atq; hoc pacto in singulis anfractibus ad hirudinum similitudinem compositis, aperto ore ieiuno inhiantes, oēm in eo alimoniam in succum conuersam exugunt. Simul autē inter exugendū, protinus ipsum in sanguinē mutant, qui succus antea erat, dū in ieiuno esset. Non enim aliunde vel pituitę, vel sanguinis, vel alterius cuiusdā vas esse natura indicat. Rursus igitur duę factae ex multis venę a mesarę acceptum, ad iecinoris portas digerunt. In iecinore cum sanguinis naturam nutrimentum induit, recrementa singula pariter seceruntur. Flaua bilis ad vesicam ei inhaerentem defertur: atra ad lienem. Iam vero ab hepate versus in sanguinem alimentum, in dextrum cordis ventriculū distribuitur. A corde sanguis per iugulares venas (*σφαγιτιδής* a Graecis nominantur) ad superiores corporis

corporis partes deriuat. Per caua autem venam in vniuersum corpus diffunditur. Ab hac rami duo, E sanguine iam a sero discreto, ad renes perreptant, qui lumbis sub clunium carnibus, per quas vrina destillat, inhaerent. Ad vesicam autem per meatus dictos graece *ερητηρας* proficiunt. Vesica corpore suo vrinam recipit, & per colem foras excernit. Testiculi vero substantia glandulosa sunt, coceptacula, & officinae feminis, quod per singulos neruos ab inguinibus dependentes, Graeci *πρεμασθηρας* nominant, ad eos fertur. In quos etiam alia vasa ipsos nutrienda descendunt. Ceterum duabus tunicis conteguntur, quarum tenuiorem Graeci *ερυθροειδη*, valentiorē *δαστον* appellant. Ab his est, quod *δοχρον* a Graecis i. scrotum dicitur. Foeminis autem vulua scroti similitudinem refert. Venae in partem eius interiore quam plurimae aperiuntur, per quas sanguis expurgatur: qui in conceptibus retinetur cedit quibus in alimentum foetui, & formationem. Nam a venis, quae secundas impli cant, binae aliae prodeunt venae, ab arterijs ibidem sitis binae arteriae, & a neruis vnus neruus mutuo in vnum congressu meatum *εραχρον* appellatum absoluunt, qui infantis vmbilico inseritur, ex quo & enascitur, & suspensus est. Ab vmbilico autem venae ad iecinoris portas sanguinem in foetibus transmittunt: arteriae vero iuxta vesicam, crassiores arteriae: neruus hic spinae inseritur.

De ea anatomes parte, quae ad ossa pertinet.

CAP. 12.

Ossium duplex compositio, vna ad motum accommodata nomen articuli habet: altera ad stabilitatem, Graecis *συνερωσως* i. coarctatio dicitur. Huius autem tres sunt species, futura, coagmentatio, & fixura. Suturae igitur capituli ossa constant. Inueniuntur autem futurae in plurimis quinque. Prima per sinciput, *εφρανια* a corona, cui assimilatur, Graecis dicitur. Altera per verticem *οβολια*, quae verum repraesentet, vocatur. Tertia per occipitium, a graecorum littera *λ. λαμβδοειδη* ei nomen est. Duae, quas *προσφιας* nominant, in vtroque temporum vna. Ossa caluariae septem numerantur, occipitis vnum, verticis duo, temporum item duo, frontis vnum, polymorpha vnum. Cerebrum duos ab vtraque cerebelli parte processus obtinet: *κρωνιας*, quasi dicas tubercula, Graeci appellant, qui in prima vertebrae cauitates insinuantur, in qua, velut centro, secundae vertebrae caput in latera mouetur, annuit, renuit quibus. Deinde ossi dicti processus duo paululum inuicem distantes, per quos tendines, & nerui deorsum feruntur. Post alia duo ossa super foramina, per quae facultas audiendi est, emergunt, iugalia i. *ζυγωειδη* appellata. Sub his rursus alia duo petrae modo prominent: *λοβοειδη* vocant. Priore capituli parte processus sunt telosimiles: hinc quoque *βελονοειδη* a Graecis dicuntur. Facti autem sunt ad faucium diuisionem. Vbi summam eorum partes chartilagine committuntur, os *δοειδη* appellatur. Quae vero super his sunt, nomen desiderant. Quorum in priore parte situm est os a multiplici forma dictum *πολυμορφον*. Porro superioris maxillae ossa coagmentatione constant. Facies item coagmentationes nouem habet. Prima in lato vtroque oculorum spatio situm obtinet: duae a lateribus narium vtroque: alia medias nares recta interfecat. Mala quoque singulas habent. Duae rursus obliquae palatum secant, vna quae in rectum idem palatum diuidit: Ceterae autem faciei, & capituli, sunt in ossibus iugalibus. Iam quidem faciei duodecim ossa sunt, narium duo, oculorum quoque totidem, malarum singula, palati quatuor, dentium receptaculorum duo, alis similia. Maxilla inferior quorundam sententia duo in mento conata habet ossa, non nullorum vnum. Ceterum dentes fixura iunguntur, quippe receptaculis ipsorum infixi sunt. Sunt autem numero triginta duo. Ex his quaterni primi, in superiore atque inferiore maxilla, quia secant, *τομειδη* a Graecis nominantur: canini quatuor, maxillares seu molares viginti sunt. Reliquorum ossium clauiculae ad summum humerum coeuntes deligantur: Ad pectus autem articuli, & coagmentationis missionem facere videntur, & Romanae litterae S, eius quae simplicis figuram ostendunt. Deinde costae duodecim vtroque lateris habentur. Septem ex eis cum spinae vertebrae, cum quibus ossa pectorali vtrinque coeunt. Reliquae quinque a posteriore parte spinae inseruntur: in anteriore parte inuicem renuentes chartilagine colligantur. Vertebrae vero omnes quatuor & viginti sunt. Septem in ceruice, dorli duodecim, quinque lumborum: post omnes os sacrum, quod ex vertebrae inuicem connatis constare videtur. Quin & pectus similiter ex septem ossibus vna coalitis ensis figura structum esse apparet. At brachium vtrunque humeri articulo coarctatur. Porro suo ipsius capite oblique in scapularum sinum immittitur. Ceterum scapulae musculis, qui posteriore parte costis substernuntur, incumbunt. Cubitus & radius, quem Graeci *κεραιδα* appellant, coalitus quidem modo sese contingunt, articuli vero modo, alteri brachij capituli committuntur. Tribus enim sui vertebrae brachij in cubiti caelaturam, structura litterae sigma similem, inseritur. Quarta iam vertebra radius veluti circa axem voluitur. Brachialis ossa tria mutuo coalitu deligata sunt: ad cubitum tamen, & radius, articulum apte faciunt. Postbrachialis quinque ossa videre licet articulum cum brachialis ossibus, quibus conata sunt, explentia. Palmae ossa cum eisdem, & postbrachialis ossibus coagmentatione iunguntur, continentur quibus. Ceterum cum primis digitorum internodijs coarctantur: digitorum vero internodia singulorum tria, quae articulo componuntur. Femoris os vnum est, cuius caput leniter reflexum in coxae profundum sinum conijcitur. Quam commissuram neruus, qui e medio sinu prodit, & in medium femoris caput inseritur, continet. Coxae, quae duo sunt ossa a posteriore parte, cum osse sacro priore inter se coalescentiam habent: vbi & pubis ossa, vel pectinis nominantur. Tibiæ vtriusque ossa duo, nempe tibiæ & fibulae: non peruenit autem fibula ad genu

Ad genu articulum, verum sola tibiae summitas quatuor in se superficiales sinus obtinens, quibus duos femoris nodos excipit. His incumbit ab anteriore parte paruuum os rotundum, sublatum, scuti breuis instar, commissuram eorum continens, quae in summo coarctetur. Fibulae superioris extremitas anteriori tibiae parti sub insertione connectitur: iuxta malleolos autem, qua desinunt vtraque tibiae ossa, ligamento nerueo, chartilaginosa quibus inuicem colligantur: ceterum intus talo incumbit intra se ossa conuincens. Talus, iuxta pedis longitudinem situs, perone, hoc est fibulae, insidet, ei quibus firmiter coaptatus est. Ceterum tibiae ossibus, tum ei, quod *σκαφοειδη* vocant, in anteriores ipsius parte articuli iunctura committitur. Rursus scaphoides, vbi cum talo coit, excauatum est, ut scaphae speciei referre videatur. E regione gibbum calles tres habet, quibus ossa *χαλκοειδη*, quae tria sunt, inseruntur: porro, quod cubi figuram repraesentat, extrinsecus situm est: coarctatum est autem carnosae parti, & calci. Processum quoque ex inferiori ad priorem partem obtinet, quem plantae os retinendi ipsius gratia subiit. Deinde os dictum *πεδον*, & ipsum quinque constat ossibus. Tum deinde de quinque pedis digitis habentur, ex tribus omnes internodijs, similiter ipsi, qui in manu sunt, compositis, si magnum excipias: is enim solus duobus constat. Contrahunt autem horum iuncturas membranosa quaedam ligamenta: talum & calcem valida admodum, & quaedam ex ipsi rotunda, si

† Graeci impresi legunt, ut vertit interpres. Antiqui tamen habent scaphoidei ossi, & ita legendum est.

B mul & neruea chartilaginosa quibus.

De humoribus facultatibus, morbis, eorum differentijs, causis, ac curationibus.

CAP. 13.

Humores corporis ex prima generatione quatuor, commixti inuicem & contemperati sunt corpori. Exuperat autem alius in alio magis loco, sanguis in corde, pituita in capite, flaua bilis in iecinore, atra in liene. Ceterum duplex spiritus innati species, alius naturalis, alius aialis. Non desunt tamen, qui & tertium hecicon introducunt. Hecicon igitur est spiritus, qui lapides continet. Naturalis animantia & stirpes nutrit. Animalis sentiendi, omnis quibus motus facultatem aialis exhibet: Situs autem est in animantibus: nam his tribus aialium natura constat. Itaque aialis in capite sedem habet: naturalis in corde: hecicon in toto corpore versatur. Naturae actiones sunt, a prima generatione impraegnatio, foetusque formatio: in editis, appetitus, cibi deglutitio, in ventriculo concoctio, digestio, in sanguinem alteratio, segregatio, nutritio, & auditio. Excernuntur autem in corpore steruas, pituita, vtraque bilis, vrina, sudores, muci, saliuua, & lac. Animae vero facultates, sensus, & voluntas. Sensus quidem sunt quinque, quibus animantia per corporis instrumenta funguntur, visus, auditus, gustus, odoratus, & tactus. Instituit autem anima quaedam sine corpore, ut cum ratiocinatur, vel reminiscitur. Cum corpore, vbi id ad quorundam receptionem, vel excretionem, vel ad loca moter. Respiratio composita quaedam actio esse videtur, partim ex arbitrio, partim sponte & naturaliter, ut in somnis facta. Sanus igitur homo est, primis, vnde constat, elementis: & secundis, vnde formatus est, quatuor humoribus, tum quantitate, tum qualitate mediocriter inuicem contemperatis: solidis autem partibus, ex quibus compositus est, nec diuisis, nec condensatis, nec e loco suo motis: spiritibus nec intensis nimium, ut in phreniticis, nec dissolutis, ut in lethargicis, vel in ijs, qui corda eo affectu affliguntur. His enim hecicon spiritus resoluunt videtur. Sanus autem homo conseruandus est conseruetur exercitijs, & cibis patrijs quolibet anni tempore obseruatis: copia eorum solum vitanda est, ex qua cruditates oriuntur, quae morbos pariunt. Praeuidendi morbi sunt, vel qui iam iminent, vel futuri sunt. Si ex plenitudine proueniant, inedia, vel purgatione, vel venae incisione curandi sunt. Si ex labore & indigentia, quieti corpus dare & nutrire conuenit. Verum vniuersi morbi, ex Hippocratis sententia, partim extrinsecus ex aere nos ambiente, partim intrinsecus ex esu, potioneque proficiuntur: a quibus humorum aliquis vel abudat, vel deficit, vel qualitate commutat. Ab his est spiritus insiti nunc interduntur nimis, nunc plus aequo relaxatur. Solida vero corpora foris & intrinsecus multis causis habent plures affectus sustinendi. Erasistratus autem & Aesclepiades in vniuersum vna omni morbo causam tribuunt: Hic sanguinis in arterias coincidentiam: ille corporeae motus in raritate excessionem. Plenitudinis morbum facientis nota sunt vasorum conuexio, faciei rubor, totius corporis tumor, & pulsuum magnitudo cum robore. Indigentiae signa, collapsus tumoris, gracilitas in facie, & exiguus pulsus cum imbecillitate. Itaque febrem veteres ipsam per se affectum arbitrantur: Erasistratus, & recentiorum nonnulli *επιγεννημα* i. accessorium, seu consecrarium affectum. Febris igitur est natui caloris in ardentiorē conuersio, eo, quod intro aduersus respirare prohibeatur. Indicia febricitantium colligimus ex calore inteso & intolerabili, tum in accessionis principio ex languido, inaequali, & crebro pulsuum motu: In statu, ex vehementissimo motu elato, & veloci admodum. Iuniores calorem naturali magis ardentem, mordacem, acrem, & constantem, cum pulsum frequentia & duritie, ex alto venientem, febrem esse definiunt. Sunt autem duae eius species omnium sententia, & continua, & intermittens. Continua est, quae non ad integritatem prius, quam morbus ex toto solutus sit, venit. Intermittentis rursus sex species inuenimus apud veteres, quotidianam, tertianam, quartanam, quintanam, septimanam, & eam, quae a nono die nomen habet. Quotidiana est, quae singulis diebus aut noctibus accessionem vel decessionem facit. Tertiana vnum diem praestat integrum, tertio redit. Quartana duos dies intermittit, deinde reuertitur: Quintana tres: Septimana quinque: Quae a nono die vocata est Graecis *εννατηα*, septem. Nam semitertiana, modo inter continuas, modo inter intermittentes ponitur. Iam vero reliquorum morborum duo genera sunt, vel cum febris, vel sine febris.

de Nat. hum. lib. 2. c. 2. cl. 7. 182.b

bus. Quidā. n. acuti, quidam lōgi sunt. Acuti quidē hi, Phrenitis, Febris ardēs, cui nōmē est caufos, **E** Synāche i. Angina, Pleuritis, Peripneumonia, Cardiacus affectus, Regius morbus, Cholera, Voluulus, Colicus dolor, Apoplexia, Tetanus, Opisthotonus, Emprosthotonus. Acuti igitur a sanguine ferē, & flava bile, in non nullis corporis partibus, quas ij male habent humores, superfluis, & in deterius veris constituuntur. Longi à pituita & atra bile, similiter vel copiosioribus, quam naturæ modus exigit, vel in acerrimam qualitatem immutatis. Qui iam ex copia laborant, victus ratione, vel inedia, vel purgatione, vel venæ incisione curandi sunt. Qui ex abstinentia in morbum incidere, alimentis restituerentur. Quibus incoctio, & humorum acrimonia morbi causam fecerunt, ijs fomentis, & cataplasmatibus concoctio paranda est. Acris contemperanda sunt, & cibis boni succi atq; humectantibus vti oportet. Ceterum quatuor in toto morbo, particularibus q; accessionibus tempora auxilijs afferendis dicata sunt. Initium, incrementum, vigor, & inclinatio. Principio totius morbi inedia tridua conuenit, quibus & in totum abstinere triduo conducit. Venæ sectionem in initio recentiores ad tertium vsq; diem statuunt: Veteres etiam post tertium diem præcipiunt, si vires suppetant, & morbus postulet. Nutrimenti tēpus à triduo iuniores: anti- qui non omnibus, sed ijs, qui copia laborant, tum iunioribus, tum senioribus instituit. Pueros statim morbo inuadente nutriunt. Præterea illos, quibus hmōi consuetudo est vel loci, vel aeris circumflui gratia. Ante cibum post triduum primum perfusiones capitis & præcordiorū ex vsu sunt: sequentibus diebus cataplasmata & clysteres. Perfusiones igitur in præcordijs calidas semper assumere oportet, & simplices, ex cumini vel xylanethi decocto: Ad caput, calefacientes quidem in lethargo, & in omni graui sopore: refrigerantes autem in phrenitide, & quavis acuta febre conueniunt. Cataplasmata quædam solo melle & oleo conficiuntur, vocanturq; μαλακτιμὰ, quasi inter præteris emollientia. Quædam ex aqua, cui oleum sit adiectum, sunt, quæ ὀμην λυσιν Græci nominant. Alia his insperguntur, veluti pollen, lini semen, & foenugræcū. Clysteres, hydrelgo, melle, sale & nitro modico præparantur. Tēpus eorum ante cibū est, dum accessiones remittuntur, & inclināt. In continuis morbis diluculum, Phrenitis est mētis alienatio. Notæ sunt, infania vehemēs, temeraria manuum gesticulatio, floccorum & festucarū collectio, & febris acuta. Causam habet magna ex parte bilē. Constituitur in cerebro, vel eius mēbranis quas μινιγγας appellant, vel, vt quidā aiunt, in septo transuerso. Curatio hæc conuenit. Initio, si præcius fueris, venæ incisio, cucurbitulæ conueniunt, subtrahitio, & clyster, & abstinentia conueniēs: instāte aut morbo perfusiones saporifera, inunctiones, quibus somnus accersitur, & humectantes cibi cōducunt. Causos febris spēs, ab Hippocrate quidē in ter acutos, vt quartana inter longos morbos refertur, a recentioribus nō itē. Oritur ex bile nō nimis sicca, circa venas, quæ ad secur sunt. Curatur in principio sanguinis missione: in statu frigide, tum aliorū, quæ refrigerandi vim obtinēt, potio confert, vel epithema, cuiusmodi ex feruētī hydrelæo præparatur. Angina est circa ceruicem inflamatio. Eius spēm vnā Græci κωνδύγχην appellant, quæ in interiore ipsius parte orta subito stragulat: Alteram συνδύγχην: hæc in exteriori parte incūbit, eo q; minus stragulat, minus q; periculosa est. Vterq; affectus vel à bile, vel à pituita falsa nascitur, id q; non nunquam cum febre acuta, non nunquam sine febre. Remedium & generosissimum & præsentissimum est sanguinis statim in principio missio: deinde medicamenta pituitam per os educantia, & certa foris imposita. Asclepiades vltimum auxilium posuit, de quibus summus metus est, ne strangulentur, superiorem gutturis partem incidere. Pleuritis lateris ab interiore parte inflamatio est. Huic febris acuta, dolor vehemens, & tusis accedit: à bile potissimū constituitur. Præsidio est in initio adhibita venæ incisio: deinde cataplasmata & sicca fomenta, nempe milij & salis: postremo medicamenta intrinsecus purgantia, quæ περιττιμὰ nominant. Cauenda vero in his sunt ventris profluua. Peripneumonia, non nullis auctoribus inflamatio grauis est, circa pulmonem, id q; grauitate ostenditur. Quibusdam pulmo inflammationem pati non posse videtur, sed vicina eius loca, cum in dispositione eiusmodi sunt, ea vt ita nominetur, faciunt. Habet autem hic morbus febrem acutam comitem. Eadem ipsius causa, quæ pleuritidem cōcitāt, secundum alios tamen pituita. Remedium ferē huic cum superiore malo cōmune est. Cordis affectus est, quem Græci καρδιακόν vocant, nō quod in corde affectus sit, sed quoniam stomachum veteres cor appellabant, quo in febrī acuta resoluta, ægrotos immodice digeri contingit. Accidit ferē ex immodica abstinentia, vel parum tempestiua venarum sectione, vel cum aliquid præter rationem corpori adimitur. Quare alimento, quod facile distribui queat, & recalcacere, succurrendum est: quemadmodum ex vino ac niue: cibo, qui ex valentiore materia est, & stomachum corroborare potest. Est, cum visceribus inflammatis, potissimum iecinore, hic morbus eneniat: cum è contrario, ablatione & cataplasmatibus inflammationi dicatis opus est. Arquatus seu regius morbus, quem κτερον Græci nominant, est bilis in summam cutem redundātia. Interim cum febrī acuta oboritur, interim sine illa, cum interiorum aduisione, & stomachi vitio. Si præcordia inflammantur, cataplasmata primum desiderant: si copia laborant, venæ sectionem: sin minus, medicamenta, quæ bilē euacuant, aut ventris ductione & intestinorū, aut per vrinas, aut per sudores, aut per nares. Cholera duplex est secundum Hippocratē: Altera humida, in qua, vti omnes norunt, vehementis est excretio, bilis supra infra q; erumpit, intestina grauius torquentur. Accedunt conuulsiones,

de Rat. vic. in morb. acut. t. 8. cl. 7. uo 8. h

de Morb. vulg. lib. 1. com. 3. uo 4. cl. 3. uo 8. g

de Rat. vic. in morb. acut. t. 6. 4. tex. 96. cl. 7. 14. 6. g. Et t. 103. fol. 147. d

Auulsiones, saepe et crurum furæ contrahuntur. Remedio contractionibus sunt perfusiones calidæ: in ijs, quæ contrahuntur, balneum post expurgationem, tum alimenta, quæ ex facili disponuntur, digeruntur q; & stomachum adiuuant. Alterā, siccam cholera vocat Hippocrates, ab eadē proueniente causa, ac circa eadē consistentē, at citra ventris fluore, & vomitum. Ideo q; remissionē præcedentē, & per cataplasmata requirit, nec cibi ingestione, sed contra inedia opus est. Voluulus, & colicus dolor, intestinorum inflammationes sunt, quorum alter tenuioris, alter plenioris. Quare deiectiones includuntur, & flatus intestinis inuoluti, eo, q; exitum non habent, dolores vehemētes, & tormina concitant. Voluulus autē dispōne, & accidentibus acutior, magis q; periculofus est. Alterutro autē morbo extreme laborantibus vomitus concitantur voluulum patientium. Auxiliū est voluuli maxime sanguinis missio per initium, plerunq; abstinentia, & cataplasmata mitigantia, & inflammationem discutientia. Efficacius iuuant medicamenta, quæ κολικὰ nominant, intro per sedem immissa. Nam dolores auferunt, somnum conciliant, & aluum mouent. Apoplexia ex humorum crassorum copia generatur, qui capitis vasa, vnde corpori sentiendi, mouendi q; facultas aduenit, obstruunt. Quamobrem, qui huic malo sunt obnoxij, sensu, voce, & motu priuātur. Hippocrates de hoc vitio scribit. Apoplexiam, inquiens, validam soluere non licet, imbecillem haud facile. B Sanguis mittendus statim iam oppressis, modo & ætas consentiat, & vires sustineant. Tetanus, Opisthotonus, & Emprosthotonus, neruorum morbi existunt: verum vtraque species est conuulsionis neruorum, qui à capite descendentes, corpori motum distribuunt. Nam, si viscosi humores eos obstruant, affectio talis oritur. Quæ si scapulis caput annectat, quo minus possit annuere, ὀπιθότρονον: cum mentum pectori contrahit, vt renuere nequeas, ἐμπαροσθότρονον: cum rectam, & immobilitē ceruicē tendit, τήτωνος Græci appellant. Sanat venæ sectio, si copia subest: vt videre licet apud Hippocratē in illo, qui prolapsus humi vulnus in caput acceperat. Medetur enim eis, & frigida copiosa infusio, si ætas sit, præsertim si non gracilis, sed quadratus existat æger: nam caloris reuocationem molitur. Multi sanē ceratis modice recalcacientibus, & relaxantibus vtuntur, ad hec inunctionibus similibus, nec non lanis oleo imbutis, atq; impositis, & fomentis, & cataplasmatibus calidis. Longi morbi interioribus accidunt hi, cephalæa, morbus comitialis, vertigines, oculorum caligationes, infania, melancholia, lethargus, distillatio, raucitas, grauedo, sanguinis eruptio, suppuratio in thorace, tabes, abscessus in medio latere, abscessus in clauiculis, iecinoris affectus, tenesmus, dysenteria, lumbrici lati, teretes q; ascarides: coxarum dolor, articularis morbus, podagra, elephantia ad exteriores partes spectare videtur. Ex longis morbis cephalæa, internus capitis dolor est, qui in circuitu interdum affligit à pituita nascens: interim vnam capitis partem infestat: tunc ἐτεροκρανίαν nominant. Auxilium vtriusq; est sanguinis detractio, vel cucurbitule occipitio impositæ, educitio pituitæ per os, per aluum purgatio, & epithemata, quæ inter cataplasmata, vel malagmata, vel epichrismata scribuntur: postremo causa eius sinapismo resiccatur. Morbus comitialis, quem & sacrum vocant, circa neruorum, qui à capite descendentes sensum, motumq; vniuersi corpori distribuunt, originem consistit. Causam eius Plato & Hippocrates pituitā, & bilem atram indicant. Homo occidit, qui hoc malo detinetur, quoniam ei sentiendi, mouendi q; meatus obturantur, spumat ijs os ob humorum commotionem, quæ à neruorum conuulsione prouenit. Quæ de causa interim vrina sine voluntate prorumpit. Præsidium affert pueris impuberibus natura circa pubertatem efflorescens, & morbum humoribus natiuo calore exiccatis terminat. Qui pubertatem exceperunt, ægre aut nunq; sanantur. Caligines oculis offusæ, & Vertigines, cognata sunt vitia morbo comitiali, ab eisdem q; causis prodeunt, atq; eandem sedes occupant. Hoc tamen intercedit discriminis, q; illæ in superficie corporis, non intus accidunt, ob quod facilius, q; hic, curantur alui ductione, præsertim per hieram, administrata, deinde apophlegmatismis, & vomitibus per circuitum partim à cœna, partim ieiunis adhuc excitatis. Omnium maxime veratro succurrit. Mentis alienatio duplici specie insigni constat: hanc Græci μανίαν i. infaniam: illam μελαγχολίαν i. atram bilem appellant. Complures vero & harum existunt differentia, nominum adhuc indigæ. Constituitur itaq; mentis alienatio circa totū caput. Causa infaniz flava bilis est. Ob hoc, qui tali vitio laborant, tumultuosi, præcipites, manu prompti, contumeliosi q; sunt. Melancholia nascitur ex atra bile, humore frigido & tenebroso. Vnde melancholici tenebriones, ac lucifugæ, tristesq; apparent, de omnibus suspiciosi, hominum consuetudinem oderunt, solitudinibus gaudent, quemadmodū Bellerophonates à Poeta describitur. Qui miser in campis mœrens errabat Aleis, Ipse suum cor edens, hominum vestigia vitans. Medetur per ventrem purgatio, et maxime, quæ per vomitum excitatur: adhuc his magis vtrunq; veratū soluit. Lethargus morbus est phrenitidi cōtrarius: est. n. profunda in somnum delatio, & inexcitabilis. Huic vitio obnoxij oium, quæ dicuntur, obliuiscuntur, atq; hæc in febrī ipsos comitantur. Locus igitur affectionis, caput est: nam in membranibus cerebri constituitur. Causa ipsius pituita est, humor frigidus, frigiditate ac humiditate somnū inducens. Curatur conuenienter contrario modo, q; phrenitis. Fricantur superiores corporis partes acerbis quibusdam, & pungentibus: tum ea adhibentur, quæ odore excitant, mouent q; Cibi similiter fundentes, secantes q; pituitam: perfusiones

1. Aphor. 42. ext. ord. 18. b

5. Aphor. 21. ext. or. fol. 39. b

6. de Mor. vulg. sect. 8. ver. fine & lib. de morb. fact.

perfusiones capiti admouētur, quæ exiccandi vim obtinent, & cataplasmata aliquādo præcordijs. E
 Crebro namq; hæc inflammatione vexata, neruorum quoq; in capite principium constringunt,
 grauant q; Humor à capite oppleto destillat interdū in nares, interdū in fauces, aliàs in pulmōnē.
 Atq; has tres spēs Græci *κρυζαν, βράγχον, & κατάρρεν*, siue *κατασχυμὸν*, grauedinem, raucitatē,
 & destillationē nomināt. Grauedini itaq; facile, & breui succurritur, deinde raucitati, modico sanē,
 & calido victu, qui frumētacei generis existat. Destillatio in thoracē non ex facili curatur, immo se
 pe immedicabilis est. Nam ab ea acri, & falsa partibus exelis, sanguinis eductio sequitur: cuius tres
 causæ referuntur. Vel enim vasa erosionē passa sunt, ideo q; sanguis in asperā arteriam descendens
 per os reijcitur: Vel rupta sunt violētē: Vel ob imbecillitatē non cōtinent, sed ad aperta oscula eū
 transmittunt. Differunt sanguinis excretio, & reiectio. Hæc etenim vel à pulmōie, vel aspera arte-
 ria prouenit: Illa à stomacho, & sanguis apparet nigrior. Qui ex thorace reijcitur, flauus magis, &
 spumās: deinde hic cum tulle, alter sine illa spuitur. Sæpenumero ēt à capite per palati foramina in
 os desertur sanguis, præbet q; eductiōnis falsam imaginē. Locī, ex quibus pprie sanguis educitur,
 tres sunt. Primus fauces, vnde minore cum periculo sanguis reijcitur, facilius q; sistitur. Secundus
 aspera arteria, atq; hic morbus curationē difficulter accipit, plenus q; periculi est. Tertius pulmo,
 vbi minus oibus præsidij, plus periculi affectus habet. Comitatur. n. maxime suppuratio, & tabes, F
 vt ait Hippocrates, cuius verba hæc sunt. || Sanguinis spuitionem puris spuitio, huius spuitionē ta-
 bes, tabem mors sequitur. Non nulli etiam ex latere sanguinem educi arbitrantur. At hoc ambiguū
 est. Salus vitij huius est, sanguinem reprimere, vel venæ sectione aliō ducentē, idq; potissimū in iu-
 uenibus, vel postea sistētē, vel inædia copīa eius imminuētē, vel simplici quodā medicamēto, vt
 acacia, hypocyttide, balaustio, plantaginis succo, atq; id genus alijs. Suppurationis præsidium ve-
 tus sunt ferramēta candentia, quæ thoracem exiccēt, fluore q; in exteriores partes dirigant. Iunio-
 res consueuerūt mitigare cataplasmatibus, & delingēdis medicaminibus, deinde cito repurgare me-
 dicamentis per os assumptis prius, q; corpus inficiatur. Inscrībuntur autē proprie medicamēta ad pu-
 rulentos. Quæ suppurationes medio latere constitutur, resectæ proprie ad linamentum humoris
 excretionē habēt: quæ si vniuersim fiat, hoīem interimit. Accidunt vero suppurationes quoq; sub
 transuerso septo, quæ se intus occultantes abscessus noiantur, nō ex æquo periculosi, nec curationi
 resistentes, plerunq; intus rupta hac excernuntur, vel partibus exterioribus diuisis. Diocles memo-
 rat ēt thoracis suppurationes erūpentes interīm in arteriā, q; ad renes ac vesicā tendit, simul cū vri-
 nis excerni. Tabes, proprie dicitur in pulmōie vel in thorace corporis ob suppurationes colliqua-
 tio: difficilis eius salus est, aut nulla. Lactis vsus potui datur, dum cōsistit: loca sicciora cōueniunt. G
 Superior Ægyptus, & Libya maxime huic malo medētur. || Hippocrates tabis cuiusdā coxendiciū
 meminit, *ισχυιδίην* vocans, qua in suppurationibus circa os sacrum accidentibus corpora colli-
 quescūt. Similiter alterius renū, cui *νεφριτικὴ* nomē dedit. Porro iecinoris, & lienis inflammationes,
 si in pus vertuntur, & ipsæ mediocriter corpus cōsumunt. || At hæc suppurationes multo citius cu-
 rantur, minus q; periculosæ sunt, q; quæ pulmōnē affligunt. Verū, si minus in suppurationes mutā-
 tur inflammationes, sed crude, & in scirrhi natura permanerint, malum habitū corpori afferentes,
 tandem aquam inter cutem afferunt. Quatenus autē simplices extiterint, in iecinore, febres conti-
 nuas afferunt: In liene, quartanas magna ex parte: nam huius speciei causa bilis atra est, quæ in lie-
 ne tanquam vase continetur. Vnde quartanæ auxiliū est, ante rigore summās partes pp humoris
 frigiditatē fomentis tueri. In intermissionibus eductio p vomitū. Aquæ inter cutem, quam Græci
ὕδρωπα vocant, tres species sunt neotericorum sentētia. Primā *ἀσκήτην*, Secundā *τυμπανίτην*, Ter-
 tiām *ὑποσαρκίδιον* noiant. Hippocrates duas statuit. || Nam *τυμπανίτης*, & *ἀσκήτης* eiuldē speciei
 sunt, qm in vtraq; nutrimentum in aquā redactum, in ter intestina, & peritonæum transfunditur.
 Sed in hac aquæ plus, q; spiritus, in vnum intus contrahitur: in illa copiosior spiritus, minor humi-
 ditas est: in reliqua solidæ totius corporis partes in aquæ naturam transeunt: hanc & Hippocrates H
 medicabilem esse scribit, vocatur autem, & *λευκοφλεγματία*. Causa vero cuiusq; hydropsis est, au-
 ctore Erasistrato, inflammatio iecinoris vel lienis, tps spatio in scirrhum indurata. Nā, cum alimentū
 in his visceribus cōfectionem, atq; in totū corpus digestionē impedit, in aquæ substantiā ipsūm
 commutat, quod ita refrigeratum, inter intestina, & peritonæum transmittitur. Hoc quoq; malum
 Hippocrati salutis spem nullam habet. Quod si vel absq; inflammatione hydrops, præsertim *ἐνα-
 σάρκω* eueniat, calore genuino refrigerato, nec alimentum in venis amplius edomante, sanguis ca-
 loris inops aquæ naturam induit, & ex venis, ceu oleum ex vitibus, desluit. Quousque enim san-
 guis exactus in venis est, ab earum corpore continetur. Vbi vero in eo pingue exuperauerit, vt
 in obesīs, sanguis effusus adipem generat, aut in aquam versus, aut, dum non continetur, diffusus
 in locum, qui intestina & interiorem abdominis membranam intreriacet, aut per vniuersum cor-
 pus effunditur. Tolluntur duo aliij hydropes vel ex malagmatis exiccantibus, vel medicamētis vri-
 nas cientibus, vel hypelatis purgandi facultate præditis. Renes affecti dolores magnos patiunt.
 Locus autem male habens non ex facili potest discerni, quod exterioribus partibus cohareat, la-
 xius q; intestinum, *κλον* appellant, ipsis incumbat. Quare, cum offenduntur, vel externarum par-
 tium inflammatio, vel colij affectio esse apparet. Non raro eodem affecto intestino renes consen-
 tientes

7. Aphor. 15.
 & 16. ext. ord.
 55. a

6. Aphor. 60.
 ext. ord. 53. g

Lib. de interaf-
 sect. circa me-
 dium.

de Rat. vict. in
 morb. acut. cō.
 4. tex. j. cl. 7.
 148. g

A tientes dolent. Affectus autē, qui in eis cōsistunt, hi sunt, inflammatio, exulceratio, calculi, languor.
 Cum inflammatio renes exercet, nihil per vrinam innotescit, sed dolores excitantur potius, non
 exacte locum primum dolentem ostēdentes, ob eam, quam dixi, rationem, verum intolerabiles:
 quippe qui nec cataplasmatibus cedant, nec imminutione per cucurbitulas facta remittantur: sola
 medicamenta nephritica intus accepta præsidio sunt. Si exulceratio eos infestat, interdum puru-
 lenta per vrinam excernuntur, interdum cruenta. Cum inest calculus, aliqñ cruenta, partibus vide-
 licet ab eo axasperatis, eiiciuntur: aliquādo arenulæ in vrina subsident, si friabilis sit lapis, vel etiā
 recens modo nascatur. In languore sanguinolenta vrina redditur, quasi non dum segregata. Vesicæ
 affectus hi sunt, languor, fursuratio, calculus, exulceratio, circa colem maxime. His accedit vri-
 næ suppressio, eius q; difficultas, & stillicidium. Ex his vero, alijs que causis proficiscuntur. Græci
 prius vitium *ισχυρίαν*, alterum *δυσερίαν*, tertium *σπαγγυρίαν* appellant. Inflammationis notæ sunt
 circa pubem dolores, vrinæ excernendæ difficultas. Soluitur cataplasmatibus, perfusionibus, & à
 cibo abstinentiā. Quod si excedat, sanguinem quoq; per venam mittere conuenit. Exulceratio-
 nis indicia sunt, sanguinolenta excretio interīm, interīm purulenta, non nunq; mucosa, & circa
 pubem dolores. Auxiliantur epithemata, maxime q; dulcis, boni q; succi alimentum, ad hæc quæ
 B intus adhibentur aduersus vlcationē vesicæ, & Bysini medicamentum. Languorem vesicæ in-
 nuat & vrina, cum circa mingen tis voluntatem effluit. Difficilem morbus curationē, aut nullam
 recipit. Lapidem in vesica esse, digiti in rectū intestinum per sedem immissi exquisitissime depre-
 hendunt, sed ita, vt index ad medium in summo reflectatur, atq; in priorem vesicæ partē, vbi &
 lapidem innatantem contingunt, referunt q; in vesicæ cervicem. Calculorum differentia plures
 sunt, quidā enim illorū adnati sunt, aliq; possunt auferri. Rursus aliqui facile frāgi possunt, nō nulli
 nō possunt. Itaq; magna ex parte adnati difficulter curant. Ex alijs autē, qui facile frāguntur, dissol-
 uentibus medicamētis excerni possunt. Duros et dissolubiles chirurgi tollunt, carunculā diuiden-
 tes vesicæ cruciatis, *ισχυρία* summa est vrinarū retentio: *σπαγγυρία* vrinæ stillicidium: *δυσερία* vri-
 næ difficultas. Atq; hæc multis ē causis proueniunt, aliqñ calculo vesicæ cervicis impacto, ac me-
 tum in totū obstruētē, vel si intus quippiā relictum sit, aut vesicæ innatet. Vrinæ retentio, propter
 vesicæ inflammationem nimiam, aut repletionem immodicam accidit, vesica scilicet ad excretio-
 nem imbecilli, aut ceruicē vehementer ex vrinarū acrimonia per morsum contracta, aut ex grum-
 nis sanguinis iter occludentibus, aut ex vrinarum crassitie. Hæc medicamentis resoluētibus
 oportet discutere. Plenitudinem vacuare ferramento, quod Erasistratus *καθετήρα* nominat, Ro-
 C manorum literæ, s; simili. Stomachus ventris & intestinorum principij est, siue naturaliter, siue
 præter naturā afficiantur. Stomachi igitur vitia sunt, inflammatio, exulceratio, sanguinis eductio,
 inflatio, humiditas flaccida, cibi fastidium, ingestorū ciborum incōtinentia. Inflammationē ergo
 notat dolor incūbens. Succurrit perfusionibus & cataplasmatibus, alimentis frumentarijs, & quæ
 facile possint digeri. Exulcerationē in stomacho notant proprie putredo, mordicatio, deglutien-
 di difficultas. Auxiliantur his extrinsecus impolita, cibi q; probe succulentis. Sanguinis ē stomacho
 eductio iisdem medicamentis sistitur, quibus ex thorace: eiusdem reiectio, iis, quæ superius ad-
 notata sunt. Inflationem dissoluunt discutientia, & quæ rursus mouent. Humiditatem, siccorum
 efus, & abstinētijs potio tollunt. Cibi fastidium aut ex pituita adiacente oritur, ideo q; exiccare il-
 lam ex vsu est: aut à bile supernatante, vnde stomachus purgandus est: aut naturæ impotentia, &
 functio appetitoria reddenda. Nam oculi quoq; propter spiritus visorij imbecillitatem hallucin-
 antur. Aduersum victus fastidium huiusmodi adhibenda sunt, quæ appetitum prouocent, sup-
 peditent q; Stomachus autē non continet accepta propter humiditatem, maxime vero ob impo-
 tentiam ac imbecillitatem, sicut dimissa manus non continet, quæ attingit. Expedit igitur corro-
 borare, fortiorem que ipsū reddere, tum vniuersum corpus reficere. Ventrem multa vitia sto-
 D macho communia infestant, præterq; appetentiæ prauitas. Sed concoctionis male obita functio
 ventriculo propria tribuitur, vt quæ potissimum in eo administratur: quem affectum profluuiū
 sequitur. Reliqua igitur pari modo cum iis, quæ stomachum cruciant, curabis. Fluxus exacte dif-
 ferendus est, cur alimento incocto accidat: & si inflammatio eā pepererit, cataplasmatibus & pro-
 fusionibus occurratur. Si pituita humiditatis illius flaccidæ parens, quam Græci *πλάδον* appel-
 lant, victus ratione exiccanda est. Si bilis exuperet, eam purgare vtile est. Si ex imbecillitate pro-
 uenit, vt infirmis, robur corpori faciendum est. Si ab ipsa qualitate eorum, quæ concoctu difficilia
 assumpta sunt, vel quæ prompte corrumpuntur, vel quid alienum habent, post curationem, talia
 oportet interdicare. Dysenteria. i. intestinorum tormina, est affectus intestinorum: generatur in
 ventris profluuiū, humoribus corruptis immorantibus, erodentibus, & exulcerantibus intestina.
 Fit etiā sine fluxu, primum ab humore acri intestina intus exedenti. Est, cū in morbi decessione
δυσεντερία contingat, quæ curari Hippocrates prohibet, ne suppressio intestini alium quēpiam
 morbum maiorem accersat. Illam, quæ ex fluore nata est, reprimentibus & sistentibus fluorem
 mitigatur: Aliam, cuius origo ex acris cuiusdam humoris rosione est, dulcorantibus, & quæ
 mitigare possint, ablundo ipsa exulcerata similibus. Diuturno tamen morbo, depasta vlcis ra-
 menta, & putrida solent deici, tum profunt immissi pastilli ex sandaracha, calce, auripigmento,
 lagogici. 8 h atq;

1. Aph. 20. Ex.
 or. 9. g. Et 4. de
 artic. tex. 41.
 cl. 7. 288. c

atq; id genus aliis compositi. Vbi vero non sit ramentosa vlcera deiectione, non his vtendum est, E-
 qm conuulsionem faciunt. Quod si talis intestinorum exulceratio in superiore quoq; parte confi-
 stat, neque sic pastillorum vsus est: non enim statim ad affectos locos perueniunt: nam, vbi sanos
 contingunt, perniciē eis faciunt: verum medicamentis vtendum est, quæ superioribus locis con-
 ueniunt, quorum q; titulus est aduersus dysenteriam inditus. Ex dysenteria, intestinorum leuitas
 oritur, vbi ex magna vlcatione multæ cicatrices intestinis oboriuntur, propter quas cibum non
 retinēt: vnde ex intestinorū leuitate vocata est græcis *λεντηρία*. Quamobrē talis est insanabilis:
 cicatrices nanq; non sanescunt. Si vero ex intestini imbecillitate contigerit, tum quoque grauis
 est, nec ex facili tollitur. Remedium autem erit, si moliaris robur vniuerso corpori, ac intestinis
 adiungere. Ceterum causa etiā morbi pituita est, intestinis lubricitatē illuendo generans. Suc-
 currit inedia resiccando, & cibi pituitæ contrarij. Tenesmus proprie morbus est recti intestini.
 Hoc enim inflammatione laborans, crebræ, inanes q; egerendi cupiditates, & impetus exercent.
 Profunt ei fomenta parti inferiori adhibita, stringentia, tum alimentum ex frumentacea materia,
 & reprimens. Quod si perseueret, nihil q; imminuatur, enematis ex pituita cremore, & hirci-
 na adipe vtendum est. Lumbricorum, qui intestina excruciant, triplex est species. Quidam enim
 teretes, palmi longitudine, vel etiā maiore, ad stomachum vsq; proserpunt. Quidam breues, & f-
 minusculis vermibus similes, *ασκαρίδες* Græcis appellant. circa rectum vero intestinum generan-
 tur non nulli lati, & oblongi adeo, vt in totum exporrigant intestinum: quos Græci vocāt *κηρίας*
 simul & *σαύρας*, q; similes fasciis sint. Teretes itaq; ad remedia faciles: maxime autē in pueris hi:
 ascariides in iis, qui sub pubertate sunt, abundant: agre præsidis cedunt, & excernuntur, nisi cibis
 acrioribus, & medicamentis dia picras cōpositis † oleo q; cū vino † maxima ex parte iniectis. Co-
 xarum dolores, articularū vitia, & podagræ sola inter se magnitudine differunt: ceterū causis &
 locis, qui affectū primū sentiunt, iisdem constant: a pituita nanq; plerūq; fiunt: circa nervos con-
 sistunt, quibus articuli cōferuntur, motum q; recipiunt. At coxæ dolor, quē Græci *ισχιάδα* no-
 minant, in ipsius articulo ortus, ad talos vsque non raro extenditur. Præsidio erit sanguis ex talo
 missus, cucurbitulæ coxis admotæ, clysteres acres, qui q; intestinorum tormina quodammodo fa-
 ciunt. Et foris, cataplasmata acopa, & malagmata adhibita profunt. Podagra solos pedes affligit:
 in statu quidē febrilis dolor intenditur, eodē refrigerantibus opus est. In declinatione corporis cū
 frigore hominem occupat, ob quod calefacientia conducunt. Articularū vitia, prædictis similes
 affectus sunt, circa articulos oēs consentientia: medicamenta curatoria, mitigantia ceromata, & vi-
 ctus rationē aptam desiderant. Morbus, quem Græci *ελεφαντίασιν* vocant, ab elephantis similitu-
 dine nomen sortitus est. Nam, qui hoc vitio laborant, cutem crassam, durā, elephantorum modo
 asperatā habent. Originem mali excitat pituita crassa, & atra bilis, vel mucosa, maxime dissemi-
 niata. Hi enim humores ferinum ipsum denunciat. Quare solum veratrū siue nigrum, siue albū,
 præsentaneum elephantiasis est remedium. Impetiginis duræ species sunt, quæ cutem molestant:
 vna tolerabilis, mitior que est: altera effera, quæ difficiliter tollitur. Squamula in his ex cute ab-
 scedunt, sub quibus locus rubicundior, fere q; exulceratus apparet. Gignitur affectus a pituita sal-
 sa, & flava bile: vnde, ceu in salugine vasis fictilibus, ex cute secedunt squamæ. Succurritur medi-
 camentis pituitam mouentibus, & quæ extrinsecus corpori illinuntur. Lepra quoq; cutis vitium
 est, sed magis subalbidum, asperius q; apparet. Ea vero asperitas est, veluti psydrationum erupen-
 tium. Pfora vero, id est scabies, exulcerata magis est. Pituita falsa vtrūq; malū proprie producit.
 Medicamenta pituitam cientia, tum quæ extrinsecus illinuntur, quibus ad lepram, & scabiem ti-
 tulus est, iisdem succurrunt. Vitiligo, quam *άλφον* vocant, duas habet species, albam, & nigram:
 Hæc ab atra bile generatur, ob quod magna ex parte medicamina melancholiæ dicata cōueniūt:
 Alba a pituita non falsa. Leuce habet quiddam simile vitiliginī albæ, sed magis colore terram al-
 bissimam refert: a lepra variat, q; lenior hic cutis, minus que aspera, q; in illa sit. Omnia huiusmo-
 di curant medicamenta pituitæ trahendæ idonea, tum smeigmata foris adhibita.

† *κηρία* *ελεντις*,
 id est elenio.

De curationis per medicamenta diuisione.

CAP. 14.

Medicina, quam Græci *φαρμακείαν* vocant, duplex est. Prima interiores morbos curat: qua
 potissimū vitus ratione sanans vitur: altera exteriores, citra q; illam manu nihil peragi-
 tur. Medicaminum ad interiora pertinentiū species duodecim existunt. Quædā cephalica, quasi
 dicas capiti dicata medicamina: quædā stomatica, id est oris vitis accōmoda, dicuntur. Alia con-
 coquunt: alia ad tussim inscribunt. Alia anodyna, quæ dolorē leuāt: alia alexipharmaca sunt: alia
 purgāt. Non nulla proprie ad iecur inscribuntur, sic ad lienē, ad renes affectos. Sunt, quæ aduersus
 vesicæ calculos, & vlcera nomen habent, similiter ad vuluā. Iam vero stomatica sunt, quæ ad gin-
 giuas cruentas, putridas, erosas, & dentes faciūt. Eodē referunt, quæ aphthas & crustas, tum quæ
 vnam descendente sanant. Quæ concoquunt, partim ad stomachi, vel ventriculi imbecillitatem
 conducunt, partim ad horum inflationē, quædā ad sanguinis reiectionē e pectore. Quædam ad
 pleuriticos, vel peripneumonicos: alia ad tabidos: alia ad asthmaticos, id est suspiriosos, vel eos, q
 non nisi recta ceruice spiritum trahunt, *σθροπνοιοι* vocantur. Aliqua ex his asperitatē arteriæ, &
 vocis abscissionem auferunt. Porro anodyna nunc renum affectus sedant, nūc ventris profluuia
 aliās

A aliās intestinorum tormina, aliās plenioris, nempe colli, tenuioris q; intestini, id est ilei mala: com-
 muniter omnia quæuis dolorem mitigant, extinguunt q;. Alexipharmaca simplicia, alia ad aliud
 venenum vsurpamus: Theriace aduersus omnia & prius & post sumitur. Inter purgantia quæ-
 dam per superiores corporis partes agunt, quæadmodum, quæ veratro cōstant, vomitum q; cien-
 tia oia. Per inferiores, quæ scammonia, aloë, elaterio, colocynthide, euphorbio, cocco gnidio, atq;
 his similibus. Tertio ordine ab his ponant, quæ lubricos latos repellunt: cuiusmodi medicamen-
 tum est, quod cerui cornu, menta, & pipere præparatur. Est & quarta species caput tantū per os
 atq; nares purgantium, quæ in capitis, oculorum q; affectibus proprie sumuntur. Ad hæc quæ in
 arquato crebro in vsu sunt. Conuenit autem per superiora purgatio morbis longis demolendis.
 Tempus huius est, cum morbi intermittunt. Inferiori parte adhibita, acutis, vt pleuritidi & pe-
 ripneumonix. Tempus vero vniuersæ est, particularium accessionum remissio. Exteriorum re-
 media vndecim species continent, alia discutiunt, alia concoquunt, alia cruentis statim imponun-
 tur, alia pus mouent, alia repurgant, alia implent, alia reprimunt, alia cicatricem inducūt, alia oculis,
 alia vniuerso corpori adhibentur, alia adurunt, erysi pelatis, herpetis, carbunculis idonea. Alia
 sunt, quæ illinuntur, acopa, & exalfacientia, quæ ad neruorum resolutiones faciunt, articularum
 B morbos, podagras, tetanos, opisthotonos, omnem q; neruorum morbum. Alia pustulas summa
 cute orientes, leucen, alphum, impetiginē, & lepram abstergunt. Quæ digerunt, & concoquunt,
 phymatis, & cuiuslibet id genus abscessui auxilio sunt. Digerentia sunt omnia, quæ constant sale,
 & quæcunq; etiam nitro, vt Ctesiphontis compositio testatur. Concoquentia, resina, galbano,
 ammoniaco thymiamate. Quæ cruentis imponuntur pharmaca, fusci coloris, ad recentia corpo-
 ris vulnera valent. Quæ proprie viridia & nigra sunt, vt barbarum, capitis mala, & canum mor-
 sus sanant. In vlcibus, partim pus educentibus in his, quæ laborant inflammatione, vtendū est,
 vt tetrapharmacum: in sordidis vero, repurgantibus, vt viridi diluto: in cauis, replētibus: in carne su-
 percrefcenti, reprimentibus, vt quæ ex myli & squama conficiuntur, in vehementi quoq; sangui-
 nis fluore sistendo non parū efficacibus. Adurentibus interim in diducēdis partibus, ac aperien-
 dis vtuntur, velut in abscessuum comprehensione, interim in palpebris cum summa cutis relaxa-
 tur, & procidit, vice confectionis pilis mediocriter ablati partem relaxatam retrahimus. Aliquan-
 do in capitis morbo difficillimo, quem *κεφαλαίαν* vocant, per altas crustas humores in exteriorē
 educentes assumimus. Adurentium materia lixiuuium, calx viua, auripigmentum, sandaracha, fe-
 cula, atq; id genus alia. Ex cephalicis medicamentis aliud ad achoras, capitis furfures, & eruptio-
 C nes valet: alia ad capitis dolorem, & heterocraniam. Aurium remedia partim earum inflamma-
 tionem, partim exulcerationem, partim influxum, partim difficilem auditum, partim cōtusionē
 iuuant. Oculorum pharmaca septem species habent. Quædam enim ad incipientes lippitudines,
 vt quæ diaglauciu, & diacrocu, & cynaria inscribuntur. Quædam ad eorum dispositiones, vt nar-
 dina, & theodotia appellata. Quædam ad fluore, quæ ex thure, acacia, & erice fructu componun-
 tur. Quædam ad scabritiem, vt ex metallis confecta, nempe vsto aere, chalcitide, & æris squama.
 Quinta ad sicca lippitudinem, & scabiosam, collyriorum species est, tum siccorum oxydericcum,
 id est visum exaquentium, eiusdem cum superioribus materia. Sexta humidorum, quæ ad suffu-
 siones inscribuntur, ex fellis generibus hygnæ q; potissimum composita. Septima cataplasmatū
 species in oculis vehementer inflammatis & circumdolentibus vsurpatur, ex meliloto, passo, fœ-
 nugreco similibus que materiis confecta. Oblinimus palpebras initio, repellentibus, & cuiusmo-
 di sunt dia glauciu, & dia crocu medicamina: etiam solo ipso glaucio. Interius affectis exiccantia,
 lenientia que ad mouemus, vt nardina theodotia. Quæ vero ad colorem decorem que formę con-
 ciliandum illinuntur, qualia hedycroo & sandyce constituuntur, non medicine, sed artis cultui ac
 elegantix dicata sunt propria.

De oculorum affectibus.

CAP. 15.

Affectus, qui totū oculum exercēt, hi sunt, taraxis, i. perturbatio, lippitudo, epiphora, inflam-
 matio, œdema, inflatio, scirrholosis, chymosis, carbunculus, strabismus, conuulsiō, palpitatio,
 myopia, gangræna, putredo, vlcus, fistula, xerophthalmia, pforophthalmia, sclerophthalmia,
 proidentia, atrophia. In membranis hi consistunt, ruptura, exesio, distentio, anastomosis, crassi-
 ties, densitas, corrugatio, extensio, raritas. Interiores palpebrarum partes infestant, aspretudo,
 crassities, fycosis, tylosis, durities, chalazosis, pladarotes, mydelis, sareosis, porialis. Exteriores
 hydatides, lithiasis, phthiriasis, meliceris, gangræna, phymata, colobomata. In corona crithe,
 posthia, trichiasis, distichia, tritichia, phalangolis, pyrosis, trilosus, psoriasis, madarotes, paraly-
 sis. Communes toti palpebræ, paralysis, proidentia, diuersio. Angulis hi accidunt, encanthis, an-
 cyle, pterygion, rhoeas, prosphysis. Extrinsecus, ægilops, anchilops. Album affligunt, psydration
 vlcus, hyposphagma, abscessus, chemosis, œeloma, pterygion, phacolis, icterus, tofus. Iridem
 oculi infestant, argemon, nephelion, achlys, epicauma, vlcus, bothrion, phlyctis, myocephalon,
 staphyloma, hypopyon, ruptura, cicatrix, leucoma, œeloma, proptoma, vnguis, pyosis, exulce-
 ratio. In pupilla esse solent, suffusio, glaucosis, mydriasis, phthisis, synchysis, platycoria, amaurosis,
 rhytidosis, nyctalops, hemeralops, myopia, diapyelisis. Meatus exercent, aporexis.
 Ilagogici. Si ii paremptosis,

paremptosis, symptosis, anthracosis. Taraxis igitur seu perturbatio, est, cum oculus leuiter ac me-
diocriter commotus tandem rubicundior euadit. Lippitudo, cum album rubescit, & palpebrae
attolluntur, cum dolore conuenient, aegre quae manus admotas ferunt. Inflammatione oculorum ru-
bor intenditur, palpebrae magis eleuantur, ut non nisi magno negotio queas suscipere. Epiphora, tum
inflammationis magne uniuerso illate corpori, tum largiorum humorum commune nomen est: pro-
prie vero de oculis refertur, ubi cum maxima inflammatione, etiam humoris copia influxerit, Oedema
nominant, cum eleuatus apparet oculus, & colorem amisit, vel etiam egre mouetur: interim album
quoque supra nigrum attollitur. Inlatio dicitur, cum subito tumescens oculus decolor fit, exupe-
rante pituita: ut plerumque senibus aetate potissimum solet accidere. Scirrhosis ex inflammationis
diuturna uehementia oritur, carne incremente, & subliuida. Profluuium laborat oculus, cum non
solum rubet, sed multas quoque lachrymas excernit. Xerophthalmia, id est arida lippitudo, cum anguli
ulcera & aspretudinem, prurium quoque contraxerunt, palpebrae rubent, & lachryma falsa & nitrosa
profuit. Sclerophthalmia, quasi dicas duram lippitudinem, est, cum palpebrae duriores sunt, oculi
rubent, & cum difficultate quadam mouentur. Proptosis, id est procidentia, appellatur, ubi cum in-
flammatione moti sede sua procidunt. Atrophiam nominant, cum ex longa imbecillitate, vel alia
quadam latente causa paululum quasi propulsus, deinde cauatus ad radicem cum dolore minor eua-
dit, obscure quoque aut nihil omnino uidet. Aspera dicuntur palpebrae, cum euerse sanguinolentiores
apparent, & magis asperae, carnosaeque, & fici acinis similes. Crassae vocantur, ubi euerse duriores
sunt, quae naturaliter se habent, existunt, & scabris magis carnosae. Sycolis, id est ficus, accidit, cum
in palpebrarum parte interiore carni quid simile enatum fuerit, quod emineat, & oculus totus
aegre moueat. Tylosis, id est callus, nuncupatur, cum in palpebris aspretudines ex senectute cras-
siores, albidiores, & parum sensiles extiterint, eo quoque minus deteri possunt. Sclerialis, id est durities, est
tumor palpebrae cum rubore, dolore quoque, difficultate aboletur: durat magis, quam inflammatio. Chalazia,
vel chalazosis orbicularia quadam intra palpebras tubercula sunt circumscripta: nomen a simili-
tudine grandinis acceperunt. Pladarotes, sunt mollia ueluti corpora uetusta, & maxime decolora,
palpebrarum parte interna non dum aspredine habentia: propterea πλάδαρότης a Graecis vocatur.
Mydesis commune nomen est partium, quae ex putrefactione corrumpuntur. Palpebrae quoque eadem
laborant, ubi & tumentiores apparent, & assidue diffluunt, adipe paulo copiosiore sortita. Cri-
the, quae & posthia, dicitur, cum parte interna palpebrarum iuxta corollas suppuratum oblongum,
figura hordeo simile fit, unde appellatum est. Generantur alia quoque maiora in medijs palpebris
eodem appellata nomine. Lithialis, albidula quaedam & crassa, callis lapillis quoque similia, quae oculum pun-
gunt, in palpebris retorsis ostendit. Phthirialis uocamus, cum palpebrarum pilos multilati exigui quoque
pediculi infestant. Ditrichialis laborat oculus, cum pilis naturalibus alij subnascentes ipsum pungunt
fluorem quoque concitant. Ptilosis est, cum alij quidem subnascentur, naturales autem collapsi, fracti quoque timu-
lant, ac pungunt. Phalangosis, cum pilorum subnascentium duplex, triplex uel acies, vel in superiore, vel
in inferiore palpebra prouenit. Resolutus oculus dicitur, ubi naturali motu destitutus, neque sursum,
neque deorsum intendi possit, uerum sentiendi experis consistat: frequenter hoc mali partibus etiam
oculi accidit. Ectropion seu diuersio, palpebrarum uisus est, cum exulceratis oculis plus extra ferunt.
Encanthis, ubi ex ulcere caro in angulis iuxta nares supercreuerit, nauas, ac piscatores hoc uisus
peculiare habent. Unguis uero, est in albo oculi praeter modum exulcerato, carne quoque oppleto mem-
brana tenuis & nervosa: quae oriens ab angulo aliquo ad nigrum, & uerticem eius peruenit.
Rhoas, cum angulus ex latere quadam causa secesserit, aut praua curatione sublatus fuerit, ut lachry-
mas continere non amplius possit, sed humorem dimittat. Coharescunt palpebrae cum albo oculi,
vel nigro ex ulceratione. Et, si nigro coharent, uisus omnino prohibetur: sin albo, minus. Graeci
hoc malum ἀρμόσιον appellant. Aegilops, uel anchilops, abscessus quidam est ad angulum, qui
naribus propior est, pus continens, quod erumpens aut os exedit, aut ad angulum, uel usque ad na-
res destillat. Psydracon conuenit uocabulo circa corpus totum, & circa album oculi fit. Est autem
uelut pustula in summo rubicundum. Vlcus oritur in albo uel nigro, cum summa cuticula, quam
Graeci ἐπιδερμίδα nominant, diuisa Luna figuram, uel rotundam, cauum, similis coloris, uel sub-
albidum acceperit. Hyposphagma uocant, cum uasis in prima tunica ruptis ab ictu, sanguis intra albi
spatium & interiore tunica coierit, atque oculi color statim cruentus, post liuidus existat. Chemo-
sis ex inflammatione uehementiore utraque palpebras in exteriorem partem detorquet, ne totum
oculum cogerant. Proprie uero Chemosis dicitur, cum album utraque iridis parte inflammatione
afficitur, iuxta irim autem cauum hiatarum similitudine apparet. Coelomata sunt rotunda, & caua,
ulcera, bothris latiora, quae in oculis circa irim nascuntur. Argemon, in iridis circulo, uel in albo,
interdum etiam nigro, uel rotundum & subalbidum oritur. Nephelion, summae cutis uelut paulo
maius argemo, & albidum. Achlys, est circa totum nigrum a superficiali ulceratione cicatrix te-
nuissima, aeri caliginoso assimilata. Epicauma, cum in superficie cuticula adusta uelut uelut uelut uelut
uel etiam paulo profundior fiat ex epiphora magna innascens. Bothyion, est uelut uelut uelut uelut
rum, angustum, punctum rotundum simile, uelut uelut uelut uelut. Phlyctenam uocant, ubi per exulce-
rationem, uel etiam sine hac exteriora ceratoidis tunicae membrana tenuissima, & sublimis elata, ita-
ter se

Attra se humorem collegerit, aut sub tunica spatio crassior humor currens phlyctenam pariat. Myo-
cephalon morbus est, cum tunica priore iuxta irim, exulcerationis uitio exesa, secunda proci-
dit, ut ceu muris caput referre uideatur. Staphyloma dicitur, quando oculi pupilla cum inflamma-
tione & dolore attollitur, & album colore, & acino uuae simile redditur. Hypopyon uniuersam
irim pure occupat, uel eius dimidium. Rhexis, id est ruptio, est exulceratio ab ictu, uel alia quadam
causa, in alto totas subinde membranas diuidens, ut etiam humores, quibus uidentur facultas admi-
nistratur, effundat. Cicatrix appellatur, ubi nigro oculi ex alto ulcere membranae crassities super-
uenit, & color albus apparet. accidit quoque albemembrane dictae, sed non perspicitur. Albugo ni-
hil a cicatrice differt, nisi quod ex ulcere maior cicatrix, simul & crassior in iride nascatur, quam Albu-
ginem nominant. Clauus est carnosus nigri excessus solidus, cum leui alba quoque uelut cicatrice, fre-
quenter etiam in albo nigro coharenti consurgens. Suffusio est quidam interpretatur, cum hu-
mor quidam in pupillam destillauerit, coeuerit quoque saepe adeo, ut uisum offendat, uel in apparen-
tibus hebetet. Glauosis est humoris crystallini in album atque aqueum colorem mutatio, cuius gra-
tia uisus impeditur. Mydriasis dicitur, cum pupilla quidem nihil colore variat, dilatatur autem ma-
gis, quam natura poscat, ut iridis circulo fiat proxima, & uisioni noceat. Phthisis, id est tabes, appella-
tur, dum pupilla arte coit, uel stimulo assimilis fit, tum hebetior, tum rugosior, aut ex imbecillita-
te periculosa, aut ex capitis dolore uehementi. Confusio, dum humores oculorum suo loco non
consistunt, proprium ordinem seruantes, sed huc illuc que feruntur. Hebetudo, summa uisionis
sine causa euidetur offensio. Nyctalopes uocantur, qui die uident obtusius, sole occiduo acrius, no-
cte magis adhuc: uel contra, die parum, uel uesperis aut nocte prorsus nihil. Myopes uicina uident, re-
mota non item. Suppuratio humor exiguus in pupilla collectus, qui difficulte euaporat ac disci-
tatur, suffusione sicior. Abruptio est, quando meatus a cerebro & meninge in oculum descendens,
ex ictu capitis, uel casu ex alto diruptus est ita, ut absolutam caecitatem tribuit, humor adaperto uel rupto
meatum, qui a basi cerebri ueniens, oculo uidentur facultatem tribuit, humor adaperto uel rupto
uase incidit, obturat que eum: unde cum dolore uisus offenditur. Symptomatis accidit, cum mea-
tus ex atrophiam, uel resolutione fit arctior, concidit que. Quod uitium ut rarum est, sic remedijs
aegre cedit. Carbunculus, crustosus est uelut uelut uelut uelut, depascens cum fluore, & bubone, aliquando etiam
cum febribus, interim in toto corpore, interim in oculis factum.

De exterioribus capitis affectibus.

CAP. 16.

Circa uero capitis exteriores partes consistunt ij, qui inter longos ascripti non sunt. Caluarie
cautem fracturarum differentia quinque existunt, rhogme, engyroma, epiroma, apechemia,
& camarosis, distentio suturarum, hydrocephalon, achores, pityriasis, meliceris, atheroma, fa-
uus. Porro eam partem, quae capillo tegitur, & mentum occupant alopecia, ophiasis, caluities,
madarotes. Pili omnes fluunt, extenuantur, quassantur, scinduntur, squallefcunt, in puluerem re-
diguntur, sublaescunt, canescunt. Oculorum morbi separatim conscripti sunt. Aurium, con-
tultio, pterygomata, fractura cartilaginis, sordium uel exuperantia, uel defectus, grauis auditus,
surditas, puris fluor, fluxus graueolens. Nares excruciant ozena, polypus, uelut uelut uelut uelut, fractura, peruer-
sio, compressio, simosis. Os infestat gingiuarum putredo, dentium erosio, eorum que dolor, &
cum e sede sua labant, abscessus, epiglottis, epulis, parulis, aphthae, crustae, tonsilla, uua, ficus, + Al. abscessus
in lingua.
Faciem occupant ephelis, uari, lentigo, ossium fractura, distentio commissurarum, eluxationes
maxillae inferioris a superiore gena. Cervicem habent synanche, cynanche, strangulatio, uertebra-
rum expulsio, strumae, steatomata. Humeros male habet uerticis ipsorum fractura, distentio. Lun-
gularum cubiti occupant meliceris, atheroma, steatoma, humor aqueus. Brachiale, ganglia. Digi-
tos manus & pedis chymethla, reduuia. Quamcunque corporis partem inflammatio, oedema, in-
flatio, durities, abscessus, uelut uelut uelut uelut, uelut uelut uelut uelut, uelut uelut uelut uelut, uelut uelut uelut uelut,
Dcum, fluens, subpascens, callosum, fistulosum, mydesis, id est putredo, phyma, dothien, thermin-
thes, phygethlon, chalaza, phagedaena, phlyctides, carbunculi, epinyctides, erysipelas, herpes,
Mammillas peculiariter, tum naturaliter sexus utriusque vexant carcinomata. Quamlibet cor-
poris partem impetunt carcinoma oculum, carcinoma ulceratum, therioma. Inguina, bubones
simplices, phymata purulenta inuadunt. Genu, gonyalgia, rheumatismi, tofi. Poplites steatoma-
ta, anchyle. Tibiam, varices. Suram, scirrhoma, chironia ulcera. Summam pedis partem, nigredi-
nes, necrosis, podagra, fistule. Calcem, squamae.

De cutis affectibus.

CAP. 17.

Utem, totius que corporis partes exagitant lepra, psora, alphas albus, alphas niger, leuce,
impetigo simplex, impetigo agrestis, dracontiasis, acrochordones, thymi, myrmeciae, cla-
ui, calli. Quaedam horum ex podagra & articulari morbo, quaedam ex se se oriuntur. Sedem
afficiunt haemorrhoides caecae, fissurae, procidentia, condylomata, pylides. Aduenit etiam to-
ti uuluae procidentia, cum in exteriora procidit. Scrotum habent enterocoele, cirsocele, epiplo-
cele, farcocele, porocele, steatocele. Totius corporis ossa patiuntur cariem, sphacelum, fra-
cturam sine uulnere, uel cum uulnere, ebyrsosin. Fracturarum differentia quinque sunt.
Prima schidacedon facta, per rectitudinem: Altera per transuersum, cauledon. Tertia raphanti-
Isagogici, Sh ij in

in morem raphanedon. Quarta caryedon idest in modum nucis, postremo alphitedon, hoc est in speciem farinae. Nigrescunt interim ossa in fracturis, interdum sine his. Articulis omnibus accidunt, paragoge, e sede propria motio, eluxatio, praeterluxatio, colligatio, porosis, rheumatismi, distentio commissurarum.

De Chirurgia.

C.A.P. 18.

Chirurgia est alieni, ut proprie vocat, per incisiones, concinnationes qz cum via quadam, & ratione ablatio: ad hec vulnerum, atqz ulcerum curatio: que in corpore humano administratur. Primaria eius actiones duę sunt, compositio, & diuisio. Harum rursus multę sunt species. Compositionis quidem, fracturum ossium conuinctio, & deligatura, luxatorum repositio, intestinorum, que prociderunt, collocatio, ad hec, vulua, & recti intestini. Abdominis suendi ratio, *γαστροπλαστικῶν* Greci appellant. Curtorum applicatio, siue adductio, vt in naribus, labris, atqz auribus. Diuisio species, simplex incisio, praecisio, hypospatismus, periscythismus, angeologia, excisio, adustio, limatio, sectio per ferram. Simplici sectione in abscessibus vniuersis vtuntur. Diuidendum vero membrum est recta linea, non tranuersa. Praecisioni locus est in alis, inguinibus, naribus, & ano instar myrti adhibita. Hypospatismo in fronte, cum oculi fluunt. Periscythismo in sincipite, & colis pellicula, quam preputium vocant, nigricante. Excisioni in membris nigrescentibus, & capitis fracturis. In omnibus autem, quę ad ossa pertinent, aliis qz multis vstio, ratio, limatio, ferram vsus vtilis sunt. Vstio candentia ferramenta requirit, proprie in iis iam malis omnibus, que depascunt, & oculis rheumaticis, coxis, vel etiam interioribus. Etenim in tabidis candentia ferramenta assumuntur, & in lienosis: tum in brachiis, que in alam excidere consueverunt: insuper in egilope, in nigricantibus, vel iis, que resecantur propterea, quod aperiantur vasa: postremo in alijs sanguinis profluxionibus. Hęc itaque in capite consistunt, quibus manus auxiliantur. Fracturarum autem capitis genera sunt quinque: Rhogme, engisoma, ecpiesma, apocheima, & camarosis. Non nullorum sententia additur & sexta, trichialis, per summam ossium insculptio. Hydrocephalon quatuor species obtinet: Vnam cum intra cerebrum, & in uolucrum eius humor subsidet: Alteram, cum intra membranas, & ossa: Tertiam, cum intra os, & pericranium: Reliquam, vbi os, & cutem interioret. Circa cutem ortuntur, meliceris, atheroma, & extrinsecus alopecialis. Itaque alopecias laniamus, meliceridas, & atheromata myrti modo, vel simpliciter summam cutem diuidentes, deinde tunicas digitis auellentes, cum ipsis humoribus, qui insunt, auferimus. Hydrocephalon sub cute, & pericranio duabus, vel tribus rectis lineis incidentes euacuamus. Quod sub ossibus est, excidimus. Quod tandem intra meningem, cerebrum qz incidit, G. insanabile est. Omnis fracturarum caluarie species excisione administratur, excisoribus id, quod in ossibus fractum est, auferentibus. Veteres igitur modiolis per circunersionem secantes ipsa excidebant. Posterius terebris vsi sunt, aegros in sedile, tum sediores collocantes. Hac tempestate, excisoribus tantum sedem exhibent. Ex oculorum vitis hęc manus praesidium expetunt, trichiasis, hydatides, encanthis, vngues, staphylomata, suffusiones, fluores diuturni, & excedentes, palpebrarum calculi, coagmentatio oculis ambientium in idem, egilops. Palpebras itaque relaxatas consueimus, qd id quod preter naturalem habitum est, auferentes. In palpebris non relaxatis, **†** acus candens ab angulo sub ipsis radicibus immittitur. Hydatidas singulatas tollimus. Encanthis, vngues, & staphylomata praecidimus. Staphylomata quidem **†** solum ad ipsas radices per medium tranuere actu linea ducente oportet. Vngues, & encanthis vel lino, vel hamulo attrahimus. Hypochyma deducimus pungentes circa irim ex minori angulo, **†** deinde in eius summo, concretu pupille humorem fractionibus radentes, stringentes qz, ne suspicias. Hypospathismus, periscythismus, & angeologia fluorem sistunt. Hypospathismus itaque tribus fit supra frontem diuisionibus. Post ferramento (quod spathomelam appellant) per corpora, que interiacet, transmissio. Periscythismus est, cum tranuersis lineis coronę modo frons secatur. Altera ipsius parte paulo superius, quam tempora sunt, quedam triangula amputantur, Grecorum literę Δ similita. Angeologia perficitur valis latentibus a tempore ad tempus in profundum diuisis. Palpebrarum calculis medemur magna ipsarum diuisione, qua lapides integre auferimus. Connatas palpebras scalpello aperientes **†** sicis medicamentis diducimus. Aegilops ad os vsque excident, res ferramentis candentibus adurimus. Sunt autē, qui loco ferramentorum candentium terebra os forant vsqz ad nares. Polypum, qui in naribus nascitur, angusto specillulo ab osse resoluimus, & rasorio cultello postea radices demetimus. Ozenę raro ad sanitatem proficiunt: curatio vero earum in iisdem versatur. In ore epulidas, & parulidas diuidimus, vbi suppuratio se ostenderit. Vuas demissas, siue collapsas nimium, incidimus, volsella prehendentes. Dentis eximimus scarificatione circa eos facta. Adenas excedentes naturam in tonsillis aduersis plagis amputamus. In ceruice steatomata, & strumas, cute diuisa, & digitis auulsa, tum vasorum complexu dissoluto tollimus. Ganglia, quę in metacarpis, seu post brachialibus magna ex parte eueniunt, & mulieribus lana vinctum queritanibus plerunque extundimus, interim ceratis mollita curamus. In alijs phymata, & strumas praecidimus: similiter in inguinibus. Abscessus in spatio intercosta diuidentes non vniuersim, sed moderate, paulatim que puris excretionem molimur. Sunt, &

† Fasciola ab ipsis auferetes, quata comestio ratio iuxta palpebrarum figuram postulat.

† Pulos pacis illaqueamus.

† Filo transmissio ablaqueantes.

† Donec ac penetrat, & loco vacuo excipiat: deinde per obliquu ad iridem pducit summa ei parte compactum circa pupillam humore deducimus, deligantes & stringentes, vt non aspiciant.

† Alij legunt *γαστροπλαστικῶν* id est subiectis linamentis.

A qui adurant eos. Carcinomata in multis corporis partibus, maxime circa mamas oriuntur. Prædimus vbi cunqz fuerint, & ferramentis peruruntur non admodum ignitis. Non desunt, qui rasoriis ferramentis ignitis simul secantibus, & adurētibz vtuntur. Exomphali, omnes, quibus vmbilicus extuberat, appellantur. Differentia triplici comprehenduntur. quidam enim pneumatomphali, quasi qui spiritum sub vmbilico collegerint. Alteri enteromphali, quibus intestina ad vmbilicum procedunt. Reliqui hydromphali, qui aquam sub vmbilico gestant. Omnes differentia manu sanantur, lino duplici per acum immisso, & vmbilico circumlitricto. Hydropicos paululum sub vmbilico a sinistris pūgimus ferro instar myrti facto, donec inania penetraverit. Apellarum duplex curatio, horum, qui intrinsecus excoriantur, illorum, qui extrinsecus orbiculatim in summa cute diuiduntur, vt praputium intus attrahatur. Qui per angustias praputij exere glandem nequeunt, summa eius pellicula, quantum licet, retracta, dein callis, qui in conspectum prodeunt, scalpello per summa auulsi curantur. Hypospathia sunt, qui ex generatione, vrine iter inferius sub dicto cane habent: curantur autem summa glande perforata & canaliculo immisso. Qui dicuntur atreti, siue foramen habeant tenue, siue nullum omnino, auxilium capiunt hoc pacto: Acuto specilli immisso adaperimus, deinde digitum submittentes vndiqz absolimus. **L**apides in vesica habentes secamus, calculum in vesicę collum adigentes, incisorio autem lapide vtentes semel superiacentes particulas diuidimus, & ferro ad id idoneo, quod propterea *λιθόλαβον* Greci appellat, calculum auferimus. Quibus fluere vrina quoquo modo coepit nimis, & rhyadicos appellant, si magnus callus fuerit, praecidendo ipsum curamus. Quibus vrina propter copiam non redditur vesica distenta, vt remittere se nequeat, per fistulam cathetera vrinam elicimus. Porro huic instrumento ad Romanę literę, s, figuram facto, quod in vrina iter vsqz ad vesicam demittitur, inditur filum, quod in summo habens lanę paululum procumbens, vrina madefacta, deinde foras extrahitur, quod vrina tanqz duce vię sequitur. Tumorum, qui scroto accidunt, septem species sunt, hydrocele, porocele, steatocele, sarcocele, epiplocele, cirsocele, enterocele. A quibusdam hæc complicata adduntur, hydrenterocele, sarcoepiplocele. In his, qui hydrocele laborant, scrotum diducendum est, & vbi maxime venosum est, inuenta qz tunica, humorē ea comprehensum euacuare oportet, & tunica superuacanea auferre: in quibus sine tunica est, excernere humorē sufficit. Steatoceles, & poroceles similiter, sinistra manu scrotum extendentes secare conuenit, postea in superficie diducere, donec adipi, vel callo, vel alij cuiusqz incidamus, & hoc auferemus. Pari modo sarcoceles tractantur. Oportet autem subiacentem carnem albicantem praecidere, rubram excoriare & detrahere, ac tunc reliquias adimere expedit. In cirsoceles extendens varicem hamulo in superficie diuisum, exceptum que auelles, relicta cuti digiti parui latitudine: reliquum extensum ableca. Cura vero non mediocris adhibenda est in nervis illis complicatis, *κρημασθηρας* Greci vocant, & testiculis. Enterocelicos, & epiploceles ita secamus, reprimentes intestinum, vel omentum diligenter, mox seminarium meatum auferemus, qd fieri poterit, commodè: Sin minus, peritonæum attrahentes, & laqueo excipientes praecidimus. Hæmorrhoides lino duplici per ipsarum bases tranuientes cōstringentes qz post horas duas abscondimus. Fistularum non nulla perforata non sunt, os tantum habentes. Quædam perforata vel in tus in anum, vel extrinsecus. In perforatis in anum, orticularium spicillum immittes, mox digitum in sedem afferens, intestinum attrahes mucrone spicilli, id qz amputabis, ab inferiore loco incipiens, similiter & in exterioribus ani. In non perforatis spicilli acumine omnes sanas particulas penetrare conuenit. Sunt, qui loco resectionis praecisionis qz partium foramina interiacentiu lino byssino in summitate spicilli cōuerso diuisa auellunt, intermedias partes quotidie circūtendentes fila amputant, & callu mollientes medicamento Ægyptio cicatricem inducunt. Hic modus primum ab Hippocrate conscriptus est. **V**arices in cruribus primum extrinsecus incisuris per totum insignitis, deinde inclinantes summa cute prehensa, ipsam primam diuidimus, & mox hamulo attractum varicē illigamus, quo post omnes diuisiones facto, vel varicē extractorio instrumento, quod Greci *κρησθλον* vocant, eximimus, summa descendentes, vel bicipiti spicillo exceptum, lino per ipsius ventriculum secundum euerlionē extrahimus. Dracontia varicibus similia sunt, magnum vero dolorem, dum paululum prominentes mouentur, cōcitant. Oportet autem diuisis, vt varicibus, summam cutē detrahere, sic qz praecidere. Clauos, callos, acrochordonas, thymos, myrmecias excidentes adurimus, vel psorico illinimus. Curta in naribus, auribus, oculis, hoc modo ad naturalem habitum restituntur: Labra scalpello vndiqz deradentes cruentamus, deinde adducetes densius suimus: iuxta maxillas autem ex vtroqz laboru extremo, qua inuicem coeunt, intus & extrinsecus diuidimus, distendimus que volsellis, ne caro inde relaxetur. Quę auribus vel naribus curta accidunt, cum fuerit chartilago diuisa, producere aliam conuenit, sic que consuere lanę filo.

De artibus contractis, partibus que a suo articulo dimotis.

C.A.P. 19.

Fracti artus ex distensione quidem in rectum restituntur: ex deligatura callo obducuntur. Caluarie ergo fractiones quot modis accidunt, quomodo que curentur, diximus. Et, si in facie fractura contingat, vt in capite, sanare conuenit, osse, quod affectum est, exciso. Sciendum autē est, quę ossa fracta curationem non recipiant. Si igitur nares contractę sunt, non recte possunt llagogici. **S**h iij restitui.

Lib. de fistulis nō loqe à prin.

De artic. cō 2.
tex. 47. cl. 7.
267. f
Ibi. t. 4. 266. h.
Et tex. 45. 267.

restituatur. Autem etiam frangi scribit Hippocrates, quoniam & chartilago imitatur os, egerrimeque in pristinam figuram reducitur. Verum, si ex palato fracturam accipiant nares, sima, ut inquit, evadunt & insanabiles. Porro, si clavicula frangatur, vel iugulum, vel costa aliqua, & hec frequenter refarciri non possunt. Epithemata in iugulo adhibenda sunt, ipsumque ab ala ad alam deligandum est. Ceterum, si quod maiorum membrorum fractum sit, vel minorum partium aliqua, ut digitorum nodi, vel ossa brachialis, vel post brachialis, vel tarsi, omnia quidem in magna frusta cauledon, vel raphanedon, & schidacedon franguntur: minutatim caryedon, vel alphitedon. Omnia ergo fracta deligantes, extendentes que admodum vehementer, & valide diducere, & multum in vicem separare oportet, ut iustum situm, pristinamque figuram recipiant. Non autem in rectum omnia restitui debent, sed ad proximi, cui coherent, membri figuram. At, si os rectum sit, in rectum: si obliquum, vel alio quovis modo curvum, simili modo. Modus autem deligaturę ad omnia preparandę hic est. Fascia est linteis veteribus faciendā, quę tum latitudine, tum magnitudine membro respondeat. Latitudine quidem in maximis digitorum quatuor, vel quinque. In tenuioribus non minus digitorum trium. Deligaturę hec ratio. Prima fascia ter nobis in fractura sursum versus fertur ut plurimum. Altera dimidio longior ab eodem loco incipit, evariantibus deligationibus deorsum quidem tribuitur, sed ad superiora reducitur: irrigari hydrelęo, vel cęnelęo, vel glycelęo adusque triduum expedit: post cerato diluto, & liquido, ut oleum crassum videatur. Verum fascia ita paretur, ut nō nimis premat, ne membrum emoriatur, sed quoad adiaceat, apteque adhaereat: neque sit laxa, ut contineat, & repellat influxus, ne oboriatur inflammatio. Post plenaria triplicia, quadruplicia que adhibeantur, que artus crassitatem implent: quo nec sibi mutuo incidant, nec dissidentes intervallum relinquunt. Ab his fascia convenit triplex, que a fractura deorsum veniens, sursum rursus feratur, ibique finiat. Solutiones membri primę tertio quoque die faciendę: post septimum vero diebus intermissis pluribus, prout necessitas exiget. Inde licebit ferulas circumponere, sed ita, ut ad ultimam fasciam lana apponatur, & ex intervallis ferulę collocentur, cum membrum ab inflammatione est prorsus immune, curva ipsarum parte extrinsecus sublata, levi autem intus deligaturę iniecta, quibus superligabuntur vel chordulę, vel nauticum filum.

In fracturis cum vulnere, pro his omnibus splenia duplicia, vel triplicia faciendę per singula crassitatem membri circulatim implebimus, ut termini ipsius invicem incumbentes separentur: totumque membrum his contineatur. Primum sanę ex predictis imposita madida esse convenit: deinde lanas propositas, & fascias post lanas habere per subiectam sedem canalis aperti. Maxime is modus deligaturę confert iis, que alphitedon fracta sunt cum vulnere, & multa contusione musculorum, in quibus etiam linamenta liquoribus competentibus madentia imponenda sunt. Linamentorum sunt quinque species, aliud flexile, aliud rasile, aliud vulsorium, aliud lucernarium, aliud priapiscorum appellant. In luxatis vero distentione quidem antecedente opus est: repositio pro quolibet membro propria assumitur. Omnia in Hippocratico subsellio restituntur, simul & tensa, & commissa. Caput luxatur, nam prima cervicis vertebra coarctatur ad secundam. Maxilla inferior ex iugali, quod est ad malas, excidit. solis autem manibus in sedem suā compellitur, hinc illincque ad superiorem adducta. Humerus in alam tantum excidit, capitulo rotundo, & leniter cauo, quod lones αμβων vocant, cum distensione in sedem reducitur. Sunt & alie inferiores, quas palestricas nominant. Cubitus in omnes quatuor pares excidere potest, si in anteriorem, interiorumve, cum distensione reponimus: si in priorem vel posteriorem, sine distensione restituimus: nam hec ex subita inflexione quodam imposito flexurę cubiti consistit: illa, extensione vehementiori. Brachiale, & postbrachiale, ad hec digiti luxati, modica distensione reponuntur.

Que uis spine peruersio, curvitas, & inclinatio, & tortuositas instaurari non possunt. Femur ad coxas vel intro ad colem, ut extra ad oppositam partem prolabitur, retro ad clunes, & ante in inguina, atque hec quatuor differentię immedicabiles. Genu quoque crebro in anteriorem partem prolabitur, & facile ex flexura restituitur: minus in interiora excidit, reditque, multo rarius in posteriora, in anteriora nunquam: quippe ossa propter patellam, que continet (nisi & ipsa fracta fuerit) nullo tempore elabuntur. Talus modice prolapsus egre restituitur. Si magna sit luxatio, & violenta, ne sustinet quidem instauracionem. Periculosa enim nimis, & si cum vulnere accidit. In digitis nihil ultra fieri debet, quam quod in iis, qui sunt in manu, positum est. Omnes vero coagulationum eorum separationes, ut in facie, cubito, & radio, tibia, & sura, metacarpio, brachiali palma, in veterem figuram restituntur. Porro, que membra nigrescunt, vel depascuntur, siue ex fracturis, siue violenta astrictione, tota sepe refecamus. Similiter in iis facimus, quos venenatę ferę momorderunt, mox ferramentis prope candentibus passionem sistimus, post ferramenta porro viridi cum sale illinimus. Deinde ubi crustę ruptę fuerint, tanquam vlcerum curamus. Venenatorum morsus neque cito ad criticam ducimus, sed frequentius vlcerum

fluorem ex eis concitamus.

Galen

†καταρθισιν
id est ablatis fue
rim, vel ut ha
ber alius codex
manu scriptus,
καταρθισιν
id est curata
fuerint.



GALENI QVOMODO MORBVM
SIMVLANTES SINT DEPREHEN
DENDI LIBELLVS.

Ioanne Fichardo Francofordiano interprete, ad Gręci
exemplaris fidem recognitus.



Vm multę sint causę, quas propter egrotare se hoies simulant, videt & in istiusmodi oibus veritatis inuentio medico convenire: quando quidem idiotę et operę precium ducant a vero tales simulationes dignoscere. Etenim phlegmonę, & erysipelas, & oedemata per pharmaca extrinsecus apposita, de industria excitata, Medicus ab iis, quę ex ipso proficiscuntur corpore, deprehendere potest, atque discernere, sicuti & sanguinę ex oris partibus profluentę, ab eo, qui ex stomacho, ventre, organisve spiritualibus provenit. Nam deprehensi iam quidam sunt, qui sub finem tussis, quoties vellent, sanguinem excrearent, venula quadam in hoc prope circa gingivas aperta, sicque comparata, ut, quę videretur, lingua illa sugētes, statim que post tussitętes, sanguinę quali ex inferioribus reddidum expuerent. Sic & delirare nō nulli, delirareque se simulauerunt, cum alios potius stultos ostenderent. Illa vero oia & deprehendere, & inter se discernere, ad medicos pertinere vulgus existimat. Fit autę sepe, quod dolor quispjam ita simulatur, ut ingens fereque intolerabilis videat. Equidem ipse quendā noui in concione a ciuibus vocatum, colico dolore torqueri se finxisse, ut ne accederet, cū hoc ita ei conducere visum esset. Et ego quidē eo tpe istuc hominem agere, quod & postmodum ipse mihi confessus est, suspicabar. Fomenta igitur tum illi adhiberi iussi. Verum ille, quantę aliis vel in minimis supra modum esset meticolosus, hic succurri sibi nequaquam magnopere precabatur: et quidem paucis ante diebus nouit eodem morbo laboratęm, a me hausto pharmaco Philonio curatum: id quod a me omnibus modis petiuisset, si re vera doluisset. Sed & exitus istud declarauit: quoniam dimissa concione, extemplo conqueri, tanque extra omnem mox dolorem constitutus, delijt. Quin & ipsa pręterea viuendę ratio, que pręcesserat, talis erat, ut colicam in eo dispositio nem non posset generalle: quando ex indigestione, infrigidatione que proficisci solent huiusmodi passiones: quorum in hoc neutrum pręcesserat. Hoc igitur, quod non ratione antea dicitę morbus esset, potuisse cognoscere, medicę erat experientię opus. Alterum vero istud, quod ob concionem simulare hæc illum suspicatus eram, medicinę proprium non fuerat, sed rationis eius, quę communis dicitur: quam, licet omnibus cōmunis sit, pauci tñ exactam perfectam que habent, ut in venire in quoque negocio possint, quid faciendum, dicendumve sit. Tenedū ergo memoria, quod diximus, experientię medicę si coniungatur externa hæc facultas, alia quoque similia fingentes, validosque dolores simulates deprehendere licere. Quemadmodum ipse nuper, cum utroque genu vehementissime dolere se quidam diceret. Seruus autem is erat ex eorum ordine, qui dños iter facientes cursu comitantur. Vnde statim doloris eius fictionem deprehendi, ex eo partim suspicionem sumens, quod ad illam forte diem Dominus ex vrbe profecturus erat: partim ex adolescentis moribus, qui talis esset, ut facile in huiusmodi mētiretur. Ceterum & colerum insuper quendam ei familiarem rogabam, num adolescens ille mulierculę alicuius amore teneretur, quam prope esset verisimile, longiorem profectionem Domino adornante, hoc illum studere, ut relinqueret. Et ita res habebat. Hęc igitur extrinsecus adiuueneram. Circa vero genu eius maximus quidam tumor exitebat, qui facile idiotam perterere potuisset, sed rei perito manifeste per thapsiam excitatus apparebat. Hęc autę cognitio. Medicinę propria erat, non ab extrinsecus assumptis proveniens. Eiusdem quoque erat experientię sciuisse, nihil eorum, quę antecesserant, tale fuisse, quod eum excitare tumorem tam repente potuisset. Neque enim plus, quę conveniebat, cucurrerat, neque vapularat ab aliquo, neque saltauerat, neque fossam transiliens id incommodum passus erat: tum redi-

dantis humoris indicium quidem nullum erat, q̄ antea neq; splēdidius, neq; abundantius vixisset. Ad hęc autē & doloris speciem me, qualis nam esset, percontante, neq; statim, neque prompte, neq; eadem respondebat. Quare profecto dño cum pharmacum imposuissē, quod dolorem quidem nihil leniebat, verum thapsia solum qualitatē in frigidare posset, post horam vnam illum confitentē habui, nihil amplius se doloris sentire. Quod si ē phlegmone dolor is natus fuisset, nō solum per istud in frigidatum non resedisset, sed etiā vehementior redditus esset. Liquere igitur nunc arbitror, q̄ si medicinalis experientia externis istis ratiocinationibus, i. cōiectationibus, coniungatur, sufficiens sit ad veri fortis q̄q; doloris dignotionem. Potest vero quis & ex eo, q̄ lenius morbum ferant, indicium non vehementis doloris sumere. Accidit enim istud oīno sępe, (non animaduertentibus ijs, qui morbi vehementiam simulāt) q̄ in alium se alium q̄q; habitum illi, qui vere laborant, magnitudine videlicet doloris agitati, transiciunt. Pręterea, si re vera dolore vehementi premantur, quoduis perpeti auxiliū parati sunt: hortantur q̄ ipsi vltro medicos, vt, quidquid ipsis libuerit, agāt, quo affectus curetur. Sin vero mediocriter, aut nequaquā oīno dolent, huiusmodi auxilia refugunt, neq; longiora ieiunia, neq; mordacium pharmacorum oblationē perferentes. Quę sola quidem, cum grauius se laborare dicunt, huiusmodi dispositionibus cōferre, nos illis affirmare oportet: quęadmodum & sectiones, & vitiones, & omnis cibi potus q̄q; quorū desiderio eos trahi videmus, abstinentiam. Morbum igitur simulātes doloris magnitudo & arquet, deprehendemusq; cum ex alijs multis, tum medicinalis experientia notionibus: in quibus sunt languere, extrema in frigidari, pallere: interdum quoq; frigidum sudare, & pulsus nō tantum inæquales, (quod quidem ijs ē, qui mediocriter dolent, accidit) sed etiam plures minorum, quam magnorum: obscurorum, quam vehementium habere: pręterea interrogatum de doloris specie, eam respondere, quę affecto membro propria sit. Quędam nāq; species dolores longe lateq; se diffundentes habent: quędam vero tanquam fixos, vniq; tm parti inhaerentes. Sic alię pungūt pulsantq; alię quasi diuellunt: alię quodam modo obstupescere, alię grauari videntur: non nullę deniq; vomitus, quędam ventris perturbationes, quędam caliginem inferunt.

† Antiqua tractatio habet. Igitur non dōdes vehementer dolendi sunt terri vehementer, & magnitudo doloris, & ea, quę sunt experientie medicinalis, in quibus est hoc, difficilis tolerantia, & in frigidari extrema, &c.



GALENI ARS MEDICINALIS

Nicolao Leonicensi interprete

Ad Gręcorum veterum exemplarium fidem ab Augustino Gadaldino, aliquibus in locis emendati.

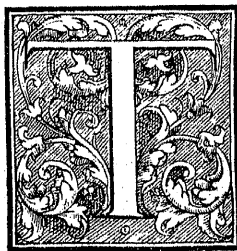
ARGUMENTVM LIBRI

Medicam artem constituit ex corporum, signorum, & causarum definitione.

Quot numero doctrinę, ac de definitiuę dignitate.

CAP. I. H

Vide Enfratium super r. Ethicorum c. 7. non longe a fine.



Res sunt omnes doctrinę, quę ordini inhaerent: Prima quidem ex notatione finis, quę per resolutionē fit: Secunda ex compositione constat eorum, quę per resolutionē fuerant inuenta: Tertia ex definitionis dissolutione, cui nūc incumbimus. Licet autem huiuscemodi doctrinam appellare non tm definitionis dissolutionem, sed & explicationem, vt nō nulli vocarunt, vel resolutionem, vel diuisionem, vel (vt non nulli alij) explanationē, vel expositionē, vt alij. Ac conati qdē sunt & Herophiliorū quidā talē facere doctrinā, quemadmodum Heraclides Erythraeus. Conati sunt & eam, quę per compositionē & ipsi Herophilij, & quidam Erasistrati sectatores, & Athenæus Atraleus. Nemo tamen ante nos eam, quę oritur à notione finis, scripsit, ex qua oēs artes (via quadā, atq; ordine hoc est) methodo; constituunt: sed illam quidē alio petrauctauimus loco. Hic vero definitiuā faciemus doctrinam, quę quantū ab ea, quę per resolutionē fit, & dignitate, & (ipso docendi ordine id est) methodo linquitur, tantū & ad totius cōpendium, & ad particularium memoriā prestare inuenietur sufficienter

A sufficienter enim ac facile memorię commendantur vniuersa ex definitionis dissolutione; quoniam totius artis capita in se optima definitio complectitur, quam quidam substantialem vocant, ex aduerso distinguentes alijs, quę nōematicę, i. notiones appellantur. Illę siquidem ab ijs, quę accidunt rebus definitis: hęc vero ab ipsa essentia constituuntur. Elaborata autem est à nobis particulatim, & in pluribus conscripta tractatibus totius medicinę cōtemplatio, quibus vti quis possit ad tres doctrinas. Nunc vero definitiuam aggrediemur: hoc vnum apponentes, quod solum capita, & quędam veluti conclusiones eorum, quę alibi latius (hoc est *κατὰ δὲ ἕξ ὁσόν*) sunt demonstrata, nunc à nobis dicentur.

Quid sit medicina.

CAP. 2.

A. l. i. f. 2. d. 1. c. 2. fol. 28. c.

Medicina est scientia salubrium, & insalubrium, & neutrorum. Nihil vero differt, & si quis loco insalubrium, agrorum dixerit. Nomen vero scientię communiter, & non proprie accipere oportet. Salubre autē, & insalubre, & neutrum, vnum quodq; tripliciter dicitur: hoc quidē vt corpus: hoc autē vt causa: hoc vero vt signum. Etenim corpus, quod sanitatē natura suscipere aptū est: & causam, quę eandem efficere, vel conseruare: & signum, quod potest indicare, hęc oīa salubria Gręci appellare consueuerunt. Eadem ratione & susceptiua morborum corpora: & eodem efficientes, conseruantes q̄ causas: & signa indicantia, insalubria vocant. Nec aliter corpora neutra, causas, signa q̄ dixerunt. Et secundum quidem primam rationem atq; præcipuam, causarum salubrium est medicina scientia: propter eas autem & aliarum, secundo quidem loco insalubrium: & tertio neutrarum. Et post has eodem modo corporum, primo quidem & hic salubrium: secundo loco insalubrium: tertio neutrorum. Idem de signis dicendum. In actionibus autem prima quidem est corporū dignotio, quę habetur ex signis: post hęc causarū, q̄ in ipsis sunt, inuētio.

* Ap. de opart. xij. i. notales. vide libr. 4. de differentijs pul. cap. 2.

* Vide su. pra. libro, qui introductio seu Medicus inscribitur. cap. 6. pag. 51. b. B* Interps varie dictionem hanc vocat des vertit. nam modo insalubre, mō agūt, modo egitudinis obnoxium vertit. alij n. or bostrum. ver. ut. Similiter & vocat des, qd idē ē, ac vocat des, modo agrum modo insalubre vertit.

Quot modis dicatur effectiuum, indicatiuum, & susceptiuum.

CAP. 3.

Sed quoniam & effectiuum, & indicatiuum, & susceptiuum, dupliciter vnum quodq; dicitur, hoc quidem simpliciter, hoc vero vt nunc, nosse oportet medicinam esse vtrorumq; scientiā. Ipsum vero simpliciter duobus dicitur modis, & quod semper, & quod vt multum; & vtrorumq; medicina est scientia. Neutra vero & causa, & corpus, & signum, & quod simpliciter dicitur, & quod vt nunc, tripliciter vnum quodq; appellatur: hoc quidem, quia neutrius contrariorum est particeps: hoc vero, quia vtriusq; hoc vero, quia aliquando huius, aliquando illius. Horum autē ipsorum secundum rursus duobus dicitur modis: aliquando quidem, quia vtriusq; contrariorum ex æquo est particeps: aliquando vero, quia plus alterius. Est vero & in tota definitione, si verba animaduertimus, ambiguitas quędam, quam & ipsam dissoluere oportet. Cum enim dicitur medicinam esse scientiam & salubrium, & insalubrium, & neutrorum, significatur, & quod omnium particularium, & quod quorundam, & quod qualium. Sed omnium quidem indefinitum quoddam est, atq; impossibile: quorundam diminutum, atq; artificiosum: qualium vero artificiosum pariter, atq; sufficiens ad omnia artis particularia: quod etiam dicimus in medicina definitione comprehendit. Primum igitur de corporibus dicere aggrediemur, qualia nam sint, & salubria, & insalubria, & neutra: & post hęc de signis, & causis differemus.

De corpore salubri.

CAP. 4.

A. l. i. f. 2. d. 3. c. 4. fol. 45. c.

Salubre simpliciter corpus est, quod ab ipso naturę ortu tum bonam habet temperaturam in simplicibus & primis particulis, tum in his, quę ex illis componuntur, instrumentis est commensuratum. Salubre vero nunc est corpus, quod in præsentem est sanum: est vero & hoc eo tempore, quo sanum existit, bonam habens temperaturam, & commensurationem, non tamen optimā, at sibi propriam. Ipsius vero salubris simpliciter corporis tale quidem est semper id, quod est optima temperantia præditum, ac maxime est commensuratum, vt multum autem, quod à constitutione optima non valde admodum deficit.

De corpore insalubri.

CAP. 5.

A. ibidem. c. 5. f.

Insalubre vero simpliciter est corpus, quod ab ipso ortu naturę, vel in cōsimilibus partibus malam habet temperaturam, vel in instrumentarijs incommensurationem, vel vtrunq; vitium. Insalubre vero nūc est corpus, quod eo tempore, quo tale dicitur, agrotat, Neque obscurum est, q̄ & hoc ipsum eo, quo dicitur, tempore agrotas, vel in cōsimilibus malam habet tēperaturā, vel in instrumentarijs incommensurationem, vel vtrūq; Est vero & semper insalubre, quod ex ipso naturę ortu vel pessimam habet temperaturam in simplicibus, & primis particulis omnibus, vel aliquibus, vel his, q̄ obtinēt principatum, vel in instrumentarijs incommensuratiuissimū existit: similiter autē in his, vel omnibus, vel aliquibus, vel illis, quę obtinent principatum. Vt multum vero insalubre est corpus, quod ab huius quidem vitio recedit, nondum tamen in medio constitutū est.

De corpore neutro.

CAP. 6.

A. l. i. f. 2. d. 1. c. 2. fol. 28. c. f.

Quoniam vero & neutrum corpus tripliciter dicebatur, vnum quidem, quod neutrius erat extremę dispositionis particeps: aliud autem quoniam vtriusque: aliud quoniam aliquando huius, aliquando vero illius. Iuxta primum significatum, neutrum erit corpus, quod exquisitè medium est saluberrimi, & insaluberrimi corporis: & huius hoc quidem simpliciter tale, quod ab ipso ortu naturę ita est constitutum: hoc vero vt nūc, quod in præsentem tempore medium

remedium exquisitè existit saluberrimi, atq; insaluberrimi corporis: ipsius autè simpliciter, semper quidem tale est id, quod in omnibus ætatibus tale perdurat: ut multum autem, quod non nullas recipit mutationes. Iuxta vero secundū significatū, neutrum erit corpus, quod ab ipso ortu naturæ contrariarum simul est particeps dispositionum, aut scilicet in vna parte, aut in duabus differentibus: in vna quidem, si fm alteram oppositionem effectiuarum qualitarum bonam habuerit temperaturam, vel etiam fm vtrunq; sed in formatione, vel magnitudine, vel numero partium, vel situ delinquat: aut contra in his quidem recte se habeat, vel omnibus, vel quibusdam: peccet autem in temperatura: In differentibus vero partibus, & iuxta omnes oppositiones potest quidquam simul particeps esse contrariorum. Et semper quidem tale, quod per omnes ætates in eodem perseuerat. Ut multum vero, quod aliqua ex parte euariat. Ita vero & nunc neutrum erit corpus iuxta secundum significatum, quia vel in parte vna hæc quidem sibi salubria existunt, illa vero insalubria, vel in differentibus ita afficitur partibus. Iuxta vero tertium significatum, neutrum erit corpus, quod aliquando quidem salubre, aliquando vero in salubre per vices existit, ut non nullis accidit, qui in pueritia salubritate corporis vigent, cum vero ad iuuētutem peruenerint, insalubres euadunt, aut contra. In vno autem tempore, quod ita est neutrum, exquisitè quidem, consistere nequit: latius vero si accipiatur, contingit. Nouimus autem, quod nunc dupliciter dicitur. Salubre igitur, & insalubre, & neutrum corpus quot modis dicatur, & quale vnumquodque sit, sufficienter explicauimus. De signis vero deinceps dicendum.

De signis salubribus, insalubribus, & neutris.

CAP. 7.

Sunt autem & ex his salubria quidem, & quæcumq; præsentem indicant sanitatem, & futuram prænunciant, & præteritam memoriæ subiiciunt. Insalubria vero, quæ & præsentem indicant ægritudinem, & futuram prænunciant, atq; præteritam memoriæ subiiciunt. Eadem ratione neutra dicuntur, quæ neutram dispositionem ostendunt, prænunciant, & memoriæ subiiciunt: & quæ nihil omnino de dispositionibus indicat, vel nihilo magis salubrem, quam insalubrem dispositionem ostendunt: & quæ partim quidem salubrem, partim vero insalubrem indicant dispositionem: & quæ aliquando quidem salubrem, aliquando vero insalubrem, & hæc quoq; fm tria tempora, veluti salubria, & insalubria. Vocantur autem non nunquam à veterioribus medicis hæc omnia, signa prænunciatiua, quamuis præsentium vel præteritorum sint indicatiua. Vnus vero non parvus est ex prænunciatiuis, atq; indicatiuis, minor autem ex his, quæ memoriæ subiiciunt. Cum igitur sint salubria corpora, hæc quidem simpliciter, hæc vero ut nunc, quæ & sana dicuntur, salubrium simpliciter corporum duplicem diximus esse differentiam: quoniam non nulla quidem semper: non nulla vero ut multum essent talia. Et semper quidem, quæ optimam constitutionem sortita sunt: ut multum vero, quæ non magnopere ab illa recedunt.

De signis optimæ constitutionis corporis.

CAP. 8.

Horum autem dignotiones sumendæ sunt ab ijs, quæ fm essentia rationem ipsis insunt, & ab ijs, quæ ex necessitate consequuntur, operationibus, symptomatibus q; i. casibus, quos etiam sanè accidentia proprie vocamus. Ab essentia quidem ipsa eorum, quæ optimam habent constitutionem, commensuratione consimilium quidem in caliditate, frigiditate, humiditate, & licitate: Instrumentalium vero, in quantitate, ac numero eorum, ex quibus componuntur, ac præterea formatione, & situ partium singularum, ac totius instrumenti. Ab his vero, quæ ex necessitate consequuntur consimilia, quantum quidem attinet ad tactum, à mediocritate, quæ in mollitie, ac duritie consistit: quantum vero ad aspectum, à colore bono, & leuitatis, atq; hispiditatis mediocritate. In operationibus vero, à perfectione, quam & ipsarum virtutem appellamus. Ab his vero, quæ instrumentarias partes consequuntur, à commensuratione, & pulchritudine oium totius corporis instrumentorum, ac præterea earum, quæ ipsis insunt, virtute operationum. Optimæ igitur constitutionis corporum signa indicatiua sunt hæc. Eorum autem, quæ ab ipsa deficient, & adhuc tamen salubria existunt, non nulla quidem in consimilium temperatura vitium aliquod paruum habent: non nulla vero in instrumentariorum commensuratione, & hoc quoq; perexiguum. Accidit autè hoc vel in omnibus, vel in aliquibus, aut in vtriusq;. Vitiarum vero genera eadè sunt cū his, quæ virtutem perficiunt, temperatura quidem in consimilibus: numerus autem, & formatio, & magnitudo, & situs in instrumentariis: vtriusq; vero communis vnitas, quam & ipsorum continuitatē appellamus. In his autè ipsis generibus sunt corporum insalubrium vitia secundum vtrunq; insalubritatis significatū. Terminus autè, qui vtrunq; distinguit, est operationū læsio sensibilis. Quæ vero ab optima corporum constitutione breue aliquid deficient, re vera quidem & ipsa in aliquo sunt offensa, non tamen id sensu comprehenditur. Distinguntur vero ex eo, quod magis minusve in operationibus existit, ac quia causis insalubribus non æque resistunt. Quæ autem simpliciter insalubria sunt corpora, distinguuntur ob id, quod facile à causis insalubribus superantur, & quoniam in virtute operationum multum deficient. In medio autem amborum collocantur neutra, tum quæ exquisitè appellantur, tum quæ cum latitudine quadam. Quo fit, ut tota sanitatis latitudo in tres partes, quarum singulæ latitudinem habent non paruum, diuidatur. Erunt autè prima quidem salubrium corporum, secunda neutrorum, tertia insalubrium. Post quæ deinceps sequuntur,

Aquantur, quæ iam ægrotant corpora, quæ sensibilibus operationū læsionibus distinguunt. Quæ igitur dolore infestantur, & quorum motus sunt deprauati, aut omnino interierunt, manifestas habent determinationes. Quæ vero imbecilles edunt operationes, in magnis quidem distantijs facile discernuntur, in paruis vero ambigua sunt: atq; idcirco in eo genere noxæ collocatur dispositio, quæ neutrius contrariorum est particeps, quam & ipsam neutram dicimus appellari. Ita tamè ut horum omnium sensus sit iudex, nō ipsa natura rerum inspicatur: periculum enim esset, ne in dogma *αἰετῶσθε*, i. perpetuæ passibilitatis, traheremur. Et quidem signa sanorum corporum, sed quæ aut insalubria, aut salubria, aut neutra existunt, quantitate distantia differunt, duobus inuicem contrarijs terminis à nobis statutis, optima videlicet constitutione corporis, & nuper facta ægritudine, ac deinceps considerantibus, vni eorum viciniora sunt ea, quæ ad examen corpora veniunt. Quæ enim proximiora sunt optimæ constitutioni, salubria: Quæ vero ab hac longius distant, atq; ad ea, quæ iam ægrotant, magis accedunt, insalubria: Quæ autem inter media, atq; æqualiter ab vtriusq; distare videntur, neutra erunt. Optimæ igitur constitutionis corporis indicia expli-cauimus. Eorum vero, quæ ab ipsa deficient, totidem sunt numero genera, quæ in magis & minus secari possunt. Cum autem in tres latitudines diuisa sint, corporis insalubris simpliciter, indicia trademus: ex his enim & reliquæ duæ latitudines innotescunt. Generaliter igitur prius à nobis in eo, quem de optima constitutione sermonem habuimus, dictum est: specialiter autem nunc dicitur, si prius partes diuiserimus.

Quot sint differentia partium.

CAP. 9.

Al. i. f. d. 5. c. 1. fol. 9. f.

Sunt vero earum quatuor vniuersæ differentie, quoniam non nullæ earum principia quedā existunt: aliqua vero ab ipsis originem habent: aliqua nec aliarum gubernationi præfunt, neq; ab alijs gubernantur, cum in lita habeant à natura potētias, à quibus reguntur: quedam vero sunt, quæ in lita simul, & aliunde emanantes habent. Principia igitur sunt Cerebrum, Cor, Hépar, Testiculi. Ab his vero ortum habent, atque eidem subministrant, Nervi quidem, & Spinalis medulla, Cerebro: Cordi vero, Arteriæ: Hepati, Venæ: Ipsa vero seminaria vasa, Testiculis. Quæ autem à se ipsis gubernantur, sunt Cartilago, Os, Copula, seu ligamentum, Membrana, Adenes, i. glândulae, Adeps, Caro simplex. Reliquæ vero partes, cum vna cum istis habeant ex se ipsis regimen, arterijs, nervis, & venis in super egent. Capillorum autem, atq; vnguium neq; regimen vllum est, sed generatio tantummodo. Hæc igitur sunt partium differentie.

De signis cerebri.

CAP. 10.

Al. i. f. t. c. 4. fol. 10. f.

Indicia autem singularium temperaturæ sumpto à Cerebro initio, deinceps dicemus. Sunt vero quinque vniuersa genera, quæ ipsius naturam ostendunt. Primum quidem totius capitis dispositio: Secundum vero, sensibilibus operationum virtus, & vitium: Et tertium, actiuarum: Quartum, earum, quæ tenent principatū: Et quintum, naturalium. Aliud vero genus præter hæc omnia est ea, quæ ab extrinsecis occurrantibus aduenit alteratio. Et quidem totius capitis dispositio, ex magnitudine, & figura sumitur atq; capillis.

De paruitate, & magnitudine capitis, & de ipsius figura.

CAP. 11.

A. ibidem. & c. 10. fol. 10. f.

Paruum igitur caput vitiosæ constitutionis cerebri proprium est indicium. Magnum vero, non necessario indicat bonam constitutionem: sed, si quidem ob insitæ virtutis robur, quæ multam atque optimam materiam afformauerit, eueniat, bonum est signum: at, si ob materiæ tantum multitudinem, haudquaquam bonum. Distinguenta vero sunt hæc & ex figura ipsa, & ex his, quæ ab eo habent ortum. A figura quidem ipsa, si concinna: semper enim hoc bonum est signum: Ex his autem, quæ ab eo ortum habent, si valida est ceruix, & si alijs ossibus optime cōstet, atq; omnis præterea nervosa substantia boni sit habitus, ac robur habeat intētum. Propria autem capitis figura est, veluti si ex cogitares spheram exquisitè rotundam ex cera constructam, leniter de vtriusq; depressam. In hac enim, necesse est, ut posteriores priores q; partes magis gibbæ fiant, & spheræ conueniat: quæ vero vtriusq; consistunt, magis recte. Quod si ea, quæ fm occiput, eminentia alicui minuat, simul intueri oportet nervos atque ceruicem vna cum ossibus alijs. Nam, si secundum naturam constituerint, materiæ defectu, non virtutis imbecillitate hoc contingit: illis vero non recte se habentibus, principium est debile. Sed magna ex parte defectus, qui occipiti eueniunt, consequitur eorum, quæ antediximus imbecillitas: rarissime q; aliter euenire cōsuevit. Caput etiam, quod secundum occiput in acutiem tēdit, animaduertere oportet, ipsi adhibitis distinguendationibus, quibus antea in capite gradiori facto utebamur. Saepenumero vero & hic bonum est signum, figura concinna cerebelli, quod non nulli medici posterius cerebrum appellare consueverunt, quemadmodū sanè & posterius existit, ea futura, quæ græcæ literæ, Α, formam habet, distinctum. Est vero hæc pars, spinalis medullæ principium, & eius ratione, nervorum omnium, qui in toto animali sunt actiui. Ipsa autem pars posterior per se ipsam paucos admodum sensitivos obtinet nervos, plurimos vero actiuos: sicuti & anterior, sensitivos quidem plurimos, paucos admodum actiuos. Quare, vbi bene fuerit affecta vtraque pars, robustas habebunt suas propagines. Egedem quoque distinctiones adhibende sunt ad partes capitis anteriores ad frontem attinentes, quæ etiam ad posteriores, earundem q; paruitatem, & magnitudinem inspicere oportet,

† φοφορεγον.

re oportet, atq; itidem figuram & sensus ibi collocatos, visum, gustum, atq; odoratum. Hæc enim se inuicem indicant, atq; attestantur, & quæ à principijs oriuntur, principij virtutem & vitium: et principium ea, quæ ab ipso nascuntur.

De operationibus obtinentibus principatum.

C.A.P. 12.

Arum autem operationum, quæ obtinet principatum, virtus ac vitium sunt ipsius principij seorsum tantummodo indicia. Voco autem operationes principatū obtinentes, hoc est quæ à solo principio proueniunt. Ingeniū quidē igitur (græce ἀγχινοια) subtilē cerebri substantiā indicat: tarditas vero intellectus, crassam: discēdi vero facilitas, formarum facile susceptiuam: memoria autem stabilem ac firmam: Sicuti & discēdi difficultas, formarum nō facile susceptiuam, & obliuio, fluidam: mobilitas quoq; in opinionibus, calidam: stabilitas autem frigidam. Adhuc autem duo indiciorum genera mihi videor prætermisisse, de quibus sum ab initio me dicturum pollicitus, quorum alterum ad operationes attinet naturales: alterum vero ad ea, quæ extrinsecus occurrant. Erit autem de vtriusq; sermo communis.

A. ibidem f

C.A.P. 13.

Signa bonæ temperaturæ cerebri.

Siquidem cerebrum fortitur bonam quatuor primarum qualitatum temperaturam, omnia quæ diximus habebit moderata: & excrementa, quæ vel per palatum, vel aures, vel nares, vel oculos expurgantur, hæc quoq; modice se habebunt: atq; ab ijs, quæ extrinsecus occurrant, minime lædetur, quæ scilicet vel calefaciunt, vel frigefaciunt, vel humectant, vel exiccant. Talibus igitur capilli capitis, cum adhuc sunt infantes, subruſi: cum vero pueri, subflauī: cum iā adoleuerint, flauī sunt, medijsq; quodam modo sunt inter eos, qui exquisitē sunt crispī, et simplices: non tamē facile caluitium patiuntur. Quæ vero dicuntur, ac posterius dicenda indicia sunt, accipere oportet, vt in bonam habentibus temperiem habitationibus. Quæ autem ad capillos attinent, non ad locorum tantum, sed ad humorum quoq; temperaturam, qui cerebri temperaturæ proportionē respondent, sunt referenda. Si vero calidius sit, quàm oporteat, in altera vero oppositione bonam habeat temperaturam, si quidem in caliditate multum exceſſerit, omnia, quæ dicuntur, validiora erunt indicia: sed, si paruus fuerit exceſſus, imbecilla. Communis autem hæc ratio statuatur in omnibus partibus, quarum in temperaturis vniuersis indicia sumus tradituri.

C.A.P. 14.

Signa calidi cerebri.

Dinceps igitur signa caliditatis cerebri, præter ea, quæ nup diximus, sunt, quæ circa caput, omnia rubicundiora & calidiora, & quæ in oculis sunt venæ, magis sensui patent. Capilli quoque in his geniti celeriter in capite proueniunt, & cum multum in caliditate à mediocri temperatura recesserint, nigri, & robusti, & crispī fiunt: cum vero non multū, subflauī quidem ab initio fiunt, deinde nigricant, ac progredientibus ætatibus caluitium patiuntur, atq; eo magis, qui plus modico sunt calidiores. Excrementa vero, quæ per palatum & nares, & oculos, & aures, pauca & concocta ipsis existunt, cum integram habuerint sanitatem. Cum vero eis caput repletur, cōtinuo enim, ac tum præsertim, cum nullam victus seruauerint rationem, tale quid eis accidit, plura quidem in ipsis excrementa, sed non incocta generantur, implentur q; atque aggrauantur eorum capita à calefacientibus cibis & potibus, odoribus, atq; hisce omnibus, quæ extrinsecus occurrant: in quorum numero est, & qui nobis circumfunditur aer. Sed præterea magis, si non solum natura calida, sed etiam humida corpora extiterint. Breuibus autem somnis huiusmodi temperaturæ contenta sunt, eisdemq; non profundis.

A. l. 3. f. 1. t. 1. c. 17. fol. 186 b

C.A.P. 15.

Signa frigidi cerebri.

Frigidioris vero, quàm oporteat, cerebri indicia sunt, plura in proprijs meatibus excrementa, & capilli recti, & rufi, & stabiles, & qui longo post natiuitatem tempore nascuntur, tenues, atq; ab initio male nutriti: & facile à causis frigidis offenduntur, atq; hoc ipso offensionis tempore deſtillationibus & grauedinibus capiuntur: neq; si tetigeris partes ad caput attinentes, admodum hæc calida sentiuntur: neq; si inspexeris, rubicundæ apparent: & oculorum venæ omnino visum efficiunt: & somnolentiores quodam modo sunt.

A. ibidem a b

C.A.P. 16.

Signa sicci cerebri.

Siccioris autē cerebri indicia sunt meatus superfluitatibus carentes, & sensuum perspicacitas: sunt autem ad vigilias prompti, & capillos habent robustissimos, & qui celerrime eis genitis innascuntur. Crispī autem potius sunt, quàm recti: cito autem calui fiunt.

A. ibidem b

Humidi cerebri indicia.

C.A.P. 17.

Humidioris vero cerebri indicia, capilli plani, & nequaquam calui fiunt: Sensus autem turbulenti, & excrementorum multitudo, somni multi atq; profundī. Et hæc quidem simplices sunt in temperatura.

A. ibidem b

Signa calidi sicciq; cerebri.

C.A.P. 18.

Compositæ autem primum calida & sicca, secundū quam & superfluitatibus carent, & sensibus vigent, & plurimum vigilat, & cito calui fiunt: & prima quidem capillorum generatio celerrima est, ac plurimo abundans alimentō: capillos vero habent nigros, & crispōs: & tangentibus caput, calidi sentiuntur: & sunt rubicundi vsq; ad ætatem consistentiæ.

Signa

A

Signa calidi & humidi cerebri.

C.A.P. 19.

Sivero humiditas adiungatur caliditati, parū vtriusq; qualitibus superantibus mediocritatē, color bonus, & calor, & oculorum venæ magnæ: & plura excrementa, & mediocriter cocta: & capilli recti, subflauī, & non facile calui fiunt. Implētur vero, atq; aggrauantur eorum capita à calidis: at, si et humectentur, tūc multo magis, quādo & excrementorū habēt multitudinē. Et si plurimū caliditas, atq; humiditas creuerit, his caput egritudinibus est obnoxium, atq; excrementis abundans, & quod facile à calefacientibus, atq; humectantibus offendatur. Auster vero semper eis aduertatur, atq; optime in Aquilone se habet: non tñ diu vigilare possunt: & cū se ad somnum conuerterint, simul graui somno (hoc est comate) tentantur, & vigilant, & somnia habent imaginationibus plena, visus eis turbulenti, neq; satis sensibus vigent. Quod si multum in caliditate cerebrum à mediocritate recesserit, paulo autē humidius extiterit, calidæ temperaturæ indicia quidē superabunt, cum quibus læuia quædam humiditatis signa coniungentur: veluti si longe quidem humidius, paulo vero calidius, vehementia quidem erunt ac manifesta humiditatis indicia, debilia autem caliditatis. Communis vero hæc ratio in omnibus compositis in temperaturis existit.

Signa frigidi & sicci cerebri.

C.A.P. 20.

B

Rigida vero, & sicca cerebri in temperatura, quātum ex se est, frigidum, & minime coloratū, caput reddunt: semper enim memoria repetenda, quæ à nobis ab initio est distinctio posita, vt præterea aduertamus, quantum ex humorum temperatura alterentur, quæ circa ipsum cōsistunt. Protinus autem huiusmodi temperatura, venis carentes habent oculos, & à causis frigidis facile læduntur. Quare & inæquali sanitate fruuntur, quoniam non nunquam leuissima habent capita, & meatus, qui superfluitatibus careant: non nunquam vero & grauedinibus, & deſtillationibus parua ex causa facile capiuntur.

De sensibus.

C.A.P. 21.

Sensus autem eorum in iuuentute quidem omnes vigent, atq; omni vitio carent, sed progredientē ætate cito marcescunt. Et, vt summatim dicatur, omnes celerrimam circa caput senectutem ostendunt: quare & cito canī fiunt. Capilli vero ipsis quidem genitis vix exeunt, & male nutriuntur, & rufi sunt. In progressu autem ætatis, superante magis frigiditate caliditatem, quàm siccitate humiditatem, non caluescunt. Contra vero si contigerit, siccitatem quidem plurimum dominari humiditati, frigiditatem vero caliditati, parum calui fiunt hi.

Hoc caput debet coniungi cū precedenti.

Signa cerebri frigidi & humidi.

C.A.P. 22.

C

Humida vero, & frigida cerebri temperaturæ faciūt homines graui somno tentari, & ad somnum facile conuerti, sensibus quoq; minime vigentes, atq; excrementis redundantes, & qui caput frigiditati ac repletioni habent obnoxium, ac deſtillationibus & grauedinibus facile tentantur: neq; tamen hi calui fiunt. Hæc igitur indicia sunt cerebri temperaturæ, à quibus si progrediaris, ad vnumquodq; sensorium dignotiones transferre licebit.

De oculis.

C.A.P. 23.

Sed sufficere de oculis duntaxat facere mentionem. Quicūq; tangentibus quidem manifeste calidi existunt, & facili ac crebro motu ciētur, & venas latas habent, hi calidi omnes sunt: frigidī vero, his cōtrarij. Et humidī quidē molles simul, & multa humiditate pleni: sicci vero, aridi simul, & duri. A similibus autē suæ temperaturæ causis facile offenduntur: iuuantur autē à modico cōtrariorū vsu: sed hoc quidem cōc in omni cuiuscunq; partis temperaturæ dignotione oportet meminisse.

* ὀφθαλμοὶ αἰθιστοί.

De magnitudine oculorum.

C.A.P. 24.

A. l. 3. f. 3. t. 1. c. 1. fol. 220. g

Magnitudo oculorum quidem, vbi concinnitas adsit, & operationum virtus, multitudinē bene temperatæ substantiæ ostendit, ex qua sunt conformati: quæ si desint, multam quidē substantiam, non tamen bene temperatam ostendunt.

De paruitate oculorum.

C.A.P. 25.

A. ibidem.

Paruitas vero oculorū adiuncta quidē cōcinnitate, ac operationū virtute, parua quidē, sed bene temperatam substantiā ostendit, ex qua sunt cōformati. Si vero sociam habuerint in cōcinnitatem quandam, atq; operationum vitium, tunc paucam simul, ac vitiosam materiam ostendunt.

De colore oculorum.

C.A.P. 26.

Quæ vero ad colores attinent, ita distinguere oportet: Glauci quidem oculi, qui pura humiditate, ac non multa præfulgent, tales sunt ob splendidi luminis abundantiam: contra vero nigri, & qui intermediam naturam seruant, causas quoq; intermedias habent.

De glaucedine, & nigredine oculorum.

C.A.P. 27.

Glauca igitur oculus fit vel pp magnitudinē, vel pp splendore humoris, qui à Græcis crystalloides noīatur, vel pp sitū, pminētē, aut pp tenuis, & aquei humoris, qui pupilla existit, paucitatem, & puritatem: atq; oibus quidē in vniū conuenientibus fit glaucissimus oculus. Quod si qua adsint, aliqua vero nō, tūc maior, minor ve glaucedo cōtrahit. Niger vero oculus fit aut ob paruitatē crystalloidis, aut pp pfundū sitū, vel qm splendidus ac fulgidus exquisitē nō est, vel qm tenuis humor vel superabundat, vel purus nō existit: vel pp vnā aliquā ex his causis, aut ppter oēs fieri cōſuetū. In ipsis autē magis, & minus (vt ante diximus) reperitur. Tenuis igitur humor, quo magis ad aquæ naturam.

naturam accedit, & superabundat, humidiorē oculum ostendit, quemadmodum, si crassior ac mi-
nor fiat, siciorē. Crystalloides autē, si quidē durior existat, siciorē efficit oculū: si vero mollior, hu-
midiorē: sic & si plus modico tenuem humorem excefferit, siciorē: si autē defecerit, cōtrarium.

De cordis temperaturis.

CAP. 28.

DE cordis autē tēperaturis deinceps dicēdum est: si prius hęc in memoriam reuocauerimus,
quod vnāquāq; partem seipsa vel calidiorē, vel frigidiorē, vel siciorē, vel humidiorē
dicimus: factam, non alicui rei alteri comparantes, sed ad seipsam. Sic enim, vt cūque extiterit cor
natura frigidissimum, multo sanē calidiorē temperaturam possidebit calidissimo cerebro.

Signa cordis calidi.

CAP. 29.

CALIDIORIS igitur cordis, vt ad modū, qui ei pprius est atq; cōueniēs, indicia quēdā sunt inse-
parabilia & ppria, magnitudo respiratiōis, & pulsus velocitas, & frequētia; & audacia, & ad
actiones natura prompta. Quod si multum in caliditate excefferit, tunc frē pręcipitatio, & furibū
da temeritas adfunt. Est autē his thorax hispīdus, & pręsertim pectus, & quęcūq; hypochondrijs
partes proximiores. Magna vero ex parte calidi cordis temperatura vniuersum corpus calidum
reddit, nisi hepar vehementius obstiterit. Dicemus autē paulo inferius totius corporis indicia. Est
quidē & latitudo thoracis, caliditatis indicium, nisi & hic quoq; cerebrū multū obstiterit, qm̄ ei ma-
gna ex parte spinalis medulla in magnitudine rñdet: tāta vero erūt magnitudine vertebrę, quan-
ta & spinalis medulla, quare & spina vniuersa. Cōfigitur vero thorax ad eā spinę partē, quę Me-
taphrenū. i. dorsum dicitur, tanq; ad carinā nauis. Quare necessario eius lōgītudo æquabitur dor-
so: latitudo vero erit pro vertebrarū ratione, qm̄ ad proportionē earum crassitudinis fuerit confi-
xus. Cum vero cordis caliditas superans perflauerit ac dilatauerit in primo sui ortu thoracem,
erit eiusdem caliditati proportione respondens. Quare, cum caput paruum, thorax autem latus
extiterit, maximum hoc tibi fuerit cordis caliditatis indicium: cū vero magno existente capite par-
uus fuerit, propriissimum hoc erit cordis frigidioris signum: si vero capiti fuerit proportione re-
spondens, tunc alijs signis de corde distinguēs, ex ipsius thoracis amplitudine nihil allumens.

Signa cordis frigidi.

CAP. 30.

IN frigidiorē vero corde pulsus minores existūt, q̄ modo naturę cōueniat: nō tñ necessario tar-
diore: vel rariore. Respiratio autē, si quidē thorax tāto minor extiterit, quāto cor frigidius, pul-
sibus erit pportionalis. Si vero maior fuerit, q̄ p frigiditatis q̄titate, nō minor ē tñ, sed ē tardior
& rarior. Tales autē timidi natura sunt, & sine audacia, & segnes, & nudū pilis habent pectus. De
eius vero paruitate distinguendū, vt diximus prius. Eodē modo, & de totius corporis caliditate.

Signa cordis sicci.

CAP. 31.

COR autem siccius pulsus efficit duriores, & irā non promptā quidem, sed feram, & quę non
facile sedari queat, magna q; ex parte vniuersum corpus siccius existit, nisi hepar obstiterit.

Signa cordis humidi.

CAP. 32.

CORDIS vero humidioris signa, pulsus molles, & mores ad iram quidem procliuēs, sed talem,
quę facile sedari possit: & vniuersum corpus humidius existit, nisi hepar obstiterit. Secun-
dum vero coniugationem qualitatum primarum cordis in temperaturę ita se habent.

Signa cordis calidi & sicci.

CAP. 33.

CALIDI & sicci cordis pulsus duri sunt, & magni, & veloces, & frequētes: & respiraciones ma-
gnę, & veloces & frequentes, & multo magis ad velocitatem ac frequētiā vergunt, thora-
ce cordi non aucto, pportionaliter. Hi vero prę cunctis pectus habent maxime hirsutū, & hypo-
chōdria. Ad actiones autē prōpti sunt, & iracūdi, & celeres, & impudentes, & mores tyrānicos ha-
bent: etenim sunt in iram pręcipites, non facile vero placabiles. De totius autem corporis tempe-
ratura, & thoracis amplitudine, his, quę ante diximus, proportionaliter est distinguendum.

Signa cordis calidi & humidi.

CAP. 34.

SI vero caliditas vnā cum humiditate dominabitur, minus quidem his, quos antea diximus, hi
sunt hirsuti, ad actiones vero nihilominus prōpti, nō tamen ferus est animus, sed ad iram pro-
cliuis tantūmodo. Pulsus vero magni ac molles, veloces & frequentes existunt. Et respiratio, cum
thorax cordi fuerit pportionalis, eandem pulsibus formam seruabit: si vero minor extiterit, tan-
to illis velocior erit & frequentior, quāto & thorax minor extiterit. Si autē multā facta fuerit euer-
sio in temperatura, ac si hoc pręsertim in humiditate contigerit, pręter ea, quę diximus, conting-
ent etiam ex putredine morbi, his, qui in ipsis fuerint, humoribus corruptis ac putrefactis. Expi-
rationes autē maiores sunt, ac velociore inpirationibus, & submissio arterię in pulsibus velox.

Signa cordis humidi & frigidi.

CAP. 35.

HUMIDIORIS vero & frigidioris cordis pulsus quidem molles: Moribus autem nequaquam
retinent, sicuti & ad iram non admodum sunt prompti. Quę vero ad thoracem & vniuersum at-
tinent corpus, distinguere oportet, sicuti ea, quę ante diximus.

Signa cordis frigidi & sicci.

CAP. 36.

FRIGIDIUS vero cor & siccius, pulsus quidem duos reddit, & paruos: respiracionem autem, si
quidem

Aquidem thorax paruitatem cordis frigiditati proportionalem habuerit, moderam: si vero maior
extiterit, raram ac tardam. Hi vero prę omnibus minime ad irascendum prompti, cum autem co-
acti fuerint irasci quibusdam, retinent iram. Habent autem maxime omnium, nudam pilis pe-
ctus. De paruitate autē thoracis, ac pręterea totius corporis frigiditate similiter distinguendum.
Vnum illud commune pręter dicta omnia nobis memoria repetentibus, quod, quęcūq; de mo-
ribus siue nunc, siue quouis alio sermone explicata sunt ad temperaturę cognitionē, non de pro-
bis moribus aut vitiosis, qui ex philosophia hominibus adueniunt, sed de insitis vniciquę ac na-
turalibus, a nobis sunt expōsita.

Signa calidi hepatis.

CAP. 37.

HEPATIS calidioris indicia, venarum latitudo, flaua bilis abundantior, in consistenti vero etā
te, etiā atra: calidior ipsis sanguis, atq; eadem ratione corpus vniuersum, nisi obstiterit cor.
His venter, & hypochondria hirsuta.

Signa hepatis frigidi.

CAP. 38.

FRIGIDIORIS vero, angustia venarum, pituita abundantior, sanguis frigidior, & totius corpo-
ris habitus, nisi a corde calefiat. Venter illis glaber est, atque hypochondria.

Signa hepatis sicci.

CAP. 39.

SICCIORIS autem, sanguis quidem crassior & minime abundans, venę duriores, & totius cor-
poris habitus sicciior.

Signa humidi hepatis.

CAP. 40.

HUMIDIORIS autem, sanguis quidem abundantior, atque humidior, venę autem molliores:
ita vero & vniuersum corpus, nisi partes ad cor attinentes obstiterint.

Signa calidi, & sicci hepatis.

CAP. 41.

CALIDIORIS vero simul, ac sicciioris hepatis indicia, hypochondrium hispīdissimum, sanguis
crassior simul, ac paucior, flaua bilis plurima est, consistente autem etate, et atra: venarum itē
latitudo, & durities. Sic vero & vniuersum corpus se habet. Nam, quę ex corde caliditas originē
habet, potest obrūdere eam, quę ab hepate nascitur, frigiditatem: sicuti & frigiditas caliditatem:
siccitatem vero non potest humidius cor ad contrariū habitum transferre. Mediū vero inter has,
quę dictę sunt, ea, quę ab hepate humiditas oritur. Magis enim a cordis siccitatem superatur, q̄ sic-
citas ab humiditate, minus autem a caliditate, adhuc vero multo minus frigiditate. Hęc enim in-
tes omnes qualitates, quę ab hepate proueniunt, facillime vincitur. Liquet autem, quod, cum in
vnum conuenerint vtriusque principij temperaturę, totum exquisitē secūdum illas afficitur cor-
pus, paulo vero inferius ipsorum dicentur indicia.

Signa hepatis calidi, et humidi.

CAP. 42.

HUMIDIUS autem ac simul calidius hepar, minus quidē, q̄ calidius, & siccius hypochondria
reddit hispida. Plurimū vero sanguinis, & venas amplas, habitumq; calidiorē, atq; humi-
diorem facit, nisi obstiterit cor. Si vero amplius in ambabus qualitibus a naturę modo recedat
a morbis, qui ex putredine, ac vitiosis humoribus fiunt, facillime capit. Adhuc autem magis, si
plurimum augeatur humiditas, caliditas vero parum. Si autem contra, parum quidem humiditas
creseat, plurimum vero caliditas, minime vitiosis humoribus laborant.

Signa hepatis humidi et frigidi.

CAP. 43.

HUMIDIUS autem & frigidius hepar habet hypochondria glabra, sanguinem vero pituitosio
rem generat, cum venarum angustia: sic & reliquum habet corpus, nisi a corde ad contraria
transferatur.

Signa hepatis frigidi et sicci.

CAP. 44.

FRIGIDIUS autem, & siccius hepar cum pauco sanguine & venarū angustia efficit corpus, atq;
frigidius, & hypochondria glabra, nisi & hic cor dominetur.

Signa calidę, frigidę, humidę, & siccę temperaturę testicularum.

CAP. 45.

TEMPERATURA vero testicularum, calida quidem ad venerem procliuis, & masculorum gene-
ratrix, & fecunda, celeriter q; genitales partes obsepit pilis, simul autem & circumiacentes
attingit partes: frigidior vero cōtraria efficit. Et humida quidem multo, & humido semine abun-
dat: sicca paucum, & modice crassum generat semen.

Signa calidę, & siccę temperaturę testicularum.

CAP. 46.

CALIDIOR vero, ac sicciior & crassissimum semen habet, & foetidissima est, ac celerrime ab ini-
tio protinus ad coitum excitat animal. Itaq; & his genitales partes citissime hispidae fiūt, atq;
omnes, quę circumstant, supra quidem vsq; ad regiones, quę ad vmbilicum sunt, infra vero vsq;
ad media femora. Petulca igitur est & ad libidinem prona huiusmodi temperatura, statim vero
fatiatur, & si cogatur, offenditur.

Signa calidę, & humidę temperaturę testicularum.

CAP. 47.

SI autem caliditas humiditati coniungatur, hirsuti quidem tales minus, plus vero semine abun-
dant, non tamē plus ceteris appetunt, sed minori detrimento pręter modum veneris indul-
gent. Quod si satis excreuerint, & caliditas, & humiditas non sine detrimento a veneris abstinent.

Ilagogici.

91

Signa

Signa frigida, & humida temperaturae testiculorum.

Si vero frigidior, & humidior temperaturam testiculi habuerint, partes circumpositae glabrae sunt, & tarde removere exercere incipiunt, neque proni ad actum huiusmodi sunt. Aquosum vero, & tenue ipsi semen, & parum fecundum, & seminarum generativum, vel omnino non generans.

Signa frigida, & sicca temperaturae testiculorum.

Frigidior vero, & siccior temperatura similis quidem in reliquis est antedictae, crassius vero in ipsa semen existit, atque omnino paucum.

De habitu totius corporis.

Totius autem corporis habitus, diximus & superius, quo modo & hepatis, & cordis naturam sequatur. Et autem magis assimilatur, quod unam aliquam ex primis qualitatibus potentiores habuit, quas & effectivas appellant. Totius vero corporis habitus in illis maxime dicitur partibus, quae primae oculis subiiciuntur. Sunt vero haec, musculi, qui omnia ambiunt ossa, carnes quaedam compositae ex prima & simplici carne, & praeterea fibris, quibus innascuntur. Propria enim musculorum substantia his duobus constat: quae vero ad ipsos vasa pertingunt, veluti ritui quidam sunt, qui non eorum substantiam complent, sed eis subministrant, ut in vita permanent. Dicantur igitur & horum temperaturae indicia in bene temperata habitatione. Nam, quae male temperatae sunt, permittunt ex se ipsis formantes, & quaedam ex indicibus corrumpunt. Ita & in bene temperata regione, si quis se tpe aetatis nudum soli exposuerit, permittunt indicia, quae ex colore, & duritie, & mollitie sumuntur. Si vero, quae admodum bona temperiem obtinet locus, ita & ipse bene temperato victu, usus fuerit, ut qui neque se nudum singulis diebus in sole plurimum torrefaciat, neque sicuti plerique, more puellarum continue in umbra degat, hic certa, atque exquisita temperaturae indicia praeseferet. Tanquam igitur de hoc futurus sit sermo, nunc ad ipsum accedemus.

Signa moderatae temperaturae.

Moderatae temperaturae indicia secundum totum animalis habitum: color quidem ex rubro, & albo commissus, capilli vero flavi, & plerumque mediocriter crispis: carnositatis autem mediocritas in qualitate, & quantitate. Medium est enim exquisitae huiusmodi corpus inter omnes excessus, ut qui ad ipsum dicantur, & intelligantur. Nam & crassum corpus ad hoc comparatum dicitur crassum, & tenue ad hoc eodem modo: & carnosum, & macilentum, & pingue, & durum, & molle, & hispidum, & glabrum. Nullum igitur horum corpus est mediocritatis adeo, ut neque tangentibus molle videatur, neque durum, neque frigidum: inspiciebatur vero neque hirsutum, neque glabrum, & neque crassum, neque tenue, aut aliquam aliam habens immoderationem.

De corpore calidior.

Quicumque autem in caliditate a medio recedunt, non tamen in humiditate vel siccitate, haec, quantum ad carnosum genus attinet (de hoc enim praesens est sermo) videntur quidem tangentibus calidiora tantum, quantum & eorum temperatura calidior: Tanto vero magis hirsuta sunt, quanto & calidiora, & minus pinguedinis habent. Colorem autem rubrum, & capillos nigros habent.

Signa frigidae temperaturae.

Frigidioris autem temperaturae indicia sunt, pilorum carentia, pinguedo, & frigiditas, quae tangentibus obviat. Color autem unum cum capillis etiam rufior, & ubi multa frigiditas adfuerit, lividus quodam modo existit, quem non nulli medici colorem plumbeum appellant.

Signa siccae temperaturae.

Siccior autem temperatura tanto gracilior est, & durior bona temperatura, quanto maior est siccitas: in reliquis autem eodem modo se habet.

Signa humidae temperaturae.

Et humidior etiam in reliquis quidem eodem modo se habet: melius autem carnosae, & mollior. Et quidem secundum coniugationem qualitatuni primarum factae in temperaturae compositam habent indiciorum formam.

Signa calidae, & siccae temperaturae.

Calidior simul, ac siccior, hirsutior, ac calidior, & durior existit, & pinguedine caret, graciliorque est, & capillos nigros habet. Si vero multum in caliditate excedat, color quoque niger illi adest.

Signa calidae, & humidae temperaturae.

Calidior autem, & humidior temperatura, mollior, & calidior, & carnosior tanto est bona temperaturae, quantum & utriusque qualitatibus aucta fuerit. Quod si plurimum augeatur, cito similiter a putredinis corrumpitur morbis, quoniam & humorum vitio prompte laborat. Si vero parum quidem humidior sit, multo vero calidior, mollior quidem parum huiusmodi sunt his, qui bonam habent temperaturam, & magis carnosae, non parum vero hirsutiores, & tangentibus non parum calidiores. Nigri vero eis capilli, & caro pinguedine caret. Si vero paulo quidem calidior, multo vero humidior, mollior his caro est, & multa, & color commissus est ex albo & rubro, & tangentibus paulo calidiores. Et, ut summatim dicatur, oibus temperaturae coniugationibus semper superexcedentis: qualitatibus indicia eminebunt.

A. libidem. c. 7.

A. libidem. c. 8.

CAP. 51.

A. libidem. c. 3. fol. 44. & 45.

A. libidem.

A. libidem.

A. libidem.

A. libidem.

CAP. 57.

Signa

Signa frigida, & humida temperaturae.

CAP. 58.

Frigidior autem atque humidior temperatura, si parum quidem utraque augeatur, capillis nuda est, & alba, & mollis, & crassa, & pinguis: Si vero magis excesserit, reliqua quidem sunt secundum proportionem augmenti qualitatuum, color autem unum cum capillis rufus: quemadmodum, si plurimum utraque augeatur, lividus: Si vero qualitatuum augmentum fuerit inaequale, eius, quae superexcesserit, indicia eminebunt.

Signa frigida, & sicca temperaturae.

CAP. 59.

Sicut autem frigiditas unum cum siccitate equaliter augeatur, natura durum, ac gracile & glabrum corpus habent, & tangentibus frigidum, pinguedo tamen ipsis, & si graciles sint, per carnes dispersa. Capilli autem & color frigiditatis modum, ac proportionem sequuntur. Vbi vero calida & sicca temperatura in tempore decrementi in frigidam & siccam labitur, tunc horum habitus gracilis quidem similiter est & durus: est vero etiam melancholicus, & ob id niger simul & hirsutus: Vbi igitur altera qualitas multum dominatur, altera vero parum a mediocritate recedit, superabundat eius, quae dominatur, exilia autem erunt alterius qualitatibus indicia. In omnibus vero, de quibus supra diximus & postea dicemus, commune est temperaturae indicium, si membrum facile frigeat, vel frigiditatis, vel raritatis: si vero non facile, vel caliditatis, vel densitatis: si vero a desiccantibus offendantur, & aridum & siccum, & non facile mobile fiat, siccitatis: quemadmodum & si ab humiditatis grauitate se habeat, humiditatis. Inspicere autem oportet, si eandem omnes musculi feruant temperaturam, vel minime eandem, atque in omnibus simul animadvertere subiectorum ossium quantitatem. Non nunquam enim gracilius videtur membrum, cum tamen non sit gracilius, quod ad musculos attinet, sed propter ossium tenuitatem tale videtur. Sic & crassius quibusdam plerumque apparet, non ob ossium amplitudinem, sed ob multitudinem carnis: quae vel aucta, vel comminuta, vel durior aut mollior effecta, siccior aut humidior membrum ostendit: Pauca igitur ac dura, siccior: multa autem & mollis, humidior. Sic & intermedia spatia simularum corporum, ut plus vel minus humidum substantiam in seipsis continent, vel crassius, vel tenuius, vel humidius, vel siccior membrum ostendunt: Humidius quidem, ubi subtilior & copiosior est humiditas: siccior vero, ubi crassior simul & minor. Ipse enim solidae corporis partes, quae vere solidae sunt, ac prime, nullo modo possunt effici humidiores. At satis est, si quis eas celerius exiccari prohibeat. Intercepta autem in ipsis spatia hac vel illa humiditate complere possibile. Haec vero est proprium partium simularum alimentum, quod ex appositione fit, & non per vasa attrahitur. Communis autem haec ratio & omnium simularum partium existit. Et iterum in salubrium atque insalubrium causarum doctrina repetetur. Nunc autem ea, quae ordine sequuntur, attingamus.

Signa sicci ventriculi.

CAP. 60.

Ventriculi indicia, eius quidem, qui natura siccior existit, si celeriter sitibundi fiant, & paucus eis sufficiat potus, a copiosiore autem aggraentur, fluctuationibus infestentur, aut superfluitet id, quod abundat, & cibis desiccantur siccioribus.

Signa humidi ventriculi.

CAP. 61.

Humidioris autem, si neque sitibundi fiant, & superabundans humidum facile tolerant, & cibis gaudeant humidioribus.

Signa calidi ventriculi.

CAP. 62.

Calidior vero natura ventriculus melius quidem concoquit, quam appetat, & multo magis quicumque dura sunt & non facile alterationem suscipiunt. Nam, quae facile alterantur, in ipso corrumpunt: gaudet quoque calidis potibus ac cibis: neque a frigidis ullam percipit noxam, si modice ipsis utatur.

Signa frigidi ventriculi.

CAP. 63.

Frigidior vero natura ventriculus ad appetendum quidem plurimum viget, ad concoquendum autem minime, praesertim cibos, qui non facile alterationem suscipiunt, & frigidus sunt. Cito itaque in ipso acefcunt, atque ideo acidis eructationibus talis ventriculus abundat: & gaudet quidem frigidis, sed ab eorum usu immodico facile offenditur. Ita & ea, quae extrinsecus frigida occurrant, nequit longiore tempore tolerare, quemadmodum neque calidus calida. Male vero temperatura, quae morbi ratione ventriculum occupant, hoc differunt ab his, quae naturales existunt, quoniam contraria, non autem similia appetunt, quemadmodum naturales.

De malis temperaturis in ventriculo coniugatis.

CAP. 64.

Male autem temperatura in ventriculo coniugatae, ex compositione simplicium cognoscuntur. Oportet autem eas, quae iam sunt dictae, diligenter advertere, easdem ab his, quae dicuntur, distinguentes. Non solum enim ventriculus sitibundos & minime sitientes facit, & frigidus calidi ut potus appetentes, sed ea quoque viscera, quae in thorace sunt, ut cor & pulmo. Sed, qui ob horum sitiunt caliditate, plus inspirant & longius expirant, atque aetum in thorace sentiunt, non sicuti qui ventriculi ratione in hypochondriis caliditatem patiuntur: & cum potauerint, non statim sedatur sitis, & magis sedatur sitis, cum frigidum hauserint, quam cum calidum nimis. Refrigerat autem eisdem & frigidus aeris inspiratio, quae nihil eos iuvat, qui ventriculi ratione sunt sitibundi. Ita & hi, qui contrario modo se habent, a frigida inspiratione sensibilibiter molestantur.

lagogici.

ij

Signa

ET hoc maximum sit frigidum pulmonis indicium. Vt vero frigidum inspirantes manifeste molestem sentiant, & frigiditatem, ita & caliditas est ipsis amica. Sed & pituita excrementa creata & tussi expuunt.

Signa pulmonis frigidi.

CAP. 66.

Pulmonis autem siccitates excrementis vacant & pituita, & vocem claram efficiunt: quem admodum humiditates obscuram reddunt, ac raucam. Et cum vehementius, aut acutius loqui studuerint, tunc intercidunt excrementa.

De voce.

CAP. 67.

Non tamen ipsa vocis magnitudo a caliditate, sicuti neque paruitas a frigiditate fit: sed altera quidem asperae arteriae latitudinem sequitur, & vehementiorem efflatum: paruitas vero a contrariis aduenit causis. Quare neque semper, neque primum, sed ex accidenti, & solas naturales temperaturas, non autem aduentitias vocis magnitudo, aut paruitas sequitur. Quoniam etenim talia instrumenta temperaturae ratione sunt facta, ad haec autem consequitur huiusmodi vox, idcirco contingit ex voce de naturali temperatura ratiocinari.

De leni, & aspera voce.

CAP. 68.

Nam & lenis vox arteriae lenitatem consequitur, sicuti & aspera asperitatem. Lenitas igitur arteriae moderatam sequitur temperaturam: asperitas vero siccitatem. Asperitas etenim fit ab inaequalitate in duro corpore. Arteriam vero duram, similitudinem partium, ex quibus constat, siccitas facit, inaequalem vero, dispersam in eisdem humiditatis defectus.

De voce acuta.

CAP. 69.

Eodem modo neque acuta natura vox sine angustia faucium, neque grauis sine latitudine fieri potest. Angustia igitur ab innata nascitur frigiditate: Latitudo autem a caliditate. Differentias igitur naturalium vocum haec, quae ex affectu aliquo fiunt, sunt proportionales, quae & ipsae indicia sunt causarum, a quibus oriuntur: de quibus in libris de Voce sufficienter distinximus. Reliquae vero partes animalis interiores exilia habent temperaturae indicia. Tentandum tamen ea ex iuuatibus, atque nocentibus agnoscere, ac praeterea ex naturalium potentiarum operationibus. Dicitur vero est in tertio De causis accidentium, quae namque temperatura antecedit vniuersi cuiusque facultatis vitium, & vitium. Temperaturarum itaque indicia iam dicta sunt.

Signa naturae instrumentariae.

CAP. 70.

Circa magnitudinem vero, vel formationem, vel numerum, vel situm, quaecumque quidem sensibus subiiciuntur errata, cognitio faciliora sunt: quae autem sensu percipi nequeunt, quaedam cognitionem habent difficilem, quaedam vero facilem. Capitis igitur magnitudo, ac figura, & cerebri simul in propatulo sunt: et de his antea diximus. Sic & quae thoracis sunt, & quaecumque ad scapulas, & humeros, vel brachia, vel cubitos, vel extremas manus, vel coxendices, vel femora, vel tibias, vel pedes attinent, non est difficile agnoscere, siue secundum formationem, siue secundum magnitudinem ex his aliquid non recte se habeat, siue secundum numerum, siue secundum partium, ex quibus constat, compositionem: singularum etiam operationis detrimenta facile patient. Quae autem intra corpus sunt, non omnia possunt agnosci.

De ventriculo.

CAP. 71.

Cuiusdam enim ventriculi adeo paruum, ac rotundum, ac pronum in hypochondria situm habentem inspexi, ut manifeste ex circumscriptione propria & videntibus, & tangentibus appareret.

De vesica.

CAP. 72.

Sic & cuiusdam vesicae contigit intueri ita expositam, ac paruum, ut, si quoniam urinam tardius excerneret, tumor quidam circumscriptus manifeste cerneretur: non tamen aliud ex interioribus quicquam mihi videri manifestum praebuit indicium. Tentare autem oportet, quam maxime fieri potest, virtute ipsorum, ac vitium, & si non certa scientia, artificiosa saltem coniectura agnoscere, veluti, exempli gratia, in hepate.

De hepate.

CAP. 73.

Vidi enim aliquos, & quidem multos, quibus venae erant angustae, & totum corpus colore priuatum. Quod si plusculum cibi assumpserint, qui praesertim flatibus excitandis aptus esset, & crassus, ac tenax, non nulli quidem veluti pondus quoddam insidens, atque suspensum in profundo dextrae hypochondriorum partis sentiebant: non nulli vero cum quadam tentione dolorem sentientes. In his quidem verisimile est hepar esse paruum, atque angustos meatus habere.

De homine pituitoso vomente bilem.

CAP. 74.

Alterum autem vidi, cuius torus habitus pituitosus erat, quotidie tamen bilem pallidam euomebat. Censui igitur inspicienda alui excrementa, in quibus minimum bilis apparebat: Quare coniectura quadam comprehendimus eum meatum, qui biliosum egurgitat humorem, non paruum eiusdem partem ad inum ventriculi locum, quem Graeci pyloron, id est ostiarium vocant, effundere, ut in quibusdam apparet animalibus. ex quibus constat, quod multum ad eorum, quae latent sensum, confert dignotionem, ea, quae ex sectionis inspectione habetur, peritiam, & operationum, atque vtilitatum inuentio. Quicumque igitur facultatem agnoscendi huiusmodi corpora, quae ita lapsa sunt, consequi cupit, oportet ipsum in sectionibus, ac in operationum

† tradit de ymo... quaedam vero nullo modo cognosci possunt. Leonice-nus videtur legitisse eum ymo a sed melior videtur prior lectio, si verba sine capitis consideramus.

A rationum, atque vtilitatum inuentionibus exercitari. Scripsimus vero de omnibus seorsum in tractatibus aliis, de quibus in fine libri oino proposuimus facere mentionem, ut discendi cupidi intelligant, quaecumque discere optauerint, ex quo nam possint haurire tractatu. Sed de hisce quidem satis.

Quomodo cognoscantur corpora agrotantia.

CAP. 75.

Quaecumque vero ut nunc insalubria sunt, hoc est, quae iam aegritudinem patiuntur, dignoscere & haec ipsa oportet. Quae quidem subiiciuntur sensui, ex eorum, quae ipsis insunt secundum naturam, permutatione, in magnitudine, colore, figura, & numero, & situm: & ea, quae est secundum duritiam, & molliem, & frigiditatem, & caliditatem, differentia. Quae autem visum effugiant, ut summam dicam, ex operationum lesionibus, aut his, quae excernuntur, aut doloribus, aut tumoribus praeter naturam, aut horum quibusdam, vel omnibus.

De signis cerebri patientis.

CAP. 76.

Particulatim autem, quae quidem sunt in cerebro aegritudinis dispositiones, aut dementiae species: aut sensuum, aut imaginationum lesionibus, aut actuum, qui secundum electionem fiunt: aut ex his, quae excernuntur per palatum, & nares, & aures: aut horum, qui ei dolores eueniunt, differentias.

Signa cordis patientis.

CAP. 77.

Quae vero in corde sunt, ex difficilis anhelitus speciebus, & palpitationibus, quae ipsi contingunt: ex pulsibus quoque eius, atque articularum: & ab excandescens irae celeritate, aut tarditate, a febris, & refrigerationibus, & in colore differentias, ac eis, qui ipsi adueniunt, doloribus.

Signa hepatis patientis.

CAP. 78.

Quae autem in hepate, ex defectu humorum, atque abundantia, & ad id, quod praeter naturam, euerfione, & colore malo: ac praeterea ex permutatione naturae in his, quae ad alimentum diductionem, aut superfluitatum attinent excretionem. Sed & ex grauitatibus, & tumoribus, & doloribus non modo his, qui in eo ortum habent, verum & in illis, qui compatiendi ratione proueniunt, quemadmodum in aliqua vel difficultatis spirandi, vel tussis specie.

Signa ventriculi patientis.

CAP. 79.

Sic & ventriculi affectus agnoscitur, ubi in concoctione, & appetitu humidum, vel siccum alimentum, vel superfluitatum excretionem delinquitur. Ita etiam ex singulis, eructationibus, nauis, vomitibus, & ipsis eorum, quae euomuntur, speciebus, & doloribus, & tumoribus.

Signa thoracis patientis.

CAP. 80.

Ita & thoracis agnoscuntur affectus, ex spirandi difficultatibus, tussibus, & doloribus, qui in ipso sunt, & ex eorum, quae cum tussi expuuntur, differentia. Sic & asperae arteriae aegritudines, difficiles anhelitus, & tusses, & dolor in loco, & quae expuuntur, & vocis offensiones ostendunt. Secundum vero eandem proportionem & in aliis omnibus accidit partibus. Nam ex tumore, dolore, & operationum lesione, & excrementorum differentia, sumuntur indicia. Tumores autem praeter naturam in inflammationibus, scirrhis, oedematis, & erysipelatis sunt explorandae. Dolor autem, quemcumque obsederit locum, aut continuitatis solutionem, aut subitam alterationem ostendit. Soluitur autem continuitas, incisione, exsione, fractione, & tentione. Alteratur vero substantia, caliditate, frigiditate, humiditate, siccitate. Legitur autem operatio tripliciter, aut quia vitiose, aut quia nullo modo fit.

De differentia eorum, quae excernuntur.

CAP. 81.

Quaecumque autem excernuntur, non nulla quidem sunt veluti partes patientium locorum, non nulla vero tanquam excrementa, quaedam vero in ipsis naturaliter continentur: & singula propriae facient indicationem. Dicitur est autem de hisce oibus plenius in tractatu De locis affectis, quae nullus ante nos aut in artem, i. methodum redegit, aut ad absolutam perfectionem deduxit. Quem admodum & in oibus aliis euenit, quibus initium quidem aliquod ab antiquis est datum, non tamen absolutum est opus. Agrotantium itaque corporum ex tractatu illo indicia sunt sumenda. Eorum autem qui in aegritudinem lapsi sunt, & qui sanitati restituendi, praesens doctrina complectitur.

Signa futurae aegritudinis.

CAP. 82.

Eorum igitur indicia, quibus aegritudinis periculum imminet, mediae formae habent inter ea, quae sanis, & quae agrotantibus eueniunt. Siquidem sanis, omnia secundum naturam insunt: praeter naturam vero, agrotantibus, quatenus agrotant. In conspectu autem horum ea, quae sunt corporum agrotatorum indicia: quorum non nulla quidem sunt ex eorum genere, quae secundum naturam, sed vel qualitativis, vel quantitativis, vel temporibus permutata: quaedam autem ex his, quae praeter naturam, sed minora his, quae aegritudinibus adsunt. Atque idcirco haec quidem corporum dispositiones, quae in aegritudinem casura monstrantur, sunt ex neutrorum genere, atque vna ea, quae ipsa indicant, signa. Primo enim haec sanitatem ostendunt, secundo autem aegritudinem. Et sunt eadem signa secundum ad aliquid habitudinem neutra, & insalubria: quae quidem praesentem dispositionem ostendant, neutra: quae vero futuram praemonstrant, insalubria. Eadem vero ratione & quaecumque agrotantibus signa salutaria apparent, dicuntur quidem salubria, quia futuram sanitatem ostendunt: dicuntur etiam aegritudinis, quatenus praesentem ostendunt aegritudinem. Neque in ambiguo est, quod isagogici.

que sunt utrorumque indicativa, neutra dicuntur, secundum unum quoddam neutri vocabuli signi- ficatum. Neque vero mirari oportet eadem signa tres in diversis habitudinibus servare rationes, que & salubria & egra & neutra dicantur: secundum vero alterum significatum quecumque his, qui a morbo referuntur, in sunt, signa neutra appellamus: neque in alio significato accipiunt ea, que leni- bus insunt. Hanc quidem omnia pluribus & conceptibus & rationibus subiiciuntur. Quecumque vero in his, qui integra sanitate fruuntur, inter salubria tantummodo computantur. Et quecumque egritudinibus insunt, neque futuram prenuunciant sanitatem, soli & hec egrorum conceptui subi- ciuntur. Sed de his quidem postea dicitur: nunc, que futuram premonstrant aegritudinem, prius exequamur. Cum vero sit eorum differentia duplex, prius ea pertractemus, que quantitatibus, vel qualitatibus, vel temporibus, non autem propriis speciebus ab eo, quod secundum naturam, eua- riant: veluti ciborum appetentia intenta, vel dissoluta, aut que non seruet tempus consuetum, aut que ad edulia non visitata feratur, aut ad excretionem cibi superfluitatum, que aut pauciores, aut plures, aut humidiores, aut duriores existant. Sic humidiorum excrementorum vel defectus vel superabundantia preter consuetudinem naturalem: aut in colore, aut in consistentia varietas ali- qua, aut in tpe excretionis: & vigilie plures, ac somnus, aut non consueto tempore. Eodem modo potus pluris, aut paucioris, calidi, aut frigidi insolens appetitus: Sicuti & reru venerearum immo- dicus usus, aut intempestiva concupiscentia: & sudores plures aut pauciores, que conveniat: & ad motus torpor, aut, si moveri tentaverint grauitas, aut vehemens exolutio, menstruorum occulta- tio, vel immodica, aut diminuta euacuatio. Sic & que per ora venarum (Greci hemorrhoidas ap- pellat) fit sanguinis effusio. Sed & si voluptas in cibo potu que, haud sit priori voluptati similis, fu- ture egritudinis est indicium: hebetudo que animi non naturalis, aut oblitio quedam in consueti, aut somni, qui pluribus imaginationibus abscondant, que prius: auditus, & odoratus, visus, ue hebetio- res, aut turbulentiores, & (vt simpliciter dicam) quecumque secundum naturam inerat, hec quidem augmentata, hec vero comminuta, hec vero temporibus quibusdam, aut qualitatibus immutata. Siquidem & ipsius corporis moles aut maior, aut minor, aut magis alba, aut magis rubra, velut li- uidior, aut nigrior: ructus que ac sternutamenta, & flatus plures, aut pauciores his, qui secundum na- turam: sic & quecumque per nares, vel palatum, vel aures, per quos meatus cerebrum expurgatur, vel temporibus, vel quantitatibus, vel qualitatibus immutata. Hec igitur omnia ex genere eoru sunt, que fm naturam. Morsus autem ventris, vel in ore vetriculi, vel in aliquo intestinorum, aut cum alius subducitur, aut cum vomitus excitatur, aut cum mingitur, siue aliquis alius dolor me- dioeris, ex genere quidem existit eorum, que preter naturam, non tm, qui ita se habent, agrotare di- cuntur: sicuti neque qui capite grauantur, aut dolent, aut vigilant, cum non dum in consuetis im- pediantur operationibus. Hic enim in huiuscemodi dispositionibus agrotadi terminus est. Atque idcirco in eo, quod ad aliquid, eandem dispositionem agram atque neutra appellabimus. Nam pro- vigore potetie, que vel facile sustinet, vel vincitur, vnaqueque ex his, quas antea diximus, vel mor- bus est, vel neutra dispositio. Sic & quecumque in sensibus, non in eo, quod magis aut minus inuice differunt, sed toto genere sunt preter naturam. Et hanc sunt signa morborum, donec modica fue- rint, & non dum hominem a consuetis operibus sufficiunt amouere. Talia vero sunt in gustu qui- dem, cum vel salia, vel amara, vel alicuius alterius qualitatis sapor nobis indicatur: siue in omnibus, que bibuntur aut manducantur, aut preter quod aliquid assumatur, salua ipsa talis sentiat. In odoratu aut, qui alicuius vnus qualitatis sensum habemus nullo odorabili present: aut, cum plura & differetia naribus admouemus, oia veluti similia sentimus. Sepius vero nihil sentimus, aut ali- quid foetens, et si nihil adfit, quod foeteat. Quantum vero ad auditum, soni & strepitus ad id, quod preter natura, pertinent. Quemadmodum in visu quecumque ante oculos apparere creduntur, nigra, & atra, & coerulea, & rufa, & flaua: & non nulla rotunda, non nulla autem oblonga: quedam gracilia, quedam crassa oculis preatendi videntur. In sensu aut tactus, cum inaequalitas aliqua, vel spissitudo, H vel grauitas, vel tatio, vel torpida, vel vlcerosa dispositio in toto corporis habitu sentitur: sic & in singulis partibus, vel tentio, vel copressio, vel morsus, vel grauitas, que parue fuerint ac minime firma, neutram quidem dispositionem adesse demonstrant, futura vero aegritudinem prenuunciant.

Signa corporum egrotantium.

CAP. 33.

At, que iam in egrotantibus signa videntur, ex quibus non nulla sanitatem, non nulla mortem portendunt, prima quidem salubria, altera vero genere quidem egra, secundum speciem aut perniciofa dicuntur. Sumuntur autem, vt vniuersaliter dicamus, ex operationum virtute ac vitis. Secundum partem vero, ex particularium operationibus, quarum genera antea diximus: Primum quidem eoru, que principia existunt: Secundum vero illorum, que a principis ortum habent: Et tertium eoru, que propriam habent gubernationem, a principis aut quasdam deriuationes habent. Quartum siquidem genus eoru, que tunc diximus, ex se quidem ad aliquid prenosendum inutile est: Secundum accidens autem & ex his aliquam precognitiones erunt: quemadmodum & ex excre- mentis semper: ex his quidem compatiendi ratione, ex excrementis autem, que coctionis & in- coctionis signa continent. Quare fieri non potest, quin perpetuo significent aut naturam mate- riei, aut materiam natura, aut neutrum neutro dominari. Salubria quidem signa dicuntur, natura superante:

vocantur

diuiduntur

Al. vocantur, id est morbo- sa: seu vt ipse superius verte- rat, insalubria.

vocantur

superante: insalubria vero, superata: neutra autem, que pugnas habent equales. Sed, que quidem ma- nifestam indicant coctionem, ex salubribus sunt: Sicuti, que cruditatem, egra. Quae vero neque co- ctionem, neque cruditatem perspicue ostendunt, ex neutrorum sunt natura. Sunt vero & neutra que- cumque nunc quidem hoc, nunc vero contrarium significant, veluti digiti denigrati. Talia sunt etiam cri- tica, id est decretoria accidentia, de quibus omnibus in libris de Crisi dictum est: Sicuti etiam de his, que ad vnamquamque attinent operationem, in iis libris, in quibus de causis accidentium agit. Quare omnium horum singulorum materiam ex eisdem libris colligere oportet. Ego vero proli- xitate parcens hic sermone de signis finem faciam: transgrediar autem ad illum, qui de causis est.

De causis salubribus, insalubribus, ac neutris.

CAP. 34.

Quoniam vero & harum hec quidem salubres, hanc autem insalubres, hanc vero neutra: primu de causis salubribus erit sermo: quia vero & harum non nulla quidem conseruatrices, non nulla vero effectrices sanitatis (sunt autem & tempore, & dignitate priores conseruatrices effectricibus) incipiendum est a conseruatricibus. Cum igitur non vnum tantum sit sanum corpus, sed plura, vt supra definiuimus, in eorum singulis propria erit causa conseruatricis. Siquidem omnis causa in eo, quod ad aliquid, existit. Hic igitur denu sumendum initium ab optima corporis constitutione, ac, que ei salubria sint, considerandum. Eorum aut inuentionem ipsius rei natura insinuat. Si enim impatibile, atque inalterabile esset corpus, semper optima constitutio per- duraret, neque artis presidio indigeret. Quoniam vero alteratur, corrumpitur, & vertitur, neque eundem seruat prioris status tenorem, ea ratione auxilium desiderat.

Quod modis nobis corpus alteretur.

CAP. 35.

Secundum quot igitur alteratur modos, tot auxiliorum, hoc est causarum conseruatricum, ge- nera habebit, quas ex his, que dicta sunt, liquet esse ex correctiuarum genere. Sed, quia paula- tim correctiones faciunt ante, que conseruatricum ingruat noxa, non preteruantes a futuro malo, sed pre- sentis status conseruatrices medici appellant. Alteratur igitur corpus a non nullis quidem necessa- rio, a quibusdam vero non necessario. Dico autem necessario, que nulla est euitandi ratio: non necessa- rio autem, reliqua. Nam aerem quidem nos ambientem semper attingere, comedere que, ac bibere, & vigilare, & dormire est necessarium: enibus autem & exitiis feris obuiare non necessarium. Qua- re circa primum causarum genus versatur ars corporis conseruatricis, circa secundum autem minime. Quod igitur numero sint ea, que ex necessitate corpus alterant, distinguentes, proprium in singulis eoru, causarum salubrium genus inueniemus. Incit igitur vnu quidem ex ambientis aeris adhaesu: Alteru vero ex motu & quiete & totius corporis, & partium singularum: Tertiu ex somno & vigi- lia: Quartu ex his, que assumuntur: Quintu ex his, que excernuntur, vel retinentur: Sextu ex ani- me affectibus. Ab his enim necesse est aliquo modo affici corpus: ab aere quidem ambiente, quia aut calefit, aut frigitur, aut exiccatur, aut humectatur, vel fm horum coniugationem, aliquid patit, aut in tota alteratur substantia: ex motu vero, & quiete, cum vtraque modum excefferint, aut cale- factum, aut refrigeratum, aut humectatum, aut exiccatum, vel aliquid secundum horum patiens coniugationem: sic & ex somno, & vigilia ipsum pati est necessarium secundum eandem rationem: Et ex anime affectibus, & ex his, que assumuntur, aut excernuntur, aut retinentur. Hanc siquidem omnia alia quidem protinus & euidenter, alia vero per alias causas medias alterant corpus, & sa- nitate corrumpunt. Et de horum singulis seorsum scripsimus in tractatu, qui De salubribus in- scribitur. Omnia igitur nunc dicta genera materiae quedam sunt salubrium causarum: at vsu oppor- tuno adhibito, cause sunt conseruatricis atque salubres: sed, vbi a modo deliquerint, insalubres red- duntur. Vnde etiam liquet ex his, quod non alias preter has, aut salubres, aut insalubres a nobis existit mari oportere, ab eisdem potius, quandoque quidem salubres, queque vero insalubres, in eo quod ad aliquid esse: Nam vbi motum corpus desiderat, exercitatio quidem salubris, ocium autem insalu- bre: cum vero eget quiete, ocium quidem salubre, exercitatio autem insalubris: eodem modo de cibis & potibus, & de aliis omnibus statuendum. Horum enim singula, que, vt necessitas corpo- ris exigit, cum mensura ac qualitate opportuna adhibentur, salubria sunt: at, cum citra omnem ne- cessitatem, aut preter modum afferuntur, insalubria. Atque hanc duae sunt circa salubre & insalubre in- tentiones, rei scilicet, que adhibetur, qualitas, ac quantitas. Neque enim est rationi consentaneum etiam tps occasionem, que in his, que dicta sunt, continetur, veluti tertium aliquod ab eisdem di- uersum in introducere. Si enim tali, & tata re oblati egeat corpus, nemini dubiu, quin etiam in tpe opportuno afferatur. Occasio siquidem tps, inde ortum habet, que fluxibile, ac facile mutabile est mortale corpus, ac pro transmutationis modo aliis alio tpe eget auxiliis. Quare non est tertiu ali- quod preter ea, que dicta sunt, tps occasio. Sepius autem ea occasione tanquam tertio quodam ob cam, qua diximus, causam, ad docendum vti conseruimus. Quonia vero in his ipsis intentionibus, & alia causa salubres, & id, quod propositu est, genus continetur, rursus eadem repetamus. Optima igitur corporis constitutioni, cum circumfusis aer fuerit in temperie positus, earum rerum, de quibus nuper diximus, quietis scilicet, ac motus, somni, vigilie, & eorum, que assumuntur, atque excernuntur, exquisita mediocritas conueniet. Cum vero aer a temperie recesserit, tantum a mediocritate euariare oportet, quantus fuerit ab optima temperatura recessus. Hi vero sunt mediocritatis

lagogici.

91 iij

scopis:

υγιεινός

† Cod. gr. ecci quos viderim, habet, ως ούχ έτερες μέν ου σιασ τών ευ- τός του ταν πραγμάτων, υγιεινός ήμιν έτερες δέ νο- σερως υπολη- πτέον. αλλά τας άυτας εν τώ προς τι ποτέ μέν υγι- ενός, ποτέ δέ νοσώδεις γί- νομένας. i. non alius quidem substumias ex ternariu hanc reu, salubres nobis, alius au- te insalubres existimari o- portere: at euf- dem i eo quod ad aliquid, qui- doque quidem salubres, quan- doque vero insa- lubres fieri. Leon. autem vi- detur legisse, ως ούχ έτερες μέν ουσιας εν τών του ταν πραγμά- των.

scopi: in aere quidem ambiente, ut neque horreat corpus propter frigus, neque sudet propter estum: **B** in exercitiis autem, cum primum lassari coeperit corpus, confestim quiescat: in cibis autem coctionis perfectio, & excrementorum modus in quali quantoque conveniens. Aequalis vero in his quodam modo est coctioni appetitus: quare neque praeside egent, qui singulorum, quae assumuntur, quantitatem metiatur. Optima siquidem natura, quantum appetit, tantum et probe concoquit. Sic & somno modum ipsa natura praefinit his, qui optimam corporis constitutionem sunt sortiti. Et tunc a somno excitantur, cum corpus ampliore quiete non eget. Cumque talem victus rationem adhibuerint, nullum est in eorum excrementis delictum, quae vel per ventrem, vel per urinam meatus, vel per totum corpus egeruntur. Nam priora quidem ex mediocritate eorum, quae assumuntur, temperantur. Totum vero corpus salubriter perficit exercitij usus moderatus. Liqueat autem ab ipsis caueri oportere omnes animi immodicos affectus, videlicet irae, tristitiae, excaecescenciae, timoris, invidiae. Haec enim alterant, atque a naturali statu corpus auerunt.

De Venereis.

CAP. 86.

Venereorum vero iuxta Epicuri sententiam nullus est usus salubris: re vera autem confert, si in interualli in coram usuradhibeatur, ut neque resolutio aliqua sentiat, & ipse seipso homo quodam modo leuior factus, ac melius spirare videatur. Tempus vero ad utendum opportunum, **F** cum omnium in rerum circumstantium exquisita mediocritate corpus fuerit constitutum, cum, si neque supra modum plenum, neque vacuum extiterit: neque in calore, aut frigore, aut siccitate, aut humiditate excesserit corpus. Quod si quoniam aberrare contigerit, paruum sit error. Melius autem illi calefacto magis, quam in frigidato, & pleno, quam vacuo, & humecto potius corpore, quam exiccato uti venereis. Horum autem singulorum, quae dicta sunt, qualitas in optima corporis constitutione est eligenda. Exercitij quidem, in quo totius corporis partes aequa proportione mouentur ita, ut non aliquid quidem ultra modum fatigent, aliquid vero citra. Cibi autem, & potus optimam habeat temperiem: sunt enim maxime convenientes naturis optima temperata praedictis. Eadem in reliquis est ratio adhibenda. At, si quod ab optima constitutione defecerit corpus, non autem vehementer, & cause, quae ipsius sanitatem conseruant, ad proportionem mutabuntur. Sed, cum multa sint huiusmodi corpora, per singula genera seorsum dicendum. Quod igitur in temperata simularum partium euariet, instrumentarium autem seruat commensurationem, duplicem habet salubrium causarum formam: alteram quidem earum, quae ipsius conseruant temperatam: alteram vero earum, quae ad optimam transferunt. Quae itaque ipsius temperatam conseruant, in a causis optime temperatae naturae distabunt, quantum et totius corporis temperatura ab illa euariet. Calidiora siquidem corpora calidioris victus rationem exposcunt: frigidiora autem frigidioris: & sicciora siccioris: & humidiora humidioris: ac secundum coniugationem calidiora, ac sicciora calidioris ac siccioris, eadem in reliquis etiam coniugationibus proportione seruata. Recte siquidem causarum vitetur materia, qui naturales earum potentias agnouerit. Veluti quod motus, defectus alimentij, vigilie, excretio, & omnes animi affectus corpus exiccant: at, quae his contraria existunt, humectant. Ita vero & de calefacientibus, & refrigerantibus vitae institutis, de cibis, & potibus, atque (ut simpliciter dicam) de his omnibus, quae circa corpus sunt, qui materiam noscunt, & potentias, in salubribus vitetur causis, similia similibus offerendo, siquidem eius propositum fuerit eandem, in qua acceperit, corporis seruare temperatam. Quod si permutare, atque ad melius tradere statuerit, alterum est hic salubrium causarum genus, his quidem, quas nuper diximus, contrarium, & qualiter vero declinans ad alteram partem a bene temperatis, & medijs, quae optimis conuenire naturis dicebamus. Calidior siquidem, ac siccior temperata a calidioris, ac siccioris victus ratione ad exactum bonae temperatae habitum minime transfertur. At talis erit usus necessarius, quae tantum eis, quae bene temperata existunt, frigidiora sint, atque humidiora, quantum & natura naturam in caliditate, & siccitate superabat. Nam tale causarum genus naturales corrigit intemperantias: alterum vero, de quo supra diximus, temperatam conseruat. Est autem utriusque vicissim apud medicos usus necessarius. Nam, cum plurimum suppetit ocij, corrigere oportet, ac sensim ad meliorem transferre. Neque enim natura patitur eas, quae subito sunt, alterationes. Hominem autem necessarijs occupationibus districtum, in eodem praestat habitu conseruare. Quo pacto igitur & hac ipsam causarum speciem conseruatam appellamus? Nam forte magis alterationem, & curatiuam, & naturalium defectuum correctionem vocare conueniebat. Quoniam ad vniuersum sanitatis genus referentes, non ad eas, quae secundum speciem, differentias, quaeunque sanos conseruant, conseruatiua omnia vocamus, siue praeter id, quod sanitatem conseruant, ad melius totam traducant temperatam, siue pristinum tantummodo habitum tueantur: at, quae deteriorem statum efficiunt, in salubria. Quaecumque igitur similem habent in omnibus corporis partibus intempericem, simili eget, procuratione: quae vero dissimilem, dissimili. Nam fieri potest, ut ventriculus frigidior sit, quam oportet, caput vero calidius, atque utrunque proprijs eget auxilijs. Ac ratione eadem singulae aliae partes, cum fuerint, aut praeter modum humidiores, aut sicciores, aut calidiores, aut frigidiores, suae intemperatae victum exigunt accommodatum. Neque igitur in huiusmodi hominibus ex aequo omnes corporis partes exercebimus, neque aequaliter humectabimus, aut exiccabimus, aut tale aliud quippiam agemus. Plenus vero de his diximus volumine illo, quod De salubribus inscribitur.

De causis

De causis salubribus partium instrumentarium.

CAP. 87.

Instrumentarium autem partium causa salubres, quae admodum & hic ab optima constitutione delinquit, ita & inuicem distabunt. Alii enim sunt salubres erroribus, qui in formatione consistunt: alii his, qui in magnitudine, vel numero, vel positu. In formatione igitur plures contingunt errores. Nam & figura partium, & si qua in ea cauitas est secundum naturam, vel meatus, vel orificium, vel asperitas, vel lenitas, qui a naturali mediocritate recesserit, si quidem partium hoc patiantur, salubrium corporum retinent appellationem: si vero amplius, in salubrium: quod si tatus fuerit recessus, ut operationi afferat detrimentum, iam egrotare dicitur. Secundum quantitatem autem excessus, atque defectus, ad eandem ducit distas. In numero, siue vna, siue plures, quaecumque ex similibus partibus fuerint, aut deficient, aut superabundent. Ex hoc genere etiam sunt, quae cumque in nobis substantiae praeter naturam consistunt. Reliquum est aliud genus, quod ad situm cuiuslibet simplicis attinet partem: in quo & ipso quatuor sunt omnes distae. Prima quidem, quae optima existit: Secunda vero, quae parum euariet, atque ideo salubre adhuc efficit corpus. Et tertia, quae in salubre, quam amplius a modo recesserit: Et quarta, quae iam egressu plurimo reddit. Quaecumque igitur partes in figura delinquit, veluti quae lesae, varae, & obliquae appellantur, haec cum nuper natus adhuc tenellus est, formatione atque alligatione ad naturalem traducunt habitum. Quod si iam aucto infante ad duritiem peruenierint, emendari non possunt. Sic errores quidem, qui ad cauitatem attinent, cum adhuc augeri persequerentur, correctione admittunt: Cum autem iam ad vltimum peruenerint, nullus est remedio locus. Cauitates igitur quiete atque alligatione parum reddunt: magne vero, partium operatione, & ipsius retentione: sic & quaecumque foramina oraque. Et quidem, quae naturalem magnitudinem partes exuperat, quiete ac comoda alligatione minores reddunt: augent autem & naturali motu, & frictione moderata, & quibuscumque alijs plus sanguinis attrahere natura aptis. Deficientes vero partes, quaecumque ex sanguine ortu habuerunt, corrigi quidem non est impossibile: Quae autem ex semine, pro modo impossibile existit. licet, tamen aliquid loco eorum alia facere, quod vsum haud dissimile praesent. Earum vero omnium natura opifex est, medicus autem minister. Quae vero numero excedunt, his ablatio, causa salubris existit. Inspicere vero oportet, in quibus id fieri possit. Nam si impossibile appareat, transponere tentandum est. Eadem est & eorum, qui in situ vitia sunt, emendatio. Neque in obscuro est, quod duo sepius aut tria vitia eandem partem possunt occupare, sicuti in eo, quod ventriculus paruum simul, atque rotundum, atque aduersus septum habuit incubentem. In ipso etenim magnitudo, formatio, ac situs erat deprauati: temperata quoque frigidior existebat. Hic nullo artificio ad naturalem habitum transferri poterat: at, ne adeo infestaret, erat remedio locus. Nam, quam repleto ventriculo difficultate spirandi premebatur, minus cibi, at magis alimento oportuit, & qui non difficulter subduceret, ter die assumebat. Alteri vero, cui obstructio in hepate ob vasorum angustiam saepius contingebat, extenuans victus ratio causa salubris inuenta est.

De solutione continuitatis.

CAP. 88.

Reliquum igitur adhuc id morbi genus est, quod & similibus & infirmis partibus communi est, solutio. i. continuitatis, quam quispiam forte in his vnicuique adesse negaret, qui in integra sanitate fruuntur, quam semper esset passio. Quae sane latet eadem in omnibus generibus fore dubitationem. Nisi enim operationis laesio sensibilis sanitate ab aegritudine separet, sed qualitate tantummodo dispositionis inspicimus, *de morbo eius, i. perpetuae passibilitatis dogma necessario recipimus, cum nullus sit, qui omnes operationes optimas habeat.* Sed de hoc quidem, ut quod logica potius contemplatio sit, seorsum consideretur. Salubres vero causas, ut his, quos nemo dubitat egrotare, deinceps percurramus, a mala temperata exordium facientes. Hic vero prius distinguamus, quae omnes ferè medici praemittunt, Alias quidem esse salubres causas eius in temperantia, quae iam facta est: alias autem illius, quae adhuc fit: sicuti etiam alias eius, quae futura est. Huius, itaque postremo, haec quidem in praeratiua artis parte continentur, haec vero in salubri: prima autem inter omnes in curatiua tantummodo: sed eius, quam mediam inter utranque locauimus, in praeratiua & curatiua. Jam enim facta, atque existentem aegritudinem curare oportet: Sed, quae nondum quidem dades, at futura est, prohibendum est, ne fiat ab ea, quae est in corpore, dispo. Eius autem, quae adhuc fit, quod quidem factum est, curare opus est: quod autem futurum, prohibere, ne fiat. Prohibebitur autem, sublata ea dispositione, quam sequi natura apta est. Talis vero dispositio, causa antecedens appellatur. Facta autem aegritudo curabitur soluta ea dispositione, a qua primum ea, quae secundum naturam, laeditur operatio: quam quidem & ipsam morbi essentiam dicimus esse.

De communissima intentione curatiua.

CAP. 89.

Curatio vero vna praecipua ac communissima habet intentionem ad id, quod est dispo. auferendae. Contrarium. Ex hoc siquidem genere sunt causae illae omnes, quae sanitatem efficiunt. Secundum partem vero ex vnicuique dispositioni contrarijs. Calido igitur affectui causa frigida contraria existit, frigidum autem calida, eademque in ceteris, proportione. Etenim, si omne immoderatum est praeter naturam, moderatum vero secundum naturam, necesse est omnino, ut immoderatum ab immoderato contrario ad mediocritatem redigatur. At manifestum est, quod secundum potentiam, non autem imaginationem, & calefaciens, & refrigerans, & quaecumque alia huiusmodi oportet assumere. Voco autem secundum potentiam, quod re ipsa vere tale existit, quale esse dicitur: Secundum imaginationem autem, quod ex proprio quidem sensu tale esse imaginamur, cum tamen vere tale non sit. Sed, quae sunt haec ratione distinguenda, diximus in his libris, in quibus de simplicium medicaminum potestatibus agit. Ad inuentionem autem salubrium causarum, quaecumque quidem, ut ad eas, quae iam

*Graecum est, id est causam.

quæ iam facta est, ægritudinem causæ salubres existunt, via illa doctrinæ, hoc est, methodo vten-
dū, qua id, quod secundū imaginationē est, ab eo, quod est sūm potentia, separaf. Quæcumq; vero
vt ad eam, quæ adhuc fit, & hac eadem via, atq; illa p̄terea, ex qua ægritudinū causæ inueniuntur,
Efto. n. si ita contigerit ex humoribus putrescentibus accendi febrē. Indicatio in hmōi est euacua-
tio, atq; alteratio: hæc quidem, q̄ putredinem finiat, manēte adhuc causa: euacuatio vero, q̄ totā ex
corpore substantiam educat. Sed dicta quidem alterationis sp̄s, concoctio existit: quā vbi inue-
nerimus, à quibusnā causis fieri contingat, tunc vtiq; eorum, quæ hoc pacto salubria sunt, sciam
tenebimus. Euacuationes aut̄ fiunt, & p̄ sanguinis missionem, & clysteris vsum, & p̄ vrinæ vias,
atq; eā, q̄ per cutē, fit trāspirationē, ac p̄terea p̄ eā, q̄ fit ad partes oppositas, attractionē, atq; ad alias
propinquas deriuationē. Nā & ad hoc idē genus p̄tinet citare mēstrua, atq; ora venarū, quæ Græci
hamorrhoidas appellant, aperire, ac p̄ palatum, naresq; expurgare. Cū igitur & hic materias inue-
nerimus, quibus in qualitate, & q̄titate, & tpe opportuno, & modo vsus adhibitis euacuatio fit, in
ipsa arte parte salubria inueniunt: atq; eorū oīum inuentio tradit̄ in eo volumine, quod De arte, seu
methodo curatiua inscribitur. Eadē rōne in alijs tribus intēperaturis, si vnū cōceptum obserua-
bimus, vt vnamquāq; prius, quæ efficit cām, rescindamus, deinde ita ad illam, q̄ ab eadem cā facta
est, ægritudinem accedamus, causarū salubrium inuentioem faciemus. Secundum vero cōpositas
intemperaturas, ex simplicibus cōpositio cōmonstrabit salubria p̄cepta, cum hic quoq; habeamus
pro magnitudine intemperaturæ eīdem conueniēs inuenire remediū: Veluti si ita cōtingerit, q̄ in-
decē q̄dem numeris ad caliditatē maiorē, q̄ naturæ cōueniat, decidat corpus, septē vero ad siccita-
tem maiorē, tunc salubrem cām in huiuscemodi affectibus eē oportebit, decem quidē numeris,
frigidiorē, septem vero humidiorē. Si igit̄ ipsi particulæ affectæ admoueat̄ tale remediū, tanto
fit frigidius, atq; humidius, quantum exigit partis affectæ indicatio. Quod si particulæ affectæ in
nitioribus locis sita sit, machinari oportet insup̄ tale inuenire salubre remediū, cuius vis nequaquā
in itinere antea soluat̄. Si itaq; calidus esse oportuerit eo, quod est moderatū, non solum tantā
habeat caliditatē, quantum exigit morbus, sed vltra eandē mensurā tm̄ adiciat, quantum ex licet, vt
pertingere possit ad locū patientem, sit necessariū: si vero frigidus, nō simpliciter tm̄ frigiditatē
oportet augere, sed & materia quoq; prius est aduertenda. Si. n. crassarum sit partium, nō admo-
dum poterit ad profunda penetrare: at potius cōtrarium p̄stabit effectum, spissando superficiem,
atq; densando: at, si tenuioribus partibus cōstet, poterit sanē plurimum subire pfundum. Idem in
humectatibus, atq; exiccatis accidit, in qbus crassitudo, atq; subtilitas partium substantiæ est ipsi
cienda. At, sicut quidē loci affecti, vt nuper diximus, inuenit̄ indicatio salubre remediū: A forma
rione aut̄, & sicut simul, q̄ effluxus sensibiles, atq; ad aliū locū foraminibus patentes habuerint, aut
his oīno caruerint. Quos. n. effluxus ad principales deferri partes cognouerimus, auertemus, atq;
ad illas ipellemus, q̄ minimē sunt principales. Illud vero manifestum, q̄ earum, q̄ intemperaturam
efficiunt, causarum, curatio fit per euacuationem. Nā ipsæ intemperaturæ sola alteratione sanantur.

Curatio solutionis continuitatis in parte carnosa.

CAP. 90.

Continuitatis aut̄ solute curatio, intentionē quidem habet vnionē, q̄ in partibus qdē instra-
rijs impossibilis est: in similaribus vero nō semp̄ possibilis. At in aliquibus, sicuti i carnosis,
sanitas cōglutinatione pficit̄: nihil vero differt, neq; si coalitū appellaueris. Ipsam vero antecedit,
q̄ vulnus maius extiterit, partū applicatio distatū, q̄ ex formatōis ḡne existit. Vt aut̄ hæc ipsa
firma ac stabilis fiat, & alligatio cogens in vnum, q̄ distat, & fibulæ, & suture vtilis sunt. Coalesce-
re aut̄ facit ea, q̄ inuicem distant, ac pristina restituit vnitatem ipsa natura. Nostrū vero opus est, vt
diximus, primū quidem applicare extrema distantium partū: secundū autē ita, vt in vnum coa-
cta sunt, cōseruare: & tertū, cauere, nequid labris vlceris intercidat: & quartum, ipsam partem sub-
stantiam cōseruare salubrem. Sed, quo pacto & primum, & secundū impleamus officiū, dictū est.
Tertium vero in cogendo in vnū partes distates exequemur, si nihil extrinsecus icidere permitta-
mus. qm̄ sepius vsu euenit, vt pilus, aut oleum, aut aliqua alia humiditas interueniens, earū, quæ
copulā dē sunt, partū vnitatem ipediat. In eo aut̄, quod sequitur, tpe per suffluxiones tertia intentio
retinet̄. Ipsam vero suffluxionē ex eiusdem, & contrarij loci diuisione, & figura opportuna compa-
rare oportet. Partis aut̄ substantiā salubrem, per ea, q̄ coalitū cōseruabimus. Hęc qdē
est solutæ cōtinuitatis curatio, cum ipsa sola seorsum i carnosa parte constiterit. Quod si cui alteri
morbo cōiungat, plures sunt indicationū itētionē, quas i cōpositorū, vel cōplicatorū, siue, vt cui q;
appellare libuerit, doctrina trademus. In p̄nti aut̄ sermone ad reliquas vnitatis solones accedēdū.

De solutione continuitatis in osse.

CAP. 91.

Fractio igit̄ est cōtinuitatis in osse solutio, q̄ quantum ad intentionem primā insanabilis existit.
Quo vero ad secundā, aliquo mō sanabilis fit. Prima igit̄ intētio est coalitus partū, qui ob ossis
duritiem fieri non pōt. Secunda, alligatio, q̄ fit callo sup̄nato partes fractas circūalligante. Calli aut̄
gnatio, qua quidē ex materia, & à natura fit, est & ad alia cōis: qua vero formā ossi vicinam habet,
ex eiusdem fit alimento. Molle vero, & puerile os coalescere potest. Sed perraro fit talis affectus,
quin cum altero societur. Magna. n. ex parte musculi adiacentes vnā cum corporibus alijs, fractis
ossibus, patitur. Quare & curationis intentio oritur duplex, quarū altera qdē circa ossa, altera ve-
ro circa

Aro circa corpora adiacentia versatur. Sed hæc quidem in carnosarum partium complicatis dicitur
affectibus. Nunc vero de fractionibus dicendum. Qm̄. n. harum sanitas callositate procuratur, vt
aut̄ callus ḡnetur, proprij ossis alimenti superfluitatē naturæ suggerere oportet, hanc vero super-
fluitatem in qualitate & q̄titate seruare modum est necessarium, idcirco & ratio victus est adhi-
benda, quæ tantum ac talem influere ossibus sanguinem præparet, qualis & quantum generando
callo sit opportunus. Qm̄ vero per fracti ossis cauernas idem effunditur sanguis, eiusdem qualita-
tem, & multitudinem animaduertere oportet, atq; ita vel sicciorē, vel humidiorē victum insi-
tuere. Sed hæc omnia in libris, in quibus de curandi ratione tractatur, plenius sunt explicata.

De punctura nerui & chordæ.

CAP. 92.

Nerui vero & tendonis punctura pp̄ sensus excellentiā, & qm̄ hæc pars principio cōtinuatur,
prompta est ad neruorū conuulsionē excitandā, ac tum p̄sertim, cum nihil extorsum expi-
rat obcecat̄ cutis vulnere. Aperiendum est igit̄, atq; exiccandum substantiā tenui, q̄ vsq; ad ima-
nerui offensi possit penetrare. De his vero exacte diximus in libris De arte medendi conscriptis.
In simplicibus qdē huius ḡnis affectibus salubrium causarū forma talis existit. In cōpositis ve-
ro cōplicat̄ vlceribus. Prima qdē cauitas, quā non alterum affectū, sed vlceris d̄tiam eē arbitran-
tur. Est aut̄ non d̄tia huiuscemodi res: sed alterum aliquod totius ægritudinis genus, in quo ipsius
substantiæ factura facta est. Et qdē curatio in duplici morbo, duplicem exigit intētionem. Nam
cōtinuitatis solutio, vnitate: substantiæ aut̄ factura, gnatione indiget. Paulo vero supra gnationis in-
tentiones exposita sunt. Quod aut̄ primū quidem hunc affectum oportet sanare, demum vnita-
tē restituere tentare, ipsa rerum natura cōmonstrat. Cū itaq; repletum qdē fuerit cauit̄, vlcus ve-
ro ad æqualitatē perductū, alterā intensionē aboleri cōtingit: nā media existēte inter labia vlceris
ea carne, q̄ nuper est genita, partes qdē distates vniri est impossibile, vn̄ sit, vt alia sit intētio per-
quenda. Inuentioem aut̄ consequemur ex eo, quod est sūm naturā, ipsi partū cōparado: erit aut̄ ei-
dē sūm naturā cute obducī. Quare hoc ipsum à nobis procurandum: aut, si hæc intētio effectū forti-
ri non pōt, simile aliqd cuti, carnē. s. q̄ cutis naturæ vicina sit, inflaurare oportet. Est aut̄ huiuscemo-
di, q̄ & licca & calli similitudinē præ se fert. Ad cicatricē igit̄ obducendā necessaria erunt exiccanti-
a, ac sine mordacitate adstringētia medicamina. Ita, & si lordities aliqua fuerit adnata, intētio quā
dem erit abstergēdi: & erit medicamē salubre, abstergiū. eorundē vero materiā in libris, in qbus
de medicaminibus agitur, scripsimus. Et qdē, si aliqua inflamatio, vel attritio, aut tumor p̄durus,
id est scirrhus, vel mollis, & laxis. i. œdema, cum vlcere fuerint, prius eorum curationi intendere
oportet, eas sequendo vias ac rationes, quas prius exposuimus. Sic, & si aliquid vlceri illabitur, ad
illabentium curationem intendendum. Eodem pariter modo, si aliqua intemperies vlceratum lo-
cum obte derit, ad eiusdem intemperici remedia antea veniendum. Sed de his quidem satis.

De speciebus morborum secundum formationem.

CAP. 93.

Nunc vero trāsueundū ē ad formatōis genus, quod in plures secas d̄tias. At ab eo, qd̄ euident̄
tissimū existit, exordiu est sermonis faciendū, qd̄ ex figure p̄mutatiōe cōtingit. In his igit̄, qui
adhuc crescūt, possibile ē plurimarū partū figurā emēdare: i his aut̄, q̄ iā aucti sunt, minime. Intē-
tio vero in ijs, q̄ curationē admittūt, ad cōtrariū euerliōis adducere. Si vero fractiōe aliqua non re-
cte cōformata alicuius mēbri figura fuerit vitiosa, cui substantiā callosa innasci p̄uenit, si qdē hæc
adhuc recens extiterit, perfringere oportet, ac rursus recte affirmare, deinde callum sup̄inducere.

De obstructione.

CAP. 94.

Est vero & obstructio ex eodem genere ægritudinū: Quæ qdē ex lentis & crassis humoribus
fit, vnā & ipsa h̄ns intensionē morbo cōtrariā, dico aut̄ apertionē, cause vero salubres sunt, ab-
stergētia, atq; incidentia medicamina: Quæ vero fit à stercore duro, quod intersepit intestinū, pri-
mū quidē habebit duritiæ correctionē ex humidis pinguibus q; clysteribus, demū ex acribus eu-
acuationē exposcet: Quæ aut̄ à lapide fit in vesica, in plenti qdē transpositionē requirit: integre vero
sanitatis cām, incisionē & extractionē. Humiditatis aut̄, quæ p̄ter naturā in parte cōtinetur, sana-
tio in oīmōda euacuatione consistit, quæadmodū ē in suppuratis. Immodica aut̄ repletio immo-
dica euacuatione curat̄: vt cum sanguis intra venas redundat. Sic, & quibuscumq; vel in ventricu-
lo, vel in intestinis, vel arteria aspera, vel pulmone pus aut̄ sanguis continetur, integra euacuatio
est necessaria. Superflui aut̄ cibi aut potus adhuc recentis assumptio ab euacuatione corrigi. Quæ-
cūq; igitur in pulmone vel thorace cōtinent̄, cū tussi educuntur, sed à medicaminibus extenuati-
bus. Quæcūq; vero in hepate, vel venis, vel arterijs, vel renibus, aut p̄ vrinam, aut per vētrem: sed
p̄ vrinā quidem ab ijs, q̄ vehemēter extenuant: p̄ ventrē vero ab ijs, q̄ attrahendū aut aperiendū ora-
vim habent. Quæcumq; vero in superiori ventre comprehenduntur, per vomitum: quæ autem in
inferiori, per subductionem. Sed, quæcumq; sub cute, per sectionem, vel ignem, aut per medicami-
na adurentia. Sic vero aliquando quæcūq; in aliqua naturali cauitate, vt in thorace. Et, vt summa-
tim dicam, quicquid præter naturam in aliquibus partibus continetur, sanationis intentio est abla-
tio, quæ si fieri non possit, transpositio. Quæ vero nō sunt ex toto genere præter naturam, at quan-
titate damnantur, in his intensionē est ab euacuatione. At inuentio eorum, quæ ad ipsorum sanationem
perducunt, partim quidem ex affectu, plurimum vero ex ipsis affectis particulis sumitur.

De

Quæcūq; partes vero ob id, q̄ exasperatæ, naturalē amiserint habitū, his leuitas naturalis est restitueda, ossa q̄dē leuigādo, arteriā aut asperā vel linguā leniendo humidis, quę nihil mordeant, & lentorē habeāt. Sed quibuscūq; leuitas p̄ter naturam inest, asperitas est reuocanda medicaminibus, quæ sufficienter abstergāt, & parum adstringāt. Quæcūq; vero obstructiones, vel angustia meatū alias sequantur ægritudines, ab illarum curatione prius est incipiendū. Ostēsum siquidem est in libro de Differentijs morborū, quod & inflāmationibus, & duris laxis q̄ tumoribus, & siccitatibus aliq̄n immodicis, ac præterea vitiosis partiū continētium figuris, ea, quę nuper diximus, sæpius adueniunt: sicuti & quibusdā tumoribus eorū corporum, quæ sunt in ambitu. Quod si nō nulla ex pxime dictis inuicem cōplicentur, varias habebunt indicationes. Sufficiet aut̄ in vno tanq̄ in exemplo habuisse sermonē, qm̄ de oibus in libris De arte curādī plenius sumus executi. Supponat̄ cuiuspiam particulæ multitudinē sanguinis influere adeo, vt distendantur, quæ in ea sunt vasa, non maiora tm̄, sed et̄ parua, quæ prius sensum effugiebāt: nūc vero quia plena sunt, visū cōprehēdant, sicuti plerūq; i oculis ob tunica albedinē manifestissime patet: Par aut̄ certe est, q̄ & alia vasa, quæ latent sensum, iam plena distendant, nondū & ipsa ob paruitatē visū manifesta. Et iā periculum imminet, ne, quod ex vasis exudat, ad spacia vacua, quę in medio sunt, effundatur: aut ne iā paruum aliquod sit effusum. Huius quidem affectus sanatio intētionē habebit euacuationem, aut, vt manifestiori vocabulo vtamur, abuacuationem: siquidem morbus erat immoderata partis repletio. Necessarium igitur est, vt aut superfluitas retrocedens euacuetur, aut immoderata partis repletio. Retrocedet aut̄, vel impulsā, vel attractā, vel transmīssā, vel horū vno aliquo modorum, vel oibus. Per locū vero patientem euacuabit̄, partim quidem manifeste & sensibilibiter, partim vero in vaporēs tenuata. Si igitur vniuersum corpus plus æquo plethoricum fuerit, p̄ patientē locum minime euacuandum. Nā, si scarificationibus aut sectionibus sensibilibiter euacuabimus, plus rōne excitati doloris attrahemus. Si vero calefaciētibus dispergere tētabimus, plus erit id quod vi caloris ad partē attrahet̄, q̄ dispersum. Quod si i eo elaborabimus, vt, quod influxit, retrocedat, corpus plenum non admittet. Ad hæc igit̄ ambo totum corpus euacuare oportet, aut oīno ad alia loca retrahere, quod patienti particulæ influit, quo perfecto opere, prius a parte repellendum, q̄ dispergendum. Quanto, n. per maiora sit, tanto expeditior est euacuatio. A patiente vero loco adstringendo, ac refrigerādo repellemus, sed & exinanita loca attrahūt ad seipsa, quæcūq; repercutiunt. Hoc siquidē ostēsum ē in eo volumine, in quo De potētīs naturalibus agit̄. Et vasa p̄terea vigore ex medicaminibus adstringētibus addito, a se ad alia remittent. Si igitur hac via superfluum oē retrocesserit, bene se res habet. At, si aliquid fuerit in parte retentum, coniecturandum erit id lentum ac crassum existere, atq; ea rōne iam coactū atq; adstrictū, vt cum difficultate extrahi possit. Fieri aut̄ pot̄, etiam si non eius naturæ sit, vt ad spatia, quæ in medio sunt, sit effusum: in quo casu tūc ad id veniendum esse tēpus suadet, vt hoc ipsum, quod reliquum est, per patientem locum euacuemus, imponendo supiacētibus partibus ea, quæ influentē humorē repellēdi vim hñt. Maxime vero euacuabis, si in spatijs intermedijs aliqd contineri coniectura assequeris, & scarificationum auxilio, & medicaminum, quę vim habeant dispergendī. Sed, qm̄ hæc oia vires calidas habent, eiusdem vero tēperaturæ opus est mordere, qm̄ modū in caliditate excesserit, cauenda ex eis sunt vehementissime calida, ac tum p̄sertim, cū patiens locus inter summa fuerit. Neq; n. paruus excitabit̄ dolor, si p̄ter p̄prium affectum in super mordeatur: oisq; præterea dolor fluctationes cōmouet. Quod igitur mediocrē caliditate obtinet, in his sensum doloris non inuehit: atq; eo amplius oī dolore vacat, si humidum extiterit. Et qdem, quicqd p̄ summa hæret, potēs est id medicamē dispergere, quod et̄ validas non habuerit ad dispergēdum vires. Quod si summę q̄dem partes oī noxa caruerint, id vero, quod euacuari oportet, in penitioribus partibus fuerit, intendendus atq; augēdus dispergētis medicaminis calor, cū dubitādum sit, ne prius, q̄ pfundas attingerit partes, interim vires amittat. Neq; tū ex eo summæ partes aliquem dolorem sentiet, cum oī vacent affectu. Quare nunc hæc duo simul inuitant ad calidiōrum pariter atq; acrimum medicaminum vsū, & summę partes, quę tolerant, & p̄funde, quę egēt. Hęc igitur ex situ particulę indicatio assumebat̄. Deinceps vero, si qd ad sanationem deficiat, consideremus: neq; n. paruum aliquid deesse videt̄. Affectæ partes, in quibus fluctationis superfluitas retinetur: nō nullæ quidem raræ & laxæ, & molles natura existunt: non nullæ autē densæ, & pressæ, ac duræ. Priores igitur facile euacuantur: reliquę aut̄ acrioribus euacuātibus, ac p̄terea tenuiores partes habentibus egent, atq; eo et̄ magis, quanto profundiorē situm habuerint. Hęc igit̄ tibi rursus sit indicatio altera a particulæ patientis substantiā: alia vero a formatione simul ac situ. Supponatur, n. si ita contigerit, in hepate esse proxime dictum affectum in angustis vaforum finibus, impactis humoribus, qui vel lentī ac tenaces, vel crassi existant, vel superabundent. Non ne in promptu est primum quidem crassitiam vnā cum lentore, et tenacitate, cibus ac potibus extenuātibus, ad subtiliorū partium substantiā transferri oportere. Secundo aut̄ loco non per angustos, atq; inuisibiles solum, sed p̄ latiores et̄ meatus, q̄cquid in festum existit, esse euacuādum: Sunt, n. in hepate venę nō minus amplitudine, q̄ numero, excedentes. Terminatur aut̄ hęc qdem in gibbis ad venā cauā, hæc vero in cauis ad portam:

A tam: vnde facillimū tibi est futurum, in vtrilibet pressi, ac stipati humores fuerint, eosdē expedite euacuare, trahendo qdem ad ventrē his, quę attrahēdi vim hñt, medicaminibus eos humores, qui cūq; in venis ad caua hepatis p̄tinentibus sunt acruati: ad vrinę vero meatus promouēdo per cauā venā, quicūq; in venis ad gibba pertinentibus sunt. Sed præter supradictas alia est indicatio ab hepate ipso, veluti a venarum principio. Nam, cū non tātum seipsum regere natura aptum sit, vt plerūq; animalis partes, sed venis præterea virtutē largiatur, periculum imminet, ne, si eius vigor perfusionibus, & cataplasmatibus relaxātibus fuerit exolutus, & ipsum primum ad sui opus, atq; oēs subinde venæ eius rōne imbecilles efficiant̄. Quare in eius curationibus aliqua ex adstringentibus medicaminibus miscere oportet. Sed, qm̄ in profundo admodum loco sitū est, dubitādum erit, ne adstringētis medicaminis vis exolatur, nisi ab aliqua altera subtilium partium substantiā, qualis aromatiū est, traducatur. Melius vero fuerit, si & ipsum adstringens medicamē protinus etiā aromaticū fuerit: nam, si duas habuerit natura insitas qualitates, ac potestates, valentius operabitur. Et quidem euacuetur, quod præter naturā in membrum confluit: Seruet aut̄ humorum modum naturæ conuenientem. Quare & illa animaduersio a nobis est in hoc adhibenda, ne quid ab humoris confluentis qualitate eiusdem membri temperies sit alterata: si pituitę naturam tenuerit, ad frigiditatem: si vero bilis, ad caliditatem: vt hanc ipsam curantes in temperiem, sanitati exquisite restituamus. Curabimus aut̄ contrariam ex aduerso afferentes qualitatē, quemadmodū in intemperaturarū curationibus diximus, quantum vnum quodq; calidius, aut frigidius factum est, tantum refrigerantes, aut calefacientes: Quare & hic rursus agnoscenda est ipsius fm̄ naturam temperies. Nam quo pacto sciemus, quantum in frigiditate, aut caliditate a naturæ modo recesserit: aut quando a frigefaciendo super sedebimus, si nos latuerit ea, quę est secundum naturam caliditas? Ita vero & si frigidius effectum calefaciemus, ignorantes frigiditatis naturalis modum, neq; opportune calefacere, neq; in tempore a calefaciendo desistere poterimus.

De morbo secundum numerum.

CAP. 96.

Sed, qm̄ de his satis diximus, transire iam tempus ad ea, in quibus numerus non est secundum naturam. Cum vero duplex sit eorum differentia, quibus quidem aliqua particula deficit, his intentio est alteram efficere subministrādo naturæ, eo, quo diximus paulo ante, modo: at, quibus superabundat, hanc refecare oportet, aut scalpello, aut igne, aut medicamine, quod vrendi vim habet. Hęc igitur omnia ferē sanare, possibile est: at non æque omnia generari possunt, vt in libro De semine diximus. Quædam vero sunt, quæ etsi generari non possunt, licet tamen pro ipsis alterum efficere, quemadmodum in osse ex toto sublato alteram substantiam in eius sede reponere a carne, atque osse differenter. Est enim, quę in eius gignitur loco, quædam veluti caro callosa, vel callus carnosus, & processu temporis magis ac magis ad calli duritiem transfertur, cum ab initio carnis potius imitetur naturam. Quæcūq; vero parte sublata, cum neq; eandem secundum speciem substantiam, neq; similem efficere possumus, tertia nobis intentio quendam decorem inuenire, quemadmodum in mutilationibus.

De morbo secundum magnitudinem.

CAP. 97.

Communicat aut̄ hoc genus totum cum eo, quod ad magnitudinem pertinet. Nā, quodcūq; ex eo est fm̄ naturā, illi propinquum existit. Id vero tm̄ se iunctum est, ac separatim, quod in ter ea, quę sunt e genere præter naturā, connumeratur. In quo quidem prima intentio est ablatio. Si vero hæc impossibilis existat, secunda est, transpositio, quemadmodum in suffusionibus. Quæcūq; vero nō in integris partibus, sed partium tantūmodo particulis deficiunt, aut excedunt naturæ modū, resectio quidem vel generatio in his, quæ deficiunt: ablatio vero & abditio in his, quæ superabundat. Quare neq; in ipsis altera est intentio, neq; medicaminum forma genere diuersa.

De morbo secundum situm.

CAP. 98.

Sed iam veniendū est ad reliquū salubrium causarū genus, quod ea corpora emendat, q̄ in situ sunt vitiosa, veluti luxationes, & intestinū in scroto. Fit aut̄ hoc ex violēta tētionē, atq; impulsu: hoc vero ex dilatato, ac rupto cōtinēte. Quare & duplex sanādi modus: Alter qdē ad oppositā partē ei, ad quam facta ē p̄mutatio, itēdēdo, atq; impellēdo: Alter vero id, qd cōtinet, firmitus solidiusq; reddēdo. Quibus vero vīs, ac rōnibus singula iueniri possint, ilib. De arte curādī explanauimus.

De causis præseruatiuis.

CAP. 99.

Consequens est, vt ea omnia exequamur, quæcūq; in superiori sermone dicere distulimus. Vocant autem eadem Præseruatiua. Est autem horum triplex secundum genus differentia. Prima quidem hominis, qui integra fruitur sanitate: Secunda vero eius, qui non integre valet: Tertia eius, qui ægrotat. Primum igitur genus ad salubrem atinet artem, atq; in duas, vt antea diximus, diuiditur partes: Secundum vero ad præseruatiuam spectat: Tertium, ad curatiuam. Hoc autem vniuersum genus circa humores præcipua negociatur, quos neq; lentos esse oportet, neq; crassos, neq; aquosos, neq; plurimos, neq; vehementer calidos, aut frigidos, neq; mordaces, neq; putredini obnoxios, neq; venenosos. Nam, vbi aucti fuerint, generant morbos. Augentur vero non nunquam eadem ex causa, quæ ab initio generauit. Illud autem plerūq; accidit, vt sua alteratione simul inficiat eos, q̄ sunt in corpore humores. Intentio vero & horū sanationis duplex est:

fit, alteratio & euacuatio. Alterant igitur vel ab ipso corpore concocti, vel ab aliquibus facultati-
bus, quæ vim medicamentosam habent. E quorum numero et sunt ea, quæ exitalium ferarum
venenis aduersant, ac præterea pharmaca, quæ deleteria, hoc est venena, appellant, transmutat. Eua-
cuan autem satis calidis medicaminibus, & purgationibus, & clysteribus, & sudoribus, & vomiti-
bus. Hæ igitur sunt eorum cōes euacuationes. Propriæ autem ex locis, in quibus coaceruant, assumunt, ut in
libris De salubribus ostendimus, tertio præsertim ac quarto, in quibus de lassitudinibus egimus,
ac reliquis disponibus, quæ lassitudini natura proxima sunt. Promptius. n. euacuantur per ventrē
quidē, quæcumque in primis ventis continent superfluitates: quæ autem in his, quæ in hepate sunt, per
vrinæ meatus: at, quæ in toto corpore, per sudorem: sicuti, quæ in capite, vel per palatum, vel p na-
res, vel per vtrumque: quæ vero sunt in spacijs thoracis laxioribus, per guttur simul cum tussi: quæ i re-
nibus sunt vel vesica, per vrinam. At attrahendi ex oī loco ad oppositas partes. cōis indicatio, est
ad quā maxime distāta: deriuādi vero, ad vicinā. Quæcumque vero huiuscemodi curant dispositione-
nem, causas salubres appellamus: sicuti in salubres eas, quæ adaugēt: & neutras, quæ neque obfunt,
neque iuuant. Posset vero quispiam neque oīno causas appellare, quemadmodum maior pars sophi-
starum, qui rerum quidem dīam inuenire contēnunt, plurimum vero tēporis in nominibus con-
terunt: contra quos in alijs vberius disseruimus. Ac pars quidem artis præseruatiua talis est. **F**

De parte artis, quæ conualescentes reficit & senibus congruit. CAP. 100.

Quæ autem reficit atque instaurat, in conualescentibus ac senibus locum habet. Quæ vero sit
horum dispositio, & à quibus præcipue causis ad naturalem reduci habitū, in libris, in qui-
bus de medendi arte tractauimus, abunde explicauimus. Sed nunc per capita dicitur.
Dispositio igitur talis est. Probus quidē, sed exiguus est sanguis, atque vnā cum ipso spiritus ani-
malis atque vitalis: ipsæ vero particule solidæ sicciore: & idcirco eorū vires sunt imbecilliores: atque
earundem ratione corpus vniuersum, frigidius. Causæ vero salubres, quæ hanc emendant disposi-
tionem, ut vno comprehendam capite, sunt, quæcumque præsentaneum atque securum exhibent ali-
mentum: secundum partem autem, in motibus moderatis, & cibis, potibusque, ac somnis consistunt.
Sunt vero motus materiæ, vehicula, ambulationes, frictiones, & balneæ: & ubi non parum se ex
his profecisse senserint, paulatim se ad consueta opera transferant. Cibos autem assumant in prin-
cipio quidem humidos & cōcoqui faciles, neque frigidos: ac, cum progressi fuerint, eos etiam, qui
plurimum præstant alimentum. Potus vero opportunus est, vinū etatem quidem habens mediō
crem, in substantia autem purum atque perlucidum, quod scilicet vel subflauum vel album existat,
atque suauiter olens: gustui vero, neque aqueum oīno, neque cum aliqua insigni qualitate, aut dulcedi-
ne, aut adstrictione, aut acritudine, aut amaritudine sentiatur. Ut autē proxime diximus, de hisce
oibus, in libris De arte curandi conscriptis plenius disseruimus. Nunc. n. neque oīa particulatim re-
censere est nostri propositi institutum, sed solum capitum mentionem facere incedimus eorum,
quæ in alijs voluminibus latius explicauimus. Quorum oīum si prius, & numerum, & qualitatē
exposuero, finem libro imponam. Diximus itaque prius, quod alter est liber, in quo De constitutio-
ne artis medicinae disseruimus. Antecedunt autem eum alij duo De constitutione artium: sed hi qui
dem vnā cum hoc, cui nunc extremam partem adiecimus, seorsum sunt ab alijs libris, in quibus
plenior doctrina explicatur. Illi vero talem inter se ordinē habent. De elementis quidem sē Hippo-
cratem liber vnus: Post hunc autem tres de temperaturis, ex quibus quidem duo sunt de tempera-
turis animalium: Tertius vero de his, quæ simplicium medicaminum sunt. Quam ob rem & tra-
ctatum illum, in quo De simplicium medicaminum potestatibus agitur, nemo recte intelligētia
assequi potest, nisi prius tertij libri De temperaturis integram cognitionem fuerit adeptus. Est & alius
liber paruus, qui ordine sequitur duos priores alios de temperaturis. Inscrubitur autem De inæquali tēpe-
ratura. Similiter autē & hunc alij duo parui, alter quidem de Optima corporis constitutione, alter
De bono habitu. Alius vero tractatus est, qui tres cōplectitur libros, De potentijs naturalibus: quæ
si quis legere velit post librū De temperaturis, siue post librū De elementis, vtrūque erit cōsentaneum.
Post hūc in pluribus alijs libris De operationibus animalibus disseruimus. Sed, quā ad earum de-
monstrationes non parum conferunt, quæ per sectiones apparent, in illis prius exercitari oportet.
Est autem maxime inter alios utilis ille tractatus, qui De sectionū aggressibus inscribit. Alij autem
sunt post eū plures, duo quidem De discordia sectionis, vnus vero De sectione mortuorū: Post quos
sequuntur hi, in quibus agitur de sectione viuorū. In alijs vero quibusdā particulatim ob eos scripsi-
mus, qui introducunt, De ossibus. Sectio quoque musculorū, & neruorū & arteriarum, & venarū,
& quædam alia huiuscemodi ex eodem numero existunt, & liber est, in quo querit, Nunquid in ar-
terijs contineat sanguis naturaliter. Qui vero earundem partium operationes demonstrant, duo
quidem sunt, De motu musculorū: tres autē De thoracis & pulmonis motu. Post quos sequuntur
libri De causis respirationis. Post hos liber De voce. De principatu autē aīe, & de oibus alijs, quæ
de naturalibus, vel aīalibus operationibus in quæstionē trahunt, in lōgo scriptissimus libro, qui De
dogmatibus Hippocratis & Platonis inscribitur. Ad eiusdē generis contēplationem pertinent li-
bri De femine seorsum conscripti, & amplius de sectione sē Hippocrate. Quos oēs ordine sequi-
tur tractatio De utilitate partium. Ad dignoscendas autē egritudines utilis est liber De locis affe-
ctis

Actis. Idem ille, in quo De pulsibus scribitur, in quo & præcognitiones edocemus. Librum vero
De pulsibus præcedunt alij duo, alter, qui De vsu respirationis, & alter, qui De vsu pulsū. Is vero
De pulsibus in quatuor diuiditur partes, primam, quæ eorū differentias: secundam, quæ dignotio-
nes: tertiam, quæ eorum causas: quartam, quæ illam, quæ per eosdem fit, cōtinet præcognitionē.
Ex eodem genere est ille, qui ijs, qui introducuntur, De pulsibus scriptus est. At vero in animo est
aliū scribere librum, veluti quoddam omnium istorum compendium, quem inscribam, vel Ar-
tem de pulsibus, ¶ vel Compendium. Ad hanc quoque iuuant contēplationem ea, per quæ à me
exponit, & simul iudicatur liber Archigenis de pulsibus. Ad præcognitionem autem plurimum
conferat liber De crisi, id est decretis naturæ: quem præcedit alter De decretorijs diebus. Sed li-
ber etiam, qui de Difficili anhelitu inscribitur, & ad dignoscendum præsentem affectum, & ad præ-
scienda bona vel mala, quæ egrotanti sunt euentura, conducit. Hi igitur omnes, atque vnā cum iplis
tractatus quidam vno tantum libro comprehensi, cognitu vtilis sunt: sicuti ille, qui de procatar-
cticis, id est præincipientibus causis inscribitur, & De medicinali experientia, & De extenuante
victu, & qui De venæ sectione aduersus Erasistratum, & qui de tumoribus præter naturā, & qui
De multitudine, atque alij præterea similes. Præ cæteris autem ad curandi scientiam maxime neces-
sarius existit, qui De morborum differentijs agit, & De accidentium differentijs. Et tertius præter
illos, in quo Morborum causas explicauimus. Post quos sunt tres alij, qui Accidentium causas ex-
planant. Sunt etiam De medicamentorum simplicium viribus libri, de quibus supra meminimus:
& qui De medicamentorum compositione, quos sequuntur libri De arte curandi, his, qui De sa-
lubribus inscribuntur, seorsim à nobis conscriptis. Quod vero ante hosce omnes prius exercitari
oporteat in libris De demonstratione, si quis hanc artem sit cum ratione tractaturus, monstratum
est à nobis in libro, qui De optima inscribitur hæresi. De alijs autem libris, & commērationibus à
nobis scriptis transigere nunc minime necessarium, cum de hisce omnibus alibi simus tractaturi
in vno fortassis, aut duobus libris, qui ita inscribentur: Galenus de voluminibus à se conscriptis.

† Additur in
antiquis, vel
Isagogen vel
Synopsis, et
est ille liber, qui
in hac edicione
super impres-
sus est.

FINIS.

1a 2b 3c 4d 5e 6f 7g 8h 9i.

Omnes sunt quaterniones.



VENETIIS, APVD HAEREDES
LVCAE ANTONII IVNTAE.

